adaos

St. M. Ilinca
Mihail Stan

TEXTE ANALIZATE

4

GRAMATICĂ INSTRUMENTALĂ

EDITURA ST. FESTINA

BUCUREȘTI 1991

Scanned with OKEN Scanner

Colecția ADAOS

Șt. M. ILINCA Mihail STAN

GRAMATICĂ INSTRUMENTALĂ

TEXTE ANALIZATE

Editura FESTINA București
1991

Scanned with OKEN Scanner

CITEVA PRECIZARI

Ne adresăm, prin această lucrare, elevilor care se pregătesc pentru examenul de admitere în liceu sau facultate (*filologie, drept, sociologie* etc.).

Textele sînt preluate din "*Limba română. Gramatică.* Manual pentru clasa a VIII-a" (ediție 1991, autor Ion Popescu) care, la rîndul lor, sînt în cea mai mare parte, fragmente din textele ce se studiază din alt punct de vedere, în celelalte manuale (de lecturi literare).

Ele au fost puse (și numerotate) în ordinea oferită de acest manual, unde și facem, de altfel, trimiterile la sfîrșitul fiecărui text.

Am elaborat această culegere cu gîndul de a oferi elevilor niște posibilități de autoverificare (în nici un caz, de a le rezolva noi temele!), de a mai găsi și alte interpretări decît cele oferite de manual sau de profesor la clasă.

Eventualele neconcordanțe de vederi (autori - manual - profesori - elevi) nu înseamnă neapărat necunoaștere, ci o altă viziune, altă interpretare a textului. Chiar și în această lucrare veți găsi puncte de vedere diferite, stiluri diverse; intenționat nu ne-am străduit să ajungem la ... consens, anume pentru a se vedea că acolo unde este cazul, se permit mai multe feluri de rezolvare, tocmai pentru că există și alte unghiuri din care poate fi privită o anumită chestiune de analiză gramaticală.

Ne-am rezumat la încercarea de a clarifica 3 (-4) cerințe tipice de examen: felul predicatului, felul propozițiilor, analiza morfosintactică a cuvintelor (grupurile de cuvinte) care au un grad mai mare de dificultate și, uneori, punctuația.

Am avut permanent în vedere cerințele programei pentru clasele V-VIII (care sînt aproximativ aceleași - deocamdată - și pentru admitere la facultate), dar uneori am oferit și explicații pentru acest nivel, cu gîndul că pot fi de folos și altora.

Pentru a avea (cel puțin de acum înainte) o direcție în analiza de text, dăm, în prima parte a lucrării, scheme (cu modele) de analiză pentru toate părțile de vorbire, pentru frază; aceasta fiindcă, după știința noastră, nu a mai apărut pînă acum așa ceva, astfel că fiecare elev rezolvă după o ordine mai mult sau mai puțin clar stabilită. Vă asigurăm că pașii (algoritmii) analizei sînt bine aleși, într-o decurgere firească, de aceea vă cerem să aveți încredere în aceste scheme și să le aplicați. Pentru cei care doresc informații mai multe, sugerăm două lucrări de St.M. Ilinca: "*Elemente de gramatică instrumentală*" - de curînd apărută - si "*Test total*" - ce va apărea în cursul lunii viitoare.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru a fi convinşi de utilitatea acestei lucrări, porniţi de la următoarele considerente:

1) limba română este de o frumuseţe neasemuită;

2) frumuseţea ei constă, în primul rînd, în posibilităţile de combinare a cuvintelor;

3) avînd acest avantaj combinatoriu, evident că şi interpretările vor fi multiple (aceasta neînsemnînd că nu există şi probleme limpezi, fără echivoc);

4) obişnuiţi-vă să nu bateţi cu pumnul în masă (sau în piept!) afirmînd: ...*"aşa este şi altfel nu accept!"* - ar fi o dovadă de neînţelegere, nu neapărat a fenomenului gramatical, cît mai ales a frumuseţii limbii;

5) acolo unde găsiţi o altă interpretare decît aceea pe care o daţi voi, încercaţi să vă transferaţi şi în sistemul de gîndire al celuilalt: veţi avea surprize (plăcute sau neplăcute...);

6) în clasele V-VIII, voi studiaţi doar 60-65% din problemele gramaticii româneşti, iar în text veţi găsi şi chestiuni de care nu aţi auzit (pentru că nu v-a permis programa, nu din alte motive);

7) noi le-am dat totuşi o rezolvare în limitele programelor şcolare; (spre exemplificare, vezi problema diatezei reflexive, text 71); acolo unde s-a impus, am încercat anumite clarificări peste acest nivel, în speranţa că unora le vor fi de folos cîndva);

8) am adus (un minimum de) argumente acolo unde am bănuit că veţi ridica sprîncenele a mirare...;

9) argumentele sînt preluate din gramaticile tradiţionale (*Gramatica Academiei*, manuale şcolare etc), cît şi din lucrările mai sus amintite;

10) această lucrare doreşte să vă dea o anumită largheţe a viziunii, o ieşire din închistare, vrea să vă obişnuiască a mai da dreptate şi altora (evident, numai cînd meritã...).

* * *

Este bine să reţineţi alte cîteva elemente pe care le-am avut în vedere:

<u>1. Subiectul:</u>

a) cînd verbul exprimă o acţiune cu sens general, fără referire la o persoană anumită, subiectul a fost considerat ca nedeterminat (Ex.: *"... în astfel de cazuri se procedează la alezarea blocului..."*;(text 26);

b) în structuri de tipul: *"... se poate întîmpla să rătăciţi..."* (text 164), subiectul verbului reflexiv impersonal *"se poate"* este un alt verb reflexiv impersonal, la infinitiv: *"(a se) întîmpla"*, propoziţia *"să rătăciţi"* fiindu-i subordonată subiectivă;

Scanned with OKEN Scanner

c) în construcții precum: *"Asta e obiectivul", "una e să mori la datorie..."* (text 188 și 113), în alegerea subiectului (*"Asta, "una"...*), topica a fost criteriul determinant, neglijîndu-se valoarea exclamativă, ceea ce ar fi presupus și alte intrepretări posibile;

d) verbul *"trebuie"* (unipersonal ca formă și impersonal în conținut) a fost izolat, nepăstrîndu-se lîngă el decît elementul de relație și adverbul sau locuțiunea adverbială cu rol de nuanțare, celelalte elemente fiind considerate ca aparținînd subordonatei subiective care îl determină. ("... omul *trebuie* să adune învățătură..." = *"trebuie + omul -- să adune învățătură..."*). În structura: "... care *trebuie* să fi fugit...", pronumele relativ *"care"* este subiect al subordonatei subiective *"să fi fugit"* (fenomenul de împletire a subordonatei cu regenta);

e) în construcțiile-tip: *"nu e cazul", "nu e nevoie", "mai rămîne vorbă"...*, verbul a fost considerat predicativ, cu subiectul exprimat prin substantiv în nominativ (*"cazul", "nevoie", "vorbă"...*);

2. Predicatul:

a) subînțelegerea a fost considerată ca posibilă în situațiile în care există:

— un alt subiect decît al verbului-predicat din propoziție: *"Cum nu se dă scos ursul din bîrlog, <u>țăranul</u> de la munte (nu se dă) strămutat* la cîmp, și <u>pruncul</u> *(nu se dă) dezlipit* de la sînul mamei sale..." (text 7);

— adverbul de negație "nu" cu referire expresă la un verb: "Are să urmeze cum vrem noi, *nu* (are să urmeze) cum vrea el,..." (text 45);

— un element de relație indicînd în mod clar o propoziție distinctă: *"Oricînd* (e nevoie) și *oriunde* e nevoie, apa e scoasă din adîncul pămîntului..."

— elemente cu funcție sintactică într-o propoziție eliptică: "C-am avut nuntași/ Brazi și plătinași,/ Preoți *(am avut)* munții mari,/ Paseri *(au fost)* lăutari..."; *"(treceți)* La posturi!", *"(puneți)* Tunurile în bătaie!"; (text 86 și 188)

b) adverbele predicative (elemente regente pentru o subordonată subiectivă, cînd sînt urmate de *"că", "să", "cît", "dacă", "ce"*, și propoziții incidente, cînd sînt izolate în text), formează predicatul verbal dacă nu acceptă copulativul "a fi" (*"poate", "pesemne", "desigur"*,...) și predicate nominale, dacă îl acceptă (*"sigur", "evident", "posibil"*,...);

c) expresiile verbale, unipersonale ca formă și impersonale în conținut, (denumite succint și expresii verbale impersonale), formate din copulativul *"a fi"* + adverb, locuțiune adverbială, supin, substantiv cu valoare adverbială, (*"e bine", "va fi dificil"*,..." *e cu neputință", "e peste poate"*, ...), au fost considerate drept predicate nominale complete, cerînd ca subiect o subordonată subiectivă, o construcție cu verb la infinitiv sau un verb la supin (*"e bine" + să citești cartea; a citi cartea; de citit cartea"*); nu sînt expresii verbale predicatele nominale cu nume predicativ exprimat prin adverb relativ (*"cum", "cît"*...) sau prin adverb nehotărît folosit ca relativ (*"oricum", "oricît"*...);

d) verbele la diateza activă pronominală (verb la diateza activă, conjugat cu pronume reflexiv, sau cupronume personal folosit ca reflexiv, în dativ și acuzativ), au

Scanned with OKEN Scanner

fost considerate ca aparţinînd diatezei reflexive; acolo unde situaţia a fost evidentă, s-a făcut observaţia că pronumele îndeplineşte funcţia sintactică de atribut pronominal în dativul posesiv sau de complement indirect ori direct ("... musca *îşi* schimbă planul de atac..."); text 92;

e) au fost considerate locuţiuni verbale *doar* îmbinările unitare de cuvinte, al căror element de bază *nu* admite o determinare adjectivală ("avea minte / avea *atîta* minte") sau care nu permit "spargerea" în unităţi cu funcţie sintactică distinctă ("îneacă ţara în sînge/ îneacă ţara *într-o mare* de sînge"); text 36 şi 64;

f) locuţiunile verbale de tipul: *"a-şi aduce aminte"*, *"a-şi da seama"*,... au fost considerate ca elemente pentru o subordonată completivă indirectă (*"a-şi aduce aminte + de ceva"*); iar cele de tipul: *"a ţine minte"*, *"a băga de seamă"*, *"a avea de gînd"*, au fost considerate ca impunînd prezenţa unui complement direct/ completive directe ("...băgai de seamă *că soarele fusese cu mult mai harnic decît mine*..."); text 143;

g) într-o structură de tipul "...*să-l facă a înţelege/ să înţeleagă*..." (la nivel academic, semicopulativ auxiliar + element predicativ suplimentar), verbul *"a face"* a fost tratat drept copulativ, cerînd nume predicativ/ subordonată predicativă;

h) construcţiile relative infinitivale: *"a fi/ a avea"* + pronume relativ/ adverb + verb la infinitiv, fără propoziţia "a", au fost considerate ca atare, verbul neîndeplinind funcţia de predicat ("...*nu ai ce lua*": *nu ai* = p.v. + complement direct-pronume relativ + complement direct - verb la infinit); text 99;

i) în structura predicatului nominal, cu nume predicativ adjectival/adverbial, au fost incluse şi locuţiunile adverbiale care sugerează superlativul absolut, făcîndu-se observaţia că acestea îndeplinesc şi funcţia sintactică de complement circumstanţial de mod ("... *cît* eşti *de* mare...","...erau vlăguiţi *din cale-afară*, şi slabi, şi ogîrjiţi...", "...are să fie greu *de tot*...", "...*aşa de* mare era..."; în structuri de tipul "era destul de mare/mult mai mare/puţin mai mare", locuţiunile adverbiale de mod/adverbele de mod *"destul de"*, *"mult"*, *"puţin"* nu indică un grad de comparaţie anumit, ci aproximaţia, avînd funcţia de complement circumstanţial de mod;

j) pentru verbele copulative şi semicopulative (instrumente gramaticale de exprimare a raporturilor dintre subiect şi nume predicativ), situate la moduri personale, a fost preferată noţiunea de "predicat nominal incomplet", care justifică necesitatea prezenţei unei subordonate predicative: *"Ai ajuns* de *trezeşti* admiraţia tuturor" = propoziţie principală + propoziţie predicativă (*ai ajuns* = predicat nominal incomplet); text 60;

3. Atributul:

a) atributele circumstanţiale (exprimînd o caracteristică a substantivului determinat, dar şi o referire de timp, mod, cauză etc., la ideea exprimată de predicat), ca şi unele elemente predicative suplimentare (exprimînd o caracteristică sau o acţiune simultană cu acţiunea verbului, dar cu referire expresă la un substantiv), care nu se studiază în şcoala generală, au fost considerate, în general, elemente cu dublă

Scanned with OKEN Scanner

funcție sintactică (de atribut, cu element regent substantivul, și de complement circumstanțial, cu element regent un verb) "Și zalele-i zuruie *crunte*" = atribut adjectival propriu-zis (element regent = *zalele*) și complement circumstanțial de mod (element regent = *zuruie*);

b) conform *Gramaticii Academiei* (vol.I, pag. 228-229), participiile pasive au fost considerate cu valoare adjectivală, cînd pot avea grade de comparație ("... compartimentul cel mai labil și *mai supus* influențelor din afară"), cînd au funcții sintactice de atribut, fără a mai fi elemente regente pentru un complement de agent sau un complement circumstanțial ("sosirea trenului la ora *stabilită* este obligatorie") sau cînd sînt nume predicative ("laptele din sticlă *este bătut*"); în situația în care sînt elemente regente pentru complement de agent sau pentru un circumstanțial, au valoare verbală: "Județele *administrate* de ocîrmuitori", "... pe o despărțire *făcută* într-adins", "Iar fulgerul Sinan, *izbit* de pe cal/ Se-nclină prin baltă..."; (vezi și diferențele dintre adjective și participii);

c) au fost analizate drept locuțiuni adjectivale îmbinările unitare de cuvinte care au în context un echivalent adjectival ("ar fi fost *de prisos* = ar fi fost inutil", "pentru astfel de vorbe = pentru vorbe mișoase" etc.);

d) în structuri de tipul "...*să avem timp*[1]/ *să nu ne scape*[2]/", P_2 a fost considerată completivă indirectă ("*să avem timp* + DE CEVA"), și nu atributivă, întrucît substantivul nu este articulat (individualizat), ci are un sens general, astfel că elementul regent este întregul grup verbal "*a avea timp*";

e) în stabilirea felului subordonatelor al căror sens indică locul, modul, timpul, criterul determinat a fost elementul regent ("...așa nu mă dam eu dus din Humulești, în toamna anului 1855, *cînd veni vremea*"); text 7;

f) în texte, cu excepția lui "*ceea ce*", pronumele relativ compus a fost interpretat în dublu fel:

— sinonim cu un pronume simplu, "*cine*", "*care*" ("Iar cel ce ne-a despoiat pe noi [...] se îngrașă/ *cel ce* = *cine*), text 97;

— structură alcătuită din pronume demonstrativ de depărtare, cu formă scurtă, aparținînd regentei, și din pronumele relativ simplu "*ce*", introducînd o subordonată atributivă ("Iar acela + *ce* ne-a despoiat...")

— interpretarea este posibilă; noi am optat pentru prima variantă.

4. Complemente necircumstanțiale (directe, indirecte, de agent):

a) ca regulă generală, verbele reflexive personale cu pronume reflexiv în dativ au fost considerate ca regente pentru complementul direct/completiva directă ("*a-și aminti/ a-și închipui/ a-și hotărî*... + CEVA, PE CINEVA) iar cele cu pronume reflexiv în acuzativ, ca regente pentru un complement indirect/completivă indirectă ("*a se gîndi* + LA CEVA; LA CINEVA", "*a se teme* + DE CEVA", "*a se întîlni* + CU CINEVA/CU CEVA", "*a se bizui* + PE CEVA", etc); cît privește locuțiunile verbale, vezi capitolul "Predicatul";

Scanned with OKEN Scanner

b) în situațiile în care structura *"a fi"* + *participiu* avea exprimat sau presupunea prezența unui complement de agent, verbul a fost considerat la diateza pasivă: "Și uriașii munți [...] *erau* acum *blajini, tihniți* (P.N.)" + "și *(erau) prididiti* de soare (P.V. + C. de agent); text 6.

5. Complemente circumstanțiale (de loc, de mod, de timp, de cauză, de scop etc.)

a) în departajarea funcției de complement indirect, față de cea de complement de loc, criterul determinant a fost acela al sensului contextual;

b) s-a acceptat dubla funcție sintactică acolo unde contextul a impus-o ("Cezarul trece *palid* ..." = atribut adjectival + complement circumstanțial de mod; "*Tresărind* în cercuri albe/ El cutremură o barcă" = complement circ. de timp + complement circ. de cauză);

c) adverbului interogativ-relativ "*cum*" i s-a semnalat valoarea:

— modală: "S-a procedat cum se căzuse de acord" (*cum* = CUMVA; AST-FEL..., complement circ. de mod);

— temporală: "*Cum* o văzu, inima i se strînse..." (*cum* = CINDVA; ATUNCI..., complement circ. de timp);

— locativă: "Cum treci Siretul, apa-i rea..." (cum = ACOLO; UNDEVA..., complement circ. de loc);

— cauzală: "*Cum* n-oi mai fi pribeag [...]/ M-or troieni cu drag ..." (*cum* = FIINDCA, DEOARECE, PENTRU CA,... fără func.sintact.;

d) "*din cauza*", "*din pricina*" au fost considerate locuțiuni prepoziționale ale genitivului; pentru simplificare și pentru evitarea controverselor, nu s- a luat în considersație și posibilitatea de a fi substantive în acuzativ cu prepoziția "*din*", complemente circ. de cauză → "*din cauza vremii*" = substantiv [...], genitiv cu locuțiune prepozițională, complement circ. de cauză/ *nu* :"*din cauza*" = substantiv [...], complement circ. de cauză + "*vremii*" = substantiv [...], atribut substantival genitival;

e) în cazul unor verbe la gerunziu, departajarea sensului modal/temporal/cauzal s-a făcut prin sensul contextual și prin posibilitatea transformării construcției într-o subordonată corespondentă ("... se plimba pe dinaintea băieților [...], *arzînd* cînd pe unul cînd pe altul...;⇒... *în timp ce ardea*...", "...*dormind*, visase c-a plouat...;⇒ ...*în timp ce dormea*, visase...", "Sinan-pașa, *văzînd* retragerea românilor, luase... inimă...; ⇒ ...*deoarece a văzut*..." etc.); text 14; 147 și 151;

f) pînă la clarificarea unor controverse teoretice, deși considerăm ca absurdă existența unui scop al scopului, s-a acceptat ca regenta unei circumstanțiale de scop să fie ea însăși o circumstanțială de scop ("... i-ar fi dat pe seama unuia dintre boieri *- să le ție cuvînt, ca să-i facă a înțelege scopul chemării lor la Iași.*"; text 16 și 155).

Autorii

Scanned with OKEN Scanner

SCHEMA DE ANALIZA

1. SUBSTANTIVUL

1. denumirea;
2. forma inițială;
3. articulat ↔ nearticulat
4. (felul articolului);
5. simplu ↔ compus;
6. comun ↔ propriu
7. genul;
8. numărul;
9. cazul;
10. (dacă este nevoie:)
    A. colectiv;
    B. defectiv de număr;
    C. moțiunea;
    D. alte particularități;
11. funcția sintactică;
12. valoarea stilistică;

Atenție !

a) forma inițială este aceea de nominativ, singular, nearticulat; cu alte cuvinte este forma sub care este notat substantivul în orice dicționar; este util acest algoritm pentru că semnalează absența sau prezența articolului, a numărului, adeseori a cazului (genitiv sau dativ); observația rămîne valabilă și pentru alte părți de vorbire (la care semnalează mod, timp, persoană etc.);

b) substantive colective: *studențime, muncitorime;// tufiș; stejăriș;// ghețuri, dulcețuri;// regiment, detașament;// pădure, mulțime, grup* etc.;

c) defective de număr:
— numai singular (singularia tantum):
— *sare, făină, unt* etc.;
b) numai plural (pluralia tantum):
— *icre, nuri, zori, blugi* etc.;
d) moțiunea (numai pentru substantive nume de ființe):
— mobil: *lup-lupoaică; soț-soție; rață-rățoi* etc;
— epimobil: *țap-capră; bou-vacă; bărbat-femeie* etc;
— epicen: *elefant- ??; rîmă- ??; panteră-??* etc.;

Model de analiză:

... "De treci codri *de aramă*, de departe vezi albind"... (M.E.)

Scanned with OKEN Scanner

1. *de aramă* = substantiv, forma inițială "*aramă*", nearticulat, simplu, comun; genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ (este precedat de prepoziția simplă "*de*"), funcția sintactică de atribut substantival; particularități: este defectiv plural, valoare stilistică de epitet.

Atenție!

a) să nu scrieți "*articulat cu articol...*" (= tautologie), ci "*articulat (are articol...)* + felul"...

2. *ADJECTIVUL*

1. denumirea;
2. forma inițială;
3. variabil ↔ invariabil;
4. cu (o sau) două terminații(e)i;
5. articulat ↔ nearticulat;
6. (felul articolului)
7. genul;
8. numărul;
9. cazul;
10. gradul de comparație;
11. funcție sintactică:
12. (dacă este nevoie):
A. proveniența;
B. valoare stilistică;

Atenție!

a) forma inițială: singular (masculin + feminin); plural (masculin + feminin);
b) articolul - chiar dacă este atașat adjectivului - aparține substantivului regent.

Model de analiză:

..." și auzi *mîndra* glăsuire a pădurii de argint"... (M.E.)

1. *mîndra* = adjectiv propriu-zis, forma inițială "*mîndru, mîndră*...", variabil, cu două terminații, are articol enclitic "*a*" (preluat de la substantivul "*glăsuire*"), se acordă în gen, număr și caz cu substantivul regent (deci: feminin, singular, acuzativ), gradul pozitiv, funcția sintactică de atribut adjectival, are valoarea stilistică de epitet (și component al personificării "*mîndra glăsuire a pădurii*").

3. *PRONUMELE PERSONAL*

1. denumirea;
2. felul;
3. forma inițială;
4. persoana;
5. numărul;
6. genul;
7. cazul;
8. forma;
9. funcția sintactică;
10. particularități;

Scanned with OKEN Scanner

Atenție !

a) au gen doar pronumele de persoana a III-a (*el-ea; dînsul-dînsa; ei-ele; dînșii-dînsele*);

b) particularități: dativul etic; dativul posesiv; se transformă în (sau are valoare de) pronume reflexiv etc.

Model de analiză:

..."Ce-*ți* doresc eu *ție*, dulce Românie..." (M.E.)

1. *ți* = pronume personal, forma inițială "*tu*", persoana a II-a, singular, cazul dativ, forma neaccentuată (scurtă sau atonă), funcția sintactică de complement indirect.

2. *ție* = pronume personal, forma inițială "*tu*", persoana a II-a, singular, cazul dativ, forma accentuată (lungă sau tonică), funcție sintactică de complement indirect.

Atenție !

a) în situația celor două pronume se poate afirma că primul este o anticipare sau că al doilea este o reluare (de obicei constatarea se face în termeni sintactici: complement reluat sau anticipat și se are în vedere forma neaccentuată).

4. PRONUME PERSONALE DE POLITEȚE (A); NEGATIV (B); NEHOTĂRÂT (C)

1. denumirea;
2. felul;
3. forma inițială;
4. simplu ↔ compus;
5. *articulat* ↔ nearticulat;
6. (felul articolului);
7. genul;
8. numărul;
9. cazul;
10. funcție sintactică;
11. particularități (dacă are);
12. valoare stilistică.

Model de analiză:

A) ... *de la ai dumneaei* n-am primit nici o veste...

1. *de la ai dumneaei* = pronume personal de politețe, forma inițială "*dumneaei*", compus, articulat (are articol posesiv-genitival proclitic "*ai*"), genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ (este precedat de prepoziția compusă "*de la*"), funcție sintactică de complement indirect.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) în această situație, articol posesiv (mai puțin puternic decît prepoziția) nu duce pronumele în genitiv;

B) ..."nu cerem *nimănuia* nimic, însă oricine..." (N.S.)

1. *nimănuia* = pronume negativ, forma inițială "*nimeni*", simplu, articulat (are articolul hotărît enclitic "*i*"), genul masculin, numărul singular, cazul dativ, funcția sintactică de complement indirect.

Atenție!

a) "*a*" final nu este articol, ci o particulă care dă pronumelui formă, o nuanță populară, aducîndu-i în același timp și un plus de expresivitate.

C) ... dați *fiecăreia* cîte o floare...

1. *fiecăreia* = pronume nehotărît, forma inițială "*fiecare*", compus, articulat (are articol hotărît enclitic "*i*"), genul feminin, număr singular, cazul dativ, funcția sintactică de complement indirect.

Atenție !

a) numărul acestui pronume a fost stabilit după numărul substantivului pe care, conform definiției, îl înlocuiește (*fată, femeie, mamă* etc), cît și după terminația "*ei*", specifică pebtru G - D, feminin, singular.

b) articolul este "*i*" (nu "*a*").

5. *PRONUME DEMONSTRATIV*

1. denumirea;
2. felul;
3. forma inițială;
4. simplu ↔ compus;
5. *articulat* ↔ nearticulat;
6. felul articolului;
7. genul;
8. numărul;
9. cazul;
10. funcția sintactică;
11. particularități (dacă are);
12. valoarea stilistică.

Model de analiză:

...Răutatea este *a ăstuia*, nu *a celuilalt* băiat...

1. *a ăstuia* = pronume demonstrativ de apropiere, forma inițială "*ăsta*", simplu, articulat (are dublu articol: posesiv-genitival, proclitic, "*a*" și hotărît, enclitic "a"), genul masculin, numărul singular, este formă populară.

Scanned with OKEN Scanner

2. *a celuilalt* = adjectiv-pronominal demonstrativ [...], articulat [...], atribut adjectival.

Atenție !

a) articolul "*a*" aparține substantivului "*băiat*" (nu adjectivului pronominal)..

6. PRONUME POSESIV

1. denumirea;
2. felul;
3. forma inițială;
4. posesori - obiecte posedate;
5. genul (posesorului + al obiectului posedat)
5. numărul (posesorul + al obiectului posedat);
7. cazul;
8. funcția sintactică;
9. particularități (dacă are);
10. valoarea stilistică.

Model de analiză:

..."nu-i *al meu*? Al meu e oare?"... (G.C.)

1. *al meu* = pronume posesiv, forma inițială *(al) "meu"*, un posesor și un obiect posedat, genul feminin (posesorul) - neutru (obiectul posedat), numărul singular (posesorul) - singular (obiectul posedat), cazul nominativ, funcția sintactică de nume predicativ.

Atenție!

a) posesorul este *fata* (deci genul feminin) din poezia "*La oglindă*";

b) obiectul posedat (iartă-ni-se calamburul!) este ...*capul*, deci de genul neutru;

c) reamintim că "*obiect*" în gramatică, nu înseamnă "*orice corp solid, de obicei, prelucrat, folosit în diverse împrejurări; lucru* " (M.D.E.), ci ceea ce există în afara subiectului sau primește referința, acțiunea subiectului;

d) reamintim, de asemenea, că articolul posesiv-genitival nu pune obligatoriu și pronumele posesiv în genitiv (formele de genitiv-dativ sînt *alor* + *mei, tăi, săi, noștri, voștri*).

7. PRONUMELE INTEROGATIV - RELATIV

1. denumirea;
2. felul;
3. valoarea;
4. forma inițială;
5. genul;
6. numărul;
7. cazul;
8. funcția sintactică;
9. particularități (dacă are);
10. valoarea stilistică.

Scanned with OKEN Scanner

Model de analizã:

... goana[1]/ *datoritã cãreia* se îmbolnãvise...2/

1. *datoritã cãreia*: pronume interogativ-relativ (aici are valoare relativã), forma inițialã "*care*", genul feminin, numãrul singular, cazul dativ (are prepoziția simplã "*datoritã*"), funcția sintacticã de complement circ. de cauzã în propoziția subordonatã.

Atenție!

a) genul și numãrul au fost stabilite în funcție de respectivele categorii ale substantivului pe care îl înlocuiește ("*goana*").

8. PRONUMELE DE INTARIRE

1. denumirea;
2. forma inițialã;
3. genul;
4. numãrul;
5. cazul;
6. funcția sintacticã;
7. valoare stilisticã;

Atenție!

a) întrucît apare foarte rar (1-2%) ca pronume (atît de rar, încît unii specialiști îl considerã numai adjectiv, nu și pronume) am ales ca model de analizã un adjectiv pronominal de întãrire.

Model de analizã:

... *înseși* fetei i se pãruse cã...

1. *înseși* = adjectiv proniminal de întãrire, acordat cu substantivul "*fetei*" forma inițialã "*însuși, însãși...*", genul feminin, numãrul singular, cazul dativ, funcția sintacticã de atribut adjectival.

9. NUMERALUL

1. denumirea;
2. felul;
3. forma inițialã;
4. *articulat* ↔ nearticulat;
5. (felul articolului);
6. genul;
7. numãrul;
8. cazul
9. particularitãți;
10. funcția sintacticã;
11. valoarea stilisticã.

Scanned with OKEN Scanner

Model de analizã:

... goana[1] / *datoritã cãreia* se îmbolnãvise...2/

1. *datoritã cãreia*: pronume interogativ-relativ (aici are valoare relativă), forma inițială *"care"*, genul feminin, numărul singular, cazul dativ (are prepoziția simplă *"datoritã"*), funcția sintactică de complement circ. de cauză în propoziția subordonată.

Atenție!

a) genul și numărul au fost stabilite în funcție de respectivele categorii ale substantivului pe care îl înlocuiește (*"goana"*).

8. PRONUMELE DE INTARIRE

1. denumirea;
2. forma inițială;
3. genul;
4. numărul;
5. cazul;
6. funcția sintactică;
7. valoare stilistică;

Atenție!

a) întrucît apare foarte rar (1-2%) ca pronume (atît de rar, încît unii specialiști îl consideră numai adjectiv, nu și pronume) am ales ca model de analiză un adjectiv pronominal de întărire.

Model de analizã:

... *înseși* fetei i se păruse că...

1. *înseși* = adjectiv proniminal de întărire, acordat cu substantivul *"fetei"* forma inițială *"însuși, însăși..."*, genul feminin, numărul singular, cazul dativ, funcția sintactică de atribut adjectival.

9. NUMERALUL

1. denumirea;
2. felul;
3. forma inițială;
4. *articulat* ↔ nearticulat;
5. (felul articolului);
6. genul;
7. numărul;
8. cazul
9. particularități;
10. funcția sintactică;
11. valoarea stilistică.

Scanned with OKEN Scanner

Model de analizã;

...găseşte-le *pe cele două* şi spune-le *amîndurora* că...

1. *pe cele două* = numeral cardinal propriu-zis, simplu, forma iniţială *"două"*, articulat (are articol demonstrativ-adjectival *"cele"*), genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ (însoţit de prepoziţia simplă *"pe"*), este numeral substantivizat, funcţia sintactică de complement direct.

2. *amîndurora* = *numeral cardinal colectiv, forma iniţială "amîndouă"*, articulat, feminin, plural, dativ, complement indirect.

Atenţie!

a) articolul - oricît ar părea de ciudat - este *"lor"*, (iar *"a"* este o particulă fără valoare gramaticală, care a suferit anumite transformări fonetice; acelaşi fenomen s-a produs şi la pronumele nehotărît *"toţi"- tuturor* (!! asta nu înseamnă că o persoană de tristă amintire vorbea corect, cînd pronunţa... *tutulor*!!)

10. VERBUL

1. denumirea;
2. forma iniţială;
3. conjugarea;
4. verb predicativ ↔ verb nepredicativ (copulativ ↔ auxiliar);
5. verb personal ↔ verb unipersonal ↔ impersonal);
6. verb tranzitiv ↔ verb intranzitiv;
7. forma (afirmativă ↔ negativă);
8. diateza;
9. mod personal - predicativ (+ care?) ↔ mod nepersonal — nepredicativ (+ care?);
10. timpul (sau subtimpul);
11. persoana;
12. numărul;
13. funcţia sintactică;
14. valoarea stilistică;
15. (alte) particularităţi.

Atenţie!

a) folosim la paşii 4-5-6 cuvîntul *"verb"* de fiecare dată pentru a nu confunda noţiunile respective cu numele.

Scanned with OKEN Scanner

Model de analiză:

...”Unu-*i* moldovean ...[...] Și de-*o fi să mor*”... (”*Miorița*”)

1. *i* = verb, forma inițială ”*a fi*”, conjugarea a IV-a, verb nepredicativ (copulativ), verb personal, verb intranzitiv, forma afirmativă, dateza activă, mod personal-predicativ (indicativ), timpul prezent, persoana a treia, numărul singular, funcția sintactică: 1/2 din predicatul nominal complet (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ ”*moldovean*”).

2. *o fi* = verb [...], verb impersonal [...], particularități: 1. este formă populară de viitor = *va fi*; 2. nu are persoană, ci formă de persoana a III-a singular (ca toate verbele unipersonale); 3. (cere o propoziție subiectivă [...], funcția sintactică de predicat verbal.

3. *să mor* = verb [...], verb intranzitiv [...], mod personal-predicativ (conjunctiv), timpul prezent [...], funcția sintactică de predicat verbal.

Atenție!

a) ”*unipersonal*” vizează forma, ”*impersonal*” - conținutul.

11. ADVERBUL

1. denumirea;
2. felul;
3. simplu ↔ compus;
4. grade de comparație;
5. particularități;
6. funcția sintactică;
7. valoarea stilistică;

Model de analiză:

...*Probabil* [1]/ că vine *mai târziu*...[2]/

1. *probabil* = adverb aparent predicativ, simplu, fără grad de comparație, particularități: mai poate fi adverb de mod sau adjectiv, în alt context; are funcția sintactică de predicat nominal complet (cu verbul copulativ presupus).

2. *mai târziu* = adverb, simplu, gradul comparativ de superioritate, funcția sintactică de complement circ. de timp.

Atenție!

a) denumire *adverb predicativ* adverbul care formează predicatul verbal (prin analogie cu verbul predicativ, interjecția predicativă) și folosim noțiunea de *adverb aparent predicativ* pentru adverbul care admite (ca subînțeles) pe lîngă sine, verbul copulativ ”*a fi*” (*singur / (e) singur că ..., posibil / (e) posibil că ...*).

Scanned with OKEN Scanner

LOCUȚIUNILE

(argumente)

I. grup de cuvinte;
II. (deci cel puțin două cuvinte = o sintagmă);
III. înțelesul este unitar;
IV. (deci echivalează, aproape totdeauna, cu un singur cuvînt);
V. elementele componente aparțin unor clase morfologice diferite;
VI. grupul pare mai mult sau mai puțin sudat;
VII. din punct de vedere gramatical se comportă ca o singură parte de vorbire;
VIII. unele elemente componente și-au pierdut valoarea lexicală;
IX. ordinea cuvintelor (topica) este, de obicei, fixă;
X. nu acceptă înlocuirea vreunui element prin sinonimul său;
XI. nu acceptă (în ordinea fixată) determinări (subordonări);
XII. capătă categoriile morfologice (gen, număr, caz, timp etc.) ale cuvîntului suplinit;
XIII. frecvență mare, avînd consacrarea uzului general;
XIV. *felul* locuțiunii:
a) este dat de numele sinonimului său; (deci al cuvîntului cu care se echivalează);
b) se mai poate stabili și după numele cuvîntului component cu ponderea lexicală cea mai mare; (deci purtătoare de sens pentru întreaga sintagmă);
XV. aspecte *sintactice:*
a) toate elementele componente au *o singură* valoare;
b) cînd gradul de sudură este mai mic, se pot analiza și *separat*; elementele componente, specificîndu-se *obligatoriu:*
..."*are funcția sintactică de... în cadrul locuțiunii*"...

Model (argumentare + analiză)

...Bătrînul *a dat ortul popii* la doi ani după... (I.S.)
1. (I arg.) = 3 (4) cuvinte;
2. (III arg.) = înseamnă "*a murit*";
3. (V) = elementele componente diferă din punct de vedere morfologic;
4. (VII) = se comportă ca un verb;
5. (VIII) = elementele componente (aici toate, dar în altele este suficient doar unul) și-au pierdut valoarea lexicală;
6. (IX) = ordinea este fixată: a) *popii* (i-) a dat ortul?!?
b) ortul popii (i-)a dat?!?

Scanned with OKEN Scanner

7. (X) = sinonimele: a) *a oferit* ortul popii?!?
b) a dat *banii* popii?!?
c) a dat ortul *preotului*?!?

8. etc., etc.

9. (XV): a dat ortul popii = predicat verbal;
a dat = predicat verbal în cadrul locuțiunii *"a dat ortul popii"*;
sau *ortul* = complement direct în cadrul locuțiunii *"a dat ortul popii"*;
popii = complement indirect în cadrul locuțiunii *"a dat ortul popii"*;

Atenție!

a) argumentul V: cînd cuvintele componente sînt indentice din punct de vedere morfologic ⇒ cuvînt compus: *de lîngă* (prep. + prep.) = prepoziție compusă (nu locuțiune);

b) vă invităm să reflectați mai profund asupra unor combinații de genul *"în fundul peșterii"* (C.H.); *"pe fundul apei"* (D.R.P.); *"în dosul stînii"* (M.); *pe raza kilometrului x* etc., unde nu trebuie să luăm fără drept de apel niște locuțiuni propoziționale; Ce-ar fi să gîndim că (de exmplu) peșterea are *un tavan, o intrare, un fund, o latură* etc., adică niște (100%) substantive? (Substantive care nu și-au pierdut valoarea de bază).

De aceea, facem încă o dată apel la SISTEMUL LIMBII ROMANE!

I

Dimineața, ieșind în ogradă, avu o tresărire. Abia trecuse pragul casei, cînd se auzi strigat de Alecu Tudose, vecinul său dinspre pădure.

– Hei, vecine, ai dormit bine?
– Bine, Alecule!
– Bravo, ție!... Da' eu!...
– Tu, ce?
– Apăi, nu știi?... A fost nuntă mare la tine!...
– La mine? Și Marcu se temu că cine știe ce necaz i se întîmplase.
– N-ai auzit nimic?
– Oi fi auzit cu ceva, da' eram mort de somn...
– Apăi, află, frate'miu, că te-a călcat ursoaica!...
– Ursoaica?
– Da. Aia cu puiandrii.
– Ce-i cu puiandrii?
– O fi venit mă-sa să-i ia acasă!... la vezi, mai sînt în saia?

(Ion Popescu; manual, pag. 3)

Scanned with OKEN Scanner

A

1. avu = predicat verbal;
2. trecuse = p. verbal;
3. se auzi = p. verbal;
4. ai dormit = p. verbal;
5. [...] =(p. eliptic);
6. bravo = p. verbal;
7. [...] =(p. eliptic);
8. [...] =(p. eliptic);
10. a fost = p. verbal;
10. [...] = (p. eliptic);
12. se temu =.p. verbal;
13. se întîmplase = p. verbal;
14. n-ai auzit = p. verbal;
15. oi fi auzit = p. verbal;
16. eram mort = p. nom. complet;
17. află = p. verbal;
18. a călcat = p. verbal;
19. [...] =(p. eliptic)
20. [...] =(p. eliptic în prop. independentă neanalizabilă: "*da*");
21. [...] =(p. eliptic);
22. -i = p. verbal;
23. o fi venit = p. verbal;
24. să- [...] ia = p. verbal;
25. vezi = p. verbal;
26. sînt = p. verbal.

Atenție!

a) *eram mort de somn* = construcție expresivă cu sens figurat, echivalenta unei superlativ absolut (= *eram foarte somnoros*); pentru simplificarea analizei gramaticale am despărțit-o în: *eram mort* = p. nom. complet + *de somn* = compl. circ. de cauză (vezi și "*se făcu foc de supărare...*", manual, pag. 119);

b) *bravo* = în contex este interjecție cu valoarea unui predicat verbal, stilistic exprimînd aprobarea admirativă.

B

1. Dimineața, ieșind în ogradă, avu o tresărire = prop. principală;
2. Abia trecuse pargul casei = prop. principală;
3. *cînd* se auzi strigat de Alecu Tudose, vecinul său dinspre pădure = prop. circ. de timp (regentă → P_2);
4. Hei, vecine, ai dormit bine = prop. principală;
5. [am dormit] bine, Alecule = prop. principală (eliptică);
6. Bravo, ție = prop. principală;
7. Da' eu [ce-am pățit] = prop. principală (eliptică);
8. Tu, ce [ai pățit] = prop. principală (eliptică);
9. Apăi, nu știi = prop. principală;
10. A fost nunta mare la tine = prop. principală;
11. La mine [a fost nuntă] = prop. principală (eliptică);
12. Și Marcu se temu = prop. principală;
13. *că* cine știe ce necaz i se întîmplase = prop. compl. indirectă (12);
14. N-ai auzit nimic = prop. principală;
15. Oi fi auzit eu ceva = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

16. *da'* eram mort de somn... = prop. principală;
17. Apăi, află, frate'miu = prop. principală;
18. *că* te-a călcat ursoaica = prop. compl. directă (17);
19. [M-a călcat] ursoaica = prop. principală (eliptică);
20. Da = prop. independentă neanalizabilă;
21. [Te-a călcat] aia cu puiandrii = prop. principală (eliptică);
22. Ce-i cu puiandrii = prop. principală;
23. O fi venit mă-sa = prop. principală;
24. *să*-i ia acasă = prop. circ. de scop (23);
25. Ia vezi = prop. principală;
26. mai sînt în saia = prop. principală.

Atenție!

a) în lucrările *oficiale* (concursuri, olimpiade, lucrări scrise trimestriale etc.) este bine să se dea toate informațiile cunoscute despre propoziția analizată (exemplu: *Ce-i cu puiandrii?* = prop. principală, dezvoltată, interogativă, afirmativă...), indicîndu-se și raporturile sintactice existente între propozițiile textului (pentru modele, vezi și manualul, pag. 115-117);
b) acolo unde considerați că există și alte posibilități de interpretare (alte nuanțe, precizarea regentului, motivarea unor dificultăți etc.), nu ezitați să le scrieți sub forma unor observații, îngrijit redactate (ele vă pot aduce puncte prețioase !!!).

C

1. *dimineața* = adverb de timp, provenit din substantiv, compl. circ. de timp; (*în dimineața* aceasta plec ... = substantiv...);
2. *de Alecu Tudose* = substantiv propriu compus [...], complement de agent (element regent este verbul la participiu pasiv "*strigat*");
3. *vecinul său dinspre pădure* = apoziție dezvoltată (vezi textele nr. 12 și 14);
4. *hei* = interjecție exclamativă, indicînd atenționarea, fără funcție sintactică;
5. *bine* = adv. de mod [...], compl. circ. de mod;
6. *apăi* = interjecție exclamativă, în context folosită cu valoare concluzivă (=*deci*), fără f. sint.;
7. *cine știe ce* = locuțiune adj. pronominală nehotărîtă [...], atribut adjectival (= *ceva, oarecare* necaz...); atenție la formulări de tipul: "Primește notă [1]/ *cine* știe [2]/ *ce* rezolvare are exercițiul [3]/ → (principală + subiectivă + compl. directă);
8. *ai fi auzit* = verb predicativ [...], viitorul anterior, formă populară, predicat verbal;
9. *frate'miu* = substantiv (grad de rudenie), urmat de adjectiv posesiv ..., vocativ, fără f. sintactică (vezi și textul 107);
10. *ce* = pronume interogativ [...], subiect; (2);

Scanned with OKEN Scanner

1. *ia* = interjecție exclamativă cu rol de atenționare, fără funcție sintactică (unii specialiști o consideră echivalentă din *"hai"*, cu valoare predicativă, urmată de un verb la imperativ).

2

Din vremea cronicarilor bătrîni, care ne-au spus din ce origine impărătească ne tragem noi, pînă la 1859, cînd am spus fățiș ce vrem noi, de la scrisul cărturarilor străvechi pînă la poezia populară, pretutindeni și totdeauna, același vis, aceeași energie, aceeași voință ne-a muncit pe toți, către același ideal ne-am înălțat ochii cu toți, către același cer și cu aceeași nădejde și credință. 24 Ianuarie este sărbătoarea iubirei de Patrie și a puterei de a ne crea o Patrie! *(B.St.Delavrancea; 4)*

A.

1. a muncit = predicat verbal;
2. au spus = p. verbal;
3. ne tragem = p. verbal;
4. am spus = p. verbal;
5. vrem = p. verbal;
6. ne-am înălțat = p. verbal;
7. este sărbătoarea = p. nom. complet.

B.

1. Din vremea cronicarilor bătrîni [...], pînă la 1859 [...], de la scrisul cărturarilor străvechi pînă la proza populară, pretutindeni și totdeauna, același vis, aceeași energie, aceeași voință ne-a muncit pe toți = propoziție principală;
2. *care* ne-au spus = propoziție atributivă (intercalată; 1);
3. din *ce* origine împărătească ne tragem noi = prop. compl.directă (2);
4. *cînd* am spus fățiș = prop. atributivă (apozitivă, intercalată ; 1);
5. *ce* vrem noi = prop. compl. directă (intercalată; 4);
6. către același ideal ne-am înălțat ochii [→] = prop. principală;
7. 24 Ianuarie este sărbătoarea iubirii de patrie și a puterei de a ne crea o Patrie = prop.principală;

Atenție!

a) propoziția a VI-a este atributivă pentru că are regent un numeral;
b) în cadrul propoziției a VI-a, sintagma *"către același cer și cu aceeași nădejde și credință "* poate fi socotită o prop. eliptică de predicat, dacă se demonstrează presupunerea imperativă a unui predicat - *"am înălțat"*.

C

1. *care* = pronume interogativ-relativ (aici are valoare relativă), [...], cazul nominativ, f.sint. de subiect;

Scanned with OKEN Scanner

2. *din* [...] *origine* = substantiv, forma inițială "*origine*", nearticulat, simplu, comun, feminin, acuzativ (are prepoziția simplă "*de*"), f.sint. de compl. indirect;
3. [din] *ce* [origine] = adjectiv pronominal interogativ-relativ, are genul numărul și cazul substantivului regent "*origine*", (deși este socotit invariabil), [...] f.sint. de atribut adjectival;
4. *ce* [vrem] ** = pronume interogativ-relativ (aici are valoare relativă) [...], f.sint. de compl. direct;
5. *aceeași* = adjectiv pronominal demonstrativ de identitate, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ (se acordă cu substantivul regent "*energie*"), f.sint. de atribut adjectival;
6. *pe toți* = pronume nehotărît, masculin, plural, acuzativ (are prepoziția "*pe*"), f.sint. de compl. indirect;
7. *este* = verb, forma inițială "*a fi*", conjugarea a IV-a, verb nepredicativ (copulativ), -verb personal, verb intranzitiv, forma afirmativă, prezent, persoana a III-a, singular, f.sint. de 1/2 din predicatul nominal (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ "*sărbătoarea*");
8. *sărbătoarea* = substantiv , forma inițială "*sărbătoare*", articulat (are articol hotărît enclitic "*a*"), simplu, comun, feminin, singular, nominativ, f.sint. de nume predicativ (sau 1/2 din predicatul nominal, cealaltă 1/2 fiind verbul copulativ "*este*");
9. *de a* [...] *crea* = verb, forma inițială "*a crea*", conjugarea a II-a, verb predicativ, verb personal, verb tranzitiv, forma afirmativă, diateza activă, mod nepersonal-nepredicativ (infinitiv cu prepoziția "*de*" și prepoziția "*a*"), f.sint. de atribut verbal.
10. *ne* [crea] *** = pronume personal, forma inițială "*noi*", persoana I plural, cazul dativ, forma neaccentuată (scurtă sau atonă), f.sint. de compl. indirect.

3

Oamenii îl ascltau, plîngeau fierbinte, dar învățau cum trebuie să lupte aceia cărora le este dragă libertatea.

A stat acolo pînă la ultima suflare...

De treci și astăzi prin cîmpia ce se întinde între Dunăre și mare, poți să mai vezi piatra aceea unde a stat Gebeides și a cîntat cîntecul lui pentru viteazul Dapix și fiica lui, Gebila!...

(Al. Mitru; 4)

4.

1. ascultau = predicat verbal;
2. plîngeau = p. verbal;
3. învățau = p.verbal;
4. trebuie = p.verbal;
8. treci = p. verbal;
9. se întinde = p.verbal;
10. poți = p.verbal;
11. să [...] vezi = p.verbal;

Scanned with OKEN Scanner

5. să lupte = p.verbal; 1
6. este dragă = p.nom.complet;
7. a stat = p. verbal;
12. a stat = p. verbal;
13. a cîntat = p.verbal.

B.

1. Oamenii îl ascultau = propoziție principală;
2. plîngeau fierbinte = prop. principală;
3. dar învățau = prop. principală;
4. *cum* trebuie = prop. compl.directă (3);
5. *să* lupte aceia = prop. subiectivă (4);
6. *cărora* le este dragă libertatea = prop.atributivă (5);
7. A stat acolo pînă la ultima suflare = prop.principală;
8. *De* treci și astăzi prin cîmpia = prop.condițională (11);
9. *ce* se întinde între Dunăre și mare = prop.atributivă (8);
10. poți = prop.principală;
11. *să* mai vezi piatra aceea = prop. compl.directă (10);
12. *unde* a stat Gebeides = prop.atributivă (11);
13. și [*unde*] a cîntat cîntecul lui pentru viateazul Dapix și fiica lui, Gebila = prop. atributivă (11).

Atenție!

a) *cum trebuie*: "*cum*" este cuvînt de relație pentru prop. a IV-a, dar are f.sint. de compl. circ. de mod în propoziția a V-a, datorită valorii unipersonale a verbului "*a trebui*"; vezi și text 76; C3.

C.

1. *îl* = pronume personal, forma inițială "*el*", persoana a III-a singular, genul masculin, cazul acuzativ, forma scurtă (neaccentuată sau atonă), f.sint. de compl.direct;
2. *fierbinte* = adverb de mod, gradul pozitiv, f.sint. de compl. circ. de mod;
3. *cum* = adverb simplu, interogativ-relativ (aici are valoare relativă), f.sint. de compl.circ. de mod (!! elementul regent este verbul "*să lupte*" din prop. a V-a !!);
4. *cărora* = pronume interogativ-relativ (aici are valoarea relativă), forma inițială "*care*", [...] cazul dativ, f.sint. de compl.indirect;
5. *dragă* = adjectiv propriu-zis, forma inițială "*drag-dragă*...", variabil, cu două terminații, nearticulat, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, gradul pozitiv, f.sint.de nume predicativ;
6. *de* = conjuncție simplă, semispecializată (în exprimarea condiției), are rol de relație (introduce o prop. condițională), fără f.sintactică;
7. *ce* = pronume interogativ-relativ), invariabil, [...] f.sint. de subiect;
8. *mai* = adverb de mod simplu, f.sint. de compl.circ. de mod;

Scanned with OKEN Scanner

9. *aceea* = adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, feminin, singular, acuzativ (se acordă cu substantivul regent "*piatra*"), f.sint. de atribut adjectival;
10. *lui* = pronume personal, [...] cazul genitiv, f.sint. de atribut pronominal;

Atenție !

a) *îl* - prop. I: pronumele personale de persoana a III-a au și gen;
b) *mai* - prop. a XI-a: ajută la formarea gradelor de comparație numai ale adjectivelor și adverbelor.

4

Studiul lexicului este interesant și important din cel puțin două motive: mai întîi pentru că bogăția unei limbi constă îndeosebi în bogăția și în varietatea vocabularului ei, iar în al doilea rînd, pentru că schimbările care au loc în societate se reflectă, direct ori indirect, mai ales în vocabular, compartimentul limbii cel mai labil și mai supus influențelor din afară.
(Sinteze de limba română; 5)

A.

1. este interesant și important = predicat nominal (cu nume predicativ multiplu);
2. constă = p.verbal;
3. se reflectă = p. verbal;
4. au loc = p.verbal.

Atenție!

au loc = locuțiune verbală, (= *se petrec*).

B.

1. Studiul lexicului este interesant și important din cel puțin două motive: mai întîi [...] iar, în al doilea rînd = prop. principală;
2. *pentru că* bogăția unei limbi constă îndeosebi în bogăția și în varietatea vocabularului ei = prop. cauzală (intercalată; 1);
3. iar [...] *pentru că* schimbările [...] se reflectă, direct ori indirect, mai ales în vocabular, compartimentul cel mai labil și mai supus influențelor din afară = prop. cauzală (1);
4. *care* au loc în societate = prop.atributivă (3).

Atenție!

a) "*mai întîi*" (prop. I): dacă-l vom considera subordonat verbului "*constă*" din prop. a II-a, ar însemna să considerăm prop. a II-a *atributivă*, în ciuda valorii cauzale

Scanned with OKEN Scanner

a locuțiunii conjuncționale "*pentru că*", întrucît regentul ei ar fi substantivul "*motive*";

b) "*în al doilea rînd*" (prop I): idem pentru prop. a III-a, dacă îi considerăm regent verbul "*se reflectă*".

C.

1. *este* = verb, forma inițială "*a fi*", conjugarea a IV-a, verb nepredicativ (copulativ), verb personal, verb intranzitiv, forma afirmativă, diateza activă, mod personal-predicativ (indicativ) timpul prezent, pers. a III-a, singular, f.sint. de 1/2 din predicatul nominal (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ multiplu "*interesant și important*");
2. *important* = adjectiv, forma inițială "*important, importantă...*", variabil, cu două terminații, nearticulat, neutru, singular, nominativ, gradul pozitiv f.sint. de nume predicativ (sau 1/2 din predicatul nominal, împreună cu celălalt nume predicativ "*interesant*", cu care formează un nume predicativ multiplu; cealaltă 1/2 fiind verbul copulativ "*este*");
3. *în bogăția* = substantiv, forma inițială "*bogăție*", articulat (are articol hotărît enclitic "*a*"), simplu, comun, feminin, singular, acuzativ (are prepoziția simplă "*în*"), f.sint. de compl.indirect;
4. *ei* = pronume personal, forma inițială "*ea*", pers. a III-a, singular, feminin, cazul genitiv, f.sint. de atribut pronominal;
5. *care* = pronume interogativ-relativ (aici are valoare relativă) [...], nominativ, f.sint. de subiect;
6. *au loc* = locuțiune verbală alcătuită din verbul "*a avea*", de conjugarea a II-a, verb predicativ, verb personal, verb tranzitiv, forma afirmativă, diateza activă, mod personal-predicativ (indicativ), timp prezent, persoana a III-a, singular, f. sint. de predicat verbal în cadrul locuțiunii, și substantivului "*loc*", nearticulat, simplu, comun, neutru, singular, acuzativ, f.sint. de compl.direct în cadrul locuțiunii, cu f.sint. de predicat verbal;
7. *indirect* = adverb de mod, simplu, f.sint. de compl. de mod;
8. *mai ales* = locuțiune adverbială (alcătuită din adverbul "*mai*" + participiul "*ales*" = îndeosebi, f. sint. de compl. circ. de mod;
9. *cel mai labil* = adjectiv, propriu-zis forma inițială "*labilă...*", variabil, cu două terminații, nearticulat, neutru, singular, nominativ (se acordă cu substantivul regent "*compartimentul*"), f.sint. de atribut adjectival în cadrul apoziției dezvoltate "*compartimentul limbii cel mai labil și mai supus influențelor din afară*";
10. *mai supus* = idem 9 - cu observația că articolul "*cel*" este presupus: "*cel mai supus*";

Scanned with OKEN Scanner

5

Fiind cunoscute și folosite de către absolut toți vorbitorii unei limbi, cuvintele din fondul principal lexical cunosc cea mai mare frecvență în procesul comunicării lingvistice. De obicei, ele sînt și foarte vechi și trăiesc multă vreme. Caracterizîndu-se prin frecvență mare în vorbire, prin polisemantism, prin stabilitate și prin capacitatea de a da naștere la derivate și compuse sau de a intra în combinații sintactice cu caracter constant, cuvintele din vocabularul de bază prezintă o importanță mult mai mare decît celelalte unități lexicale ale limbii.

(Sinteze de limba română, 7)

A

1. cunosc = predicat verbal;
2. sînt [...] foarte vechi = p. nom. compl.;
3. trăiesc = p. verbal;
4. prezintă = p. verbal.

B

1. Fiind cunoscute [→] cuvintele [→] cunosc [→] comunicării lingvistice = prop. principală;
2. De obicei, ele sînt și foarte vechi = prop. principală;
3. și trăiesc multă vreme = prop. principală;
4. Caracterizîndu-se [→] prezintă [→] ale limbii = prop. principală.

C

1. *fiind cunoscute* = verb, forma inițială "*a cunoaște*" [...], diateza posivă, mod nepersonal — nepredicativ (gerunziu), compl. circ. de cauză;
2. *de către [...] vorbitorii* = substantiv [...], acuzativ (are prepoziția compusă "*de către*"), compl. de agent;
3. *de obicei* = locuțiune adverbială [...], compl. circ. de mod;
4. *caracterizîndu-se* = verb [...], diateză reflexivă, mod nepersonal nepredicativ (gerunziu), compl. circ. de cauză;
5. *de a da naștere* = locuțiune verbală [...], cu verbul la infinitiv [...], atribut verbal.

6

În ziua aceea nu era nici un nor deasupra, și uriași munți, care atîtea zile frămîntaseră și sloboziseră, din coamele lor zbîrlite pînă la cer, ploile, trăsnetele și șuvoaiele, erau acum blajini, tihniți și pridiviți de soare. Numai în fața cerului, mai sus decît brazii cei mai înalți,

Scanned with OKEN Scanner

vulturii pluteau neobosit, scăldindu-şi aripile în lumină şi dînd fiorii morţii păsăretului de casă din jurul celor cincisprezece-douăzeci de locuinţe din fundul văii. *(Gala Galaction; 7)*

A

1. nu era = predicat verbal;
2. erau [...] blajini, tihniţi = p.nom.complet (cu nume predicativ multiplu);
3. (erau) prididiti = p. verbal;
4. frămîntaseră = p. verbal;
5. sloboziseră = p. verbal;
6. pluteau = p.verbal;

Atenţie!

A. *erau blajini, tihniţi şi prididiti:* verbul *"a fi"* are concomitent:

a) valoare *copulativă* faţă de adjectivele *"blajini"* şi *"tihniţi"* cu care formează un predicat nominal;

b) valoarea *auxiliară* faţă de participiul *"prididiti"* cu care formează predicat verbal;

c) demonstraţie: I *Deveneau (păreau) blajini, tihniţi;*

II *erau prididiti* DE CĂTRE CINEVA (CEVA) (prezenţa compl. de agent - marcă a diatezei pasive)

(vezi explicaţiile de la textul 18, C, subsol)

B

1. În ziua aceea nu era nici un nor deasupra = prop. principală;
2. şi uriaşii munţi [...] erau acum blajini, tihniţi = prop. principală;
3. [erau] prididiti de soare = prop. principală;
4. *care* atîtea zile frămîntaseră = prop. atributivă (intercalată; P_2);
5. şi [*care*] sloboziseră = prop. atributivă (intercalată; P_2);
6. Numai în faţa cerului [→] vulturii pluteau neobosit [→] de locuinţe din fundul văii = prop. principală.

C

1. *nu era* = verb, forma iniţială *"a fi"*, conjugarea a IV-a, verb predicativ, verb personal, verb intranzitiv, forma negativă, diateza activă, mod personal predicativ (indicativ), imperfect, persoana a III-a, singular, f.sint. de predicat verbal;
2. *nici un* = adjectiv pronominal negativ, gen neutru, singular, cazul nominativ (se acordă cu substantivul regent *"nor"*), f.sint. de atribut adjectival;
3. *(un) nor* = substantiv, forma iniţială *"nor"*, articulat (are articolul nehotărît *"un"*), simplu, comun, singular, nominativ, f.sint. de subiect;
4. *zile* = substantiv, forma iniţială *"zi"*, nearticulat, simplu, comun, feminin, plural, acuzativ, f.sint. de compl.circ. de timp;
5. *ploile* = substantiv, forma iniţială *"ploaie"*, articulat (are articolul hotărît enclitic *"le"*), f.sint. de compl. direct;

Scanned with OKEN Scanner

6. *erau* = verb, forma inițială "*a fi*", conjugarea a IV-a, (!! verb nepredicativ - copulativ - față de adjectivele "*blajini*", "*tihniți*" și de care este ajutat pentru formarea unui predicat nominal complet, în același timp este nepredicativ - *auxiliar* - față de participiul "*prididiti*", pe care îl ajută în formarea diatezei pasive), verb personal, verb intranzitiv, forma afirmativă, diateza activă, mod personal-predicativ (indicativ), timpul trecut (imperfect), pers. a III-a, plural, f.sint.: a) este 1/2 din predicatul nominal (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ multiplu "*blajini și tihniți*"); b) component al predicatului verbal "*erau prididiti*" (cu care formează diateza pasivă);
7. *de soare* = substantiv, forma inițială "*soare*", nearticulat, simplu, comun, neutru, singular, acuzativ (are prepoziția "*de*"), funcția de compl. de agent (dovada: prezența unui verb la diateza pasivă "*erau prididiti*");
8. *scăldîndu-și* = verb, forma inițială "*a-și scălda*", conjugarea I, verb predicativ, verb personal, verb tranzitiv, forma afirmativă, diateza reflexivă, mod nepersonal-nepredicativ (gerunziu), f.sint. de compl. circ. de mod;
9. *dînd fiorii morții* = locuțiune verbală (alcătuită din verbul "*dînd*" la gerunziu, substantivul "*fiori*", în acuzativ și substantivul "*morții*" în genitiv, fiecare avînd funcția sintactică separată în cazul locuțiunii), f. sint. de compl.circ. de mod;
10. *din jurul celor cinsprezece-douăzeci* = numeral cardinal, propriu-zis compus, cazul genitiv (cerut de locuțiunea prepozițională "*din jurul*"), f.sint. de atribut adjectival;

Atenție!

a) *nici un nor* (prop. I): dubla valoare a lui "*un*"; (vezi și textul 14, pentru situația lui "*să*");
b) *cinsprezece - douăzeci de locuințe* (prop. a VI-a): numeralul este regent, iar substantivul, subordonat;

7

Cum nu se dă scos ursul din birlog, țăranul de la munte strămutat la cîmp și pruncul dezlipit de la sînul mamei sale, așa nu mă dam eu dus din Humulești, în toamna anului 1855, cînd veni vremea să plec la Socola, după stăruința mamei. *(Ion Creangă; 7)*

4.

1. nu se dă scos = predicat verbal;
2. [nu se dă] strămutat = p.verbal;
3. [nu se dă] dezlipit = p.verbal;
4. nu mă dam [...] dus = p.verbal;
5. veni = p.verbal;
6. să plec = p.verbal.

Scanned with OKEN Scanner

B

1. *Cum* nu se dă scos ursul din bîrlog = prop.circ. de mod (4);
2. [*cum*] țăranul de la munte [*nu se dă*] strămutat la cîmp = prop.circ. de mod (4);
3. și [*cum*] pruncul [*nu se dă*] dezlipit de la sînul mamei sale = prop.circ. de mod (4);
4. așa nu mă dau eu dus din Humulești, în toamna anului 1855 = prop.principală;
5. *cînd* veni vremea = prop. atributivă (4);
6. *să* plec la Socola, după stăruința mamei = prop.atributivă (5).

Atenție!

a) propoziția aV-a are ca element regent sintagma "*în toamna anului 1855*", căreia îi dă o explicație (*adică...*);
b) propoziția aVI-a poate fi contrasă într-un atribut: ...veni vremea *plecării*.

C

1. *din bîrlog* = substantiv, forma inițială "*bîrlog*", nearticulat, simplu, comun, neutru, singular, acuzativ (are prepoziția simplă "*din*"), f.sint. de compl.circ. de loc;
2. *de la munte* = substantiv, forma inițială "*munte*", nearticulat, simplu, masculin, singular, acuzativ (are prepoziția compusă "*de la*"), f.sint. de atribut substantival-prepozițional;
3. *de la sînul* = substantiv, forma inițială "*sîn*", articulat (are articolul enclitic "*l*"), masculin, singular, acuzativ (are prepoziția compusă "*de la*"), f.sint. de compl.circ. de loc;
4. *sale* = adjectiv pronominal posesiv (un posesor și un obiect posedat), feminin, singular, genitiv (se acordă cu substantivul regent "*mamei*"), f.sint. de atribut adjectival;
5. *așa* = adverb de mod, simplu (fără grad de comparație), f.sint. de compl.circ. de mod;
6. *în toamna* = substantiv, forma inițială "*toamnă*", articulat (are articolul hotărît enclitic "*a*"), feminin, singular, acuzativ (are prepoziția simplă "*în*"), f.sint. de compl.circ. de timp;
7. *anului* = substantiv, forma inițială "*an*", articulat (are articolul hotărît enclitic "*lui*"), masculin, singular, genitiv, f.sint. de atribut substantival genitival;
8. *1855* = numeral cardinal propriu-zis, compus, [...] nominativ, f.sint. de atribut adjectival;
9. *cînd* = adverb interogativ-relativ, simplu (aici are doar valoare relativă), f.sint. de compl.circ. de timp;
10. *veni* = verb, forma inițială "*a veni*", conjugarea a IV-a, verb predicativ, verb personal, verb intranzitiv, forma afirmativă, diateza activă, mod personal-pre-

Scanned with OKEN Scanner

dicativ (indicativ), timpul trecut (perfect simplu), pers. a III-a, singular, f.sint. de predicat verbal.

Atenție!

a) [țăranul] *de la munte* [strămutat]: la prima vedere, acest substantiv dă impresia că este, în egală măsură, compl.circ. de loc (regent: *"strămutat"*) și atribut (regent: *"țăranul"*); răspunsul corect - după ce se face comparația dintre cele trei substantive ale textului *"din bârlog"*, *"de la munte"*, *"de la sînul"*: toate exprimă locul!!

b) *vremea* =- f.sint. de subiect.

8

Mi-e inima de lacrimi plină,
Că-n ea s-au ingropat mereu
Ai mei, și-o să mă-ngrop și eu!

O mare e, dar mare lină.
Natură, în mormîntul meu,
E totul cald, că e lumină.

(George Coșbuc; 8)

4.

1. e [...] plină = predicat nom. complet; 2. s-au ingropat = p.verbal;
3. o să mă-ngrop = p.verbal;
4. e = p. verbal;
5. (e) mare = p.nom.complet (cu verbul copulativ subînțeles);
6. e [...] cald = p.nom. complet;
7. e = p.verbal.

Atenție!

a) predicatul 4 a fost socotit verbal, cu sensul contextual *"există, se vede..."*;
b) predicatul 5 este complet, deși... îi lipsește ceva, noțiunea de *"complet"* se referă la numele predicativ (!! care există aici!!), nu la verbul copulativ, care este subînțeles.

B.

1. Mi-e inima de lacrimi plină = prop.principală;
2. *Că*-n ea s-au ingropat mereu/Ai mei = prop.circ. de cauză (1);
3. *și* [că] mă-ngrop și eu = prop.circ. de cauză (1);
4. O mare e = prop.principală;
5. dar [e] mare lină = prop.principală (cu 1/2 din predicatul nominal elliptic);
6. Natură, în mormîntul, / E totul cald = prop.principală;
7. *că* e lumină = prop.circ. de cauză (6).

Scanned with OKEN Scanner

C.

1. *mi* = pronume personal, forma inițială "*eu*", persoana I, singular, cazul dativ, forma neaccentuată (scurtă, atonă), f.sint. de compl. indirect;
2. *e* = verb, forma inițială "*a fi*", conjugarea a IV-a, verb nepredicativ (copulativ), verb intranzitiv, forma afirmativă, diateza activă, mod personal-predicativ (indicativ), timp prezent, pers. a III-a, singular, f.sint. de 1/2 din predicatul nominal (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ - "*plină*");
3. *inima* = substantiv, forma inițială "*inimă*", articulat (are articolul hotărît enclitic "*a*"), simplu, comun, feminin, singular, nominativ, f.sint. de subiect;
4. *plină* = adjectiv propriu-zis, forma inițială "*plin, plină...*", variabil, cu două terminații, hearticulat, feminin, singular, nominativ (se acordă cu substantivul "*inima*"), gradul pozitiv, f.sint. de nume predicativ (sau 1/2 din predicatul nominal complet "*e plină*");
5. *mare* = substantiv, forma inițială "*mare*", nearticulat, simplu, comun, feminin, nominativ, f.sint. de nume predicativ (verbul copulativ - cealaltă 1/2 a predicatului nominal - fiind subînțeles);
6. *natură* = substantiv, forma inițială "*natură*", nearticulat, simplu, comun, feminin, singular, vocativ, fără f.sint.;
7. *totul* = pronume nehotărît, forma inițială "*tot, toată*"..., articulat (are articolul hotărît enclitic "*l*"), formă neutrală, singular, nominativ, f.sint. de subiect;
8. *e* = verb, forma inițială "*a fi*", conjugarea a IV-a, verb predicativ, verb personal, verb intranzitiv, forma afirmativă, diateza activă, mod personal- predicativ (indicativ), prezent, pers. a III-a singular, f.sint. de predicat verbal;
9. *lumină* = substantiv, forma inițială "*lumină*", nearticulat, simplu, comun, feminin, singular, nominativ, f.sint. de subiect.

Atenție!

a) *de lacrimi* = compl. indirect (regent: adjectivul "*plină*")
b) *ai mei* = nominativ (deși are articolul genitival "*ai*", care, în acest caz, nu mai marchează cazul, ci aparține pronumelui posesiv);
c) *o să mă-ngrop* : formă populară de viitor = *mă voi îngropa*.

2

Frați buni ai frunzelor din codru,
Copii ai mîndrei bolți albastre,
Sfințiți cu roua suferinței
Țărîna plaiurilor noastre!

Din casa voastră, unde-a umbră
Plîng doinele și ride hora,
Va străluci odată vremii
Norocul nostru,-al tuturora.

(Octavian Goga: 8)

Scanned with OKEN Scanner

A.

1. sfinţiţi = predicat verbal;
2. va străluci = p.verbal;
3. pling = p.verbal;
4. rîde = p.verbal.

B.

1. Fraţi buni ai frunzelor din codru // Copii ai mîndrei bolţi albastre, // Sfinţiţi cu roua suferinţei // Tărîna plaiurilor noastre = prop.principală;
2. Din casa voastră [...] va străluci odată vremii // Norocul nostru,-al tuturora = prop.principală;
3. *unde*-n umbră pling doinele = prop.atributivă (intercalată; 2);
4. şi [*unde*] rîde hora = prop.atributivă (intercalată; 2).

C.

1. *copii* = substantiv, forma iniţială "*copil*", nearticulat, simplu, comun, masculin, nominativ, f.sint. de atribut substantival apoziţional *în cadrul* apoziţiei dezvoltate "*copii ai mîndrei bolţi albastre*";
2. *ai* [...] *bolţi* = substantiv, forma iniţială "*boltă*", articulat (are articolul posesiv-genitival "*ai*"), simplu, comun, feminin, singular, genitiv, f.sint. de atribut substantival genitival, *în cadrul* apoziţiei dezvoltate "*copii ai mîndrei bolţi albastre*";
3. *mîndrei* = adjectiv propriu-zis , forma iniţială "*mîndru, mîndră...*", variabil, cu două terminaţii, articulat (are articolul hotărît enclitic "*i*") feminin, singular, genitiv (se acordă cu substantivul regent "*boltă*"), gradul pozitiv, f.sint. de atribut adjectival în cadrul apoziţiei dezvoltate "*copii ai mîndrei bolţi albastre*";
4. *noastre* = adjectiv pronominal posesiv (mai mulţi posesori şi mai multe obiecte posedate), neutru, plural, genitiv (se acordă cu subst. regent "*plaiurilor*"), f.sint. de atribut adjectival;
5. *unde* = adverb interogativ-relativ (aici are valoare relativă), simplu, f.sint. de compl.circ. de loc;
6. *odată* = adverb de timp, compus, fără grad de comparaţie, f.sint. de compl.circ. de timp;
7. *vremii* = substantiv, forma iniţială "*vreme*", articulat (are articol hotărît enclitic "i"), simplu, comun, feminin, singular, cazul dativ, f.sint. de compl.indirect;
8. *al tuturora* = pronume nehotărît, forma iniţială "*tot-toată...*", articulat (are dublu articol: posesiv-genitival "*al*" + hotărît enclitic "*(u)ror(a)*"), masculin, plural, genitiv, f.sint. de atribut pronominal.

Atenţie!

a) *fraţi buni ai mei din codru* = apoziţie dezvoltată;
b) idem: *copii ai mîndrei bolţi albastre*;

Scanned with OKEN Scanner

c) [norocul] *nostru,-al tuturora*: primul este atribut adjectival (fiind adjectiv acordat cu substantivul regent), celălalt este atribut pronominal (neacordîndu-se cu substantivul regent).

d) *tuturor(a) [toți]* - pronume; *amîndurora (amîndoi)* - numeral = au la genitiv-dativ o formă arhaică de articol: *ror(a)*, transformat pe cale orală din "*lor*"; mulți vorbitori pronunță "*tutulor*", "*amîndulora*", evident, greșit.

10

In cellalt unghi era așezat un dulap prin ale cărui sticle se vedeau o mulțime de ciubuce de antep și de iasomie, cu imamele de chilibar limoniu, iar mai sus, pe o despătitură făcută într-adins, se vedeau o mulțime de feligene pentru cafea, cu zarfurile lor de argint, și cîteva chisele de dulceață. *(Nicolae Filimon; 9)*

A.

1. era așezat = predicat verbal;
2. se vedeau = p.verbal;
3. se vedeau = p.verbal.

B.

1. In celălalt unghi era așezat un dulap = prop. principală;
2. prin *ale cărui* sticle se vedeau o mulțime [-] limoniu = prop. atributivă (1);
3. iar mai sus [→] se vedeau o mulțime [→] de chisele de dulceață = prop. principală.

Atenție!

a) propoziția a II-a se subordonează prin "*ale cărui*", deci fără prepoziție, aceasta aparținînd subst. "*sticle*";

C.

1. *în [...] unghi* = substantiv, forma inițială "*unghi*", nearticulat, simplu, neutru, singular, acuzativ (are prepoziția simplă "*în*"), f.sint. de compl.circ. de loc.
2. *cellalt* = adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, forma inițială "*celălalt,cealaltă*"...*, neutru, singular, acuzativ (se acordă cu substantivul regent "*unghi*"), f.sint. de atribut adjectival;
3. *era așezat* = verb, forma inițială "*a (fi) așezat*"**, conjugarea I, verb predicativ, verb personal, verb intranzitiv***, forma afirmativă, diateza pasivă, mod personal-predicativ (indicativ), timpul trecut (inperfect), pers. a III- a, singular, f.sint. de predicat verbal;
4. *prin* [...] *sticle* = substantiv, forma inițială "*sticlă*", nearticulat, simplu, comun, feminin, acuzativ (are prepoziția simplă "*prin*"), f.sint. de compl. indirect;

Scanned with OKEN Scanner

5. *iar* = conjuncție simplă, coordonatoare, adversativă, fără f.sintactică;
6. *făcută* = verb, forma inițială "*a face*", conjugarea a III-a, verb predicativ, verb personal, verb tranzitiv, forma afirmativă, diateza activă, mod personal-nepredicativ (participiu), feminin, singular (se acordă cu substantivul regent "*despărțire*"), f.sint. de atribut adjectival (vezi item 3b, pag. 7);
7. *într-adins* = locuțiune adverbială de mod, fără grad de comparație, f.sint. de compl.circ. de mod;
8. *o mulțime* = substantiv, forma inițială "*mulțime*", articulat (are articol nehotărît proclitic), substantiv colectiv, feminin, singular, nominativ, f.sint. de subiect multiplu (împreună cu substantivul "*chisele*");
9. *pentru cafea* = substantiv, forma inițială "*cafea*", nearticulat, singular, feminin, acuzativ (are prepoziția simplă "*pentru*"), f.sint. de atribut subst. prepozițional;
10. *cîteva* = adjectiv pronominal nehotărît, forma inițială "*cîtva, cîtăva, cîțiva, cîteva*", feminin, plural, nominativ, f.sint. de atribut adjectival.

Atenție!

a) *Se vedeau o mulțime* de ciubuce [...] limoniu: dezacord (sau acord prin atracție - nerecomandat);
b) *Se vedeau o mulțime* de [...], și (cîteva) *chisele*: corect, întrucît este un subiect multiplu: "*o mulțime + chisele*";
c) *pentru cafea*: "*a*" nu este articol (articulat: cafeaua), f.sint. nu este de complement descop, fiindcă regentul este un substantiv ("*feligene*"), deci este atribut substantival prepozițional.

11

Cînd am ajuns la marginea acelui sac, am găsit o poporație foarte amestecată de galbini [illegible] nemțești, de irmilici vechi și noi, de carboave, pînă și de sfanțigi, pînă și fîrfîrici, care cu toții trăiau într-o armonie ce m-au adus în mare mirare, cunoscînd dihoniile care despart astăzi națiile. *(V. Alecsandri; 9)*

[illegible]

1. am ajuns = predicat verbal;
2. am găsit = p.verbal;
3. trăiau = p.verbal;
4. au adus = p.verbal;
5. despart = p.verbal;

B.

1. *Cînd* am ajuns la marginea acelui sac = prop.circ. de timp (2);
2. am găsit o poporație [→] pînă și fîrfîrici = prop.principală;
3. *care* cu toții trăiau într-o armonie = prop. atributivă (2);

Scanned with OKEN Scanner

4. *ce* m-au adus în mare mirare, cunoscînd dihoniile = prop. atributivă (3);
5. *care* despart astăzi națiile = prop. atributivă (4).

C.

1. *la marginea* = substantiv, forma inițială "*margine*", articulat (are articolul hotărît enclitic "*a*"), simplu, feminin, acuzativ (are prepoziția simplă "*la*"), f.sint. de compl.circ. de loc;
2. *sac* = substantiv, forma inițială "*sac*", nearticulat, simplu, masculin, genitiv, f.sint. de atribut subst. genitival;
3. *acelui* = adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, forma inițială "*acel, aceea*"..., articulat (are articol hotărît enclitic "*lui*"), masculin, singular, genitiv, f.sint. de atribut adjectival;
4. *foarte amestecată* = adjectiv (provenind dintr-un verb la participiu*), forma inițială "*amestecat, neamestecat*"..., variabil, cu două terminații, nearticulat, feminin, singular, acuzativ (se acordă cu substantivul regent "*poporație*"), gradul superlativ absolut, f.sint. de atribut adjectival;
5. *pînă și* = locuțiune adverbială (alcătută din prepoziția "*pînă*" + conjuncția "*și*"), f.sint. de atribut adverbial;
6. *firfirici* = substantiv, forma inițială "*firfirică*", nearticulat, simplu, comun, feminin, plural, acuzativ, f.sint. de compl. direct;
7. *cu toții* = pronume nehotărît, forma inițială "*tot, toată...*", masculin, plural, acuzativ (are prepoziția simplă "*cu*"), f.sint. de compl. indirect;
8. *m(ă)* = pronume personal, forma inițială "*eu*", pers. I, singular, cazul acuzativ, forma neaccentuată (scurtă sau atonă), f.sint. de compl. direct;
9. *au adus* = verb, forma inițială "*a aduce*", conjugarea a III-a, verb predicativ, verb personal, verb tranzitiv, diateza activă, mod personal- predicativ (indicativ), timpul trecut (perfect compus), persoana a III-a, plural, f.sint. de predicat verbal;
10. *cunoscînd* = verb, forma inițială "*a cunoaște*", conjugarea a III-a, verb predicativ, verb personal, verb tranzitiv, forma afirmativă, diateza activă, mod nepersonal-nepredicativ (gerunziu), f.sint. de compl.circ. de cauză.**

Atenție!

a) la marginea acelui sac:
a_1 "*la marginea*" = locuțiune prepozițională, cînd își pierde sensul lexical;
a_2 "*sac*" = substantiv în genitiv, deși nu are forma acestui caz (articolul i-a fost preluat de adjectivul demonstrativ "*acelui*");
b) [pînă și] *firfirici*: sintactic poate fi socotit atribut, dacă îl raportăm la "*o poporație [...] de galbini [...], (de) firfirici.*"

Scanned with OKEN Scanner

12

Lăturașii, oameni slobozi, oameni domnești, carii aveau numai libertatea lor; aceștii se alcătuiau din răzeșii ce-și vinduseră moșia fără persoana lor: din coloniști aduși de bunăvoia lor de boieri, spre a le lăcui sloboziile, adecă sate lăcuite de oameni slobozi; din ostași carii ieșeau din slujbă, liberi după ce slujeau în cîteva cete privilegiate, precum: a călărașilor, a curtenilor, a aprozilor. Aceștia lăcuiau pe moșii boierești sau mănăstirești, fără să fie lipiți pământului; ei se numeau mai indeosebi lăturași, adică alăturea cu vecinii, sau hrisovoliți. *(Mihail Kogălniceanu; 10)*

4.

1. aveau = predicat verbal;
2. se alcătuiau = p.verbal;
3. (i)și vînduseră = p.verbal;
4. ieșeau = p.verbal;
5. slujeau = p.verbal;
6. lăcuiau = p.verbal;
7. să fie lipiți = p.verbal;
8. se numeau [...] lăturași = p.nom. complet.

B.

1. *carii* aveau numai libertatea lor = prop. atributivă (intercalată 2);
2. lăturașii, oameni slobozi, oameni domnești [...]; aceștii se alcătuiau din răzești [...] din coloniști aduși de bunăvoia lor de boieri, spre a le lăcui sloboziile, adecă sate lăcuite de oameni slobozi; din ostași = prop.principală;
3. *ce*-și vînduseră moșia fără persoana lor = prop. atributivă (intercalată; 2);
4. *carii* ieșeau din slujbă, liberi = prop. atributivă (2);
5. *după ce* slujeau la cîteva cete privilegiate, precum: a călărașilor, a curtenilor, a aprozilor = prop. circ. de timp (4);
6. Aceștia lăcuiau [→] mănăstirești = prop.principală;
7. *fără să* fie lipiți pământului = prop.circ. de mod (4);
8. ei se numeau [→] lăturași [→] hrisolviți = prop.principală.

C.

1. *oameni slobozi* = apoziție dezvoltată (alcătuită din apoziția simplă "*oameni*" și atributul adjectival "*slobozi*");
2. *aceștii* = subiect reluat (nu alcătuiește un subiect multiplu cu substantivul "*lăturași*");
3. *fără persoana* = 49 % compl.circ. de mod (dacă socotim verbul - regent); 51% (datorită topicii) atribut substantiv al prepozițional - dacă apreciem substantivul ca regent;

Scanned with OKEN Scanner

4. *adecă sate lăcuite de oameni slobozi* = apoziție dezvoltată;(!! fiecare cuvînt se poate analiza separat morfologic, cît și sintactic, specificîndu-se obligatoriu: "are funcția sintactică de..., în cadrul apoziției dezvoltate...");
5. [fără] *să* [fie lipiți] = are dublă utilitate:
   1. împreună cu prepoziția "*fără*" = locuțiune conjuncțională;
   2. este marcă de conjunctiv pentru verbul la diateza pasivă;

13

Toate cuvintele polisemantice - și limba română sînt multe - au un conținut pe care-l putem compara cu o rețea de sinonime, pentru că multe sensuri pot fi echivalente în situațiile descrise la sinonimie cu un cuvînt deosebit. *(I. Coteanu și A. Bidu-Vrănceanu; 10)*

A.

1. sînt = predicat verbal;
2. au = p.verbal;
3. putem = p.verbal;
4. pot = p.verbal;

Atenție!

a) "*a putea*" - cere un infinitiv (1) fără prepoziția "a" care va fi complement direct (... putem *compara*...) sau o propoziție (2), care va fi completivă directă (... putem [1] / *să comparăm*... [2])

B.

1. și în limba română sînt multe = prop.principală (independentă);
2. Toate cuvintele polisemantice [...] au un conținut = prop. principală;
3. *pe care*-l putem compara cu o rețea de sinonime = prop. atributivă (2);
4. *pentru că* multe sensuri pot fi echivalente în situațiile descrise la sinonimie cu un cuvînt deosebit = prop.circ. de cauză (3);

C

1. *toate* = adjectiv pronominal nehotărît [...], f.sint. de atribut adjectival;
2. *multe* = adj. substantival..., f.sint. de subiect;
3. [pot] *fi echivalente* = *fi* (1)-verb copulativ, complement direct; *echivalente* (2)-adjectiv, nume predicativ (dacă verbul ar fi fost la mod personal, ar fi format împreună un predicat nominal complet);
4. *descrise* = verb [...] modul participiu [...] f.sint. de atribut adjectival.

Scanned with OKEN Scanner

14

Dascălul Chiosea, bătrîn cu antereu de calemcheriu, la cap cu cauc de taclit vărgat cu cearșaf alb, se plimba pe dinaintea băieților înarmat c-o vargă lungă; arzînd cînd pe unul, cînd pe altul, după cum i se părea [...] Apoi să fi dus sfîntul pe vreunul să nu-și știe lecția, că dacă nu-l ajungea cu nuiaua, apoi scotea îmineul din picior și-l azvîrlea după dînsul [...].

De pe la de-alde Chiosea ieșeau dieci de visterie și calemgii; la de-alde el au învățat să scrie românește logofătul Greceanu, Văcărești, Anton Pann, Nănescu, Paris Momuleanu etc.

(Ion Ghica; 10)

A.

1. se plimba = predicat verbal;
2. se părea = p.verbal;
3. să fi dus = p.verbal;
4. să nu-[și] știe = p.verbal;
5. nu [...] ajungea = p.verbal;
6. socotea = p.verbal;
7. azvîrlea = p.verbal;
8. ieșeau dieci = p.nom.complet;
9. au învățat = p.verbal;
10. să scrie = p.verbal.

B.

1. Dascălul Chiosea, bătrîn cu antereu de calemcheriu, la cap cu cauc de taclit vărgat cu cearșaf alb, se plimba [-], cînd pe altul = prop. principală;
2. *după cum* i se părea = prop.circ. de mod (1);
3. să fi dus (apoi) sfîntul pe vreunul = prop. principală;
4. *să* nu-și știe lecția = prop.compl. indirectă (3);
5. *dacă* nu-l ajungea cu nuiaua = prop. condițională (intercalată; 6);
6. *că* [...] apoi scotea îmineul din picior = prop.circ. de cauză (3);
7. *și* [*că*]-l azvîrlea după dînsul = prop.circ. de cauză (3);
8. De pe la de-alde Chiosea ieșeau dieci de visterie și calemgii; = prop. principală;
9. la de-alde el au învățat = prop. principală;
10. *să* scrie românește [→] Momuleanu = prop.compl. directă (9).

Atenție!

a) propoziția a III-a este principală, chiar dacă îl conține pe "*să*" (acest cuvînt nu are, aici, valoare subordonatoare).

C.

1. *Dascălul Chiosea*: *dascăl* = atribut apozițional; *Chiosea* = subiect (!! am socotit că substantivul propriu este mai îndreptățit să fie regent!!);
2. *bătrîn cu antereu de calcemcheriu, la cap cu cauc de taclit vărgat cu cearșaf alb* = apoziție dezvoltată (D) în care se conține, la rîndul său o altă apoziție dezvoltată

Scanned with OKEN Scanner

(d) *"la cap cu cauc de tacit vărgat cu cearșaf alb"*; elementul regent al apoziției dezvoltate (D) este substantival *"Chiosea"*, iar al apoziției (d) este substantivul *"bătrîn"*;

3. *pe dinaintea băieților* = substantiv [...], genitiv, (are locuțiunea prepozițională *"pe dinaintea"*) [...], compl.circ. de loc;
4. *înarmat* = verb [...], participiu [...], complement circ. de mod;
5. *arzînd* = verb [...], gerunziu [...], compl.circ. de timp;
6. *cînd* [pe unul], *cînd* [pe altul] = adverbe interogativ-relativ; fiind corelative, păstrează doar valoarea temporală (deci nu introduc propoziții), f.sint. de compl.circ. de timp;
7. *după cum* = locuțiune adverbială, [...], compl.circ. de mod (la nivelul frazei este element de relație;
8. *i* = pronume personal, forma inițială *"el"*, persoana I, singular, cazul dativ, forma neaccentuată (scurtă sau atonă), f.sint. de compl. indirect;
9. [să nu-]*și* [știe lecția] = pronume reflexiv în dativ (dativul posesiv), [...] f.sint. de atribut pronominal (*"lecția sa"*)
10. *după dînsul* = pronume personal [...], compl.circ. de loc.

Atenție!

a) *"înarmat"* - la nivelul academic — se cheamă *element predicativ suplimentar.*

15

In exercitarea puterii executive, domnul era ajutat de șase miniștri [...]. Marele-vornic (marele-logofăt în Moldova) sau ministrul de interne, marele - vistier (ministrul de finanțe) și secretarul de stat (ministrul de externe) formau Sfatul Administrativ [...]. Se pune astfel capăt marilor dregătorii cu competență teritorială mărginită la o parte a țării (banul Craiovei, marele - vornic și marele - logofăt de Tara de Sus și Tara de jos). Județele (ținuturile în Moldova) erau administrate de ocîrmuitori în Țara Românească și de ispravnici în Moldova, iar plășile (ocoalele în Moldova) de subcîrmuitori (privighetori în Moldova). [...]

Regulamentul organic a creat în toate orașele cîte un sfat orășenesc, compus din cinci membri aleși de starostii tuturor corporațiilor *(Istoria României, vol. III; 10-11).*

A.

1. era ajutat = predicat verbal;
2. formau Sfatul Administrativ = p.nom. complet;
3. se pune [...] capăt = p.verbal;
4. erau administrate = p.verbal;
5. [erau administrate] = p.eliptic;
6. a creat = p.verbal.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) *se pune capăt* = locuțiune verbală.

B.

1. În exercitarea puterii executive, domnul era ajutat de șase miniștri = prop. principală;
2. Marele - vornic [→] formau Sfatul Administrativ = prop. principală;
3. Se pune astfel capăt marilor [→] și de Țara de Jos = prop. principală;
4. Județele [→] erau administrate [→] de ispravnici în Moldova = prop. principală;
5. iar plășile [erau administrate] [→] în Moldova = prop. principală;
6. Regulamentul organic a creat [→] corporațiilor = prop. principlă.

C.

1. *în exercitarea* = substantiv [...], f.sint. de compl. indirect;
2. *de* [...] *miniștri* = substantiv [...], f.sint. de compl. de agent;
3. *șase* = numeral cardinal propriu-zis, simplu, acuzativ [...], atribut adjectival;
4. *marele - vornic* = substantiv [...] compus, f.sint. - intră în componența subiectului multiplu;
5. *ministrul de interne* = două substantive (nu un substantiv compus!);
6. *cu compotență* = substantiv [...], f.sint de atribut subst. prepozițional;
7. *la o parte* = prepoziție + numeral (*o parte-două părți*) + substantiv nearticulat...;
8. *câte un sfat* = numeral cardinal distributiv ("*câte un*") + substantiv (nearticulat)...;
9. *de starostii* = substantiv [...], f.sint. de compl. de agent;
10. *tuturor* = adjectiv pronominal nehotărît, forma inițială "*tot, toată...*" [...], f.sint. de atribut adjectival.

Atenție!

a) ...*de douăzeci de miniștri: de douăzeci* = complement de agent; *de miniștri* = atribut substantival prepozițional.

16

Cum au ajuns țăranii la Iași, boierii au pus mînă de la mînă de i-au ferchezuit frumos și i-au îmbrăcat la fel, cu cheburi albe și cușme nouă, de se mirau țăranii ce berechet i-a găsit. Apoi, se zice că i-ar fi dat pe sama unuia dintre boieri - să te ție cuvint, ca să-i facă a înțelege scopul chemării lor la Iași. *(Ion Creangă; 11)*

Scanned with OKEN Scanner

A.

1. au ajuns = predicat verbal;
2. au pus mînă de la mînă = p.verbal;
3. au ferchezuit = p.verbal;
4. au îmbrăcat = p.verbal;
5. se mirau = p.verbal;
6. a găsit = p.verbal;
7. se zice = p.verbal;
8. ar fi dat pe seama = p.verbal;
9. să [...] ție = p.verbal
10. să [...] facă a înțelege = p.nom. complet.

B.

1. *Cum* au ajuns țăranii la Iași = prop.circ. de tip (2);
2. boierii au pus mînă de la mînă = prop. principală;
3. *de* i-au ferchezuit frumos = prop.circ. de scop (2);
4. și [*de*] i-au îmbrăcat la fel, cu cheburi albe și cușme nouă = prop.circ. de scop (2);
5. *de* se mirau țăranii = prop. consecutivă (3+4);
6. *ce* berechet i-a găsit = prop.compl. indirectă (5);
7. Apoi, se zice = prop. principală;
8. *că* i-ar fi dat pe sema unuia dintre boieri = prop. subiectivă (7);
9. *să* le ție cuvînt = prop.circ. de scop (8);
10. *ca să*-i facă a înțelege scopul chemării lor la Iași = prop.circ. de scop (9).

Atenție!

a) convenind că subiectul "*boierii*" ar face două acțiuni:
I) *au pus mînă de la mînă;*
II) *i-au îmbrăcat la fel* ..., propoziția a IV-a ar putea fi socotită principală.

C.

1. *de* [i-au ferchezuit] = conjuncție subordonatoare (= *ca să*) care apare la propoziția a III-a și se presupune element de relație și pentru propoziția a IV-a.
2. *de* [se mirau] = conjuncție subordonatoare (= *încît*);
3. "*a pune mînă de la mînă*" (= *a colecta, a strînge*) și "*a da pe seama* (...)" // (= *a încredința*) le-am socotit locuțiuni verbale;
4. *să* [le] *ție cuvînt* = nu este locuțiune verbală (fiecare component se poate înlocui printr-un sinonim);
5. *unuia dintre boieri* = complement indirect + atribut subst. prepozițional;
6. *să* [...] *facă* = verb copulativ; 1/2 din predicatul nominal;
7. *a înțelege* = verb la infinitiv; 1/2 din predicatul nominal (= nume predicativ);
8. [chemării] *lor* = pronume personal, [...] genitiv, [...] atribut pronominal;
9. [chemării lor] *la Iași* = atribut substantival prepozițional (!! nu complement circ. de loc!!).

Scanned with OKEN Scanner

17

Numaidecît în primăvară luă un țigan, îl puse să frămînte imală și-și lipi casa. În cîteva zile toți patru pereți erau lipiți și muruiți. [...] Acum preutesei i-a intrat un lucru în cap:

— Știi tu ce, popă? zise ea într-o dimineață - eu aș gîndi că ar fi bine să fac cîteva straturi colo de-a lungul gardului. *(Ion Slavici; 12)*

A.

1. luă = predicat verbal;
2. puse = p.verbal;
3. să frămînte = p.verbal;
4. (-și) lipi = p.verbal;
5. erau lipiți = p.verbal;
6. [erau] muruiți = p.verbal;
7. a intrat = p.verbal;
8. știi = p.verbal;
9. zise = p. verbal;
10. aș gîndi = p.verbal;
11. ar fi bine = p. nom. complet;
12. să fac = p.verbal.

B.

1. Numaidecît în primăvară luă un țigan = prop. principală;
2. îl puse = prop. principală;
3. *să* frămînte imală = prop. completivă indirectă (2);
4. și-și lipi casa = prop. principală;
5. În cîteva zile toți patru pereți erau lipiți = prop. principală;
6. și [erau] muruiți = prop. principală;
7. Acum preotesei i-a intrat un lucru în cap = prop. principală;
8. Știi tu ce, popă? = prop. principală;
9. Zise ea într-o dimineață = prop. principală (independentă);
10. eu aș gîndi = prop. principală;
11. *că* ar fi bine = prop. completivă directă (10);
12. *să* fac cîteva straturi colo de-a lungul gardului = prop. subiectivă (11).

C.

1. *și-și lipi* = conjuncție + pronume reflexiv + verb;
2. *în* [...] *zile* = substantiv [...], acuzativ, compl.circ. de timp;
3. *cîteva* = adjectiv pronominal nehotărît, [...], atribut adjectival;
4. *toți* = atribut adjectival;
5. *patru* = atribut adjectival;
6. *erau lipiți și muruiți* = două predicate verbale;
7. *i* (-a intrat) = pronume personal, forma inițială "*ea*", pers. a III-a, singular, feminin, dativ, forma neaccentuată (scurtă sau atonă), f.sint. de compl. indirect;
8. (Știi tu) *ce* = pronume interogativ - relativ, aici valoare de pronume nehotărît (= *ceva*), f.sint. de compl. direct;

Scanned with OKEN Scanner

9. [illegible] = substantiv [...], vocativ, fără funcție sintactică;

18

Unul cu altul la un loc aveam acum, la începutul postului, vro patru-cinci ulcioare de oloi, trei-patru saci de făină de păpușoi, cîteva ocă de pește sărat, perje uscate, fasole, mazăre, bob, sare și lemne pentru cîteva săptămîni. [...]

In vacanție ne duceam acasă, și-apoi [...] costițe afumate, chișle și buft umplut, trandafiri [...] și slănină de cea subțire... *(Ion Creangă; 12)*

A.

1. **aveam = predicat verbal;**
2. **ne duceam = p.verbal;**
3. **[aveam] = p.eliptic.**

B.

1. **Unul cu altul la un loc aveam acum [-] pentru cîteva săptămîni = prop. principală;**
2. **In vacanție ne duceam acasă = prop. principală;**
3. **și-apoi [aveam] costițe [-] slănină de cea subțire = prop. principală (eliptică de predicat).**

C.

1. ***la un loc* = locuțiune adverbială (= *împreună*), f.sint. de compl.circ. de mod;**
2. ***vro* = adjectiv pronominal nehotărît [...] atribut adjectival;**
3. ***afumate* = verb [...] modul participiu [...]. f.sint. de atribut adjectival.**

Atenție!

a) ***afumate* = verb, pentru că presupune un complement de agent: DE CĂTRE CEVA; DE CĂTRE CINEVA; pentru a fi adjectiv ar fi trebuit să presupună un grad de comparație: *foarte; cele mai [...] afumate*.**

19

Atunci mezinul se viri iute in horn și, sprijinit cu picioarele de prichici și cu nasul de funingine, tace ca peștele și tremură ca varga de frigă. Dar frica-i din rai, sărmana! Asemene cel mijlociu, tuști ! iute sub un cherdin [...].

Se itește el [lupul] pe colo, se itește pe dincolo, dar pace bună! iezii nu-s nicăieri!

— Mă!... că mare minune-i și asta... dar nici acasă n-am de coasă... ia să mai odihnesc oleacă ieste bătrînețe.

Apoi se îndoaie de șele cam cu greu și se pune pe chersin *(Ion Creangă; 13)*.

Scanned with OKEN Scanner

A.

1. se vîrî = predicat verbal;
2. trece = p.verbal;
3. tremură = p.verbal;
4. i = p.verbal;
5. ţuşti = p.verbal;
6. se iţeşte = p.verbal;
7. se iţeşte = p.verbal;
8. (---) = p.eliptic;
9. nu-s = p.verbal;
10. (---) = p.eliptic;
11. minune-i = p. nominal complet;
12. n-am = p.verbal;
13. ia = p. verbal;
14. să [...] odihnesc = p.verbal;
15. se îndoaie = p.verbal;
16. se pune = p.verbal.

Atenţie!

a) "*ţuşti*" şi "*ia*" sînt interjecţii ca valori predicative.

B.

1. Atunci mezinul se vîrî iute în horn = prop.principală;
2. şi sprijinit cu picioarele de prichici [-], tace ca peştele = prop.principală;
3. şi tremură ca varga de fricã = prop.principală;
4. *Dar* frica-i din rai, sărmana! = prop.principală;
5. Asemene cel mijlociu, ţuşti iute sub un cheresin = prop.principală;
6. Se iţeşte el [lupul] pe colo = prop. principal(;
7. se iţeşte pe dincolo = prop.principală;
8. dar pace bună! = prop.principală (incidentă;elipticã de predicat);
9. iezii nu-s nicăieri = prop.principală;
10. Mă! = prop. principală (incidentă, neanalizabilă, elipticã de predicat);
11. *cã* mare minune-i şi asta = prop.circ. de cauzã (dacă vom considera că regenta este absentă - ar fi putut fi a X-a; prop. principală, dacă vom considera pe "*cã*" doar cu valoare narativă);
12. dar nici acasă n-am de coasă = prop. principală;
13. ia = prop.principală;
14. *sã* mă mai odihnesc oleacă ieste bătrîneţe = prop.compl. directă (13);
15. Apoi se îndoaie de şele cam cu greu = prop.principală;
16. şi se pune pe chersin = prop.principală.

C.

1. *sprijinit* = adjectiv provenit din participiu [...], f.sint. de compl.circ. de timp (argument: *..tace*[1] */ în timp ce se sprijină...*[2] */* = prop.circ. de timp; la nivel academic poate fi interpretat ca *element pred.suplimentar*);
2. *de prichici* = substantiv [...], f.sint. de compl. indirect (nu circ. de loc);
3. *de fricã* = substantiv [...], f.sint. de compl.circ. de cauzã;

Scanned with OKEN Scanner

4. *sărmana* = adjectiv substantivizat [...], cazul nominativ (exclamativ), f.sint. nulă (!! punctuația: virgula și semnul exclamării);
5. *ia* = interjecție, simplă, exprimă îndemnul, f.sint. de predicat verbal;
6. *cu greu* = locuțiune adverbială, f.sint. de compl.circ. de mod.

20

In fiecare casă boierească se creșteau copii de mazili, de boieri de neam și de poslușnici. Băieții învățau carte românească unul de la altul, sub direcțiunea vătafului sau a vreunui logofăt din curte; și fetele se dădeau pe mîna unei mame Sanda sau a unei jupînese Cristina, de la mușt ruluia și le învăța cusături de vapeluri, de gevrele și de sangulii, împletituri de bibiluri, fierturi de fel de fel de dulcețuri: rodozahar, șerbeturi de trandafir și de vișine, peltele de gutui și de mere, tetrea de chitiră și deosebite vutci. *(Ion Ghica; 13)*

A.

1. se creșteau = predicat verbal;
2. învățau = p.verbal;
3. se dădeau pe mîna = p.verbal;
4. mușt ruluia = p.verbal;
5. învăța = p.verbal.

B.

1. In fiecare casă boierească se creșteau copii de mazili, de boieri de neam și de poslușnici = prop. principală;
2. Băieții învățau carte [...] logofăt de curte = prop.principală;
3. și fetele se dădeau pe mîna [...] Cristina = prop. principală
4. *de* le mușt ruluia = prop.circ. de scop (3);
5. și *de* le învăța cusături [--] și deosebite vutci = prop.circ. de scop (3).

C.

1. *copii* = substantiv [...] nominativ [...] f.sint. de subiect;
2. *unul de la altul* = pronume nehotărît (nominativ) + pronume nehotărît (acuzativ), [...] împreună au f.sint. de compl.circ. de mod.
3. *sub direcțiunea* = substantiv [...], f.sint. 50% compl.circ. de mod; 50% compl. indirect;
4. *a* [...] *logofăt* = substantiv [...] articulat (are un singur articol - pe cel posesiv genitival "*a*" - al doilea, pe care îl cere de regulă articolul posesiv, a fost preluat de adjectivul nehotărît, antepus, "*vreunui*"), atribut substantival genitival;
5. *de* = conjuncție subordonatoare simplă, semispecializată, fără f.sint. (!! *de* = *de*; *de* = *să*; *de* = *încît*; *de* = *care*; *de* = *dacă* etc.).

Scanned with OKEN Scanner

21

De ai norocire a fi d-ta evghenis din protipendas, vlăstare de viță aleasă, țandură de os sfînt, și ai trebuință a merge în provincție, fii sigur că ai să fii bine primit, găzduit, căutat și ospătat [...].

Pe urmă ai să mergi la soiree (pentru că în provincție e încă moda de suarele...).

(Costache Negruzzi; 13)

A.

1. ai = predicat verbal;
2. ai = p.verbal;
3. fii sigur = p.nom.complet;
4. ai să fii [...] primit = p.verbal;
5. [ai să fii] găzduit = p.verbal;
6. [ai să fii] căutat = p.verbal;
7. [ai să fii] ospătat = p.verbal;
8. ai să mergi = p.verbal;
9. e = p.verbal.

Atenție!

a) X verbe auxiliare + Y verbe la participiu (deci diateza pasivă) = Y predicate verbale;
b) X verbe copulative + Y nume predicative = X predicate nominale (cu nume predicativ multiplu ---; revedeți textul 6A);
c) *ai să mergi = vei merge* (deci nu sînt două predicate).

B.

1. *De* ai norocire a fi și d-ta [--] de os sfînt = prop.circ. condiționnată (3);
2. *și* [*de = dacă*] ai trebuință a merge în provincție = prop.circ. condițională (3);
3. fii sigur = prop. principală;
4. *că* ai fii bine primit = prop.compl. indirectă (3);
5. [*că* ai să fii] găzduit = prop. completivă indirectă (3);
6. [*că* ai să fii] căutat = prop.completivă indirectă (3);
7. *și* [*că* ai să fii] ospătat = prop. completivă indirectă (3);
8. Pe urmă ai să mergi la Soiree = prop. principală;
9. *pentru că* în provincție e încă moda de suarele = prop.circ. de cauză (8).

C.

1. *a fi* = verb [...], infinitiv [...], atribut verbal;
2. *și* = adverb (aici nu e conjuncție; *și = chiar și, pînă și)*;
3. *evghenis* = substantiv [...] nominativ [...], nume predicativ (!! nu formează predicat nominal cu verbul "*a fi*", pentru că acesta este la un mod nepersonal-nepredicativ);

Scanned with OKEN Scanner

4. *a merge* = verb [...], complement indirect (!! regentul său este întregul grup verbal *"ai trebuință"*; dacă substantivul *"trebuință"* ar fi fost articulat, atunci, *"a merge"* ar fi fost atribut verbal);
5. *pe urmă* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de timp.

22

Domnul Mache șade la o masă în berărie și așteaptă să-i pice vreun amic... Peste câteva momente, iată că sosește d. Lache... *(I.L. Caragiale; 14)*

A.

1. șade = predicat verbal;
2. așteaptă = p.verbal;
3. să [...] pice = p.verbal;
4. iată = p.verbal;
5. sosește = p.verbal;

B.

1. Domnul Mache șade la o masă în berărie = prop. principală;
2. și așteaptă = prop. principală;
3. *să*-i pice vreun amic = prop.compl. directă (2);
4. iată = prop. principală;
5. *că* sosește d. Lache = prop.compl. directă (4).

C.

1. *domnul* = substantiv [...], nominativ [...], subiect;
2. *Mache* = substantiv [...], nominativ [...], atribut subs. apozițional (apoziție simplă);
3 *i* = pronume personal [...] dativ, forma neaccentuată (scurtă sau atonă), compl. indirect;
4. *peste [...] momente* = substantiv [...], acuzativ, compl.circ. de timp;
5. *câteva* = adjectiv pronominal nehotărît [...], atribut adjectival.

23

– Dar, întrerup eu, pentru cine ați poruncit cafea, madam Popescu?

(I.L. Caragiale; 15)

– Domnule Turturel! uită-te la mine... Te opresc, măgariule, să faci de mauvaises plaisanteries, pi conta doamnei Gregoraschko, soția me!

(I.L. Caragiale; 15)

Scanned with OKEN Scanner

A.

1. uită-te = predicat verbal;
2. opresc = p.verbal;
3. să faci = p.verbal.

B.

1. Domnule Turturel! Uită-te la mine... = prop. principală;
2. Te opresc, măgariule = prop. principală;
3. *să* faci [--] Gregoraschko, soția me = prop.completivă indirectă (2).

C.

1. *Domnule* = substantiv [...], vocativ, fără f.sint.;
2. *Turturel* = substantiv [...], nominativ, atribut substantival apozițional (1) "*...ce-ți doresc eu ție, dulce Românie!*" - *Românie* = vocativ fără f.sint; *dulce* = tot vocativ, dar este atribut adjectival)
3. *soția* = substantiv [...] nominativ [...] apoziție dezvoltată împreună cu adjectivul posesiv "*me*".

24

Pentru noi românii, studia antichității este o studie de neapărată nevoie; însă nu vrea să zică să luăm romanilor limba și literatura ca s-o schimonosim într-un jargon fără originalitate. In antichitatea romană stau arhivele noastre: arhiva nașterii a instituțiilor fundamentale a societății și arhiva limbii... dar într-o măsură istorică. Să studiem, iar nu să prefacem, pentru că-i un lucru peste fire; lumea merge înainte și nu se poate întoarce [...]; de aceea trebuie să rămînem români. *(Alecu Russo; 15)*

A.

1. este o studie = predicat nom. complet;
2. nu vra = p.verbal;
3. să zică = p.verbal;
4. să luăm = p.verbal;
5. s(ă) [...] schimonosim = p. verbal;
6. stau = p.verbal;
7. [---] = p.eliptic;
8. să studiem = p.verbal;
9. nu [...] = p.eliptic;
10. să prefacem = p.verbal;
11. -i un lucru = p.nom. complet;
12. merge = p.verbal;
13. nu poate = p.verbal;
14. trebuie = p.verbal;
15. să rămînem români = p.nom. complet.

Scanned with OKEN Scanner

B.

1. Pentru noi, români, studia antichității este o studie de neapărată nevoie = prop. principală;
2. însă nu vra = prop. principală;
3. *să* zică = prop.compl. directă (2);
4. *să* luăm romanilor limba și literatura = prop. compl.directă (3);
5. *ca s*-o schimonosim [--] fără originalitate = prop.circ. finală (4);
6. In antichitatea romană stau arhivele [--] arhiva limbii = prop. principală;
7. Dar [stau] într-o măsură istorică = prop.principală (eliptică de predicat);
8. Să studiem = prop. principală;
9. iar nu = prop. principală (eliptică de predicat);
10. *să* prefacem = prop.compl. directă sau subiectivă (în funcție de regentul presupus "*zicem*" sau "*trebuie*");
11. *pentru că*-i un lucru peste fire = prop.circ. de cauză (10);
12. lumea merge înainte = prop. principală;
13. și nu se poate întoarce = prop. principală;
14. și de aceea trebuie = prop. principală;
15. *să* rămînem romîni = prop. subiectivă (14).

C.

1. *românii* = substantiv [...] nominativ, atribut subst. apozițional (apoziție simplă !! ar fi trebuit separat prin virgulă);
2. *nu vra să zică* = !! sînt elemente distincte; a nu se confunda cu "*va să zică*" =*deci;*
3. *de aceea* = compl.circ. de cauză (una din puținele situații cînd "*a trebui*" are un element subordonat la nivel de propoziție).

25

Simțul firesc a[l] românului seamănă a fi amenințat de întregă stingere. Sisteme se ridică în contra sistemelor, școalele se ridică una asupra alteia și se întreabă în furia polemicei stîrnită de cîteva luni: Cine a dat naștere jargonului?... Tu?... eu?

(Alecu Russo; 16)

A.

1. seamănă = predicat verbal;
2. se ridică = p.verbal;
3. se ridică = p.verbal;
4. se întreabă = p.verbal;
5. a dat naștere = p.verbal (locuțiune verbală);
6. [--] = p.eliptic;
7. [--] = p.eliptic.

Scanned with OKEN Scanner

B.

1. Simțul firesc al românului seamănă a fi amenințat de întreaga stigere = prop. principală;
2. Sistemele se ridică contra sistemelor = prop. principală;
3. școalele se ridică una asupra alteia = prop. principală;
4. și se întreabă în furia polemicii stîrnită de acum cîteva luni = prop. principală;
5. Cine a dat naștere jargonului = prop. principală;
6. Tu = prop. principală (eliptică de predicat);
7. eu = prop. principală (eliptică de predicat).

C.

1. *a fi amenințat* = verb, forma inițială "*a amenința*", [--] diateza pasivă, modul infinitiv [...], compl. indirect;
2. *de* [...] *stingere* = substantiv [...], compl. de agent;
3. *în contra sistemelor* = substantiv [...], genitiv (precedat de prepoziția compusă "*în contra*"), f.sint. de compl. indirect;
4. *stîrnită* = verb [...], participiu, [...], atribut adjectival (vezi item 3b, pag. 7).

26

Problema consumului de ulei excesiv este aproape totdeauna legată de faptul că segmenții nu-și îndeplinesc funcția de răzuire a uleiului stropit pe cilindri și constituie cauza principală pentru care motoarele intră în reparație. De obicei, în astfel de cazuri se procedează la alezarea blocului, la schimbarea pistoanelor și a segmenților.

(Petre Cristea; 17)

A.

1. este [...] legată = predicat verbal;
2. nu-și îndeplinesc = p.verbal;
3. constituie cauza = p.nom. complet;
4. intră = p.verbal;
5. se procedează = p.verbal.

B.

1. Problema consumului de ulei excesiv este aproape totdeauna legată de faptul = prop. principală;
2. *că* segmenții nu-și îndeplinesc funcția de răzuire a uleiului stropit pe cilindri = prop. atributivă (1);
3. și [*că*] constituie cauza principală = prop. atributivă (1);
4. *pentru care* motoarele intră în reparație = prop. atributivă (3);

Scanned with OKEN Scanner

5. De obicei [--] se procedează [--] și a segmentelor = prop. principală.

C.

1. *de faptul* = substantiv [...] acuzativ, compl. indirect (!! nu constituie cuvînt de relație împreună cu "*că*");
2. *stropit* = verb [...] participiu pasiv, atribut adjectival;
3. *de obicei* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de mod;
4. *astfel de* = locuțiune adjectivală [...], atribut adjectival;
5. *în [...] cazuri* = substantiv [...] acuzativ, compl.circ. de timp;
6. *la alezarea* = substantiv [...], compl. indirect.

27

Deci lentila este o piesă optică, confecționată dintr-o substanță transparentă, mărginită de două suprafețe sferice sau de o suprafață sferică și una plană. Lentilele au forme variate, fapt care determină ca ele să fie desemnate prin denumiri diferite.

(Alexandru Dicu; 17)

A.

1. este o piesă = predicat nom. complet;
2. au = p.verbal;
3. determină = p.verbal;
4. să fie desemnate = p.verbal.

B.

1. Deci lentila este o piesă optică, confecționată [--] una plană = prop. principală;
2. Lentilele au forme variate, fapt = prop. principală;
3. *care* determină = prop. atributivă (2);
4. *ca* ele *să* fie desemnate prin denumiri diferite = prop. compl.directă (3).

C.

1. *confecționată* = verb [...] participiu [...], atribut adjectival;
2. *transparentă* = adjectiv [...] atribut adjectival;
3. *mărginită* = verb [...] participiu [...] atribut adjectival;
4. *de [...] suprafețe* = substantiv [...], compl. de agent (regentul este un participiu, 1/2 din diateza pasivă);
5. *o suprafață* = numeral + substantiv (vezi corelarea "*o-două*").

Scanned with OKEN Scanner

28

E un fapt îndeobște recunoscut de cercetători că dialectele dacoromân, istroromân, aromân și meglenoromân, în ciuda diferențelor vizibile de astăzi mai ales în domeniul foneticii și al vocabularului, au format la origine o singură limbă, urmașă a latinei orientale, vorbită odinioară în provinciile dunărene romanizate... *(Alexandru Rosetti; 18)*

A.

1. e un fapt = predicat nominal complet;
2. au format = p.verbal.

Atenție !

a) "*e un fapt*" - putem interpreta și astfel: predicat verbal "*e*" + subiect "*un fapt*" (argumentele sînt suficiente); atunci, propoziția a II-a va fi atributivă.

B.

1. E un fapt îndeobște recunoscut de cercetători = prop. principală;
2. *că* dialectele [--] au format [--] romanizate = prop.subiectivă; (argumente: 1. regentul e un grup verbal unipersonal: *e un fapt*; 2. prin contragere se obține un subiect: ...*formarea e un fapt*...).

C.

1. *în ciuda diferențelor* = substantiv [...] genitiv (are locuțiune prepozițională), compl. concesiv (!! nu se studiază în clasele V-VIII);
2. *o* [...] *limbă* = numeral + substantiv (dovada: adjectivul "*singură*" care conduce spre opoziția "*o - două*");
3. *urmașă a latinei orientale* = apoziție dezvoltată (adjectiv + substantiv cu articol + adjectiv); !! dacă n-ar fi fost virgula dinainte, aceste elemente nu mai aveau - la un loc - funcția sintactică de apoziție dezvoltată.

D.

a) Ultimele două virgule încadrează, la nivel sintactic, o apoziție dezvoltată.

29

a) Dezvoltarea istorică a poporului român este strîns legată de teritoriul pe care el și trămoșii lui autohtoni l-au locuit, fără întrerupere, din cele mai vechi timpuri. De aceea este necesară cunoașterea principalelor caractere geografice ale acestui teritoriu, rezultate

Scanned with OKEN Scanner

din așezarea sa, din aspectele și dezvoltarea reliefului, climei, rețelei hidrografice etc., toate acestea cu sensibile influențe, dar nu cu rol determinant, în dezvoltarea istorică a societății omenești de pe teritoriul țării noastre [...]

(Istoria României, vol. I)

A

1. este strîns legată = predicat nom. complet;
2. au locuit - p. verbal;
3. este necesară = p. nom. complet;
4. [...] = p. eliptic;
5. nu (...) = p. eliptic;

Atenție

a) *este strîns legată* = *este foarte legată*, deci: verb copulativ + adjectiv la gradul superlativ absolut (nume predicativ); exclude presupunerea unui complement de agent pentru a putea discuta de verb la diateza pasivă;
b) *este legată strîns* = verb la diateza pasivă + adverb de mod (compl. circ. de mod);
c) *este strîns legată* DE CĂTRE CINEVA = presupune dublă interpretare: I: *este legată* DE CĂTRE CINEVA = verb la diateza pasivă + compl. de agent; II: *este strîns legată* (vezi "a")
d) predicatul al V-lea - eliptic - păstrează doar adverbul modal de negație "*nu*", verbul fiind presupus.

B

1. Dezvoltarea avea [→] este strîns legată de teritoriul = prop. principală
2. *pe care* el [→] l-au locuit [→] timpuri = prop. atributivă;
3. De aceea este necesară [→] rețelei hidrografice etc. = prop. principală;
4. toate acestea cu sensibile influențe = prop. principală (eliptică de predicat);
5. dar nu cu rol [→] țării noastre = prop. principală.

C

1. *de teritoriul* = substantiv [...], compl. indirect;
2. *fără întrerupere* = substantiv (!! nu este locuțiune adverbială!!) [...], compl. circ. de mod;
3. *din [...] timpuri* = substantiv [...], compl. circ. de timp;
4. *cele mai vechi* = adjectiv [...] gradul superlativ relativ [...], atribut adjectival.
5. *rezultate* = adjectiv [...] provenit din participiu [...], atribut adjectival.

Scanned with OKEN Scanner

30

In cazul fotografierii, expunerea reprezintă intervalul de timp în care obturatorul permite ca obiectivul fotografic să transmită stratului fotosensibil lumina primită.
(Alexsandru Dicul; 18)

A.

1. reprezintă intervalul = predicat nom. complet;
2. permite = p.verbal;
3. să transmită = p.verbal.

B.

1. In cazul fotografiei, expunerea reprezintă intervalul de timp = prop. principală;
2. *în care* obturatorul permite = prop. atributivă (1);
3. *ca* obiectivul fotografic *să* transmită [--] primită = prop. completivă directă (2).

C.

1. *reprezintă* = verb [...] copulativ [...], f.sint. de 1/2 din predicatul nominal (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ "*intervalul*");
2. *Ca [...] să* = locuțiune conjuncțională (formată din prepoziția "*ca*" și conjuncția "*să*"; !! Unii specialiști o consideră conjuncție compusă);
3. *primită* = verb [...], participiu, atribut adjectival.

Atenție!

a) *Copilul reprezintă pe hartă orașele care...; reprezintă* = verb predicativ.

31

Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunateo-n cer grămadă.
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspîndind fiori de ghiață pe ai țării umeri dalbi.

(Vasile Alecsandri; 19)

A.

1. cerne = predicat verbal;
2. zbor = p.verbal;
3. plutesc = p.verbal.

Scanned with OKEN Scanner

B.

1. Din văzduh [--] cerne [--]-n cer grămadă = prop. principală;
2. Fulgii zbor = prop. principală;
3. plutesc în aer [--] ai țării umeri albi = prop. principală.

C.

1. *cumplita* = adjectiv [...] are articol hotărît enclitic "*a*", preluat de la substantivul regent [...], atribut adjectival;
2. *lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă* = apoziție dezvoltată;
3. *pe [...] umeri* = substantiv [...], acuzativ (are prepoziția simplă "*pe*"), compl.circ. de loc.

32

Cum noi mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M-or troieni cu drag
Aduceri-aminte.
Luceferi, ce răsar
Din umbră de cetini,
Fiindu-mi prieteni,
O să-mi zîmbească iar.
Va geme de patemi
Al mării aspru cînt...
Ci eu voi fi pămînt
In singurătate-mi.

(Mihai Eminescu; 19-20)

A.

1. n-oi [...] fi pripeag = predicat nominal complet;
2. or troieni = p.verbal;
3. răsar = p.verbal;
4. o să [...] zîmbească = p.verbal;
5. va geme = p.verbal;
6. voi fi pămînt = p.nom. complet.

B.

1. *Cum* n-oi mai fi pribeag // De-atunci înainte = prop.circ. de cauză (2);
2. m-or troieni cu drag // Aduceri-aminte = prop.principală;
3. *ce* răsar// Din umbră de cetini = prop.atributivă (intercalată; 4);
4. Luceferi [...], fiindu-mi prieteni, // O să-mi zîmbească iar = prop. principală;
5. Va geme de patemi // Al mării aspru cînt = prop. principală;
6. Ci eu voi fi pămînt // In singurătate-mi = prop. principală.

Scanned with OKEN Scanner

C.

1. *mai* = adverb de mod, compl.circ. de mod (!! *n-oi fi mai pribeag ...*: "*mai*" este tot adverb de mod, dar nu mai are singur funcția sintactică, ci împreună cu adjectivul, căruia îi formează gradul comparativ de superioritate);
2. *de-atunci* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de timp;
3. *înainte* = adverb [...], compl.circ. de timp (!! ... *înaintea venirii...*: *înaintea* = prepoziție);
4. *cu drag* = substantiv + prepoziție (nu locuțiune adverbială; dovada: *cu drag, cu nespus drag, cu mult drag*);
5. *aduceri-aminte* = locuțiune substantivală (la nivel gimnazial se tratează ca substantiv compus);
6. *fiindu-mi prieteni* = verb, [...], compl.de cauză + pronume [...], compl. indirect + substantiv [...] nume predicativ;
7. *iar* = adverb (= *iarăși, din nou*), compl.circ. de mod.

33

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mîndra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre noi,
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.

(Vasile Alecsandri; 20)

A.

1. ninge = predicat verbal;
2. ninge = p.verbal;
3. ninge = p.verbal;
4. se îmbracă = p.verbal;
5. se prevede = p.verbal.

B.

1. ziua ninge = prop. principală;
2. noaptea ninge = prop.principală;
3. dimineața ninge iară = prop. principală;
4. Cu o zale argintie se îmbracă mîndra țară = prop. principală;
5. Soarele rotund [--] se prevede [--] anii trecători = prop. principală.

C.

1. *Ziua (noaptea, dimineața)* = adverb(e), [--], compl.circ. de timp; (!! *Ziua* e frumoasă; *Noaptea* aceasta-i răcoroasă...; = substantive);

Scanned with OKEN Scanner

2. *cu o zale* = substantiv [...], nr. singular (particularități: se folosește numai cu formă de plural) [...], compl. indirect.

34

A trecut întîi o boare
Pe deasupra viilor,
Si-a furat de prin ponoare
Puful păpădiilor.

Cu acorduri lungi de lîră
I-au răspuns finețele.
Toate florile șoptîră,
Intorcîndu-și fețele.

Un salcîm privi spre munte
Mîndru ca o flamură.
Solzii frunzelor mărunte
S-au zburlit pe-o ramură.

(George Topîrceanu; 20)

A.

1. a trecut = predicat verbal;
2. a furat = p.verbal;
3. au răspuns = p.verbal;
4. șoptîră = p.verbal;
5. priviri = p.verbal;
6. s-au zburlit = p.verbal.

B.

1. A trecut întîi o boare // Pe deasupra viilor = prop. principală;
2. Si-au furat [--] Puful păpădiilor = prop. principală;
3. Cu acorduri [--] I-au răspuns finețele = prop. principală;
4. Toate florile șoptîră [--] fețele = prop. principală;
5. Un salcîm privi [--] ca o flamură = prop. principală;
6. Solzii [--] S-au zbîrlit pe-o ramură = prop. principală.

C.

1. *întîi* = numeral ordinal (utilizat aici cu o valoare adverbială) [--], compl.circ. de timp;
2. *pe deasupra viilor* = substantiv [...], genitiv (precedat de prepoziția compusă "*pe deasupra*") [...], compl.circ. de loc;
3. *întorcîndu-și* = verb [...], diateza reflexivă, gerunziu [...], compl.circ. de timp (dovada: ...șoptîră [1]/ *pe cînd își întorceau fețele*... [2]/ = prop.circ. de timp) + *și* = pronume reflexiv [...], atribut pronominal în dativul posesiv (*fețele lor*).

35

In schimb, însă, de subt marginile depărtate ale văzduhului de pretutindeni, nenumărate grămezi vinete de nouri posomoriți, cu frunțile îndrăznețe și amenințătoare, se iviră fără veste și împînziră într-o clipă, de jur împrejur, linia de împreunare a cerului cu pămîntului... Ai fi zis că imense și negre urdii de fantome uriașe urcau, în rînduri strînse, pe înalte trepte de haos, spre asaltul cel mai de deasupra al țărilor cerești...

(Calistrat Hogaș; 20)

A.

1. se iviră = predicat verbal;
2. împînziră = p.verbal;
3. ai fi zis = p.verbal;
4. urcau = p.verbal.

B.

1. In schimb, <u>însă</u> [--] nenumărate grămezi [--] se iviră fără veste = prop. principală;
2. și împînziră [--] cu pămîntul = prop. principală;
3. ai fi zis = prop. principală;
4. *că* imense și negre urdii [--] urcau [--] tăriile cerești = prop. compl. directă (!! s-ar fi zis [1]/ *că urcau tăriile cerești* ...[2]/ = prop. subiectivă).

C.

1. *în schimb* = locuțiune adverbială [...], fără f. sintactică (sinonimă cu conj. coord. adversativă "*dar*")
2. *fără veste* = locuțiune adverbială (!! se iviră *fără o veste* prealabilă ... = substantiv + prepoziție + articol);
3. *de jur împrejur* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de loc;
4. *în rînduri* = substantiv [...], compl.circ. de mod (50% - complement indirect);
5. *cel mai deasupra* = locuțiune adjectivală (de + *deasupra*) [...] gradul superlativ relativ, atribut adjectival (!!! ...locuiește *deasupra* = adverb; ... locuiește *deasupra magazinului*... = prepoziție; ...pornește *de deasupra* ... = locuțiune adverbială; ... pornește *de deasupra nivelului*... = locuțiune prepozițională; ...asaltul *de deasupra* este... = locuțiune adjectivală).

36

Copacii dimprejur zvîcneau și incepeau să se facă roșii. O sete groaznică îi frigea gîtlejul și măruntaiele. Gîndurile i se topeau în cap. S-ar fi trîntit întreagă în omătul ce fierbea la nodurile lablanicioarei și-ar fi secat șuvoiul dintr-o sorbire, dar mai avea atîta minte să

Scanned with OKEN Scanner

cugete că ar fi rămas pe loc trăsnită, copiii s-ar fi prăpădit și osteneala ei de pînă atunci ar fi fost de prisos. O perdea de sînge și de nebunie i se lăsa, încet, pe creieri. In pieptul ei ardea toată pădurea și bătăile inimii erau bolovani încinși, care săreau din loc și o izbeau în coaste.
(Gala Galaction; 20)

A.

1. zvîrleau = predicat verbal;
2. începeau = p.verbal;
3. să se facă roșii = p.nom. complet;
4. frigea = p.verbal;
5. se topeau = p.verbal;
6. s-ar fi trîntit = p.verbal;
7. fierbea = p.verbal;
8. ar fi secat = p. verbal;
9. avea = p.verbal;
10. să cugete = p.verbal;
11. ar fi rămas = p.verbal;
12. s-ar fi prăpădit = p.verbal;
13. ar fi fost de prisos = p.nom. complet;
14. se lăsa = p.verbal;
15. ardea = p.verbal;
16. erau bolovani = p.nom. complet;
17. săreau = p.verbal;
18. izbeau = p.verbal.

B.

1. Copacii dimprejur zvîcneau = prop. principală;
2. și începeau = prop. principală;
3. *să* se facă roșii = prop.compl. directă (2);
4. O sete groaznică îi frigea gîtlejul și măruntaiele = prop. principală;
5. Gîndurile i se topeau în cap = prop. principală;
6. S-ar fi trîntit întreagă în omătul = prop. principală;
7. *ce* fierbea la nodurile lablanicioarei = prop. atributivă (6);
8. și-ar fi secat șuvoiul dintr-o sorbire = prop. principală;
9. dar mai avea atîta minte = prop. principală;
10. *să* cugete = prop. consecutivă finală (9) (dovezi :1/ indică deopotrivă urmarea și scopul acțiunii verbului regentei; 2/ posibilitatea contragerii prin "*spre a cugeta*"; 3/ prezența în regentă a adjectivului pronominal nehotărît "*atîta*", similar corelativelor unei consecutive "*așa de*", "*atît de*", "*astfel de*"; 4/ posibilitatea asocierii conjuncției subordonatoare "*să*" cu elementul specializat "*încît*" = "*... încît să cugete...*"); în eventualitatea că se consideră ca element regent doar substantivul "*minte*", subordonata este atributivă ("...minte *cugetătoare / cu care să cugete...*").
11. *că* ar fi rămas trăsnită = prop.compl. indirectă (dovada: *să cugete* LA CEVA..., *la rămînerea pe loc...* = complemente indirecte);
12. [*că*] copiii s-ar fi prăpădit = prop.compl. indirectă (10);
13. și [*că*] osteneala ei de pînă atunci ar fi fost de prisos = prop.compl. indirectă (10);
14. O perdea [--] se lăsa, încet, pe creieri = prop. principală;
15. In pieptul ei ardea toată pădurea = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

16. *și* bătăile inimii erau bolovani încinși = prop. principală;
17. *care* săreau din loc = prop. atributivă (16);
18. *și* [*care*] o izbeau în coaste = prop. atributivă (16).

C.

1. *dimprejur* = adjectiv (!! regentul este substantivul "*copacii*") [...] invariabil [...], atribut adjectival;
2. *să se facă* = verb [...] copulativ (dovada: *să devină roșii...; să pară roșii...*) [...[, diateza reflexivă [...], f.sint. 1/2 din predicatul nominal (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ "*roșii*");
3. *de prisos* = locuțiune adjectivală (= *inutilă*) [...], nume pred;
4. !! (s-ar fi trîntit) *întreagă*..., (ar fi rămas) *trăsnită*... = adjective [...], complemente circ . de mod (!! la nivel academic sînt socotite elemente predicative suplimentare).

37

O frumoasă și sălbatică înfățișare are șesul lung care pornește de la Buhalnița și se pierde dincolo de satul Hangu, - mărginit de doi munți între cari curge Bistrița. Mai largă ori mai îngustă pe măsură ce munții se depărtează ori apropie, Bistrița, urmindu-și pornirea capriciilor ei, cînd, izbindu-se de o stîncă, zvîrle în snopi argintii valurile-i spumate, cînd, urmînd un povîrniș mai domol, își rostogolește în solzi pînza scînteietoare; apoi măreață, bătînd molcom cu undele ei țărmurile înflorite, fuge la vale scăldînd cotiturile coastei printre ogoare, finațuri ori poieni, ducîndu-se să deștepte aiurea alte ecouri. *(Alecu Russo; 21)*

A.

1. are = predicat verbal;
2. pornește = p.verbal;
3. se pierde = p.verbal;
4. curge = p.verbal;
5. se depărtează = p.verbal;
6. se apropie = p.verbal;
7. zvîrle = p.verbal;
8. își rostogolește = p.verbal;
9. fuge = p.verbal;
10. să deștepte = p.verbal.

B.

1. O frumoasă și [--] are șesul lung = prop. principală;
2. *care* pornește de la Buhalnița = prop. atributivă (1);
3. *și care* se pierde dincolo [--] de doi munți = prop. atributivă (1);
4. *între cari* curge Bistrița = prop. atributivă (3);
5. Mai largă ori mai îngustă [...] Bistrița, urmîndu-și pornirea capriciilor ei, cînd izbindu-se de o stîncă, zvîrle în stropi arginti valurile-i spumate = prop. principală;
6. *pe măsură ce* munții se depărtează = prop. circ. de mod (5);

Scanned with OKEN Scanner

7. ori [*pe măsură ce*] se apropie = prop. circ. de mod;
8. cînd, urmînd un povîrniș mai domol, își rostogolește în solzi pînza scînteietoare = prop. principală (!! "*cînd*" nu este adverb relativ, ci de timp, deci el nu este cuvînt de relație, care să dea vreo valoare subordonatoare prepoziției de care aparține, ci este doar complement circ. de timp.);
9. apoi, măreață [--] fuge [--], ducîndu-se = prop. principală;
10. *să* deștepte aiurea alte ecouri = prop. circ. de scop (9).

C.

1. *dincolo de satul* = substantiv [...] acuzativ (are locuțiunea prepozițională "*dincolo de*") [...], compl.circ. de loc;
2. *de [...] munți* = substantiv [...], compl. de agent (!! nu este complement indirect, pentru că regentul este un verb la participiu, acesta fiind - de fapt - 1/2 din diateza pasivă);
3. *cînd [...] cînd* = adverbe de timp (!! nu interogativ-relative), corelative, fiecare avînd funcția de complement circ. de timp;
4. *izbindu-se* = verb [...], compl.circ. de timp (dovada: ...*zvîrle* [1] / *în timp ce se izbesc...* [2] / = prop. circ. temporală);
5. *aiurea* = adverb [...], compl.circ. de loc.

38

De din vale de Rovine
Grăim, Doamnă, cătră tine,
Nu din gură, ci din carte,
Că ne ești așa departe.

(Mihai Eminescu; 22)

A.

1. grăim = predicat verbal;
2. [--] = p.eliptic;
3 [--] p.eliptic;
4. ești = p.verbal.

B.

1. De din vale de Rovine // Grăim, Doamnă, către tine = prop. principală;
2. Nu din gură [grăim] = prop. principală;
3. Ci din carte [grăim] = prop. principală;
4. *Că* ne ești așa departe = prop. circ. de cauză (3).

C.

1. *doamnă* = substantiv [...] vocativ, fără f.sintactică;
2. *cătră* = prepoziție simplă, (forma populară-reginalism fonetic), cere cazul acuzativ;

Scanned with OKEN Scanner

3. *ne* = pronume personal [...] dativul etic, compl. indirect;
4. *așa departe* = adverb de loc, simplu (!! "*așa*" îi formează gradul de comparație adverbului "*departe*"), gradul superlativ absolut, comp.circ. de loc.

39

Munții noștri aur poartă,
Noi cerșim din poartă-n poartă.

(Doine; 23)

A.

1. poartă = predicat verbal;
2. cerșim = predicat verbal.

B.

1. Munții noștri aur poartă = prop. principală;
2. Noi cerșim din poartă-n poartă = prop. principală.

C.

1. *noștri* = adjectiv pronominal posesiv [...], atribut adjectival;
2. *aur* = substantiv [...] defectiv la plural [...], compl. direct;
3. *din poartă-n poartă* = substantiv [...] + substantiv; luate împreună au f.sint. de compl.circ. de loc.

40

Bunicul are o vie bătrînă la Odobești. Cînd bunica era vie, via era și mai bine îngrijită. El îl invita și vara pe tata să vie la el la vie. Strugurii din via bunicului dau un vin de bună calitate. In vacanță și eu vin la bunicul. Intotdeauna mă port frumos, ca să nu-l supăr pe bunicul. Acolo oamenii se îmbracă în port național. Tata are un frate care lucrează în port la Constanța. Acolo veneau altădată multe care cu boi, care transportau cereale, sare și alte produse. Acestea se încărcau în cîte un vapor mare, apoi se transportau pe mare în toate țările.

Bunicul are un miel, care sare prin ogradă toată ziua. *(Manual; 24)*

A.

1. are = predicat verbal;
2. era vie = p.nom. complet;
3. era [...] îngrijită = p.verbal;
4. invita = p.verbal;
5. să vie = p.verbal;
10. se îmbracă = p.verbal;
11. are = p.verbal;
12. lucrează = p.verbal;
13. veneau = p.verbal;
14 transportau = p.verbal;

Scanned with OKEN Scanner

6. dau = p.vrbal;
7. vin = p. verbal;
8. mă port = p.verbal;
9. să nu ... supăr = p.verbal;
15. se încărcau = p.verbal;
16. se transportau = p.verbal;
17. are = p.verbal;
18. sare = p.verbal.

B.

1. Bunicul are o vie bătrînă la Odobești = prop. principală;
2. *Cînd* bunica era vie = prop.circ. de timp;
3. via era și mai bine îngrijită = prop. principală;
4. El îl invita vara și pe tata = prop. principală;
5. *să* vie la el la vie = prop. circ. de scop;
6. Strugurii [--] dau vin de bună calitate = prop. principală;
7. În vacanță și eu vin la bunicul = prop. principală;
8. Intotdeauna mă port frumos = prop. principală (!! să nu vă deruteze complementul circumstanțial de timp "*întotdeauna*"; propoziția este totuși principală);
9. *ca să* nu-l supăr pe bunicul = prop. circ. de scop;
10. Acolo oamenii se îmbracă în port național = prop. principală;
11. Tata are un frate = prop. principală;
12. *care* lucrează în port la Constanța = prop. atributivă;
13. Acolo veneau altădată multe care cu boi = prop. principală;
14. *care* transportau [--] produse = prop. atributivă;
15. Acestea se încărcau în cîte un vapor mare = prop. principală;
16. apoi se transportau pe mare în toate țările = prop. principală;
17. Bunicul are un miel = prop. principală;
18. *care* sare prin ogradă toată ziua = prop. atributivă.

C.

1. *mai bine* = adverb de mod, simplu, gradul comparativ de superioritate, compl.circ. de mod;
2. (strugurii) *din via* = substantiv [...] atribut substantival prepozițional (!! nu e compl.circ. de loc);
3. (se îmbracă) *în port* = substantiv [...], compl.circ. de mod;
4. *altădată* = adverb de timp, compus (!! elementele componente sînt clare, dar nu se scriu separat), compl.circ. de timp (!! *altă dată* = adjectiv pronominal nehotărît + substantiv: ..."aceasta este *o altă dată* pe care..."");
5. *în cîte un vapor* = prepoziție + substantiv (*în* + *vapor*) și numeral cardinal distributiv [...], atribut adjectival (*cîte* + *un*);
6. *ziua* = substantiv [...], compl.circ. de timp (!! nu este adverb; dovada: adjectivul pronominal nehotărît "*toată*" pe care îl subordonează).

Scanned with OKEN Scanner

41

Sta să apună soarele după orizont, cînd vestea că ajutorul așteptat a sosit varsă sperarea izbîndei și un curagiu nou în inima acelei mîni de voinici români...

(Nicolae Bălcescu; 24)

A.

1. sta = predicat verbal;
2. să apună = p.verbal;
3. a sosit = p.verbal;
4. varsă = p.verbal.

B.

1. Sta = prop. principală;
2. *să* apună soarele după orizont = prop. compl. indirectă (!! nu e circ. de scop -; logic, *soarele* nu poate sta cu un scop; Comparați: *Omul sta* [1] / *să apună soarele* [2] / *ca să poată lua...* [3]; de data aceasta *omul* stă cu un scop...);
3. *că* ajutorul așteptat a sosit = prop. atributivă (intercalată ;4);
4. *cînd* vestea [...] varsă sperarea [--] voinici români = prop. circ. de timp (3).

C.

1. *cînd* = adverb interogativ-relativ (aici are doar valoare relativă), simplu, compl.circ. de timp (în prop. a IV-a); la nivel de frază este element de relație subordonator;
2. *așteptat* = verb [...] participiu pasiv [...], atribut adjectival (vezi item 3b, pag. 7);
3. *de voinici* = substantiv [...], particularități: provenit din adjectiv [...], atribut subst. prepozițional.

42

Erau cîteva luni de cînd mă înturnasem la Iași. Vîrtejul soțietății, proțesuri, intrigile politice mă cuprinseseră într-atît, încît, neaflînd minută de răgaz, am fugit la țară [...]. Nemaiputîndu-mă lupta, am scris să-mi vie posportul. Am lepădat toate romanțele și m-am apucat de cetit pe Tucidid și pe Xenofon. *(Costache Negruzzi; 24)*

A.

1. erau = predicat verbal;
2. mă înturnasem = p.verbal;
3. cuprinseseră = p.verbal;
4. am fugit = p.verbal;
5. am scris = p.verbal;
6. să [...] vie = p.verbal;
7. am lepădat = p.verbal;
8. m-am apucat = p.verbal.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) prepoziția a V-a este atributivă, datorită elementului regent, substantivul "*zmei*".

C.

1. a) *din cale-afară* = locuțiune adverbială (alcătuită din prepoziție + substantiv + adverb), f.sint. de compl. circ. de mod, (de fapt, la nivel academic este un compl. consecutiv);
   b) *vlăguiți din cale-afară* = *foarte vlăguiți*, deci locuțiunea adverbială poate forma un superlativ cu o anumită expresivitate; în această situație ea - locuțiunea - nu mai este determinată a adjectivului, deci nu va mai avea funcție de sintactică separată, ci împreună cu adjectivul; vezi în acest sens: M. Avram - op. cit., pag. 95, rîndurile 2 + 3 + 4);
2. comparați 1 + 2;
3. *mai degrabă* = adverb (!! nu locuțiune adverbială) de mod, simplu, gradul comparativ de superioritate, compl.circ. de mod.

48

Pentru ca să vezi d-ta: copiii din școală sînt despărțiți în mai multe căprării, cum am zice, și eu nu le dau învățătură decît celor mai grei la minte; cellalți învață de la băieții mai mari, cum e Huțu. Și înțelegi d-ta că satul ar face mai bine dac-ar lăsa lucrurile așa cum sînt și ar pune în loc de al doilea dascăl pe Huțu... *(Ion Slavici; 29)*

A.

1. Să vezi = predicat verbal;
2. sînt despărțiți = p.verbal;
3. am zice = p.verbal;
4. nu [...] dau = p. verbal;
5. învață = p.verbal;
6. cum e = p.nom. complet;
7. înțelegi = p.verbal;
8. ar face = p.verbal;
9. ar lăsa = p.verbal;
10. cum sînt = p.nom. complet;
11. ar pune = p.verbal.

Atenție!

a) *sînt despărțiți* = verb auxiliar (!! nu copulativ) + verbul de conjugat, deci = diateza pasivă = predicat verbal (!! nu nominal).

B.

1. Să vezi dumneata = prop.principală (!! "*să*" nu are valoare subordonatoare, deci nu este element de relație);

Scanned with OKEN Scanner

2. *pentru că* [...] copiii din școală sînt despărțiți în mai multe căprării = prop.circ. de cauză (regentă suînțeleasă de tipul "*de ce se întîmplă acest lucru*");
3. cum am zice = prop. principală incidentă (!! "*cum*" nu are valoare subordonatoare, deci nu este element de relație; !! este incidentă chiar dacă are ca predicat un verb "de zicere", dacă nu conține afirmațiile naratorului sau ale autorului; de altfel nu aduce nici o informație utilă pentru comunicarea făcută la nivel de frază, deci prezența prepoziției este inutilă);
4. și [*pentru că*] eu nu le dau [--] grei la minte = prop. circ. de cauză;
5. ceilalți învață de la băieții mai mari = prop. principală;
6. *cum* e Huțu = prop.atributivă (element regent = *băieții*);
7. Și înțelegi dumneata = prop. principală;
8. *că* satul ar face mai bine = prop. compl. directă (7);
9. *dacă* ar lăsa lucrurile așa = prop. circ condiționată (8);
10. *cum* sînt = prop. circ. de mod (9);
11. și [*dacă*] ar pune [--] Huțu = prop.circ. condițională (8).

C.

1. *în* [...] *căprării* = substantiv [...], compl. indirect;
2. *le* = pronume personal [...], dativ [...], compl. indirect;
3. *la minte* = substantiv [...], compl. indirect (!! regentul este un adjectiv);
4. *cum* (e Huțu) = adverb interogativ-relativ (aici are doar valoare relativă), nume predicativ (!! metodă de lucru:
   a). i se dă valoare interogativă: *cum e Huțu?*
   b). se obține un răspuns (un cuvînt): *inteligent e Huțu.*
   c). transcriem în topica firească: *Huțu e inteligent.*
   d) "*inteligent*" = nume predicativ, deci și "*cum*" = nume predicativ).
   (!! această tehnică este valabilă nu numai pentru adverbele interogativ relative; verificați singuri în fraza: *Nu știu care este părerea ta.)*
5. *așa cum* = adverb + adverb (sînt corelative); aici formează un adverb compus, fiecare avînd menirea sa (morfologică și sintactică): "*așa*" = adverb de mod și complement circ. de mod în prop. a IX-a; "*cum*" = adverb relativ și nume predicativ în prop. a X-a.

49

Al doilea era tăcut și întunecat, dar nu vroia să le mai spună nimic celorlalți. [...]. Al treilea fusese lovit în burtă și mai trăia încă... *(Marin Preda; 29)*

Scanned with OKEN Scanner

A.

1. era tăcut și întunecat = predicat nominal (cu nume predicativ multiplu);
2. nu vroia = p.verbal;
3. să [...] spună = p.verbal;
4. fusese lovit = p.verbal;
5. trăia = p.verbal.

B.

1. Al doilea era tăcut și întunecat = prop. principală;
2. dar nu vroia = prop. principală;
3. să le mai spună nimic celorlalți = prop.compl. directă (2);
4. Al treilea fusese lovit în burtă = prop. principală;
5. și mai trăia încă = prop. principală.

C.

1. *al doilea* = numeral ordinal [...], masculin, nominativ, subiect;
2. *le* = pronume personal [...] dativ [...], compl. indirect;
3. *mai* = adverb de mod, simplu, compl.circ. de mod;
   (!! de data aceasta nu participă la formarea vreunui grad de comparație, de aceea se analizează singur);
4. *încă* = adverb de mod, simplu, compl.circ. de mod. (are și nuanță de timp).

D.

1. virgula 1 = a) înaintea conjuncției adversative "*dar*";
   b) desparte două prop. de același fel (principale);
2. punctele de suspensie (I) = marchează, cînd se află între paranteze drepte, eliminarea unui cuvînt, grup sau pasaj din textul de origine;
   (II) — marchează întreruperea unei comunicări, o afirmație neterminată.

50

Aci erau Apulum, Salinae, Napoca, Patavium, Praetoria Augusta, Aquae, Auraria, frumoase și însemnate colonii romane, din care patru cu drept italic, și cea mai vestită decît toate, Sarmisegetuza Regia, capitala lui Decebal, numită apoi Ulpia Traiana, de ale cărei ruine plină e și astăzi Valea Hațegului. *(Nicolae Bălcescu; 29)*

A

1. erau = predicat;
2. [...] = p. eliptic;
3. plină e = p. nom. complet.

Scanned with OKEN Scanner

B

1. Aici erau Apulum [→] colonii romane [...] și cea mai vestită decît toate, Sarmisegetuza [→] Ulpia Traiana = prop. principală;
2. *din care* patru cu drept italic = prop. atributivă (eliptică de predicat, intercalată);
3. de *ale cărei* ruine plină e și astăzi Valea Hațegului = prop. atributivă.

C

1. *Apulum, Salinae etc.* = substantiv + substantiv etc. [...], subiect multiplu;
2. *Sarmisegetuza Regia* = substantiv [...], compus [...], atribut subst. apozițional;
3. *capitala lui Decebal* = apoziție dezvoltată (subst. + subst.)
4. *numită* = verb [...], participiu [...], atribut adjectival;
5. *Ulpia Traiana* = substantiv [...], compus [...], nume predicativ;
6. *Valea Hațegului* = substantiv [...], compus [...], subiect.

51

Soarele răsare sau apune pe Rarău, norii se adună sau se împrăștie de pe Rarău, Moldova și Bistrița curg de o parte și de cealaltă a Raräului, turmele urcă sau coboară de pe Rarău. [...]

In alte locuri pot fi munți mult mai mari sau fluvii puternice, marea sau oceanul, aici Rarău reprezintă dimensiunea fundamentală a lumii... *(Geo Bogza; 30)*

A.

1. răsare = predicat verbal;
2. apune = p.verbal;
3. se adună = p.verbal;
4. se împrăștie = p.verbal;
5. curg = p.verbal;
6. urcă = p.verbal;
7. coboară = p.verbal;
8. pot = p.verbal;
9. reprezintă dimensiunea = p.nom. complet.

B.

1. Soarele răsare = prop. principală;
2. sau apune pe Rarău = prop. principală;
3. norii se adună = prop. principală;
4. sau se împrăștie de pe Rarău = prop. principală;
5. Moldova sau Bistrița curg [--] Raräul = prop. principală;
6. turmele urcă = prop. principală;
7. sau coboară de pe Rarău = prop. principală;
8. In alte locuri pot fi munți [--] sau oceanul = prop. principală;
9. aici Raräul reprezintă dimensiunile [--] lumii = prop. principală.

Scanned with OKEN Scanner

B.

1. Erau cîteva luni = prop. principală;
2. *de cînd* mă înturnasem = prop.circ. de timp (1);
3. Vîrtejul [--] mă cuprinseserã într-atît = prop. principală;
4. *încît*, neaflînd [--] am fugit la țarã = prop.circ. consecutivă (3);
5. Neputîndu-mă lupta, am scris = prop. principală;
6. *să*-mi vie pașaportul = prop. circ. de scop (5);;
7. Am lepădat toate romanțele = prop. principală;
8. și m-am apucat [--] Xenofon = prop. principală.

C.

1. *luni* = substantiv, forma inițială "*lună*" [...], nominativ, f.sint. de subiect;
2. *de cînd* = locuțiune adverbială relativă, compl.circ. de timp (la nivel de frază este element de relație);
3. *mă* (cuprinseserã) = pronume personal [...], acuzativ [...], compl. direct;
4. *neaflînd* = verb [...], forma negativă [...], gerunziu, compl. circ. de cauză (dovada: ... *am fugit* [1]/ *fiindcă n-am aflat...* [2]/ = prop.circ. de cauză);
5. *de citit* = verb [...] modul supin [...], compl.indirect.

43

La barieră se isprăvise caldarîmul și o luam pe șleau cu roatele în noroi pînă la bucea, caii la pas și surugii croindu-le cu bicele dungi bețicate pe spinare. *(Ion Ghica; 24)*

A.

1. se isprăvise = predicat verbal; 2. o luam = predicat verbal

B.

1. La barieră se isprăvise caldarîmul = prop. principală;
2. și o luam pe șleau [--] pe spinare = prop. principală.

C.

1. *caldarîmul* = substantiv [...], subiect;
2. *o* = pronume personal [...], forma neutrală [--], fără f.sint.;
3. *cu roatele* = substantiv [...] atribut subst. prepozițional; (!! regentul nu poate fi verbul "*luam*", datorită prepoziției "*în*"; dacă textul arăta așa: "*o luam cu roatele prin noroi*", - acesta ar fi fost complement, nu atribut);
4. *Croind(u)* = verb [...] gerunziu [...], atribut verbal (dovada: ...*surugii* [1]/ *care le croiau...* [2]/ = prop. atributivă);

Scanned with OKEN Scanner

5. *pe spinare* = substantiv [...] compl.circ. de loc (1/2 - regent verbul "*croind*") sau atribut (1/2 - regent substantivul "*dungi*").

44

(vezi textul nr. 6)

45

— Mai rămîne vorbă despre asta? zise tata posomorît. Are să urmeze cum știm noi, nu cum vrea el, că doar nu-i de capul său. Cînd m-ar bate numai atîta grijă, măi femeie, ce mi-ar fi? *(Ion Creangă; 27)*

A.

1. rămîne = predicat verbal;
2. zise = p.verbal;
3. are să urmeze = p.verbal;
4. știm = p.verbal;
5. nu [...] = p.eliptic;
6. vrea = p.verbal;
7. nu-i = p.verbal;
8. ar bate = p.verbal;
9. ar fi = p.verbal;

Atenție!

a) "*rămîne vorbă*" - nu este locuțiune verbală (vorbă = subiect);
b) *are să urmeze* = *va urma* (deci formă populară de viitor);
c) *nu* presupune obligatoriu pe "*are să urmeze*";

B.

1. Mai rămîne vorbă despre asta = prop. principală;
2. zise tata posomorît = prop. principală (independentă);
3. Are să urmeze = prop. principală;
4. *cum* știm noi = prop. cir. de mod (3);
5. nu [are să urmeze] = prop. principală (eliptică de predicat);
6. *cum* vrea el = prop.circ. de mod (5);
7. *că* doar nu-i de capul lui = prop.circ. de cauză (5);
8. *Cînd* m-ar bate numai atîta grijă = prop. circ. de timp(9);
9. măi femeie, ce mi-ar fi = prop. principală.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) prop. a VIII-a este circ. de timp; ea are regent un verb unipersonal (a fi = *a se întîmpla*), deci ar fi trebuit să fie subiectivă; numai că acest verb are deja un subiect - "*ce*";
b) prop. a VIII-a are, totodată, și nuanță condiționată.

C.

1. *posomorît* = adjectiv [...], compl.circ. de mod (N.B. → la nivel academic se numește element predicativ suplimentar);
2. verbul "*a fi*" din grupul "*nu-i de capul său*":
   a) predicativ: -exprimă existență (I)
   — echivalează cu "*a se afla*" (II)
   — echivalează cu "*a se găsi*" (III); "a trăi" (IV) etc.
   b) copulativ (?): echivalează cu "*a părea*" (I)
   c) component de locuțiune (expresie verbală) (?);
   — *a fi de capul (său)* = *a vagabonda* (I).
3. *ce* = pronume interogativ-relativ (aici are valoare interogativă), [...], subiect;
4. *mi* = pronume personal [...], dativ [...], compl. indirect;
5. *ar fi* = verb [...] unipersonal [...] predicat verbal.

64

Codrule, Măria-Ta,
Lasă-mă sub poala ta,
Că nimica n-oi strica
Fără num-o rămurea,
Să-mi atîrn armele-n ea.

(Codrule, Măria-Ta; 28)

A.

1. lasă = predicat verbal;
2. n-oi strica = p.verbal;
3. să-mi atîrn = p.verbal.

B.

1. Codrule, Măria-Ta, // Lasă-mă sub poala ta = prop. principală;
2. *Că* nimica n-oi strica // Fără num-o rămurea = prop. circ. de cauză (1);
3. *Să*-mi atîrn armele-n ea = prop.circ. de scop (2).

Scanned with OKEN Scanner

C.

1. *codrule* = substantiv [...], vocativ, fără f. sint.;
2. *Măria ta* = pronume personal de politețe (la nivel academic este socotită locuțiune pronominală de politețe precum *Excelența sa, Maiestatea sa, Eminența sa* etc.; (vezi M. Avram - *Gramatica pentru toți*, E.A., 1986, pag. 126).
3. *mă* = pronume personal [...], acuzativ [...], compl.direct.

D.

1. virgula 1 = dublă valență: a) după un substantiv în vocativ; b) înaintea unui pronume în vocativ.
2. virgula 2 = separă, împreună cu prima virgulă, un pronume în vocativ;
3. virgula 3 = desparte o prop.circ. de cauză de regenta ei;
4. virgula 4 = desparte o prop. finală de regenta ei;
5. punctul 4 = marchează sfîrșitul unei fraze în care elementul esențial este o propoziție enunțiativă.

45

Luca Moșneagu însă mîna cum știa el, căci smirțoagele lui de cai erau vlăguiți din cale-afară, și slabi, și ogîrjiți, ca niște mîți de cei leșinați, nu zmei, cum zicea mama, care nu știa cum să mă urnească mai degrabă din casă. *(Ion Creangă; 28)*

A.

1. *mîna* = predicat verbal;
2. *știa* = p.verbal;
3. *erau vlăguiți* [din cale-afară] *și slabi, și ogîrjiți* = p.nom. complet (cu nume predicativ multiplu);
4. *nu [erau] zmei* = p.nom. complet (cu verb copulativ neexprimat);
5. *zicea* = p.verbal;
6. *nu știa* = p.verbal;
7. *să [...] urnească* = p.verbal.

B.

1. Luca Moșneagu însă mîna = prop. principală;
2. *cum* știa el = prop. circ. de mod (1);
3. *căci* smîrțoagele lui de cai erau vlăguiți [...] leșinați = prop. circ. de cauză; (1)
4. [*căci*] nu [erau] zmei = prop. circ. de cauză (1);
5. *cum* zicea mama = prop. atributivă explicativă (4);
6. *care* nu știa = prop. atributivă (5);
7. *cum* să mă urnească mai degrabă din casă = prop.compl.directă (6).

Scanned with OKEN Scanner

C.

1. (de) *o* (parte) = (prepoziție +) adjectiv pronominal nehotărît (+ substantiv); dovada: *o (parte), cealaltă (parte);*
2. (pot) *fi* (munți) = (verb - predicat verbal +) verb - compl. direct (+ substantiv - subiect multiplu alături de *"fluvii"* + *"marea"* + *"oceanul"*);
3. *reprezintă* = verb [...] copulativ [..], f.sint. de 1/2 din predicatul nominal complet (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ *"dimensiunea"*.)

Atenție!

a) Desenatorul *reprezintă* dimensiunile prin semne... (verb predicativ - predicat verbal).

52

Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mîhnire Cetatea Neamțului de-atîta veacuri! Dragi-mi erau tata și mama, frații și surorile și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari, în zilele geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la sănius [...]. Asemenea, dragi-mi erau șezătorile, clăcile, horele și toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însuflețire!

(Ion Creangă; 30)

A.

1. drag(u) [...] era = predicat nominal complet;
2. se oglindește = p.verbal;
3. dragi [...] erau = p.nom. complet;
4. mă desfătam = p. verbal;
5. dragi [...] erau = p.nom. complet;
6. luam parte = p.verbal (locuțiune verbală = *a participa*).

B.

1. Dragu-mi era satul [--] cristal = prop. principală;
2. *în care* se oglindește [--] veacuri = prop. atributivă (1);
3. Dragi-mi erau tata [--] copilărie = prop. principală;
4. *cu care* [--] mă desfătam [--] la sănius = prop. atributivă (3);
5. Asemenea, dragi-mi erau [--] petrecerile din sat = prop. principală;
6. *la care* luam parte [--] însuflețire = prop. atributivă (5).

C.

1. *cu Ozana* = substantiv [...], atribut (regentul = un substantiv, *"satul"*, nu un verb sau grup verbal);

Scanned with OKEN Scanner

2. *ca cristalul* = substantiv [...], compl.circ. de mod (regentul este un adjectiv, *"limpede"*);
3. *tata* (1), *mama* (2), *frații* (3), *surorile* (4), *băieții* (5) = subiect multiplu (!! *"tovarășii"* nu intră în componența acestui subiect multiplu, ci în apoziția dezvoltată *"tovarășii mei din copilărie"*; vezi și cele două virgule care separă această apoziție);
4. *asemenea* = adverb [...] compl.circ. de mod;

Atenție!

a) ...triunghiuri *asemenea*... = adjectiv;
b) ...vorbește *asemenea* altora... = prepoziție; (vezi și textul 57, C2).

53

I Cine știe carte are patru ochi. (Proverb)
II Cine nu deschide ochii deschide punga. (Proverb)
III Cine sapă groapa altuia cade singur în ea. (Proverb)
IV Cine seamănă vînt culege furtună. (Proverb)
V Trebuie să plec la școală.
VI Fiecare elev trebuie să-și pregătească zilnic lecțiile.
VII Este necesar să păstrăm bunurile școlii.
VIII Este bine să asculți totdeauna sfaturile părinților tăi.
IX Desigur că și noi venim astăzi la școală.
X Probabil că mîine va ploua și va fi frig.
XI Se cuvine să fim politicoși cu toată lumea.
XII S-a auzit că vom face o excursie la Sinaia și la Brașov.
XIII Se crede că acolo ninge și viscolește.
XIV Poate veniți și voi cu noi la Sinaia.
XV Este de mirare cum și-a amintit demine.
XVI Este bine cum spune el.
XVII Nu se știe cînd se va reîntoarce acasă.
XVIII Încă nu s-a aflat unde vom face următoarea excursie.

(Manual; 33)

A.

1. știe = predicat verbal;
2. are = p.verbal;
3. nu deschide = p.verbal;
4. deschide = p.verbal;
5. sapă = p.verbal;
6. cade = p. verbal
20. va ploua = p.verbal;
21. va fi = p.verbal;
22. se cuvine = p.verbal;
23. să fim politicoși = p. nom. complet;
24. s-a auzit = p.verbal;

Scanned with OKEN Scanner

7. Seamănă = p.verbal;
8. culege = p.verbal;
9. trebuie = p.verbal;
10. să plec = p.verbal;
11. trebuie = p.verbal;
12. să-și pregătească = p.verbal;
13. este necesar = p.non complet.
14. să păstrăm = p.verbal;
15. este bine = p.nom. complet;
16. să ascultați = p.verbal;
17. desigur = p.verbal;
18. venim = p.verbal;
19. probabil = p.nom. complet;
25. vom face = p.verbal;
26. se crede = p.verbal;
27. ninge = p.verbal;
28. viscolește = p.verbal;
29. poate = p.verbal;
30. veniți = p.verbal;
31. este de mirare = p.nom.complet;
32. și-a amintit = p.verbal;
33. este bine = p.nom. complet;
34. spune = p.verbal;
35. nu se știe = p.verbal;
36. se va întoarce = p.verbal;
37. vom face = p.verbal.

B.

1. *Cine* știe carte = prop. subiectivă;
2. are patru ochi = prop. principală;
3. *Cine* nu deschide ochii = prop. subiectivă;
4. deschide punga = prop. principală;
5. *Cine* sapă groapa altuia = prop. subiectivă;
6. cade singur în ea = prop. principală;
7. *Cine* seamănă vînt = prop. subiectivă;
8. culege furtună = prop. principală;
9. Trebuie = prop. principală;
10. *să* plec imediat la școală = prop. subiectivă;
11. trebuie = prop. principală;
12. *să*-și pregătească (fiecare elev) zilnic temele = prop. subiectivă;
13. Este necesar = prop. principală;
14. *să* păstrăm bunurile școlii = prop. subiectivă;
15. Este bine = prop. principală;
16. *să* asculți [--] tăi = prop. subiectivă;
17. Desigur = prop. principală;
18. *că* și noi venom astăzi la scoală = prop. subiectivă;
19. Probabil = prop. principală;
20. *că* mîine va ploua = prop. subiectivă;
21. și [*că*] va fi frig = prop. subiectivă;
22. Se cuvine = prop. principală;
23. *să* fim politicoși cu toată lumea = prop. subiectivă;
24. S-a auzit = prop. principală;
25. *că* vom face o excursie [--] Brașov = prop. subiectivă;
26. Se crede = prop. principală;
27. *că* acolo ninge = prop. subiectivă;

Scanned with OKEN Scanner

28. și [*că*] viscolește = prop. subiectivă;
29. Poate = prop. principală;
30. *că* veniți [--] la Sinaia = prop. subiectivă;
31. Este de mirare = prop. principală;
32. *cum* și-a amintit de mine = prop. subiectivă;
33. Este bine = prop. principală;
34. *cum* spune el = prop. subiectivă;
35. Nu se știe = prop. principală;
36. *cînd* se va întoarce acasă = prop. subiectivă;
37. Încă nu s-a aflat = prop. principală;
38. *unde* vor face următoarea excursie = prop. subiectivă.

C.

1. *va fi frig* = predicat verbal + subiect
   (!! Subiecte: e *cald; e frig*; mi-e *sete*; mi-e *teamă* etc)
2. *poate* (al 29-lea predicat) = adverb predicativ (!! nu verbul "*a putea*");
3. *este de mirare* = expresie verbală unipersonală, alcătuită din: verb + prepoziție + substantiv.

54

Însă în cele din urmă tot trebuia să meargă la el, ca să-i mulțumească pentru învățătura lui Huțu și să-i spună că, iacă, Huțu a crescut mare, știe mai mult decît toți băieții din sat și trebuie să meargă la lucru.

Îi era greu să se hotărească și au trecut mai multe duminici pînă ce a putut să prindă destulă inimă, mai ales că el nu putea să meargă cu mîna goală și trebuia să aștepte pînă ce vin strugurii pîrgavi, cea mai potrivită cinste pentru un dascăl ca Clăiță. [...].

Lui Huțu nu-i lipsește decît atestatul; le are pe toate celelalte. Ar trebui să meargă la oraș, să stea doi ani, cum am stat și eu, și să-și ia și atestatul. *(Ion Slavici; 34)*

A.

1. trebuia = predicat verbal;
2. să meargă = p.verbal;
3. să [...] mulțumească = p.verbal;
4. să [...] spună = p.verbal;
5. iacă = p.verbal;
6. a crescut = p.verbal;
7. știe = p.verbal;
8. trebuie = p.verbal;
9. să meargă = p.verbal;
10. era greu = p.nom. complet;
14. să prindă = p.verbal;
15. nu putea = p.verbal;
16. să meargă = p.verbal;
17. trebuia = p.verbal;
18. să aștepte = p.verbal;
19. vin = p.verbal;
20. nu [...] lipsește = p.verbal;
21. are = p.verbal;
22. ar trebui = p.verbal;
23. să meargă = p.verbal;

Scanned with OKEN Scanner

12. au trecut = p.verbal;
13. a putut = p.verbal;
25. au stat = p.verbal;
26. să-și ia = p.verbal;

Atenție!

1. *să prindă [...] inimă* = nu este locuțiune verbală;
   Dovezi: 1. intercalarea posibilă a unui adjectiv - "*destulă*";
2. posibilitatea schimbării topicii;
3. acceptarea înlocuirii substantivului "*inimă*" cu substantivul "*curaj*";
4. etc.

B.

1. Însă [...] tot trebuia = prop. principală (!! formulă: "*a trebui*" alcătuiește singur o propoziție, cel mult cu un cuvînt de relație; aici putem socoti o excepție - care confirmă regula, de altfel - dependența adverbului "*tot*" de verbul "*a trebui*").
2. *să* meargă la el (în cele din urmă) = prop. subiectivă (intercalată; 1);
3. *ca să*-i mulțumească [--] lui Huțu = prop. circ. de scop (2);
4. și *să*-i spună = prop.circ. de scop (2);
5. iacă = prop. principală (incidentă);
6. *că* [...], Huțu a crescut mare = prop. compl. indirectă (4);
7. [*că*] știe [--] din sat = prop. compl. directă (4);
8. și [*că*] trebuie = prop. compl. directă (4);
9. *să* meargă la lucru = prop. subiectivă (8);
10. Îi era greu = prop. principală;
11. *să* se hotărească = prop. subiectivă (10);
12. și au trecut mai multe duminici = prop. principală;
13. *pînă ce* a putut = prop. circ. de timp (12);
14. *să* prindă destulă inimă, mai ales = prop. compl. directă (13);
15. *că* el nu putea = prop. circ. de cauză (14);
16. *să* meargă cu mîna goală = prop. compl. directă (15);
17. și [*că*] trebuia = prop. circ. de cauză (14);
18. *să* aștepte = prop. subiectivă (17);
19. *pînă ce* vin strugurii [--] Clăiță = prop. circ. de timp (18);
20. Lui Huțu nu-i lipsește decît atestatul = prop. principală;
21. le are pe toate celelalte = prop. principală;
22. Ar trebui = prop. principală;
23. *să* meargă la oraș = prop. subiectivă (22);
24. *să* stea doi ani = prop. subiectivă (22);
25. *cum* am stat și eu = prop. circ. de mod (24);
26. și *să*-și ia atestatul = prop. subiectivă (22).

Scanned with OKEN Scanner

C.

1. *în cele din urmă* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de timp (!! regentul este *"să meargă"*, nu *"trebuia"*);
2. *mai mult* = adverb [...] gradul comparativ de superioritate [...], compl. circ. de mod;
3. *decît* [...] *băieții* = substantiv [...], acuzativ (are prepoziția simplă *"decît"*) [...], compl.circ. de mod;
4. *mai multe* = adjectiv [...], atribut adjectival;
5. *duminici* = substantiv [...] nominativ [...], subiect;
6. *mai ales* = locuțiune adverbială (= *îndeosebi*; !! nu este adverb sau adjectiv la gradul comparativ, și nici nu alcătuiește un element de relație cu conjuncția *"că"*);
7. *să meargă + cu mîna goală* = verb + locuțiunea adverbială;
8. *cea mai potrivită cinste pentru un dascăl ca Clăiță* = apoziție dezvoltată (!! se poate face analiza morfosintatică a celor patru elemente componente, dar cu specificația pentru funcția sintactică: ...*"în cadrul* apoziției dezvoltate; ex. *"pentru un dascăl"* = substantiv [etc.; etc.], f. sint. de atribut subst. prepozițional în cadrul apoziției dezvoltate...).

Atenție!

a) cercetați: ...*"la oraș, să stea"*...; dacă autorul n-ar fi pus această virgulă, care ar fi felul prop. a 23-a și a 25-a?

55

Mare de inimă dar de gură și mai mare, părintele Duhu nu se învrednicise de o viață mai bună; dar se vede că nici poftea el una ca asta. de vreme ce nu-și astîmpăra gura către mai-marii săi, măcar să-l fi picat cu luminarea. *(Ion Crangă; 34)*

A.

1. nu se învrednicise = predicat verbal;
2. se vedea = p.verbal;
3. poftea = p.verbal;
4. nu-și astîmpără = p.verbal;
5. să [...] fi picat = p. verbal.

B.

1. Mai mare de inimă [--] nu se învrednicise de o viață mai bună = prop. principală;
2. dar se vede = prop. principală;
3. *că* nici poftea el una ca asta = prop. subiectivă (2);
4. *de vreme ce* nu-și astîmpăra gura [--] săi = prop.circ. de cauză (4);
5. *măcar să*-l fi picat cu luminarea = prop. circ. concesivă (4).

Scanned with OKEN Scanner

C.

1. *mare* = adjectiv [...], compl. concesiv (!! deși nu se studiază în cls. V- VIII, observați: ... *chiar dacă era mare de inimă* [1] / *părintele...* [2] / = prop. concesivă);
2. *de inimă* = substantiv [...], compl. indirect;
3. *să [...] fi picat cu lumînarea* = nu este locuțiune; (dovada: 1. *să-i fi picat cu ceară*; 2. *cu lumînarea să-l fi picat*; 3. *să-l fi ars cu lumînarea* etc.; deci: topica și înlocuirea sinonimelor).

56

Omul harnic trebuie să-și organizeze din timp activitatea.
Cineva trebuie să facă și lucrul acesta.
Ileana ar fi trebuit să plece ieri la bunica ei.
Ilie va trebui să meargă după-masă la bibliotecă.

(Manual; 34)

A.

1. trebuie = predicat verbal;
2. să-și organizeze = p.verbal;
3. trebuie = p.verbal;
4. să facă = p.verbal;
5. ar fi trebuit = p.verbal;
6. să plece = p.verbal;
7. va trebui = p.verbal;
8. să meargă = p.verbal.

B.

1. trebuie = prop. principală;
2. *să*-și organizeze (omul harnic) din timp activitatea = prop. subiectivă;
3. trebuie = prop. principală;
4. *să* facă (cineva) și lucrul acesta = prop. subiectivă;
5. ar fi trebuit = prop. principală;
6. *să* plece (Ileana) ieri la bunica ei = prop. subiectivă;
7. va trebui = prop. principală;
8. *să* meargă (Ilie) după masă la bibliotecă = prop. subiectivă.

C.

1. *cineva* = pronume nehotărît, nominativ, subiect.

Scanned with OKEN Scanner

57

Apele curg la vale, munții urcă spre cer, culorile lumii sînt vii, iar zvonurile ei clare. Mestecenii ard, asemeni unor lumînări albe, enorma catredrală a pădurilor.

(Geo Bogza; 36)

A.

1. curg = predicat verbal;
2. urcă = p.verbal
3. sînt vii = p.nom. complet;
4. [sînt] clare = p.nom. complet (cu verbul copulativ subînțeles);
5. ard = p.verbal;

B.

1. Apele curg la vale = prop. principală;
2. munții urcă spre cer = prop. principală;
3. culorile lumii sînt vii = prop. principală;
4. *iar* zvonurile ei [sînt] clare = prop. principală;
5. Mestecenii ard [--] a pădurilor = prop. principală.

C.

1. *la vale* = substantiv [...], acuzativ (are prepoziția simplă "*la*"), compl.circ. de loc;
2. *asemeni* = prepoziție simplă, cere cazul dativ, fără f.sint. (vezi textul 52, C4);
3. *asemeni unor lumînări* = substantiv [...] articulat (are articolul nehotărît proclitic "*unor*") [...], dativ (are prepoziția simplă "*asemeni*"), compl. circ. de mod.

D.

1. virgula 1 = desparte propoziții identice (principale);
2. virgula 2 = desparte propoziții identice (principale);
3. virgula 3 = înainte a conjuncției adversative "*iar*"; desparte două propoziții identice.
4. virgulele 4 + 5 = utilizate de autor din motive stilistice, pentru a evidenția ideea exprimată prin complementul cuprins între virgule.

58

Țara noastră este frumoasă și bogată. Ea are un relief foarte variat. Cîmpiile sînt mănoase, dealurile sînt plantate cu viță de vie și pomi fructiferi. Munții sînt împăduriți pînă la mari înălțimi. Pe platourile munților sînt pășuni întinse și ierburi de toate felurile.

Rîurile sînt limpezi și pline de pește. Cursurile unor rîuri sînt captate și folosite pentru construirea de hidrocentrale.

Scanned with OKEN Scanner

Firește că astăzi numărul hidrocentralelor nu este destul de mare, dar desigur că peste cîțiva ani ele vor fi mult mai numeroase. Poate că și unii dintre voi veți deveni constructori de hidrocentrale.

E bine să ne cunoaștem țara, s-o iubim și să muncim pentru înflorirea ei.

(Manual; 36)

A.

1. este frumoasă și bogată = predicat nom. complet (cu nume predicativ multiplu);
2. are = p.verbal;
3. sînt mănoase = p.nom. complet;
4. sînt plantate = p.verbal;
5. sînt împădurite = p.verbal;
6. sînt = p.verbal;
7. sînt limpezi și pline = p.nom. complet (cu nume predicativ multiplu);
8. sînt captate = p.verbal;
9. [sînt] folosite = p.verbal;
10. firește = p.verbal;
11. nu este [...] mare = p. nom. complet;
12. desigur = p.verbal;
13. vor fi [...] mai numeroase = p. nom. compl.;
14. poate = p. verbal;
15. veți deveni constructori = p.nom. complet;
16. e bine = p.nom. complet;
17. să [...] cunoaștem = p.verbal;
18. s(ă) [...] iubim = p.verbal;
19. să muncim = p.verbal;

Atenție!

a) *sînt mănoase* = predicat nominal complet; dar *sînt plantate* = p. verbal (diateza pasivă);
b) *sînt captate și folosite* = două predicate verbale, deși auxiliarul nu apare decît la primul participiu;
c) *poate* = p.verbal (adverb predicativ, nu verbul "*a putea*").

B.

1. Țara noastră este frumoasă și bogată = prop. principală;
2. Ea are un relief foarte variat - prop. principală;
3. Cîmpiile sînt mănoase = prop. principală;
4. dealurile sînt plantate [--] fructiferi = prop. principală;
5. Munții sînt împăduriți [--] înălțimi = prop. principală;
6. Pe platourile munților sînt pășuni [--] felurite = prop. principală;
7. Rîurile sînt limpezi și pline de pește = prop. principală;
8. Cursurile unor rîuri sînt captate = prop. principală;
9. și [sînt} folosite = prop. principală;
10. Firește = prop. principală;
11. *că* [--] nu este destul de mare = prop. subiectivă;
12. dar desigur = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

13. *că* [--] vor fi mult mai numeroase = prop. subiectivă;
14. Poate = prop. principală;
15. *că* [--] veți deveni constructori de hidrocentrale = prop. subiectivă;
16. E bine = prop. principală;
17. *să* ne cunoaștem țara = prop. subiectivă;
18. *s*-o iubim = prop. subiectivă;
19. *și să* muncim pentru înflorirea ei = prop. subiectivă.

C.

1. [destul de] *mare* = adjectiv [...], nume predicativ;
2. *peste* [...] *ani* = substantiv [...], compl.circ. de timp;
3. *câțiva* = adjectiv pronominal nehotărît + [...], atribut adjectival.

59

Arabii au dovedit că uneori a modifica înseamnă a crea... *(Petru Comarnescu; 36)*

A.

1. au dovedit = predicat verbal;
2. înseamnă a crea = p. nom. complet.

B.

1. Arabii au dovedit = prop. principală;
2. *că* uneori a modifica înseamnă a crea = prop. compl. directă.

C.

1. *uneori* = adverb de timp, simplu, compl.circ. de timp;
2. *a modifica* = verb [...], infinitiv [...], subiect;
3. *înseamnă* = verb [...], copulativ [...], f.sint. de 1/2 din predicatul nominal (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ "*a crea*");
4. *a crea* = verb [...], infinitiv [...], nume predicativ (sau: 1/2 din predicatul nominal, cealaltă 1/2 fiind verbul copulativ "*înseamnă*");
5. extensia pentru 2 și 4: ...*să modificăm* [1]/ înseamnă [2]/ *să creăm*...[3]/ = subiectivă + principală + predicativă.

60

Emil nu mai este cum îl știai tu anul trecut.
Dacă nu zice nimic înseamnă că este de părerea noastră.

Scanned with OKEN Scanner

Cine se scoală de dimineață înseamnă că are o zi intreagă pentru învățat.
Datoria lui era să ne anunțe plecarea din București.
Am să fiu ce am fost totdeauna.
Astăzi vremea nu mai este cum era ieri.
Intrebarea este cui să mă adresez acum.
Ai ajuns de trezești admirația tuturor.

(Manual; 40)

A.

1. nu [...] este = predicat nom. incomplet;
2. știai = p.verbal;
3. nu zice = p.verbal;
4. înseamnă = p.nom. incomplet;
5. este de părerea = p.nom. complet;
6. se scoală = p. verbal;
7. înseamnă = p.nom. incomplet;
8. are = p.verbal;
9. era = p.nom. incomplet;
10. să [...] anunțe = p.verbal;
11. am să fiu = p.nom. incomplet;
12. ce am fost = p.nom. complet;
13. nu [...] este = p.nom. incomplet;
14. cum era = p. nom. complet;
15. este = p.nom. incomplet;
16. să mă adresez = p.verbal;
17. ai ajuns = p.nom. incomplet;
18. trezești = p.verbal.

Atenție!

1. *este de părerea* = expresie verbală (vezi valorile verbului "*a fi*"); prin metoda algoritmică - pas cu pas sau prin eliminare - vom vedea că nu avem argumente suficiente pentru a-l declara nici predicativ, nici copulativ, nici unipersonal, nici auxiliar, deci - component de locuțiune, expresie verbală);
2. *ce + am fost* = pronume relativ, nume predicativ + verb copulativ, 1/2 din predicatul nominal complet; demonstrație pentru funcția sintactică a pronumelui "ce");
3. *Cum + era* = adverb relativ, nume predicativ + verb copulativ, 1/2 din predicatul nominal complet; vezi textul 48).

B.

1. Emil nu mai este = prop. principală;
2. *cum* îl știai tu anul trecut = prop. predicativă;
3. *Dacă* nu zice nimic = prop. subiectivă (4);
4. înseamnă = prop. principală;
5. *că* este de părerea noastră = prop. predicativă (4);
6. *Cine* se scoală de dimineață = prop. subiectivă;
7. înseamnă = prop. principală;
8. *că* are o zi întreagă pentru învățat = prop. predicativă;
9. Datoria lui era = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

10. *să* ne anunțe plecarea din București = prop. predicativă;
11. Am să fiu = prop. principală;
12. *ce*-am fost totdeauna = prop. predicativă;
13. Astăzi vremea nu mai este = prop. principală;
14. *cum* era ieri = prop. predicativă;
15. Întrebarea este = prop. principală;
16. *cui* mă adresez acum = prop. predicativă;
17. Ai ajuns = prop. principală;
18. *de* trezești admirația tuturor = prop. predicativă.

Atenție!

a) dacă elementul regent "*ai ajuns*" ar fi avut nume predicativ, propoziția a XVIII-a ar fi fost consecutivă.

C.

1. *cum* (din prop.2) = adverb relativ [...], compl. circ. de mod (la nivel academic se numește element predicativ suplimentar, ceea ce înseamnă că, la același nivel, verbul regent "*știai*" este semicopulativ);
2. *de* (trezești) = conjuncție (= *încă, că, să*), simplă, subordonatoare (deși include o valoare consecutivă, nu dă o astfel de valoare propoziției pe care o introduce, datorită valorii copulative - mai puternice - a verbului regent "*ai ajuns*"), fără f. sint..

61

Orice vehicul care circulă pe drumul public trebuie să aibă un conducător. Conducătorii de autovehicule trebuie să aibă cel puțin 18 ani împliniți...
(Art. 7 din decretul nr. 328/1966; manual, ediția 1990 pag. 41)

A.

1. circulă = predicat verbal;
2. trebuie = p.verbal;
3. să aibă = p.verbal;
4. trebuie = p.verbal;
5. să aibă = p.verbal;

B.

1. *care* circulă pe drumul public = prop. atributivă (intercalată; 3);
2. trebuie = prop. principală;
3. *să* aibă (orice vehicul) un conducător = prop. subiectivă (2);
4. trebuie = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

5. *să* aibă (conducătorii de autovehicule) cel puțin 18 ani împliniți = prop. subiectivă (4).

Atenție!

1. verbul "*a trebui*" apare singur într-o proporție (cel mult un cuvînt de relație; excepțiile sînt rare (vezi și textul 54, prop. 1).

C.

1. *orice* = adjectiv pronominal nehotărît [...], atribut adjectival;
2. *cel puțin* = locuțiune adverbială (!! nu adverb la grad de comparație);
3. *18 ani împliniți* = numeral, atribut adjectival + substantiv, compl. direct + verb la participiu, atribut adjectival.

62

Las', mamă, că lumea asta nu-i numai cît se vede cu ochii, zicea bădița Vasile mîngîind-o.
(Ion Creangă; 41)

A.

1. las' = predicat verbal;
2. nu-i = p.verbal;
3. se vede = p.verbal;
4. zicea = p.verbal.

B.

1. Las', mamă = prop. principală;
2. *că* lumea asta nu-i = prop. circ. de cauză (1);
3. numai *cît* se vede cu ochii = prop. predicativă (2);
4. zicea bădița Vasile mîngîind-o = prop. principală (independentă).

C.

1. *mîngîind* = verb [...] gerunziu [...], compl.circ. de timp (dovada: ...*zicea* [1]/ *în timp ce o mîngîia...*[2]/ = prop. circ. de timp)
2. *cu ochii* = substantiv [...], compl. indirect (la nivel academic se numește compl. instrumental).

D.

1. apostroful (1) = marchează căderea unei litere din corpul cuvîntului;
2. virgula (2+3) = separă un substantiv în vocativ;
3. virgula (3) = desparte o propoziție circ. de cauză de regenta ei;
4. virgula (4) = separă o propoziție principală independentă;

Scanned with OKEN Scanner

5. punctul (5) = marchează sfîrșitul unei fraze în care elementul esențial este o propoziție enunțiativă.

63

Îi părea că toată lumea îl știe, îl cunoaște și se întrebă cum adecă să fie el îmbrăcat în hainele dascălului Clăiță și să umble la școală tot cu domnișorii. *(Ion Salvici; 41)*

A.

1. părea = predicat verbal;
2. știe = p.verbal;
3. cunoaște = p.verbal;
4. se întreabă = p.verbal;
5. să fie [...] îmbrăcat = p. nom. complet;
6. să umble = p.verbal.

B.

1. Îi părea = prop. principală;
2. *că* toată lumea îl știe = prop. subiectivă (1);
3. [*că*] îl cunoaște = prop. subiectivă (1);
4. și [*că*] se întreabă = prop. subiectivă (1);
5. *cum* adecă să fie el îmbrăcat în hainele dascălului Clăiță = prop. compl. indirectă (4);
6. și [*cum*] să umble la școală tot cu domnișorii = prop. compl. indirectă (4).

Atenție!

a) Îi părea [1]/ *că îl știe...* [2]/ = prop. subiectivă;
b) El părea [1]/ *că știe lumea...* [2]/ = prop. predicativă;
c) I se părea [1]/ *că îl știe...* [2]/ = prop. subiectivă.

C.

1. *în hainele* = substantiv [...], compl.indirect (!! nu este compl.circ. de mod);
2. *tot* = adverb de mod, simplu, compl.circ. de mod.

64

Era adevărat că acest sergent nu încetase să se arate vesel de cînd venise (doar de cîteva zile, înainte deci de evenimentele de ieri), dar poate că ar fi fost cazul ca tocmai evenimentele de ieri să-l fi pus și pe el nițel pe gînduri [...]. Una din condițiile puse vechiului aliat era ca acesta să depună armele și să se retragă.[...].

Scanned with OKEN Scanner

Chestia mai supărătoare e că dacă aceștia distrug bateria, se duc pe urmă cu avioanele și [...] îneacă țara în sînge. *(Marin Preda; 41)*

A.

1. era adevărat = predicat nom. complet;
2. nu încetase = p.verbal;
3. să se arate vesel = p. nom. complet;
4. venise = p.verbal;
5. poate = p.verbal;
6. ar fi fost = p.verbal;
7. să [...] fi pus [...] pe gînduri = p.verbal;
8. era = p.nom. incomplet;
9. să depună = p.verbal;
10. să se retragă = p.verbal;
11. e = p.nom. incomplet;
12. distrug = p.verbal;
13. se duc = p.verbal;
14. îneacă = p.verbal.

Atenție!

Urmăriți cu atenție aceste 4 predicate:

a) (I) *era adevărat* = expresie verbală unipersonală (deci va cere o propoziție subiectivă);

b) (III) *să se arate vesel* = verb copulativ (= *să pară*; = *să devină*) + nume predicativ;

c) (VI) *ar fi fost* (cazul) = p. verbal + subiect în nominativ (vezi valorile verbului "*a fi*" și item 1e, pag. 5);

d) (VII) *să fi pus pe gînduri* = locuțiune verbală (= *să fi îngîndurat*).

B.

1. Era adevărat = prop. principală;
2. *că* acest sergent nu încetase = prop. subiectivă (1);
3. *să* se arate vesel = prop. completativă directă (2);
4. *de cînd* venise [--] de ieri = prop. circ. de timp (3);
5. dar poate = prop. principală;
6. *că* ar fi fost cazul = prop. subiectivă (5);
7. *ca* tocmai evenimentele de ieri *să*-l fi pus și pe el pe gînduri = prop. atributivă (6);
8. Una din condițiile puse vechiului aliat era = prop. principală;
9. *ca* acesta *să* depună armele = prop. predicativă (8);
10. și *să* se retragă = prop. predicativă (8);
11. Chestia mai supărătoare e = prop. principală;
12. *dacă* aceștia distrug bateria = prop.circ. condițională (13);
13. *că* se duc pe urmă cu avioanele = prop. predicativă (11);
14. și [*că*] îneacă țara în sînge = prop. predicativă (11);

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) prop. a IV-a are regent întregul grup verbal;
b) prop. a VII-a are regent doar substantivul din grupul verbal; iată și contragerea: *...ar fi fost cazul de a pune pe...*;
c) la depărțire în propoziții: "*că*" și "*dacă*" sînt elemente subordonatoare, separate, deci fiecare va introduce o altă propoziție (a XII-a, respectiv a XIII-a).

C.

1. *de cînd* = locuțiune adverbială relativă (alcătuită din prepoziția "*de*" și de adverbul "*cînd*"), f.sint. de element de relație);
2. *înainte* [...] *de evenimentele* = substantiv [...], acuzativ (are locuțiunea prepozițională "*înainte de*"), f.sint. de compl.circ. de timp;
3. *deci* = conjuncție coordonatoare, simplă, conclusivă, fără f.sint.;
4. *nițel* = adverb de mod, simplu, compl.circ. de mod; (!! *...nițel* unt ...; *...niței* oameni...etc. = adjective).
5. *în sînge* = substantiv [...], compl. indirect (!! "în sînge" nu exprimă nici o modalitate, și nici un loc pentru acțiunea de a îneca; deci...).

65

Amintiri crîncene răscoliră deodată mintea și sufletul lui Tudor. Cu ochii încruntați cetea necontenit slovele mari de pe crucea tatălui său, și-i veni în minte dintr-o dată dintre icoanele înnegurate de uitare chipul palid, stropit de sînge, al unui oștean mort. Acela era tatăl său. Și ciolanele lui se odihneau înainte-i, sub pămînt. *(Mihail Sadoveanu, 42)*

A.

1. răsoliră = predicat verbal;
2. cetea = p.verbal;
3. veni = p.verbal;
4. era tatăl = p.nom. complet;
5. se odihneau = p.verbal.

B.

1. Amintiri crîncene răscoliră [--] Tudor = prop. principală;
2. Cu ochii încruntați cetea [--] tatălui său = prop. principală;
3. și-i veni în minte [--] unui oștean mort = prop. principală;
4. Acela era tatăl său = prop. principală;
5. Și ciolanele lui se odihneau înaintea-i, sub pămînt = prop. principală.

Scanned with OKEN Scanner

C.

1. *de pe crucea* = substantiv [...] atribut subst. prepozițional;
2. *chipul* = substantiv [...], nominativ [...], subiect;
3. *înnegurate* = verb [...] participiu [...], atribut adjectival;
4. *dintr-o dată* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de mod;
5. *de uitare* = substantiv [...], compl. de agent (are și nuanță cauzală);
6. *înainte-i* = pronume personal, forma inițială "*el*", persoana a III-a, singular, genul masculin, cazul dativ posesiv (are prepoziție simplă "*înainte*"), compl.circ. de loc.
   !! a). *eu + tu; noi + voi* - nu au forme de genitiv;
   b). au gen doar pronumele de persoana a III-a (*el-ea; ei-ele*).

D.

1. *palid, stropit de sînge, al...* = cele două virgule separă o construcție participială; prima virgulă are și rolul de a despărți două atribute;
2. *înainte-i, sub pămînt* = virgula separă două cuvinte cu aceeași funcție sintactică (compl. circ. de loc).

66

In sala de ospețe, ce răsunase altădată de glasuri și cîntece voioase, se adunaseră la sfat marele preot, căpeteniile de oaste și Dapix.

Dapix, ce era rege în vremea aceea peste geți, era un om nu prea înalt, însă voinic peste măsură. *(Alexandru Mitru; 46)*

A.

1. răsunase = predicat verbal;
2. se adunaseră = p.verbal;
3. era rege = p.nom. complet;
4. era un om = p.nom. complet.

B.

1. *ce* răsunase altădată de glasuri [--] voioase = prop. atributivă (intercalată);
2. In sala de ospețe [...] se adunaseră [--] și Dapix = prop. principală;
3. *ce* era rege în vremea aceea peste geți = prop. atributivă (intercalată);
4. Dapix [...] era un om nu prea înalt, însă voinic peste măsură = prop. principală.

C.

1. *ce* = pronume relativ [...], subiect;
2. *preot, căpeteniile și Dapix* = subiect multiplu;
3. *peste geți* = substantiv [...], atribut subst. prepozițional;

Scanned with OKEN Scanner

4. *voinic* = adjectiv [...], atribut adjectival (!! nu este nume predicativ; regentul său este "*un om*");
5. *peste măsură* = locuțiune adverbială [...], compl. circ. de mod.

Atenție!

a) (era) *voinic peste măsură* = adjectiv [...] gradul pozitiv + compl.circ. de mod (!! la nivel academic se numește compl. consecutiv; dovada: ...*era voinic...*[1]/ *încît întrecea măsura...*[2]/); dă nuanță de superlativ adjectivului;
b) (era) *peste măsură de voinic* = adjectiv [...] gradul superlativ.

D.

1. virgula (1 + 2) - separă o propoziție intercalată (atributivă);
2. virgula (4 + 5) - idem.
3. virgula (3) - desparte două cuvinte cu aceeași f. sint. (aici elemente ale subiectului multiplu);
4. virgula (6) - înaintea conjuncției adversative "*însă*";
   - desparte două cuvinte cu aceeași f. sint.;
5. punctul (7) - marchează sfîrșitul unei fraze în care elementul esențial este o propoziție enunțiativă.

67

Și, după mintea ce-o aveam, ne-am fi întors înapoi chiar atunci, de nu eram dați în seama lui moș Luca, de care ne rușinam ca și de părinții noștri *(Ion Creangă; 46)*.

A.

1. aveam = predicat verbal;
2. ne-am fi întors = p.verbal;
3. nu eram dați în seama = p.verbal (locuțiune verbală);
4. ne rușinam = p.verbal.

B.

1. *ce-o* aveam = prop. atributivă (intercalată; 2);
2. Și, după mintea [...] ne-am fi întors înapoi chiar atunci = prop. principală;
3. *de* nu eram dați în seama lui moș Luca = prop.circ. condițională (2);
4. *de care* ne rușinam ca și de părinții noștri = prop. atributivă (3).

C.

1. *ne-am fi întors* = verb [...], diateza reflexivă, modul condițional-optativ, timpul perfect [...], predicat verbal;

Scanned with OKEN Scanner

2. *înapoi chiar atunci* = adverb + adverb + adverb; se analizează separat;
3. *de* = conjuncție subordonatoare, simplă, semispecializată (= *dacă*), fără f.sint.;
4. *de care* = pronume relativ [--] acuzativ [--], compl. indirect.

68

Îi plăcea să bată și nu știa să mai adauge nimic la asta, care să facă cu putință conviețuirea cu soldații. Îi bătea și nu-i ieșea din gură nici un cuvînt care să-l justifice față de trupă și față de el însuși, cum ar fi de pildă ideea că armata e o școală a asprimii și a încercărilor grele, menită să facă din tinerii cruzi care îi erau încredințați soldați cu inima de piatră și cu voința călită, cum spuneau ceilalți ofițeri. *(Marin Preda; 48)*

A.

1. plăcea = predicat verbal;
2. să bată = p.verbal;
3. nu știa = p.verbal;
4. să [...] adauge = p.verbal;
5. să facă = p.verbal;
6. bătea = p.verbal;
7. nu [...] ieșea = p.verbal;
8. să [...] justifice = p.verbal;
9. cum ar fi = p.nom. complet;
10. e o școală = p.nom.complet;
11. să facă = p.verbal;
12. erau încredințați = p.verbal;
13. spuneau = p.verbal;

B.

1. Îi plăcea = prop. principală;
2. *să* bată = prop. subiectivă (1);
3. și nu știa = prop. principală;
4. *să* mai adauge nimic la asta = prop. compl. directă (3);
5. *care* să facă cu putință conviețuirea cu soldații = prop. atributivă (4);
6. Îi bătea = prop. principală;
7. și nu-i ieșea din gură nici un cuvînt = prop. principală;
8. *care* să-i justifice [--] el însuși = prop. atributivă (7);
9. *cum* ar fi de pildă ideea = prop. atributivă (!! regent este un substantiv - "*cuvînt*");
10. *că* armata e o școală a [--] încercărilor grele, menită = prop. atributivă (9);
11. *să* facă din tinerii cruzi [...] soldați cu inima de piatră și cu voința călită = prop. compl. indirectă (10);
12. *care* îi erau încredințați prop. atributivă (intercalată; 11);
13. cum spuneau ceilalți ofițeri = prop. circ. de mod (11).

Scanned with OKEN Scanner

2. *înapoi chiar atunci* = adverb + adverb + adverb; se analizează separat;
3. *de* = conjuncție subordonatoare, simplă, semispecializată (= *dacă*), fără f.sint.;
4. *de care* = pronume relativ [--] acuzativ [--], compl. indirect.

68

Îi plăcea să bată și nu știa să mai adauge nimic la asta, care să facă cu putință convietuirea cu soldații. Îi bătea și nu-i ieșea din gură nici un cuvînt care să-l justifice față de trupă și față de el însuși, cum ar fi de pildă ideea că armata e o școală a asprimii și a încercărilor grele, menită să facă din tinerii cruzi care îi erau încredințați soldați cu inima de piatră și cu voința călită, cum spuneau ceilalți ofițeri. *(Marin Preda; 48)*

A.

1. plăcea = predicat verbal;
2. să bată = p.verbal;
3. nu știa = p.verbal;
4. să [...] adauge = p.verbal;
5. să facă = p.verbal;
6. bătea = p.verbal;
7. nu [...] ieșea = p.verbal;
8. să [...] justifice = p.verbal;
9. cum ar fi = p.nom. complet;
10. e o școală = p.nom.complet;
11. să facă = p.verbal;
12. erau încredințați = p.verbal;
13. spuneau = p.verbal;

B.

1. Îi plăcea = prop. principală;
2. *să* bată = prop. subiectivă (1);
3. și nu știa = prop. principală;
4. *să* mai adauge nimic la asta = prop. compl. directă (3);
5. *care* să facă cu putință convietuirea cu soldații = prop. atributivă (4);
6. Îi bătea = prop. principală;
7. și nu-i ieșea din gură nici un cuvînt = prop. principală;
8. *care* să-i justifice [--] el însuși = prop. atributivă (7);
9. *cum* ar fi de pildă ideea = prop. atributivă (!! regent este un substantiv - "*cuvînt*");
10. *că* armata e o școală a [--] încercărilor grele, menită = prop. atributivă (9);
11. *să* facă din tinerii cruzi [...] soldați cu inima de piatră și cu voința călită = prop. compl. indirectă (10);
12. *care* îi erau încredințați prop. atributivă (intercalată; 11);
13. cum spuneau ceilalți ofițeri = prop. circ. de mod (11).

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) propoziția a XIII-a, "*... cum spuneam ceilalți ofițiri*", o putem interpreta în dublu fel:

1. = prop. circ. de mod (element regent "*să facă*");
2. = propoziție atributivă explicativă (element regent substantivul "*soldați*"), conținînd șirul de determinări atributive "*... cu inima* [...] *și cu voința* [...], (și anume) *cum spuneau ceilalți ofițeri*".

C.

1. *îi* (plăcea) = pronume personal [...], *el* [...], dativ, forma neaccentuată [...], compl. indirect;
2. *îi* (bătea) = pronume personal [...], *ei* [...], acuzativ, forma neaccentuată, compl. direct;
3. *nici un* = adjectiv pronominal nehotărît [...], nominativ [...], atribut adjectival;
4. *menită* = adjectiv [...], participiu pasiv [...], atribut adjectival (item 3 b, pag. 8);
5. *din tinerii* = substantiv [...], compl. indirect.
6. *cu putință* = loc. adjectivală (adverbială) putînd fi interpretată drept:

a) element al locuțiunii verbale "*să facă cu putință*" (= *să înlesnească*), f. funcție sintactică;

b) complement circumstanțial de mod (element predicativ suplimentar) pe lîngă verbul "*să facă*";

c) în unele cazuri se apropie de numele predicativ pe lîngă semicopulativul "*a face*" ("*... pentru a face cu putință convețuirea... = ... pentru a fi, a părea posibilă convețuirea.*");

d) pentru evitarea controverselor, opinăm ca, la nivel gimnazial, să se opteze pentru varianta "*a*".

69

Apoi se ridică iarăși avioane de bombardament, pe care însă nu le lăsară să treacă, erau numai trei, doborîră două și pe-al treilea îl întoarseră indărăt. *(Marin Preda; 49)*

A

1. se ridică = predicat verbal;
2. nu [...] lăsară = p.verbal;
3. să treacă = p.verbal;
4. erau = p.verbal;
5. doborîră = p.verbal;
6. întoarseră = p.verbal.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

B

1. Apoi se ridică iarăși avioane de bombardament = prop. principală (!! Să nu vă deruteze complementul circ. de timp "*apoi*");
2. pe care [...] nu le lăsară = prop. atributivă (1);
3. să treacă = prop. completivă indirectă (2);
4. (însă) erau numai trei = prop. principală;
5. doborîră două = prop. principală;
6. și pe al treilea îl întoarseră îndărăt = prop. principală.

C

1. trei = numeral cardinal simplu, nominativ, subiect;
2. numai = adverb de mod, simplu, cu valoare restrictivă;
3. îndărăt = adverb de loc, simplu, compl.circ. de loc.

70

În parc am admirat pajiștile înverzite, florile, arbuștii, arborii înalți, aleile asfaltate, lacul, bărcile de pe lac, sportivii care se antrenau vîslind, am ascultat mierlele, privighetorile, cintezoii și cucul, care domina pe celelalte. Era așa de frumos, încît abia am reușit a părăsi acest minunat colț al naturii, pe care horticultorii îl îngrijesc cu atîta dragoste.

La muzeu am vizitat case din diferite ținuturi ale țării, pe care specialiștii le-au adus aici, demontîndu-le, din diferite sate, am ascultat muzică populară, am privit cu atenție interiorul caselor, am cercetat arta cu care au fost executate diferite obiecte de uz casnic, mori de apă, covoare, scoarțe, ștergare, broderii.

La Băneasa am văzut urși, lupi, tigri, elefanți, lei, maimuțe, struți, cămile, lebede, șerpi uriași, păsări și păsărele de toate soiurile. Pe unele le mai văzusem și altă dată, pe altele le vedeam acum prima dată. Acolo l-am întîlnit pe Nicu și pe băiatul vecinului nostru.

Am de gînd ca duminica viitoare să-i duc acolo pe frații și pe sora mea, pe tata și pe mama și, dacă va voi, și pe bunica. *(Manual; 50)*

A

1. am admirat = predicat verbal;
2. se antrenau = p.verbal;
3. am ascultat = p.verbal;
4. domina = p.verbal;
5. era așa de frumos = p.nom. complet;
6. am reușit = p.verbal;
7. îngrijesc = p.verbal;
8. am vizitat = p.verbal;
9. am adus = p.verbal;
11. am privit = p.verbal;
12. am cercetat = p.verbal;
13. au fost executate = p.verbal;
14. am văzut = p.verbal;
15. văzusem = p.verbal;
16. vedeam = p.verbal;
17. am întîlnit = p.verbal;
18. am de gînd = p.verbal (!! locuțiune verbală);

10. am ascultat = p.verbal;
19. să [...] aduc = p.verbal;
20. va voi = p.verbal.

B

1. In parc am admirat [→], sportivi = prop. principală;
2. *care* se antrenau vîslind = prop. atributivă;
3. am ascultat [→] cucul = prop. principală;
4. *care* le domina pe celelalte = prop. principală;
5. Era așa de frumos = prop. principală;
6. *încît* abia am reușit a părăsi [→] naturii = prop.circ. consecutivă;
7. *pe care* horticultorii îl îngrijesc cu atîta dragoste = prop. atributivă;
8. La muzeu am vizitat [→] ale țării = prop. principală;
9. *pe care* specialiștii le-au adus [→] sate = prop. atributivă;
10. am ascultat muzică populară = prop. principală;
11. am privit cu atenție interiorul caselor = prop. principală;
12. am cercetat arta = prop. principală;
13. *cu care* au fost executate [→] broderii = prop.atributivă;
14. La Băneasa am văzut urși [→] toate soiurile = prop. principală;
15. Pe unele le am mai văzut și altă dată = prop. principală;
16. pe altele le vedeam acum prima dată = prop. principală;
17. Acolo l-am întîlnit pe Nicu [→] nostru = prop. principală;
18. Am de gînd = prop. principală;
19. *ca* duminica viitoare *să*-i duc acolo [→] pe bunica = prop. compl. directă;
20. *dacă* va voi = prop. condiționată.

C

1. *înverzite* = adjectiv [...] participiu [...], atribut adjectival;
2. *pe celelalte* = pronume demostrativ [...] acuzativ (are prepoziția "*pe*") [...], complement dierct;
3. *așa de frumos* = adjectiv [...] gradul superlativ absolut [...], nume predicativ (sau 1/2 din predicatul nominal; cealaltă 1/2 fiind verbul copulativ "*era*");
4. *cu* [...] *dragoste* = substantiv [...], complement circ. de mod;
5. *cu atenție* = idem (deci nu e locuțiune adverbială; dovada: "cu *mare* atenție"; "cu atenție *deosebită*", etc.);
6. *altă dată* = adjectiv nehotărît [...] + substantiv [...] (dar: "*altădată* găseai locuri la hotel"... = adverb de timp);
7. *prima dată* = numeral ordinal [...] + substantiv [...].

Scanned with OKEN Scanner

71

a) Eram cinci la precupeața Lenca Lichici și aveam două paturi și o masă, iar Huțu se culca pe jos, fiindcă taică-său îi adusese o saltea cu paie, două perini, o velință, trei rînduri de albituri, două pîini mari, un săculeț de fasole, altul cu făină de mămăligă și o bucată de slănină, ca să-i fie pe două săptămîni. Seca Lenca avea două fete și un copil...

(Ioan Slavici; 48-49)

A

1. **eram = predicat verbal;**
2. **aveam = p. verbal;**
3. **se culca = p. verbal**
4. **adusese = p. verbal;**
5. **să [...] fie = p. verbal;**
6. **avea = p. verbal.**

B

1. **Eram cinci inși la precupeața Lenca Linchici = prop. principală;**
2. **și aveam două paturi și o masă = prop. principală;**
3. **iar Huțu se culca pe jos = prop. principală**
4. ***fiindcă* taică-său îi adusese [→] și o bucată de slănină = prop. circ. de cauză;**
5. ***ca să*-i fie pe două săptămîni = prop. circ. de scop;**
6. **Seca Lenca avea două fete și un copil = prop. principală.**

C

1. ***inși* = substantiv [...], nominativ [...], subiect;**
2. ***cinci* = numeral cardinal, simplu, nominativ, atribut adjectival;**
3. ***taică-său* = substantiv [etc.] + adjectiv posesiv [etc.], subiect.**

Atenție!

a) *eram cinci inși* = **predicat + atribut + subiect;**
b) *eram cincizeci de inși* = **predicat + subiect + atribut;**
c) *taică-său adusese* = **subiect + predicat;**
d) *tatăl său adusese* = **subiect + atribut + predicat.**

72

Atunci porunci Șoimaru să s-aducă șumuioacele de paie și tăciunii, și dădu foc curții de la Murgeni el singur cu mina lui.

Scanned with OKEN Scanner

S-au zbătut și s-au răsucit flăcările toată noaptea. Și-a poruncit pe urmă răzășilor s-o dărîme și s-o împrăștie în patru părți. Și, pînă luni la amiazi, fiind curtea asemănată cu pămîntul, a hotărît să vie pluguri.

Tudor [...] și toți Șoimărești... priveau cum trec fără încetare brăzdare cu șase boi și apasă pe cormane oșteni, înnegrind și asemănînd încet bătătura unde sălășuise stăpînirea Orheianului. *(Mihail Sadoveanu; 52)*

A

1. porunci = predicat verbal;
2. să s-aducă = p.verbal;
3. dădu foc = p.verbal (!! locuțiune verbală);
4. s-au zbătut = p.verbal;
5. s-au răsucit = p.verbal;
6. a poruncit = p.verbal;
7. s(ă) [...] dărîme = p.verbal;
8. s(ă) [...] împrăștie = p.verbal;
9. a hotărît = p.verbal;
10. să vie = p.verbal;
11. priveau = p.verbal;
12. trec = p.verbal;
13. apasă = p.verbal;
14. sălășuiesc = p.verbal.

B

1. Atunci porunci Șoimaru = prop. principală;
2. *să* s-aducă [→] și tăciuni = prop. compl. directă (1);
3. și dădu foc [→] cu mîna lui = prop. principală;
4. S-au zbătut = prop. principală;
5. și s-au răsucit flăcările toată noaptea = prop. principală;
6. Ș-a poruncit pe urmă răzășilor = prop. principală;
7. *s*-o dărîme = prop. completivă directă (6);
8. și *s*-o împrăștie în patru părți = prop. compl. directă (6);
9. Și, pînă luni [→] a hotărît = prop. principală;
10. *să* vie pluguri = prop. compl. directă (9);
11. Tudor [→] și toți Șoimărești [→] priveau = prop. principală;
12. *cum* trec [→] cu șase boi = prop. compl. directă (11);
13. și [*cum*] apasă pe cormane [→] bătătura = prop. compl. directă (11);
14. *unde* sălășuise stăpînirea Orheianului = prop. atributivă (13).

Atenție!

a) contragerea prop. a XII-a și a XIII-a: ... priveau trecerea carelor și *apăsarea* ...; deci complemente directe; nu: priveau *la trecerea* și *la apăsarea*... pentru a le socoti complemente indirecte.

C

1. *dădu foc* = locuțiune verbală [...] predicat verbal;

Scanned with OKEN Scanner

2. *noaptea* = substantiv [...], acuzativ [...], compl.circ. de timp (!! *noaptea* se răsuceau flăcările... = adverb).

De reținut: anotimpurile (*primăvara, vara, etc.*), zilele săptămînii (*luni, marți etc.*) și momentele zilei (*dimineața, noaptea etc.*) apar - în funcție de context — ca substantive sau adverbe. Dacă: 1. acceptă cheia substantivelor (*acest...; aceasta...; acești...; aceste...*); 2. acceptă o determinare adjectivală ⇒ substantive; invers (nu acceptă) ⇒ adverbe.

3. *fiind asemănată* = verb [...] diateza pasivă [...] gerunziu [...], compl. circ. de cauză.

73

Cînd am auzit că ei pleacă, am zis că mă duc și eu cu dînșii, iară Huțu, văzînd că voiesc să merg, m-a luat și pe mine și eram foarte vesel, căci Nică era băiat de tot hazul, știa să facă o mulțime de pozne, și ne așteptam să întîlnim pe drum sania noastră care să ne ducă pînă la Cocorăști. *(Ion Slavici; 51)*

A

1. am auzit = predicat verbal;
2. pleacă = p.verbal;
3. am zis = p.verbal;
4. mă duc = p.verbal;
5. voiesc = p.verbal;
6. să merg = p.verbal;
7. aluat = p. verbal;
8. eram foarte vesel = p. nom. complet;
9. era băiat = prop. non.complet;
10. știa = p.verbal;
11. să facă = p.verbal;
12. ne așteptam = p.verbal;
13. să întîlnim = p.verbal;
14. să [...] ducă = p.verbal.

B

1. *Cînd* am auzit = prop. circ. de timp (3);
2. *că* ei pleacă = prop. compl. directă (1);
3. am zis = prop. principală;
4. *că* mă duc și eu cu dînșii = prop. compl. directă (3);
5. *că* voiesc = prop. compl. directă (7);
6. *să* merg = prop. compl. directă (5);
7. iară Huțu, văzînd [...] m-a luat și pe mine = prop. principală;
8. și eram foarte vesel = prop. principală;
9. *căci* Huțu era băiat de tot hazul = prop. circ. de cauză (8);
10. [*căci*] știa = prop. circ. cauzală (8);
11. *să* facă o mulțime de pozne = prop. compl. directă (10);
12. și [*căci*] ne așteptam = prop. circ. de cauză (8);
13. *să* întîlnim pe drum sania noastră = prop. compl. indirectă (12);
14. *care* să ne ducă pînă la Cocorăști = prop. atributivă (13).

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *vãzînd* = verb [...], gerunziu [...], compl. circ. de cauzã;
2. *de tot hazul* = locuțiune adjectivalã [...], atribut adjectival;
3 (sã) *ne* (ducã) = pronume personal [...] acuzativ, forma neaccentuatã [...], compl. direct.

74

Mihai-Vodã voi a se folosi de poziția și de strîmtoarea Vadului Cãlugãrenilor, în care nu se putea destinde în front mai mult de doisprezece oameni [...]. Dar Sinan, voind a înainta spre București, era nevoit a trece pe la Cãlugãreni [...]. Ingîmfarea sa și mulțimea oștilor sale îl fãceau a crede cã va birui lesne. *(Nicolae Bãlcescu; 52)*

A.

1. voi = predicat verbal;
2. nu se putea = p.verbal;
3. era nevoit = p. verbal;
4. fãceau a crede = p.nom. complet;
5. va birui = p.verbal.

Atenție!

a) *era nevoit* = expresie verbalã, deci predicat verbal; verbul "*a fi*" nu este nici copulativ: *devenea nevoit*?!? - deci nu formează p.nominal, nici auxiliar: *era nevoit de cãtre cineva*?!?; Valoarea lexicalã nu permite asocierea cu un auxiliar; comparați: *era neacceptat de cãtre cineva*; *era necontrolat de cãtre cineva* etc; în astfel de situații ⇒ diateza pasivã).

B

1. Mihai-Vodã voi a se folosi [→] Cãlugãrenilor = prop. principalã;
2. *în care* nu se putea destinde [→] oameni = prop. atributivã (1);
3. Dar Sinan, voind [→], era nevoit [→] Cãlugãreni = prop. principalã;
4. Ingîmfarea [→] îl fãceau a crede = prop. principalã;
5. *cã* va trebui lesne = prop. completivã directã (4).

C

1. *a se folosi* = verb [...], infinitiv [...], compl. direct;
2. *de poziția* = substantiv [...], compl. indirect;
3. *Vadului Cãlugãrenilor* = substantiv [...], compus [...], propriu, [...], atribut subst. genitival;
4. *destinde* = verb [...], infinitiv (fãrã prepoziție) [...], subiect;
5. *a trece* = verb [...], infinitiv [...], compl. indirect;

Scanned with OKEN Scanner

6. *a crede* = verb [...] infinitiv [...], nume predicativ (!! *ei făceau a crede că ...* = verb predicativ - predicat verbal + verb la infinitiv - compl. direct);
7. *lesne* = adverb [...], compl. circ. de mod.

Atenție!

A. în contexte diferite, "*a (se) putea*" + *verb la infinitiv* (de obicei fără prepoziția "*a*") se interpretează astfel:
a) "*a putea*" + complement direct (completivă directă (El *putea învăța ...* = El *putea* + *(a) învăța* / *... să învețe...*);
b) "*a* (se) *putea* + complement direct / completivă directă (El *se putea duce* la film... = El *putea* + (a) *se duce* / *... să se ducă...*);
c) "*a se putea*" + subiect / subiectivă ("*... nu se putea destinde în front...*" = "*... nu se putea* + (a) *se destinde... / să se destindă...*"); aici "*a se putea*" este verb reflexiv impersonal, cerînd, ca subiect atît verb reflexiv, la infinitiv — "*(a se) destinde*".

75

Iar Șoimaru își duse într-o întinsoare călărimea întăritată ca și el spre curtea boierului. Izbiră pe mazuri, îi întoarseră în loc și începură a-i bate și a-i tăia pînă ce-i năruiră în iazul Răutului. *(Mihail Sadoveanu; 53)*

A

1. își duse = predicat verbal;
2. izbiră = p. verbal;
3. întoarseră = p.verbal;
4. începură = p.verbal;
5. năruiră = p.verbal.

B

1. <u>Iar</u> Șoimarul își duse [→] spre curtea boierească = prop. principală;
2. Izbiră pe mazuri = prop. principală;
3. îi întoarseră pe loc = prop. principală;
4. <u>și</u> începură a-i bate și a-i tăia = prop. principală;
5. *pînă ce*-i năruiră în iazul Răutului = prop. circ. consecutivă (4).

Atenție!

A) prepoziția a V-a poate avea trei interpretări:
a) *mod*: dacă acceptăm ideea că "*a-i nărui pe mazuri în iaz*" este un fel, o modalitate de "*a bate*", de "*a tăia..*"

Scanned with OKEN Scanner

b) *timp*: dacă socotim că "*năruirea în iaz*" este un reper temporal pînă la care s-a făcut acțiunea de "*a bate*" (de "*a tăia*"); un alt argument poate fi elementul de relație "*pînă ce*", cu nuanță clar temporală;

c) *consecutivă*: 1. logica prop. regente ne face să credem că acolo se exprimă o acțiune care depășește limitele normalului (nu i-au bătut și tăiat oricum, ci *atît de..., încît;* 2. subordonata exprimă tocmai *consecințele* acestei depășiri a normalului; 3. "*pînă ce*" echivalează cu "*încît*".

Rezumat: a) -1 argument; b)- 2 argumente; c)- 3 argumente. Deci...

C

1. *într-o întinsoare* = locuțiune adverbială formată din... substativ [...] articulat [...], acuzativ + prepoziția simplă "*între*" [...], compl. circ. de mod (vezi și dovezile de la pct. 3);
2. *întărîtată* = verb [...] participiu [...], atribut adjectival (!! nu este adjectiv pentru că nu presupune un grad de comparație, ci un compl. de agent);
3. *pe loc* = locuțiune adverbială (dovada: a) nu acceptă o determinare: îi întoarseră pe loc *întins;* b) echivalează cu "*brusc*", "*repede*"; c) nu acceptă cheia substantivului: întoarseră pe *acest* loc).

76

Cînd auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă și cînd mai vedeam cum rămîn satele și locurile frumoase în urmă, și tot alte necunoscute se înfățoșează înainte-ne, supărarea noastră creștea la culme! *(Ion Creangă; 50)*

A

1. auzeam = predicat verbal;
2. vedeam = p.verbal;
3. rămîn = p.verbal;
4. se înfățoșează = p.verbal;
5. creștea = p.verbal.

B

1. *Cînd* auzeam [→] de casă = prop. circ. de timp (5);
2. și *cînd* mai vedeam = prop. circ. de timp (5);
3. *cum* rămîn satele [→] în urmă = prop. compl. directă (2);
4. și *cum* tot altele [→] se înfățoșează înainte-ne = prop. compl. directă (2);
5. supărarea noastră creștea la culme = prop. principală.

C

1. *pe moș Luca* = substantiv [...] comun ...], compl.direct + substantiv [...], propriu [...], atribut apozițional (apoziție simplă);

Scanned with OKEN Scanner

2. *în urmă* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de loc (!! se afla *în urma* grupului... = locuțiune prepozițională; ... *în urma* de elefant găsești... = substantiv cu prepoziție);
3. *tot altele necunoscute* = adverb [...] compl. circ. de mod + pronume nehotărît [...] subiect + adjectiv [...], participiu pasiv, forma negativă [...], atribut adjectival;
4. *înainte-ne* = pronume personal [...] dativul posesiv [...], compl.circ. de loc;
5. *la culme* = locuțiune adverbială [...], este un superlativ absolut expresiv [...], compl.circ. de mod.

77

La urmă, Agripina știa că mai erau pe acasă și alte gospodine, care trebuie să fi fugit cum fugise și ea, prin pădure, și [...] turcii negreșit că se luaseră după ele!

(Gala Galaction; 53)

A

1. știa = predicat verbal;
2. erau = p.verbal;
3. trebuie = p.verbal;
4. să fi fugit = p.verbal;
5. fugise = p.verbal;
6. negreșit = p.verbal;
7. se luaseră = p.verbal.

B

1. La urmă, Agripina știa = prop. principală;
2. *că* mai erau pe acasă și alte gospodine = prop. compl. directă (1);
3. *care* trebuie = prop. atributivă (2);
4. *să* fi fugit [...] prin pădure = prop. subiectivă (3);
5. *cum* fugise și ea = prop. circ. de mod (intercalată; 4);
6. *și* [...] negreșit = prop. compl. directă (regent-verbul "știa");
7. *că* (turcii) se luaseră după ele = prop. subiectivă (6).

Atenție!

a) Agripina știa două lucruri: 1) *că mai erau pe acasă și alte gospodine* și 2) *că negreșit...*
b) *prin pădure* = compl.circ. de loc, deci exprimă locul unei acțiuni: - al acțiunii unde fugise ea, Agripina, sau al acțiunii unde fugiseră gospodinele? Să nu uităm că Agripina încă nu fugise, deci "*prin pădure*" exprimă locul unde fugiseră "*alte gospodine*".

C

1. *la urmă* = locuțiune adverbială [...], compl.cir. de timp;
2. *pe acasă* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de loc;

Scanned with OKEN Scanner

3. *care* = pronume relativ [...] subiect (!! dar în prop. a IV-a) și cuvînt de legătură (subordonator) pentru prop. a III-a; ilustrare a împletirii subordonatei cu regenta (un cuvînt care se regăsește, topic, în regenta cu funcție sintactică în subordonată);
4. *negreșit* = adverb predicativ [...], predicat verbal.

78

Ar fi fost cuminte să se abată în dreapta ori în stînga și să se ascundă în pădurea care stăpînea pretutindeni, deopotrivă de întunecos. Dar Păunaș se deșteptase și începuse să plîngă și i se părea Agripinei că numai vuietul pîriului acoperea destul de bine țipetele lui.
(Gala Galaction; 54)

A

1. ar fi fost cuminte = predicat nom. complet (!! este o expresie verbală unipersonală);
2. să se abată = p.verbal;
3. să se ascundă = p.verbal;
4. stăpînea = p.verbal;
5. se deșteptase = p.verbal;
6. începuse = p.verbal;
7. să plîngă = p.verbal;
8. se părea = p.verbal;
9. acoperea = p.verbal.

B

1. Ar fi fost cuminte = prop. principală;
2. *să* se abată în dreapta ori în stînga = prop. subiectivă (regent: expresie verbală unipersonală);
3. *să* se ascundă în pădurea = prop. subiectivă (regent: expresie verbală unipersonală);
4. *care* stăpînea [→] de întunecos = prop. atributivă (4);
5. Dar Păunaș se deșteptase = prop. principală;
6. și începuse = prop. principală;
7. *să* plîngă = prop.compl. directă (6);
8. și i se părea Agripinei = prop. principală;
9. *că* numai vuietul pîriului acoperea [→] țipetele lui = prop. subiectivă (8).

C

1. *în dreapta* = locuțiune adverbială [...], compl. circ. de loc (!! ...stătea *în dreapta* rîndului... = locuțiune prepozițională; ...*în dreapta* nu suporta să facă o injecție... = prepoziție + substantiv);
2. *destul de bine* = adverb [...], gradul superlativ absolut [...], compl.circ. de mod (*destul de* bine = *foarte* bine);

Scanned with OKEN Scanner

3. (țipetele) *lui* = pronume personal [...], genitiv [...], atribut pronominal.

79

– Ați auzit, oameni buni, grăi deodată cu glas gros boierul, că domnia Tomșei s-a petrecut din lumea asta și-a venit în scaunul țării Alexandru - Vodă, pe care și noi l-am ajutat și l-am apărat... *(Mihail Sadoveanu; 54)*

A.

1. ați auzit = predicat verbal;
2. grăi = p.verbal;
3. S-a petrecut = p.verbal;
4. a venit = p.verbal;
5. am ajutat = p.verbal;
6. am apărat = p.verbal.

B

1. Ați auzit, oameni buni = prop. principală;
2. grăi deodată cu glas gros boierul = prop. principală (independentă);
3. *că* domnia Tomșei s-a petrecut din lumea asta = prop. compl. directă (1);
4. ş(i) [*că*] a venit în scaunul țării Alexandru-Vodă = prop. compl. directă (1);
5. *pe care* și noi l-am ajutat = prop. atributivă (4);
6. şi [*pe care*] l-am apărat = prop. atributivă (4).

C

1. *oameni buni* = substantiv [...], vocativ [...], fără f.sint. + adjectiv [...], pozitiv [...], atribut adjectival (!! într-o astfel de situație, adjectivul - deși se acordă în gen, număr și *caz* cu substantivul regent - are funcție sintactică);
2. *pe care* = pronume interogativ-relativ (aici are doar valoare relativă), simplu, acuzativ (are prepoziția "*pe*"), complement direct;
3. *l* (*am ajutat*) = pronume personal, forma inițială "*el*", persoana a III-a, singular, genul masculin, cazul acuzativ, forma neaccentuată, compl.direct (!! au gen doar pronumele de persoana a III-a: *el-ea; ei-ele*).

80

Obiceiul lui era să nu șadă ziua niciodată. *(Grigore Alexandrescu; 54)*

A

1. era = predicat nom. incomplet;
2. să nu șadă = p.verbal.

Scanned with OKEN Scanner

B

1. Obiceiul lui era = prop. principală;
2. *să* nu şadă ziua niciodată = prop. atributivă.

C

1. *era* = verb [...], verb copulativ, [...], f.sint. de predicat nominal incomplet;
2. *Ziua* = adverb [...], compl. de timp (vezi şi textul 72, C2);
3. *niciodată* = adverb de timp [...], compl. circ. de timp (!! ...*nici o dată* măcar n-a citit lecţia... = conjuncţie coordonatoare, copulativă, simplă, fără funcţie sintactică + numeral cardinal, adverbial - sau de repetiţie -, compl.circ. de mod; ... *nici o dată* nu-i mai importantă ca Ziua Naţională ... = conjuncţie + adjectiv pronominal nehotărît - sau articol nehotărît, ori numeral, în funcţie de context - + substantiv; diagnosticarea corectă se face prin opoziţia logică: *o* dată ↔ *altă* dată; o dată ↔ *nişte* date; sau *o* dată ↔ *două* date).

81

Mama spune <u>că</u> animalele au auzul mai dezvoltat decît omul.
Părerea mamei este <u>că</u> animalele văd noaptea mai bine ca oamenii.
Se spune <u>că</u> multe animale au un fel de limbaj al lor.
Părerea <u>că</u> animalele se pot înţelege între ele nu este departe de adevăr.
Felul <u>cum</u> povesteşte Creangă este de neimitat.
Am ascultat şi eu <u>cum</u> cîntă privighetorile.
Important este <u>cum</u> începe fiecare un lucru.
S-a întîmplat <u>cum</u> am prevăzut noi.
Se ştie <u>care</u> este părerea lui despre noi.
Tata ştie <u>care</u> este părerea mea despre sport.
Tata, <u>care</u> a făcut sport toată viaţa, iubeşte mult atletismul.
Intrebarea importantă este <u>care</u> dintre ei va învinge.

(Manual; 55)

A

1. spune = p.verbal;
2. au = p.verbal;
3. este = p.nom. incomplet;
4. văd = p.verbal;
5. se spune = p.verbal;
6. au = p.verbal;
7. pot = p.verbal;
8. nu este = p.verbal;
13. important este = p.nom. complet;
14. începe = p.verbal;
15. s-a întîmplat = p.verbal;
16. am prevăzut = p.verbal;
17. se ştie = p.verbal;
18. care este = p.nom. complet;
19. ştie = p.verbal;
20. care este = p. nom. complet;

Scanned with OKEN Scanner

9. povestește = p.verbal;
10. este de neimitat = p.nom. complet;
11. am ascultat = p.verbal;
12. cîntă = p. verbal;
21. a făcut = p. verbal;
22. iubește = p.verbal;
23. este = p.nom. incomplet;
24. va învinge = p.verb

Atenție!

a) *nu este* (predicatul al VIII-lea) - verbul este predicativ (= *se află, se găsește*), la mod personal, deci predicat verbal;
b) *important este* (predicatul al XIII-lea) = observați că numele predicativ este înaintea verbului copulativ; comparați cu predicatul al XXIII-lea, unde "*importantă*" este atribut pe lîngă substantivul "*întrebarea*";
c) predicatul al XVIII-lea + predicatul al XX-lea (care este), *care* = nume predicativ, deci 1/2 din predicatul nominal complet + verbul copulativ, cealaltă 1/2 din predicatul nominal complet + subiectul "*părerea*".

B

1. Mama spune = prop. principală;
2. *că* animalele au auzul [→] omul = prop. compl. directă;
3. Părerea mamei este = prop. principală;
4. *că* animalele văd [→] ca oamenii = prop. predicativă;
5. Se spune = prop. principală;
6. *că* multe animale au [→] limbaj al lor = prop. subiectivă;
7. *că* animalele se pot înțelege între ele = prop. atributivă (intercalată);
8. Părerea [...] nu este departe de adevăr = prop. principală;
9. *cum* povestește Creangă = prop. atributivă (intercalată);
10. Felul [...] este de neimitat = prop. principală;
11. Am ascultat și eu = prop. principală;
12. *cum* cîntă privighetorile = prop. compl. directă;
13. Important este = prop. principală;
14. *cum* începe fiecare un lucru = prop. subiectivă;
15. S-a întîmplat = prop. principală;
16. *cum* am prevăzut noi = prop. subiectivă;
17. Se știe = prop. principală;
18. *care* este părerea lui despre noi = prop. subiectivă;
19. Tata știe = prop. principală;
20. *care* este părerea mea despre sport = prop. compl. directă;
21. *care* a făcut sport toată viața = prop. atributivă (intercalată);
22. Tata [...] iubește mult atletismul = prop. principală;
23. Întrebarea importantă este = prop. principală;
24. *care* dintre ei va învinge = prop. predicativă.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) prop. a XIV-a = subiectivă: 1. regentul este un grup verbal unipersonal; 2. prin contragere se obține un subiect: ... important este *începutul*...;
b) prop. a XVI-a = subiectivă; să nu vă deruteze nici cuvîntul de relație "*cum*", nici o eventuală contragere greșită în complementul circ. de mod (... s-a întîmplat *așa*...); corect: ...s-a întîmplat *neprevăzutul*...;

C

1. *un fel* = substantiv [...] articulat [...], acuzativ [...], compl. direct;
2. *de neimitat* = verb, forma inițială "*a imita*", conjugarea I, verb predicativ, verb personal, verb tranzitiv, forma negativă, diateza activă, mod nepersonal-nepredicativ (supin), f.sint. de nume predicativ.

82

Iară mie îmi părea bine, fiindcă mi se umplea căciula de nuci și puteam să-i fac parte mereu și Veturiei... *(Ioan Slavici ; 56)*

A

1. părea bine = predicat verbal;
2. se umplea = p.verbal;
3. puteam = p.verbal;
4. să [...] fac = p.verbal.

Atenție!

a) predicatul 1 = verbal pentru că, la nivel morfologic, este locuțiune verbală: a(-i) *părea bine* = *a se bucura* (vezi și textul 84);
b) *să*(-i) *fac parte* = nu este locuțiune verbală, deci "*parte*" nu intră în competența predicatului.

B

1. Iară mie îmi părea bine = prop. principală;
2. *fiindcă* mi se umplea căciula de nuci = prop. circ. de cauză (1);
3. și [*fiindcă*] puteam = prop. circ. de cauză (1);
4. *să*-i fac parte mereu și Venturiei = prop.compl. directă (3).

Atenție!

a) prop. a II-a și a III-a sînt circumstanțiale de cauză, chiar dacă elementul regent "*părea bine*" are o evidentă valoare unipersonală, deci ar trebui să conducă spre

Scanned with OKEN Scanner

subiective; elementul de relație "*fiindcă*" este specializat în exprimarea cauzalității.

C

1. *iară* = conjuncție coordonatoare, adversativă, simplă, fără f.sint. (!! ... a venit *iară* să-mi spună... = a Iverb);
2. *de nuci* = substantiv [...] compl. indirect;
3. *Veturiei* = substantiv [...] cazul dativ [...], compl. indirect.

83

Dați-mi mie de bună voie moșia voastră, căci eu mi-am pus obrazul pentru voi și v-am cerut iertare de la Vodă!... *(Mihail Sadoveanu; 56)*

A

1. dați = predicat verbal;
2. am pus obrazul = p.verbal;
3. am cerut = p.verbal.

B

1. Dați-mi mie de bună voie moșia voastră = prop. principală;
2. *căci* eu mi-am pus obrazul pentru voi = prop. circ. de cauză;
3. și [*căci*] v-am cerut iertare de la Vodă = prop. circ. de cauză.

C

1. (dați-)*mi* = pronume personal [...] dativ, forma neaccentuată (scurtă sau atonă), compl. indirect;
2. *de bunăvoie* = locuțiune adverbială [...], de mod, compl. circ. de mod; (!! de *bunăvoia* sa depinde... = prepoziție + substantiv; *de bună voie* și *de bună înțelegere* depinde... = prepoziție + adjectiv + substantiv);
3. *a(-și) pune obrazul* = locuțiune verbală (argumente: I. grup de cuvinte; II. sens unitar; III. echivalează cu un singur cuvint = *a garanta*; IV. topica este fixă; V. nu se acceptă determinări: *a-și pune* frumosul *obraz* ?!?);
4. *v*(-am...) = pronume personal, forma inițială "*voi*" [...], dativ, forma neaccentuată [...], compl. indirect;
5. *de la Vodă* = substantiv ..., f.sint. de compl. indirect, dacă socotim verbul ca element regent (atribut, dacă vom considera substantivul "*iertare*" ca element regent).

Scanned with OKEN Scanner

84

Atunci însă își aduse aminte de bicicletă și îi păru rău după ea.

(Dumitru Radu Popescu ; 56)

A

1. își aduse aminte = predicat verbal; 2. păru rău = p.verbal.

Atenție!

a) *a*(-i) *părea rău* = locuțiune verbală [...], deci: predicat verbal (vezi și textul 82).

B

1. Atunci <u>însă</u> își aduse aminte de bicicletă = prop. principală;
2. <u>și</u> îi păru rău după ea = prop. principală.

Atenție!

a) "*atunci*" este un compl. circ. de timp, dar el nu are puterea de a da valoare temporală întregii propoziții, deci propoziția este principală.

C

1. *de bicicletă* = substantiv [...], compl. indirect;
2. *după ea* = pronume personal [...], compl. indirect.

85

Mie mi-e drag românul și știu a prețui bunătățile cu care l-a dăruit natura. Mi-e drag să-l privesc și să-l ascult...

Eu îl iubesc și am multă sperare într-acest popor plin de simțire, care respectă bătrînețile, care-și iubește pămîntul și care, fiind mîndru de numele său de romîn, îl dă ca un semn de cea mai mare laudă oricărui om vrednic, oricărui viteaz...

(Vasile Alecsandri; 57)

A.

1. e drag = predicat nom. complet;
2. știu = p.verbal;
3. a dăruit = p.verbal;
4. e drag = p. nom. complet;
6. să [...] ascult = p.verbal;
7. iubesc = p.verbal;
8. am = p.verbal;
9. respectă = p.verbal;

Scanned with OKEN Scanner

5. să [...] privesc = p.verbal;

10. iubește = p.verbal;
11. dă = p.verbal.

B

1. Mie mi-e drag românul = prop. principală;
2. și știu a prețui bunătățile = prop. principală;
3. *cu care* l-a dăruit natura = prop. atributivă (2);
4. Mi-e drag = prop. principală;
5. *să*-l privesc = prop. subiectivă (4);
6. și *să*-l ascult = prop. subiectivă (4);
7. Eu îl iubesc = prop. principală;
8. și am multă [→] de simțire = prop. principală;
9. *care* respectă bătrînețele = prop. atributivă (8);
10. *care*-și iubește pămîntul = prop. atributivă (8);
11. și *care*, fiind [→], îl dă ca semn [→] viteaz = prop. atributivă (8).

Atenție!

a) contragerea propoziției a V-a (sau a VI-a): ... mi-e drag *privitul (sau ascultatul)*...

C

1. *Românul* = substantiv [...], subiect;
2. *a prețui* = verb [...], infinitiv [...], compl. direct;
3. *fiind* + *mîndru* = verb [...] copulativ [...], gerunziu [...], compl. circ. de cauză + adjectiv [...], nominativ [...], nume predicativ (!! dacă verbul "*a fi*" era la un mod personal-predicativ, cele două elemente ar fi format un predicat nominal complet);
4. *de numele* = substantiv [...], compl. indirect;
5. *de român* = substantiv [...], atribut subst. prepozițional;
6. *de* [...] *laudă* = substantiv [...], atribut subst. prepozițional;
7. *cea mai mare* = adjectiv [...], gradul comparativ de superioritate [...], atribut adjectival;
8. *om* = substantiv [...] cazul dativ [...], compl. indirect.

86

Tu, mioara mea,
Să te-nduri de ea
Si-i spune curat
Că m-am însurat
Cu-o fată de crai

Că la nunta mea
A căzut o stea,
C-am avut nuntași
Brazi și plătinași,
Preoți, munții mari,

Scanned with OKEN Scanner

Pe-o gură de rai.
Iar la cea măicuță,
Să nu-i spui, drăguță

Paseri, lăutari,
Păsărele mii
Și stelele făclii!...

(Miorița; 57)

A.

1. să te-nduri = predicat verbal;
2. spune = p.verbal;
3. m-am însurat = p.verbal;
4. Să nu [...] spui = p.verbal;
5. a căzut = p.verbal;
6. am avut = p.verbal;
7. [→] = p. eliptic;
8. [→] = p.eliptic;
9. [→] = p.eliptic.

B

1. Tu, mioara mea, // Să te-nduri de ea = prop. principală;
2. Și-i spune curat = prop. principală;
3. *Că* m-am însurat // Cu-o fată de crai //Pe-o gură de rai = prop. compl. directă (2);
4. Iar la cea măicuță // Să nu-i spui, drăguță = prop. principală;
5. Că la nunta mea // A căzut o stea = prop. compl. directă (4);
6. C(ă) am avut nuntași // Brazi și păltinași = prop. compl. directă (4);
7. [am avut] Preoți, munții mari = prop. compl. directă (eliptică de predicat);
8. Paseri [am avut] lăutari, // Păsărele mii = prop. compl. directă (eliptică de predicat);
9. Și [am avut] stele flăclii = prop. compl. directă (eliptică de predicat).

Atenție!

a) propoziția I este principală chiar dacă începe cu "*să*" (conjuncția nu mai are rol de relație, ci doar de marcă a conjunctivului cu valoarea de imperativ).

C

1. *tu* = pronume personal [...], vocativ [...], fără f. sint.;
2. *mioara mea* = substantiv [...], vocativ [...], fără f. sint. + adjectiv posesiv [...], atribut adjectival;
3. *pe-o gură* = substantiv [...], compl. circ. de loc; valoare stilistică: este component de metaforă;
4. *la* [...] *măicuță* = substantiv [...] este în cazul dativ, chiar dacă prepoziția "*la*" cere, de obicei, acuzativul, în această situație înseamnă... "să nu-i spui *măicuței*"... [...], compl. indirect; .
5. *cea* = adjectiv pronominal demonstrativ [...], atribut adjectival (!! a nu se confunda cu articolul demonstrativ care se asociază doar cu adjectivele și numeralele; substantivele nu primesc articol demonstrativ !!).

Scanned with OKEN Scanner

87

Ana vrea să cînte la pian.
Ea se teme să cînte la pian în prezența altor piane.
Lui Radu îi place să cînte la vioară.
Părerea mea este să învețe mai întîi notele.
Propunerea să învățăm astăzi împreună este minunată.
Am auzit că mîine plecați într-o excursie în Delta Dunării.
Se spune că mîine va ploua în regiunile muntoase.
Dana se gîndește că mîine este ziua de naștere a mamei sale.
Concepția medicilor este că educația fizică este obsolut necesară la orice vîrstă.
Ideea că hrana prea abundentă este dăunătoare se bucură de aprecierea tuturor medicilor.

(Manual; 60)

A

1. vrea = predicat verbal;
2. să cînte = p.verbal;
3. se teme = p.verbal;
4. să cînte = p.verbal;
5. place = p.verbal;
6. să cînte = p.verbal;
7. este = p.nom. incomplet;
8. să învețe = p.verbal;
9. să învățăm = p.verbal;
10. este minunată = p.nom. complet;
11. am auzit = p.verbal;
12. plecați = p.verbal;
13. se spune p.verbal;
14. va ploua = p.verbal;
15. se gîndește = p.verbal;
16. este = p.verbal;
17. este = p.nom. incomplet;
18. este obsolut necesară = p.nom. complet;
19. este dăunătoare = p.nom. complet;
20. a fost [...] susținută = p.verbal.

B

1. Ana vrea = prop. principală;
2. *să* cînte la pian = prop. completivă. directă;
3. Ea se teme = prop. principală;
4. *să* cînte la pian [→] persoane = prop. compl. indirectă;
5. Lui Radu îi place = prop. principală;
6. *să* cînte la vioară = prop. subiectivă;
7. Părerea mea este = prop. principală;
8. *să* învețe mai întîi notele = prop. predicativă;
9. *să* învățăm astăzi împreună = prop. atributivă (intercalată);
10. Propunerea [...] este minunată = prop. principală;
11. Am auzit = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

12. *că* mîine plecați [→] Dunării = prop. compl. directă;
13. Se spune = prop. principală;
14. *că* mîine va ploua în regiunile muntoase = prop. subiectivă;
15. Dana se gîndește = prop. principală;
16. *că* mîine este ziua de naștere a mamei sale = prop. compl. indirectă;
17. Concepția medicilor este = prop. principală;
18. *că* educația fizică este absolut necesară la orice vîrstă = prop. predicativă;
19. *că* hrana prea abundentă este dăunătoare = prop. atributivă (intercalată);
20. Ideea [...] a fost dintotdeauna susținută de medici = prop. principală.

Atenție!

a) evitați întrebarea pentru prepoziția a IV-a;
b) stabiliți cu atenție valoarea unipersonală a elementului regent pentru propoziția a VI-a (eu îmi *place* să ...?!? tu îți *place* să...?!?).

C

1. *la pian* = substantiv [...], compl. indirect;
2. *în prezența* = substantiv [...] compl. circ. de timp (dovada: ...să cînte [1]/ *cînd sînt prezente alte*... [2]/ = prop.circ. de timp);
3. *mîine este ziua* = adverb (compl.circ. de timp) + verb predicativ (predicat verbal) + substantiv (subiect);
4. *absolut necesară* = adjectiv [...] gradul superlativ absolut [...], nume predicativ;
5. *prea abundentă* = adjectiv gradul superlativ absolut [...], atribut adjectival;
6. *de medici* = substantiv [...], compl. de agent (sau subiect logic).

88

Iar Vodă, cuminţit acuma şi mult imblînzit, a suspinat - aducîndu-şi aminte cît de schimbătoare sînt toate ale oamenilor. *(Mihail Sadoveanu; 60)*

A

1. a suspinat = predicat verbal;
2. cît de schimbătoare sînt = p.nom. complet.

Atenție!

a) Instabilirea predicatului al doilea:
I. verbul "*a fi*" este copulativ;
II. deci are nevoie de un nume predicativ (sau propoziție predicativă);
III. potențial, adjectivul "*schimbătoare*" este numele predicativ;

Scanned with OKEN Scanner

IV. rămîn două cuvinte "*cît*" + "*de*", pe care putem să le asociem cu adjectivul?
a) *de schimbătoare sînt*? - nu
b) *cît schimbătoare sînt*? - nu
c) *cît de schimbătoare sînt*? - da.

B

1. Iar Vodă [→] a suprimat [→] aminte = prop. principală;
2. *cît* de schimbătoare sînt toate ale omului = prop.compl. indirectă.

C

1. *cumințit* = verb [...], participiu [...], compl. circ. de timp;
2. *mult* = adverb [...], compl. circ. de mod;
3. *îmblînzit* = vezi "*cumințit*";
4. *aducîndu-și aminte* = locuțiune verbală [...], cu verbul la modul gerunziu [...], compl. circ. de timp (dovada: ...a suspinat [1]/ *cînd și-a amintit*...[2]/ = prop. circ. de timp);
5. *toate* = pronume nehotărît [...], nominativ [...], subiect.

Atenție!

a) "*cumințit*" și "*îmblînzit*" nu sînt adjective, deși dau această impresie; în sensul lor lexical se găsește mai multă acțiune (= verb) decît însușire, calitate (= adjectiv); sînt regente pentru cîte un circumstanțial (*acuma* = compl. circ. de timp; *mult* = compl. circ. de mod); vezi și item 3b, pag. 7

89

Ioane, catã sã nu dãm cinstea pe rușine și pacea pe gîlceavă!... *(Ion Creangă; 60)*

A

1. catã = predicat verbal;
2. sã nu dãm = p. verbal;
3. [...] = p. eliptic.

Atenție!

a) opozițiile "*cinste - rușine*" și "*pace - gîlceavă*" presupun existența unui predicat care n-a mai fost exprimat: "*sã nu dãm*" (*pacea pe gîlceavă*).

B

1. Ioane, catã = prop. principală;
2. *sã* nu dãm cinstea pe rușine = prop. compl. directă;

Scanned with OKEN Scanner

3. și [să nu dăm] pacea pe gîlceavă = prop. compl. directă.

C

1. Ioane = substantiv [...], vocativ [...], fără f.sint.

D.

1. Virgula (1) = desparte un substantiv în vocativ de celelalte componente ale prepoziției;
2. semnul exclamării (2) = marchează sfîrșitul unei fraze în care elementul esențial este o propoziție imperativă;
3. punctele de suspensie = s-au folosit pentru a indica faptul că nu este terminată comunicarea.

90

Și cînd se gîndea cum s-a bucurat Safta, dac-ar afla că feciorul ei are să fie dascăl, ochii i se umpleau de lacrimi și credea că moartă să fie, ar scoate-o din pămînt.

(Ion Slavici; 61)

A

1. se gîndea = predicat verbal;
2. s-ar bucura = p.verbal;
3. ar afla = p.verbal;
4. are să fie dascăl = p. nom. complet;
5. se umpleau = p.verbal;
6. credea = p.verbal;
7. moartă să fie = p.nom. complet;
8. ar scoate = p.verbal.

Atenție!

a) *are să fie = va fi*;
b) *moartă să fie* - numele predicativ în procliza verbului copulativ.

B

1. *cînd* se gîndea = prop. circ. de timp (intercalată; 5);
2. *cum* s-ar bucura = prop. compl. indirectă (intercalată; 1);
3. *dac*-ar afla = prop. circ. condițională (intercalată; 2);
4. *că* feciorul ei are să fie dascăl = prop. compl. directă (intercalată; 3);
5. Și [...] ochii i se umpleau de lacrimi = prop. principală;
6. și credea = prop. principală;
7. moartă *să* fie = prop. circ. concesivă (intercalată; 8);
8. *că* [...] ar scoate-o din pămînt = prop. completivă directă (6).

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) propoziția a II-a: *se gîndea* LA CEVA; nu: *se gîndea* CEVA...
b) prepoziția a VII-a; are sensul - "*deși ar fi moartă*", deci presupune logic un element de relație concesiv.

C

1. *i* = pronume personal [...], dativ, forma neaccentuată [...], compl. indirect;
2. *o* = pronume personal [...], acuzativ [...], compl. direct.

91

Nu știa nici Lie, care se întoarse singur acasă, îngrijat și uimit, dar cu strașnică poruncă de la stăpîn să nu crîcnească nimic nimănui de cele ce văzuse și auzise.

(Mihail Sadoveanu; 61)

A

1. știa = predicat verbal;
2. se întoarse = p.verbal;
3. să nu crîcnească = p.verbal;
4. văzuse = p.verbal;
5. auzise = p.verbal.

B

1. Nu știa nici Lie = prop. principală;
2. *care* se întoarse [→] de la stăpîn = prop. atributivă (1);
3. *să* nu crîcnească nimic nimănui = prop. atributivă ;2)
4. *de cele ce* văzuse = prop. compl. indirectă (3);
5. și [*de cele ce*] auzise = prop. compl. indirectă (3).

Atenție!

A) dar, conjuncție adversativă, coordonează două complemente circ. de mod ("*îngrijat*" și "*uimit*") cu un altul ("*cu poruncă*") și nu două acțiuni, deci nu avem două propoziții.
B) pronumele relativ compus "*de cele ce*" poate fi interpretat drept:
a) sinonim al unui pronume relativ simplu — "*de cele ce*" = "*de ce*" (propoziția a IV-a și a V-a sînt completive indirecte cu element regent "*să nu crcnească*");
b) structură formată din pronumele demonstrativ de depărtare "*de acelea*", cu forma accentuată "*de cele*", aparținînd regentei ("... *să nu crîcnească nimănui nimic de cele...*") + pronumele relativ simplu "*ce*", introducînd subordonate atributive (P_4 și P_5).

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *singur* = adjectiv [...], compl.circ. de mod (la nivel academic se numește *element predicativ suplimentar*);
2. *nimic* = pronume negativ [...], acuzativ [...], compl. direct;
3. *de cele ce* = pronume relativ compus [...], acuzativ (are prepoziția simplă "*de*") [...], compl. indirect (la nivelul frazei este element de relație); în altă variantă de interpretare, *de cele* = pronume dem. de depărtare [...], acuzativ, compl. indirect, iar *ce* = pronume rel. simplu [...], acuzativ, compl. direct.

D.

1. virgula (1) - desparte o propoziție atributivă de regenta sa;
2. virgula (2) - desparte două cuvinte cu aceeași funcție sintactică;
3. virgula (3) - este cerută de conjuncția "*dar*";
4. punctul (4) - marchează sfîrșitul unei fraze în care elementul esențial este o propoziție enunțiativă.

92

De la o vreme, musca își schimbă planul de atac și începu să bată părțile mai slabe ale citadelei, ca și cum adică Pisicuța n-ar fi avut nici picioare, nici coadă, nici dinți și, mai cu seamă, darul neprețuit de a-și scutura cu atîta putere pielea spetelor sale, încît geniul strategic al tuturor mușteloor universului, la un loc, ar fi rămas neputincios față de cutremurul prăpăditor al spinării și al coastelor ei... *(C. Hogaș, 61)*

A

1. își schimbă = predicat verbal;
2. începu = p.verbal;
3. să bată = p.verbal;
4. n-ar fi avut = p.verbal;
5. ar fi rămas neputincios = p.nom. complet.

B

1. De la o vreme, musca își schimbă planul de atac = prop. principală;
2. și începu = prop. principală;
3. *să* bată părțile mai slabe ale citadelei = prop. compl. directă (2);
4. *ca și cum* adică Pisicuța n-ar fi avut [→] spetelor sale = prop.circ. de mod (3);
5. *încît* geniul [→] ar fi rămas neputincios [→] coastelor ei = prop. consecutivă (4).

C

1. *de la o vreme* = locuț. adv., formată din substantiv [...], articulat [...], acuzativ (are prepoziția compusă "*de la*") [...], compl.circ. de timp;

Scanned with OKEN Scanner

2. *ca și cum* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de mod (la nivelul frazei este element de relație);
3. *de a-și scutura* = verb [...], diateza reflexivă, mod nepersonal- nepredicativ (infinitiv) [...], atribut verbal;
4. *al* [...] *mușchilor* = substantiv [...] articulat (are dublu articol: posesiv-genitiv proclitic și hotărît enclitic) [...], atribut subst. genitival;
5. *tuturor* = adjectiv pronominal nehotărît, forma inițială "*tot, toată...*" [...], atribut adjectival;
6. *la un loc* = locuțiune adverbială [...], compl. circ. de mod;
7. *ar fi rămas* = verb [...], verb copulativ [...], condițional-optativ, timpul perfect [...], f.sint. de 1/2 din predicatul nominal complet (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ "*neputincios*");
8. *față de* = locuțiune prepozițională [...], fără f.sint. (!! în analiză se ia împreună cu substantivul "*cutremurul*").

93

(vezi textul 7)

94

Izvorul ei era în munte, sub o stîncă, și ciobanii îl adunau și-l depănau în jgheaburi, cît ținea o poiană, iar pe urmă îi dădeau drumul în creștetul brazilor. Alte cîteva piraie țîșneau mai jos de printre pietre și întreiau puterile rîului. Pe lîngă el, cobora, chinuită, singura cărare mai lesnicioasă celor cîteva case de oameni, întemeiate în acest cuib de vulturi.

(Gala Galaction; 62)

A

1. era = predicat verbal;
2. adunau = p.verbal;
3. depănau = p.verbal;
4. ținea = p.verbal;
5. dădeau drumul = p.verbal;
6. țîșneau = p.verbal;
7. întreiau = p.verbal;
8. cobora = p.verbal.

B

1. Izvorul ei era în munte, sub o stîncă = prop. principală;
2. și ciobanii îl adunau = prop. principală;
3. și-l depănau în jgheaburi = prop. principală;
4. *cît* ține o poiană = prop. circ. de mod (3);
5. iar pe urmă îi dădeau drumul în creștetul brazilor = prop. principală;
6. Alte cîteva piraie țîșneau mai jos de printre pietre = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

7. și întreiau puterile rîului = prop. principală;
8. Pe lîngă el, cobora [→] cuib de vulturi = prop. principală.

Atenție!

a) propoziția a IV-a: dacă nu ar fi fost virgula (3), ar fi avut regent substantivul *"jgheaburi"* și atunci ar fi fost atributivă.

C

1. *cît* = adverb interogativ-relativ (!! nu este pronume interogativ-relativ) [...], compl.circ. de mod (la nivelul frazei este element de relație);
2. *pe urmă* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de timp;
3. *în creștetul* = substantiv [...], compl.circ. de loc (valoare stilistică - component de metaforă);
4. *alte + cîteva* = adjective pronominale nehotărîte [...], atribute adjectivale;
5. *întemeiate* = verb [...], participiu [...], atribut adjectival (ietm 3b, pag. 7).

95

Aicea zac mulți de-ai mei. Mai încolo e casa în care m-am născut.

(Mihail Sadoveanu; 62)

A

1. zac = predicat verbal;
2. e = p.verbal;
3. m-am născut = p.verbal.

B

1. Aicea zac mulți de-ai mei = prop. principală;
2. Mai încolo e casa = prop. principală;
3. *în care* m-am născut = prop. atributivă.

C

1. *mulți* = adjectiv substantivizat [...], nominativ [...], subiect;
2. *de-ai mei* = pronume posesiv [...], acuzativ [...], atribut pronominal;
3. *mai încolo* = adverb de loc, simplu, gradul comparativ de superioritate, compl. circ. de loc;
4. *în care* = pronume interogativ-relativ [...], acuzativ [...], compl.circ. de loc (la nivelul frazei este element de relație);

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) *de-ai mei* = acuzativ (datorită prepoziției "*de*"); nu este în genitiv, chiar dacă are articolul posesiv-genitival "*ai*".

96

– Oiță birsană,
De ești năzdrăvană
Și de-a fi să mor
În cîmp de mohor,
Să-i spui lui vrîncean
Și lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape,
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stinii,
Să-mi aud cînii.

(Miorița: 62)

A.

1. ești năzdrăvană = predicat nom. complet;
2. a fi = p.verbal;
3. să mor = p.verbal;
4. să [...] spui = p.verbal;
5. să [...] (î)ngroape = p.verbal;
6. să fiu = p.verbal;
7. să [...] aud = p.verbal.

B

1. *De* ești năzdrăvană = prop. circ. condițională (4);
2. Și *de*-a fi = prop. circ. condițională (4);
3. *să* mor // În cîmp cu mohor = prop. subiectivă (2);
4. Să-i spui lui vrîncean [Oiță bîrsană] // Și lui ungurean = prop. principală;
5. *Ca să* mă îngroape // Aice pe-aproape // În strunga de oi [...] // În dosul stînii = prop. compl. directă (4);
6. *Să* fiu tot cu voi = prop.circ. de scop (5);
7. *Să*-mi aud cînii = prop.circ. de scop (5).

C

1. *de* = conjuncție, simplă, subordonatoare (= *dacă*), fără f. sint. (la nivel de frază este element de relație);

Scanned with OKEN Scanner

2. *a fi* = vezi exemplul din modelul de analizã, pag. 16
4. *în dosul stînii* = substantiv [...], genitiv (are locuțiunea prepozițională "*în dosul*") [...], compl.circ. de loc.

97

- Privește și-n vale, dincoace, în livada părăginită, casa voastră! îi strigă răzășul cel bătrîn. Suflă prin ea vînturile iernii și bat peste dînsa puhoaiele ploilor. Ca ea s-au risipit, duse de valuri și vînturi, odraslele lui Ionașcu. Iar cel ce ne-a despoiat pe noi de pămînturile de bătrîni cîștigate, de la Alexandru-Vodă și de la Ștefan-Vodă, se îngrașă și rîde nepedepsit și și-a pus piciorul în grumazul nostru... *(Mihail Sadoveanu; 63)*

A.

1. privește = predicat verbal;
2. strigă = p.verbal;
3. suflă = p.verbal;
4. bat = p.verbal;
5. s-au risipit = p.verbal;
6. a despoiat = p.verbal;
7. se îngrașă = p.verbal;
8. rîde = p.verbal;
9. și-a pus = p.verbal.

B

1. Privește și-n vale [→] casa voastră = prop. principală;
2. îi strigă răzășul cel bătrîn = prop. principală (independentă);
3. Suflă prin ea vînturile iernii = prop. principală;
4. <u>și</u> bat peste dînsa puhoaiele ploilor = prop. principală;
5. Ca ea s-au risipit [→] lui Ionașcu = prop. principală;
6. *cel ce* ne-a despoiat [→] Ștefan-Vodă = prop. subiectivă (intercalată);
7. <u>Iar</u> [...] se îngrașă = prop. principală;
8. <u>și</u> rîde nepedepsit = prop. principală;
9. <u>și</u> și-a pus piciorul pe grumazul nostru = prop. principală.

Atenție!

a) pentru dubla interpretare a pronumelui relativ compus "*cel ce*" vezi textul nr. 91, pag. 115.

C

1. *în vale* = substantiv [...], compl.circ. de loc (!! diagnosticarea valorii morfologice: ... privește în ACEASTA vale - deci acceptă cheia substantivului; în prop. "se rostogolește *la vale*...", nu se mai acceptă cheia substantivului: ... se rostogolește la ACEASTA vale?!? - deci "*la vale*" este locuțiune adverbială);

Scanned with OKEN Scanner

2. *duse* = verb [...], participiu [...] compl.circ. de cauză (dovada: ...s-au risipit [1]/ *fiindcă au fost duse de...*[2]/ = prop.circ. de cauză); socotim că are și o nuanță de mod: ...s-au risipit [1]/ *ca și cum au fost duse...*[2]/);
3. *cel ce* = pronume relativ compus [...], subiect (la nivelul frazei este element de relație);
4. *de bătrîni* = adjectiv substantivizat [...], compl. de agent;
5. *nepedepsit* = verb [.], forma negativă [...], participiu pasiv [...], compl.circ. de mod (la nivel academic este denumit compl. opozițional).

98

Ne plimbăm pe unde peisajul ni se pare mai frumos.
Mergea în neștire încotro îl purtau pașii.
Alergau cu toții oriunde auzeau sunet de corn.
S-a îndreptat spre cine i-a ieșit primul în cale.
Dincotro bătea vîntul, de acolo venea și ploaia.
In pădure, adunam fragi și mure de pe unde puteam.
A apărut tocmai de unde ne așteptam mai puțin.
Priveam uimit spre ce se arăta pe neașteptate la orizont.
Ori încotro se îndrepta, tot stînci abrupte îl întîmpinau.

(Manual; 65)

A

1. ne plimbăm = predicat verbal;
2. se pare mai frumos = p.nom. complet;
3. mergea = p.verbal;
4. purtau = p.verbal;
5. alergau = p.verbal;
6. auzeau = p.verbal;
7. s-a îndreptat = p.verbal;
8. a ieșit = p.verbal;
9. bătea = p.verbal;
10. venea = p.verbal;
11. adunam = p.verbal;
12. puteam = p.verbal;
13. a apărut = p.verbal;
14. ne așteptam = p.verbal;
15. priveam = p.verbal;
16. se arăta = p.verbal;
17. se îndrepta = p.verbal;
18. întîmpinau = p.verbal.

B

1. Ne plimbăm = prop. principală;
2. *pe unde* peisajul ni se pare mai frumos = prop. circ. de loc;
3. Mergea în neștire = prop. principală;
4. *încotro* îl îndreptau pașii = prop.circ. de loc;
5. Alergau cu toții = prop. principală;
6. *oriunde* auzeau sunet de corn = prop. circ. de loc;

Scanned with OKEN Scanner

7. S-a îndreptat = prop. principală;
8. *spre cine* i-a ieșit primul în cale = prop. circ. de loc;
9. *Dincotro* bătea vîntul = prop. circ. de loc;
10. de acolo venea și ploaia = prop. principală;
11. In pădure, adunam fragi și mure = prop. principală;
12. *de pe unde* puteam = prop. circ. de loc;
13. A apărut tocmai = prop. principală;
14. *de unde* ne așteptam mai puțin = prop.circ. de loc;
15. Priveam uimit = prop. principală;
16. *spre ce* se arăta pe neașteptate la orizont = prop.circ. de loc;
17. *Oriîncotro* se îndrepta = prop.circ. de loc (are nuanță de circ. concesivă);
18. tot stînci abrupte îl întîmpinau = prop. principală.

C

1. *pe unde* (prop. a II-a) = locuțiune adverbială, relativă, compl.circ. de loc (la nivel de prop. este element de relație);
2. *în neștire* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de mod;
3. *cu toții* = pronume nehotărît [...], compl.circ. de mod (la nivel academic se numește compl. sociativ);
4. *spre cine* = pronume relativ [...] acuzativ, subiect în prop. a VIII-a.
5. *primul* (prop. a VIII-a) = numeral ordinal [...], compl.circ. de mod (la nivel academic este denumit element predicativ suplimentar) (!! Daniel a ieșit *primul* în concurs... = nume predicativ);
6. *pe neașteptate* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de mod.

99

Locul unde s-a oprit era de o rară frumusețe.
Intrebarea este unde ai pus cărțile împrumutate de la biblioteca școlii.
Le-am pus unde știu numai eu.
De unde nu e, nu ai ce lua.
E greu de precizat pe unde a plecat.
Pe unde a plecat el, drumul e foarte anevoios.
Se întreba unde te-ai ascuns.
Se mira și el de unde au apărut atîția nori.
Pășea pe unde poteca era mai puțin alunecoasă.
S-a anunțat unde va avea loc festivalul. *(Manual; 66)*

A.

1. s-a oprit = predicat verbal; 11. a plecat = p.verbal;

Scanned with OKEN Scanner

2. era de o [...] frumusețe = p.nom. complet;
3. este = p. nom. incomplet;
4. ai pus = p.verbal;
5. am pus = p.verbal;
6. știu = p.verbal;
7. nu e = p.verbal;
8. nu ai = p.verbal;
9. e greu = p. nom. complet
10. a plecat = p.verbal;
12. e foarte anevoios = p. nom. complet;
13. se întreba = p.verbal;
14. te-ai ascuns = p.verbal;
15. se mira = p.verbal;
16. au apărut = p.verbal;
17. pășea = p.verbal;
18. era mai puțin alunecoasă = p.nom. complet;
19. s-a anunțat = p.verbal;
20. va avea loc = p.verbal.

B

1. *unde* s-a oprit = prop. atributivă (intercalată);
2. Locul [...] era de o rară frumusețe = prop. principală;
3. Întrebarea este = prop. principală;
4. *unde* ai pus [→] școlii = prop. predicativă;
5. Le-am pus = prop. principală;
6. *unde* știu numai eu = prop.circ. de loc;
7. *De unde* nu e = prop. circ. de loc;
8. nu ai ce lua = prop. principală;
9. E greu de precizat = prop. principală;
10. *pe unde* a plecat = prop.compl. directă;
11. *Pe unde* a plecat el = prop.circ. de loc;
12. drumul e foarte anevoios = prop. principală;
13. Se întreba = prop. principală;
14. *unde* te-ai ascuns = prop.compl. indirectă;
15. Se mira și el = prop. principală;
16. *de unde* au apărut atîția nori = prop.compl. indirectă;
17. Pășea = prop. principală;
18. *pe unde* poteca era mai puțin alunecoasă = prop.circ. de loc;
19. S-a anunțat = prop. principală;
20. *unde* va avea loc festivalul = prop. subiectivă.

Atenție!

a) Propoziția a XX-a (contragerea:) ...*s-a anunțat locul festivalului*...

C

1. *împrumutate* = verb [...], participiu [...], atribut adjectival (item 3b, pag. 7);
2. *de precizat* = verb [...], supin [...], subiect (dovada: *Să precizăm* [1]/ e greu... [2]/ = prop.subiectivă;

Scanned with OKEN Scanner

3. *ce* + *lua* = pronume relativ [...], compl. direct + verb [...], infinitiv [...], compl.direct (o asemenea structură se numește construcție relativă infinitivală).

100

Ochii-i se-nvelea,
Lumea se-nvîrtea,
Norii se-nvîrtea [...]
Și de pe grindiș,
De pe acoperiș,
Mort bietul cădea!
Iar unde cădea
Ce se mai făcea?

(Mănăstirea Argeșului; 67)

A

1. se-nvelea = predicat verbal;
2. se-vîrtea = p.verbal;
3. se-nvîrtea = p.verbal;
4. cădea = p.verbal;
5. cădea = p.verbal;
6. ce se făcea = p.nom. complet.

B

1. Ochii-i se-nvelea = prop. principală;
2. Lumea se-nvîrtea = prop. principală;
3. Norii se-nvîrtea = prop. principală;
4. Și de grindiș, // De pe acoperiș, // Mort bietul cădea = prop. principală;
5. *unde* cădea = prop. circ. de loc (intercalată);
6. Iar [...] ce se mai făcea = prop. principală.

C

1. *mort* = adjectiv [...], compl. circ. de mod (la nivel academic se numește *element predicativ suplimentar*);
2. *ce* = pronume relativ-interogativ (aici are valoare interogativă) [...], nume predicativ;
3. *mai* = adverb de mod [...], compl.circ. de mod (!! în combinațiile "*mai înalt*"; "*cel; mai înalt*" etc, "*mai*" nu are f.sintactică

Scanned with OKEN Scanner

101

Și Iașii, pe care nu-i văzusem niciodată, nu erau aproape de Neamț, ca Folticenii, de unde, toamna tîrziu [...], mă puteam răpezi din cînd în cînd [...] la clăci în Humulești, pe unde știam noi... *(Ion Creangă; 67)*

A

1. nu [...] văzusem = predicat verbal;
2. nu erau = p.verbal;
3. puteam = p.verbal;
4. știam = p.verbal.

B

1. *pe care* nu-i văzusem niciodată = prop.atributivă (intercalată; 2);
2. Și Iașii [...] nu erau aproape de Neamț, ca Fălticenii = prop. principală;
3. *de unde*, toamna tîrziu mă puteam răpezi [→] Humulești = prop. atributivă(2);
4. *pe unde* știam noi = prop.circ. de loc (3).

C

1. *aproape de Neamț* = substantiv [...], acuzativ (are locuțiunea prepozițională "*aproape de*") [...], compl. circ. de loc;
2. *de unde* = locuțiune adverbială [...], compl.circ. de loc (la nivel de frază este element de relație);
3. *mă răpezi* = verb [...], infinitiv [...], compl. direct (!! reamintim: "*a putea*" cere un verb la infinitiv = compl. direct sau o propoziție = compl. directă) vezi și textul nr. 74, pag. 99;
4. *din cînd în cînd* = locuțiune adverbială de timp [...], compl. circ. de timp (!! *nu* are rol de element de relație).

102

Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi și la durere.
Unde-s doi, puterea crește
Și dușmanul nu sporește.

(V.Alecsandri;67)

A

1. -i = predicat verbal;
2. nu-i = p.verbal;
3. -s = p.verbal;
4. crește = p.verbal;
5. nu sporește = p.verbal.

Scanned with OKEN Scanner

B

1. *Unde*-i unul = prop. circ. de loc (2);
2. nu-i putere //La nevoi și la durere = prop. principală;
3. *Unde*-s doi = prop. circ. de loc (4);
4. puterea crește = prop. principală;
5. Și dușmanul nu sporește = prop. principală.

C

1. *unul* = pronume nehotărît [...], subiect;
2. *putere* = substantiv [...], subiect;
3. *la nevoi* = substantiv [...], compl.circ. de timp (dovada: ...nu-i putere [1]/ *cînd este nevoie...* [2]/ = prop. circ. de timp).

103

Maică, mulți te-au dușmănit
Că ești neam blagoslovit.
Unde sapă sapa locul
Sare din pămînt norocul...

(Tudor Arghezi; 67)

A

1. au dușmănit = predicat verbal;
2. ești neam = p.nom. complet;
3. sapă = p.verbal;
4. sare = p.verbal.

B

1. Maică, mulți te-au dușmănit = prop. principală;
2. *Că* ești neam blagoslovit = prop. circ. de cauză (1);
3. *Unde* sapă sapa locul = prop.circ. de loc (4);
4. Sare din pămînt norocul = prop. principală.

C

1. *maică* = substantiv [...], vocativ [...], fără f.sint.;
2. *norocul* = substantiv [...], nominativ [...], subiect.

Scanned with OKEN Scanner

104

Drumul care mergea de la Giurgiu spre București trece printr-o cîmpie șeasă și deschisă, afară numai dintr-un loc, două poștii departe de această capitală, unde el se află strîns și închis între niște dealuri păduroase. *(Nidcolae Bălcescu; 67)*

A

1. mergea = predicat verbal;
2. trece = p.verbal;
3. se află strîns și închis = p.nom. complet cu (nume predicativ multiplu).

B

1. *care* mergea de la Giurgiu spre București = prop. atributivă (intercalată; 2);
2. Drumul [...] trece printr-o cîmpie [→] de această capitală = prop. principală;
3. *unde* se află strîns și închis [→] dealuri păduroase = prop. atributivă, dacă vom socoti regent un nume: "*drum*", "*cîmpie*" sau "*capitală*".

C

1. *se află* = verb [...], copulativ, f.sint. de 1/2 din predicatul nominal, cealaltă 1/2 fiind numele predicativ multiplu "*strîns și închis*" (!! dovada valorii copulative: I - *devine* strîns; II - *pare* strîns; frumusețea acestei situații este faptul că "*a se afla*" este chiar argument forte în stabilirea valorii predicative a verbului "*a fi*": ...el *este* acolo... = el *se află* acolo etc., iar în expunerea lui Nicolae Bălcescu apare ca verb copulativ!!).

105

New Yorkul nu înseamnă numai triumf și putere peste oboseală și necazuri. Aceasta o vezi mai bine decît oriunde în cartierele lui sărace, de unde atîția oameni s-au ridicat, dar unde și atîția oameni au murit într-o sărăcie mai mare decît aceea din țara de unde au emigrat. *(Petru Comarnescu; 67)*

A

1. nu înseamnă [...] triumf și putere = predicat nom. complet (cu nume predicativ multiplu);
2. vezi = p.verbal;
3. s-au ridicat = p.verbal;
4. au murit = p.verbal;
5. au emigrat = p.verbal.

Scanned with OKEN Scanner

B

1. New Yorkul nu înseamnă numai triumf și putere peste oboseală și necazuri = prop. principală;
2. Aceasta o vezi [→] lui sărace = prop. principală;
3. *de unde* atîția oameni s-au ridicat = prop. atributivă (2);
4. dar *de unde* au murit [→] din țara = prop. atributivă (2);
5. *de unde* au emigrat = prop. atributivă (4).

Atenție!

a) prepozițieile a III-a + a IV-a + a V-a sînt atributive pentru că au regente niște substantive: "*cartierele*" și "*țara*"; contragerea: ...cartierele *ridicării...*, *morții;* țara *emigranților*...

C

1. *nu înseamnă* = verb [...], verb copulativ [...], f. sint. de 1/2 din predicatul nominal (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ multiplu "*triumf si putere*");
2. *acesta* = pronume demonstrativ de apropiere [...], nominativ [...], subiect;
3. *decît aceea* = pronume demonstrativ de depărtare [...], acuzativ [...], compl. circ. de mod (elemente de comparație).

106

Șoimaru nu s-a arătat pînă a doua zi în sat. Pe după miezul nopții trecuse pe la fîntîna lui Grozav și avusese tainic sfat cu oștenii lui [...].

Un soare blînd răsări a doua zi, într-o duminică, și-o lumină prietenoasă se împînzi peste sat, asupra căsuțelor albe și-a livezilor desfrunzite. *(Mihail Sadoveanu; 68)*

A

1. nu s-a arătat = predicat verbal;
2. trecuse = p.verbal;
3. avusese = p.verbal;
4. răsări = p. verbal;
5. se împînzi = p.verbal.

B

1. Șoimaru nu s-a arătat [→] în sat = prop. principală;
2. Pe după miezul nopții trecuse [→] lui Grozav = prop. principală;
3. și avusese tainic sfat cu oștenii lui = prop. principală;
4. Un soare blînd răsări [→] într-o duminică = prop. principală;
5. și-o lumină [→] se împînzi [→] desfrunzite = prop. principală.

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *pe după miezul nopții* = substantiv [...], acuzativ (are prepoziția compusă "*pe după*") [...], compl.circ. de timp (!! "*pe după miezul*" nu este locuțiune prepozițională);
2. *asupra căsuțelor* = substantiv [...], genitiv (are prepoziția simplă "*asupra*") [...], compl.circ. de loc;
3. *desfrunzite* = adjectiv [...], participiu [...], atribut adjectival.

107

Huțu însă nici acum nu mergea iute.

El era băiat de cinci ani cînd plecase maică-sa, o ținea bine minte, și precum a așteptat zece ani, ca să o vadă, mai putea să mai aștepte încă cinci minute. *(Ioan Slavici; 68)*

A

1. nu mergea = predicat verbal;
2. era băiat = p.nom. complet;
3. plecase = p.verbal;
4. ținea [...] minte = p.verbal (locuțiune verbală);
5. a așteptat = p.verbal
6. să [..] vadă = p.verbal;
7. putea = p.verbal;
8. să aștepte = p.verbal.

B

1. Huțu <u>însă</u> nici acum nu mergea iute = prop. principală;
2. El era băiat de cinci ani = prop. principală;
3. *cînd* plecase maică-sa = prop. circ. de timp (2);
4. o ținea bine minte = prop. principală;
5. *precum* a așteptat zece ani = prop. circ. de mod (intercalată; 7);
6. *ca să* vadă = prop.circ. de scop (intercalată; 5);
7. <u>și</u> [...] mai putea = prop. principală;
8. *să* aștepte încă cinci minute = prop.compl. directă (7).

C

1. *băiat de cinci ani* = *băiat* (substantiv-nume predicativ) + *cinci* (numeral - atribut adjectival) + *de* [...] *ani* (substantiv - atribut substantival prepozițional);
2. (plecase) *maică-sa* = substantiv + adjectiv pronominal posesiv;
   (*împreună* au funcția sintactică de subiect (!! *plecase maica sa* = substantiv + adjectiv pronominal posesiv - subiect și atribut adjectival; deci: cînd adjectivul posesiv este legat de substantivul regent - de obicei un grad de rudenie - acesta are funcția sintactică împreună cu substantivul);

Scanned with OKEN Scanner

3. *mai* (putea) = adverb de mod [...], compl.circ. de mod (vezi textul 32, C).

108

Mă trezește mama într-o dimineață din somn, cu vai-nevoie, zicîndu-mi:

– Scoală, duglișule, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pupe cucul armenesc și să te spurce, ca să nu-ți meargă bine toată ziua?... Căci așa ne amăgea mama cu o pupăză care-și făcea cuib, de mulți ani, într-un tei foarte bătrîn și scorburos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei cel mic. Și numai ce-o auzeai: Pu-pu-pup! Pu-pu-pup! - des-dimineață, în toate zilele, de vuia satul. *(Ion Creangă; 68-69)*

A

1. trezește = predicat verbal;
2. scoală = p.verbal;
3. vrei = p.verbal;
4. să [...] pupe = p. verbal;
5. să [...] spurce = p.verbal;
6. să nu [...] meargă = p.verbal;
7. amăgea = p.verbal;
8. (î)și făcea = p.verbal;
9. auzeai = p.verbal;
10. vuia = p.verbal.

B

1. Mă trezește [...] zicîndu-mi = prop. principală;
2. Scoală, duglișule [...] soarelui = prop.principală;
3. iar vrei = prop. principală;
4. *să* te pupe cucul armenesc = prop.compl. directă (3);
5. și *să* te spurce = prop. compl. directă (3);
6. *ca să* nu-ți meargă bine toată ziua = prop. circ. finală (are nuanță consecutivă;5);
7. *Căci* așa ne amăgea mama cu o pupăză = prop. circ. de cauză (regentă subînțeleasă);
8. *care*-și făcea cuib [→] cel mai mic = prop. atributivă;
9. Și numai ce-o auzeai [→] toate zilele = prop. principală;
10. *de* vuia satul = prop.circ. consecutivă (9).

Atenție!

a) propozițiile a II-a și a III-a au cuvîntul de relație (”*că*” sau ”*să*”) presupus din logica textului; el n-a mai fost scris, întrucît în vorbirea directă, utilizîndu-se verbul la imperativ, acesta nu-l poate accepta.

b) prop. a X-a: elementul de relație ”*de*” = *încît* (care este specializat).

C

1. *cu vai-nevoie* = locuțiune adverbială (alcătuită din prepoziție, + interjecție, + substantiv), de mod (= *greu, anevoie*), compl. circ. de mod;

Scanned with OKEN Scanner

2. *fratele tatei cel mai mic* = apoziție dezvoltată; se analizează astfel: a) *fratele* = substantiv [...], f.sint. de atribut subst.apozițional în cadrul apoziției dezvoltate "*fratele tatei cel mai mic*"; b) *tatei* = substantiv [...], f.sint. de atribut subst. genitival în cadrul dezvoltate "*fratele tatei cel mai mic*"; c) *cel mai mic* = adjectiv [...], nominativ, atr. adjectival (acordat cu subst. "*fratele*"), în cadrul apoziției dezvoltate.

109

De cîteva ori pe zi și de cîteva ori pe noapte trenurile străbat, cu șuiere lungi și cu vuiet de poduri metalice, pădurile și munții Bucovinei. La Mestecăniș, unde e marea cumpănă a apelor, trec de pe Calea Moldovei pe cea a Bistriței - căreia acolo toată lumea îi spune Bistra aurie - și atunci au tovarăș de drum plutele care alunecă foșnind la vale.

(Geo Bogza; 69)

A

1. străbat = predicat verbal;
2. e = p.verbal;
3. trec = p.verbal;
4. spune Bistra = p.nom. complet;
5. au = p.verbal;
6. alunecă = p. verbal

B

1. De cîteva ori pe zi [→] străbat [→] munții Bucovinei = prop. principală;
2. *Unde* e marea cumpănă a apelor = prop.circ. de loc (intercalată; 1);
3. La Mestecăniș [...] trec [→] pe cea a Bistriței = prop. principală;
4. *căreia* acolo toată lumea îi spune Bistra aurie = prop. atributivă (3);
5. și atunci au tovarășe de drum plutele = prop. principală;
6. *care* alunecă foșnind la vale = prop. atributivă (5).

Atenție!

a) prop. a II-a este (la nivel academic) atributivă apozitivă (noțiune necunoscută la cls. V-VIII).

C

1. *de cîteva ori* = prepoziție + adjectiv pronominal nehotărît + substantiv
   a) prepoziția se analizează cu substantivul;
   b) *de multe ori* = prepoziție + adjectiv + substantiv;
   c) *de două ori* = numeral cardinal adverbial sau de repetiție;
   d) deci: atenție!;
2. *spune* = verb [...], verb copulativ [...], f.sint. de 1/2 din predicatul nominal (cealaltă 1/2 fiind numele predicativ "*Bistra*");

Scanned with OKEN Scanner

3. *foșnind* = verb [...], gerunziu [...], compl.circ. de mod.

D.

1. virgula (1 + 2) - separă două compl. (cu determinantele lor) de verbul regent, fiind socotite de autor elemente esențiale;
2. punctul (3) - marchează sfîrșitul unei prop. enunțiative;
3. virgula (4 + 5) - separă (intercalează) o prop. circ. de loc, așezată înaintea elementului regent;
4. linia de pauză (6 + 7) - (ca și virgulele corelate) separă o subordonată (aici atributivă) de regenta ei;
5. punctul (8) - marchează sfîrșitul unei fraze în care elementul esențial este o prop. enunțiativă.

110

Vai! scriam aceste rînduri în anul 1846. Cine mi-ar fi zis atunci că abia un an va trece și inima va fi mai crud de durere ispitită. Era în vremea unei frumoase deșteptări naționale, atunci cînd un popor întreg jurase că va muri pentru Patrie și Libertate.

(Nicolae Bălcescu; 70)

A

1. scriam = predicat verbal;
2. ar fi zis = p. verbal;
3. va trece = p. verbal;
4. va fi [...] ispitită = p. verbal;
5. era = p. verbal;
6. jurase = p. verbal;
7. va muri = p. verbal.

B

1. Vai! scriam aceste rînduri în anul 1846 = prop. principală;
2. Cine mi-ar fi zis atunci = prop. principală;
3. *că* abia un an va trece = prop. compl. directă (2);
4. și [*că*] inima îmi va fi crud de durere ispitită = prop. compl. directă (2);
5. Era în vremea unei frumoase deșteptări naționale = prop. principală;
6. *atunci cînd* un popor întreg jurase = prop. circ. de timp (5);
7. *că* va muri pentru Patrie și Libertate = prop. compl. directă (6).

Atenție!

a) prop. a II-a este principală, chiar dacă are pronumele "*cine*"; acesta nu are valoare relativă (deci nu subordonează o propoziție), ci interogativă; nu are decît funcția sintactică de subiect în această propoziție;

Scanned with OKEN Scanner

b) prop. a VI-a are element de relație adverbul compus "*atunci cînd*" (!! în alte situații, acestea se analizează separat, fiind corelative: *...el vine doar atunci,* [1] */ cînd este chemat ...* [2]/; atenție deci și la virgule; vezi și textul 128 — pentru "*așa cum*").

C

1. *vai* = interjecție simplă, exprimă dezamăgirea, nu are f. sintactică.
2. *în anul 1846* = substantiv cu prepoziție [...], compl. circ. de timp + numeral cardinal, propriu-zis [...], acuzativ, atribut adjectival;
3. *va fi ispitită* = verb, forma inițială "*a ispiti*" [...], diateza pasivă [...], timpul viitor (!! a nu se confunda cu viitorul anterior al verbelor la diateza activă) [...], predicat verbal.

111

Vom spune, așadar, că fiul dintîi al lui Ștefan și al Smarandei s-a născut, poate, la 2 martie 1837 sau, mai sigur, la 10 iunie 1839.

Scriitorul vede lumina zilei și copilărește pînă la școlarizare în casa din Humulești, ce se vede pînă azi, deși mult mai îngrijită de cum arăta atunci.

(Istoria literaturii române; 70)

A

1. vom spune = predicat verbal;
2. s-a născut = p. verbal;
3. vede = p. verbal;
4. copilărește = p. verbal;
5. se vede = p. verbal;
6. de cum arăta = p. nom. complet.
7. poate = p. verbal
8. mai sigur = p. nominal

Atenție!

a) *mai îngrijită* = nu este o parte a predicatul eliptic, chiar dacă dă impresia că îl presupune logic pe "*a fi*"; rețineți — cu toate că programa școlară nu cere: *deși* + adjectiv; *deși* + participiu = complemente concesive;
b) *arăta* = verb copulativ (dovadă: *arăta* mai îngrijită = *părea* îngrijită = *devenea* mai îngrijită) deci va solicita un nume predicativ — "*de cum*".

B

1. Vom spune, așadar = prop. principală;
2. *că* fiul [→] s-a născut [→] iunie = prop. compl. directă (1);
3. Scriitorul vede lumina zilei = prop. principală;
4. și copilărește [→] din Humulești = prop. principală;
5. *ce* se vede [→] mai îngrijită = prop. atributivă (4);
6. *de cum* arăta atunci = prop. circ. de mod (5).

Scanned with OKEN Scanner

7. poate = prop. principală incidentă
8. mai sigur = prop. principală incidentă

C

1. *așadar* = conjuncție coordonatoare, conclusivă, simplă, fără f. sintactică;
2. *poate* = adv. predicativ (= *probabil*), predicat verbal (izolat, alcătuiește o prop. *incidentă*; urmat de "*că*", "*să*"..., devine regent pentru o prop. subiectivă:... poate [1]/ *că va ploua* [2]/);
3. *mai sigur* = adverb aparent predicativ (nume predicativ pentru că admite prezența verbului "*a fi*": "... *(e) mai sigur* [1]/ că ...); vezi și *Gramatica Academiei*, vol. II, pag. 422-425)

112

Iar a doua zi, cînd mă deșteptai și-mi aruncai privirea peste împrejurimi, firea întreagă mi se păru ca răsărită atunci, pentru întîiași dată, din sînul adînc al apelor creațiunii.
(Calistrat Hogaș; 71)

A

1. mă deșteptai = predicat verbal;
2. (î)mi aruncai privirea = p. verbal;
3. se păru ca răsărită = p. nom. complet.

Atenție!

a) *a(-și) arunca privirea* = locuțiune verbală [argumente:
I. grup de cuvinte; II. cu un sens unitar; III. echivalează cu un singur cuvînt; IV. ordinea (topica) cuvintelor este fixă; V. cuvintele componente nu se pot înlocui cu sinonime; VI. cuvintele de bază ("*privirea*") nu primesc determinări (privirea *frumoasă*, privirea *atentă*);
b) *se păru* = verb copulativ (!! Mi *se păru* [1]/ că țipă ...[2]/ aici este verb predicativ, unipersonal, va cere o propoziție subiectivă).

B

1. *cînd* mă deșteptai = prop. circ. de timp (3);
2. <u>și</u> [*cînd*] (î)mi aruncai privirea peste împrejurimi = prop. circ. de timp (3);
3. <u>Iar</u> a doua zi [...] firea întreagă mi se păru ca răsărită atunci [→] creațiunii = prop. principală.

C

1. *a doua zi* = articol + numeral + substantiv [...], compl. circ. de timp;

Scanned with OKEN Scanner

2. *ca răsărită* = adjectiv [...], acuzativ (are prepoziția "*ca*") [...] particularități: provine dintr-un participiu, f. sint. de nume predicativ;
3. *pentru întîiași dată* = prepoziție + numeral ordinal (formă regională) + substantiv [...], compl. circ. de timp;
4. *din sînul* = substantiv [...], acuzativ [...], compl. circ. de loc.

113

Și una e să mori la datorie, cînd te izbește un glonț sau o schijă, și alta e să fii legat de stîlp și să te execute plutonul de execuție. *(Marin Preda; 72)*

A

1. e = predicat nom. incomplet;
2. să mori = p. verbal;
3. izbește = p. verbal;
4. e = p. nom. incomplet;
5. să fii legat = p. verbal;
6. să [...] execute = p. verbal.

B

1. Și una e = prop. principală;
2. *să* mori la datorie = prop. predicativă (1);
3. *cînd* te izbește [→] o schijă = prop. circ. de timp (2);
4. și alta e = prop. principală;
5. *să* fii legat de stîlp = prop. predicativă (4);
6. și *să* te execute plutonul de execuție = prop. predicativă (4).

Atenție!

a) întrucît relația subiect-nume predicativ este interpretabilă (vezi, în acest sens, lucrarea "*Elemente de gramatică instrumentală*", de Șt. M. Ilinca;), am dat prioritate topicii și accentului logic, socotind pronumele "*una*" — subiect, iar "*e*" — predicat nom. *incomplet*, deci propoziția a II-a = predicativă.
b) "*un glonț sau o schijă*" = subiect multiplu (acord prin atracție cu verbul-predicat "*izbește*").

C

1. *una* = pronume nehotărît [...], nominativ [...], subiect;
2. *la datorie* = substantiv [...], compl. (!! circ. de loc dacă acceptăm extensia: ...să mori[1] / *unde îți faci datoria* .../; circ. de timp: ...să mori[1] / *cînd îți faci datoria* ...[2] / sau chiar indirect: .../ să mori[1] / *la ce ești pus*[3] / să ...[3]/);
3. *să fii legat* = verb [...], diateza pasivă [...], predicat verbal;
4. *plutonul de execuție* = două substantive distincte (!! *nu* unul compus).

Scanned with OKEN Scanner

114

Cînd Tudor intră în satul strămoșilor lui, la Șoimărești, parcă i se luă un văl de pe frunte. [...] După ce tatăl și fiica intrară în curtea lor de piatră, oșteanul, ca să poată vedea pe Magda cît mai curînd, se despărțise de ei ca să facă un ocol grabnic în satul lui.

(Mihail Sadoveanu; 72)

A

1. **intră = predicat verbal;**
2. **se luă = p. verbal;**
3. **intrară = p. verbal;**
4. **să poată = p. verbal;**
5. **se despărțise = p. verbal;**
6. **să facă = p. verbal.**

Atenție!

a) ***să facă un ocol — nu*** **este o locuțiune (verificați cu argumentele de la textul 112, A,a).**

B

1. ***Cînd*** **Tudor intră [→] la Soimărești = prop. circ. de timp (2);**
2. **parcă i se luă un văl de pe frunte = prop. principală;**
3. ***După ce*** **tatăl și fiica intrară [→] piatră = prop. circ. de timp (5);**
4. ***ca să*** **poată vedea [→] mai curînd = prop. circ. de scop (intercalată; 3);**
5. **oșteanul [...] se despărțise de ei = prop. principală;**
6. ***ca să*** **facă un ocol grabnic în satul lui = prop. circ. de scop (5).**

Atenție!

a) ***"parcă"*** **din propoziția a II-a este un compl. circ. de mod, dar el nu dă valoare modală întregii propoziții.**

C

1. ***cît mai curînd*** **= *cît*** **(adverb interogativ-relativ) + *mai curînd*** **(adverb de timp, gradul comparativ de superiotate); toate, la un loc, au f. sint. de compl. circ. de timp;**
2. **(satul) *lui*** **= pronume personal [...], genitiv (!! doar pronumele de persoana a treia au forme pentru genitiv) [...], atribut pronominal.**

Scanned with OKEN Scanner

115

Pe cînd cu zgomot cad
Izvoarele-ntruna,
Alunece luna
Prin vîrfuri lungi de brad.

(Mihai Eminescu; 72)

A

1. cad = predicat verbal; **2. alunece = p. verbal.**

B

1. *Pe cînd* cu zgomot cad // Izvoarele-ntruna = prop. circ. de timp;
2. Alunece luna /// Prin vîrfuri lungi de brad = prop. principală.

C

1. *pe cînd* = locuțiune adverbială [...], compl. circ. de timp (element de relație la nivelul frazei);
2. *(i)ntruna* = adverb [...], compl. circ. de mod (!! ...am două cărți: *într-una* scrie despre ..., *în alta* ...= pronume nehotărît cu prepoziție).

116

Cît timp străbat Țara de Sus, pe valea cea largă a Moldovei, călătorii nu-și iau ochii de la fereastra trenului. *(Geo Bogza; 73)*

A

1. străbat = predicat verbal; **2. nu-și iau = p. verbal.**

Atenție!

a) *nu-și iau ochii* — nu constituie o locuțiune verbală (verificați cu argumentele locuțiunilor · text 112, A, a).

B

1. *Cît timp* străbat [→] a Moldovei = prop. circ. de timp;
2. călătorii nu-și iau ochii [→] trenului = prop. principală.

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *cît timp* = locuțiune adverbială (alcătuită din adjectiv pronominal nehotărît + substantiv), compl. circ. de timp (la nivelul frazei este element de relație);
2. *de la fereastra* = substantiv [...], compl. indirect (!! *nu* compl. circ. de loc).

117

Cum o văzu inima i se strînse ca-n cleşte. Apoi o aţinti şi simţi că despărţirea lor era veşnică. Cum o văzu că l-a cunoscut şi-i zîmbeşte, minia pe care i-o jurase, şi furtuna vorbelor, şi fulgerul ochilor pieriră. Se simţi departe şi despărţit de ea.

Magda ţipase uşurel cînd îl cunoscuse; apoi îi zîmbi cu bucurie.

(Mihail Sadoveanu; 73)

A

1. văzu = predicat verbal;
2. se strînse = p. verbal;
3. aţinti = p. verbal;
4. simţi = p. verbal;
5. era veşnică = p. nom. complet;
6. văzu = p. verbal;
7. a cunoscut = p. verbal;
8. zîmbeşte = p. verbal;
9. jurase = p. verbal;
10. pieriră = p. verbal;
11. se simţi departe şi despăţit = p. verbal = p. nom. complet (cu nume predicativ multiplu);
12. ţipase = p. verbal;
13. cunoscuse = p. verbal;
14. zîmbi = p. verbal;

Atenţie!

a) *departe* şi *despărţit* = nume predicativ multiplu (la nivel academic se cheamă *element predicativ suplimentar*).

B

1. *Cum* o văzu = prop. circ. de timp (2);
2. inima i se strînse ca-n cleşte = prop. principală;
3. Apoi o aţinti = prop. principală;
4. şi simţi = prop. principală;
5. *că* despărţirea lor era veşnică = prop. compl. directă (4);
6. *Cum* o văzu = prop. circ. de timp (10);
7. *că* l-a cunoscut = prop. compl. directă (6);
8. şi *că*-i zîmbeşte = prop. compl. directă (6);
9. *pe care* i-o jurase = prop. atributivă (intercalată; 10);
10. mînia [...] şi furtuna vorbelor şi fulgerul ochilor pieriră = prop. principală;
11. Se simţi departe şi despărţit de ea = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

12. Magda țipase ușurel = prop. principală;
13. *cînd* îl cunoscuse = prop. circ. de timp (12);
14. apoi îi zîmbi cu bucurie = prop. principală.

Atenție!

a) propozițiile a VII-a și a VIII-a — completive directe (la nivel academic se numesc, datorită pronumelui "o" din regentă, propoziții predicative suplimentare); în mod excepțional, la nivel școlar, admitem interpretarea și drept compl. circ. de mod.

C

1. (apoi) *o* (aținti) = pronume personal [...], acuzativ, forma neaccentuată (scurtă sau atonă) [...], compl. direct;
2. *ușurel* = adverb de mod [...], compl. circ. de mod;
3. *cu bucurie* = substantiv [...], compl. circ. de mod.

118

Fată dragă, nici nu știi ce-mi aduci [...] Tu-mi aduci ce are să fie peste patruzeci-cincizeci de ani pe plaiul dezrobit de Tudor! *(Gala Galaction; 74)*

A

1. nu știi = predicat verbal;
2. aduci = p. verbal;
3. aduci = p. verbal;
4. are să fie = p. verbal.

Atenție!

a) *are să fie* = verb, forma inițială "*a fi*", verb predicativ (!! nu este copulativ) [...], forma populară de viitor (= *va fi*) [...], predicat verbal.

B

1. Fată dragă, nici nu știi = prop. principală;
2. *ce*-mi aduci = prop. compl. directă (1);
3. Tu-mi aduci = prop. principală;
4. *ce* are să fie [→] de Tudor = prop. compl. directă (3).

C

1. *ce* (-mi aduci) = pronume relativ [...], acuzativ, compl. direct;
2. (are) *să* (fie) = conjuncție [...], nu are valoare subordonatoare;
3. *peste ...ani* = substantiv [...], compl. circ. de timp;

Scanned with OKEN Scanner

4. *peste patruzeci-cincizeci* = numeral cardinal compus [...], compl. circ. de timp.
5. *de ani* = substantiv [...], atribut substantival.

119

Se cuvine, după rînduiala bunilor povestitori de odinioară, să arătăm că sfîrșitul văduvei lui Ieremia-Vodă a fost cel mai nenorocit dintre al tuturor doamnelor Moldovei...
(Mihail Sadoveanu; 74)

A

1. se cuvine = predicat verbal;
2. să arătăm = p. verbal;
3. a fost cel mai nenorocit = p. nom. complet.

B

1. Se cuvine, [→] de odinioară = prop. principală;
2. *să* arătăm = prop. subiectivă (!! regentul este un verb impersonal reflexiv);
3. *că* sfîrșitul [→] a fost cel mai nenorocit [→] Moldovei = prop. compl. directă (2).

C

1. *după rînduiala* = substantiv [...], compl. circ. de mod (!! la nivel academic se numește *compl. de relație*);
2. *dintre al tuturor doamnelor* — iată o sintagmă, în aparență, irezolvabilă!! Să încercăm o lămurire:

a) "*tuturor*" este adjectiv pronominal nehotărît, forma inițială "*tot, toată...*"; se va acorda în gen, număr și caz cu substantivul regent, va fi atribut adjectival;
b) mai rămîn trei cuvinte: o prepoziție — "*dintre*" (care știm că va cere un substantiv în acuzativ), un articol — "*al*" (care, iarăși știm, duce obligatoriu — cel puțin substantivul, dacă nu și pronumele posesive sau numeralele — în cazul genitiv);
c) forma substantivului "*doamnelor*", îndeosebi prin articolul hotărît enclitic "*lor*", este — evident — de genitiv; acest genitiv implică, cel puțin în acest context, presupunerea unui alt substantiv regent, care nu a mai fost exprimat — "*sfîrșiturile*" (plural forțat) pentru care se justifică prezența prepoziției "*dintre*".

Limba română e plină de surprize! (Mai vreți dovezi ? a) Care este subiectul în propoziția "*Predicatul este un element sintactic de bază*" ; b) în ce caz este subiectul din propozițiile "*Ai casei au plecat la film*"; *Ai lui porniseră*.... ; text 206, C2; etc., etc.).

Scanned with OKEN Scanner

120

Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sai cu dînsa pe sub streșina casei și mă duc de-a dreptul în tîrgul vitelor...
(Ion Creangă; 74)

A

1. aud = predicat verbal;
2. mă sui = p. verbal;
3. umflu = v. verbal;
4. era = p. verbal;
5. sai = p. verbal;
6. mă duc = p. verbal.

B

1. *cum* aud unele ca aceste = prop circ. de timp (intercalată), (!! "*cum*" are valoare temporală, în conformitate cu originea sa latină, unde "*cum*" înseamnă "*cînd*");
2. Eu fiind ascuns în cămară [...] iute mă sui în pod = prop. principală;
3. umflu pupăza = prop. principală;
4. *de unde* era = prop. circ. de loc (3);
5. sai cu dînsa pe sub streașina casei = prop. principală.
6. și mă duc [...] vitelor = prop. principală

C

1. *fiind ascuns* = verb, forma inițială "*a ascunde*" [...], diateza activă, mod nepersonal — nepredicativ (gerunziu) [...], compl. circ. de cauză (prin extensie se obține o prop. circ. cauzală);
2. *ca aceste* = pronume demonstrativ de apropiere [...], forma regională [...], atribut pronominal (la nivel academic se numește *atribut circumstanțial*);
3. *cu dînsa* = pronume personal (!! *nu* este pronume de politețe) [...], compl. indirect (la nivel academic se numește *compl. sociativ*);
4. *de-a dreptul* = locuțiune adverbială [...], compl. circ. de mod.

121

Cînd m-am auzit vorbind, mi-am dat seama că, chiar dacă mă împușcă, nu voi spune și am simțit în același timp că nu mă vor împușca, fiindcă mă auzeam cu urechile mele cum știu să mă apăr, și pe mine și pe oamenii mei. *(Marin Preda; 74)*

A

1. m-am auzit = predicat verbal;
6. nu [..] vor împușca = p. verbal;

Scanned with OKEN Scanner

2. mi-am dat seama = p. verbal;
3. împușcă = p. verbal;
4. nu voi spune = p. verbal;
5. am simțit = p. verbal;
7. mă auzeam = p. verbal;
8. știu = p. verbal;
9. să mă apăr = p. verbal.

Atenție!

a) predicatele 1;2;7;9 arată așa, întrucît programa claselor V-VIII prevede o diatezã reflexivã simplificatã; pe scurt:
— dacă se conjugă verbul, și la persona a III-a apare pronumele reflexiv *"se"* sau *"își"*, avem de-a face cu diateza reflexivă (la nivel academic situația este socotită ceva mai complicată, în sensul că se vorbește despre o diatezã reflexivă ... reflexiv dinamic, eventiv etc... și de verbe pronominale etc., etc.);
b) *mi-am dat seama* = locuțiune verbală, deci predicat verbal.

B

1. *Cînd* m-am auzit vorbind = prop. circ. de timp (2);
2. mi-am dat seama = prop. principală;
3. *chiar dacă* mă împușcă = prop. circ. concesivă (intercalată; 4);
4. *că* [...] nu voi spune = prop. compl. indirectă (2);
5. și am simțit în același timp = prop. principală;
6. *că* nu vor împușca = prop. compl. directă (5);
7. *fiindcă* mă auzeam cu urechile mele = prop. circ. de cauză (6);
8. *cum* știu = prop. compl. directă (7);
9. *să* mă apăr [→] oamenii mei = prop. compl. directă (8).

Atenție!

a) două elemente de relație subordonatoare (*"că"* + *"chiar dacă"*) vor introduce tot atîtea propoziții (deci nu apar în aceeași propoziție);
b) întrucît propoziția a VIII-a este (la nivel academic) o predicativă suplimentară, am considerat-o completivă directă, păstrînd criteriile pe care ni le oferă manualele pentru clasele V-VIII.

C

1. *vorbind* = verb [...], gerunziu [...], compl. circ. de mod (la nivel academic se numește *element predicat suplimentar*);
2. (dacă) *mă* (împușcă) = pronume presonal [...], acuzativ [...], compl. direct.

Scanned with OKEN Scanner

122

Tunarii se răsucirà și ei pe coaste și se ridicarà în capul oaselor. Ce-o fi? Or fi venit iar americanii fără veste...?

Pe cer, de pe aeroport urca cu repeziciune o formație de trei avioane. Fuseserà luați prin surprindere? *(Marin Preda; 76)*

A

1. se răsucirà = predicat verbal
2. se ridicarà = p. verbal;
3. o fi = p. verbal;
4. or fi venit = p. verbal;
5. urca = p. verbal;
6. fuseserà luați prin surprindere= p. verbal.

B

1. Tunarii se răsucirà și ei pe coaste = prop. principală;
2. și se ridicarà în capul oaselor = prop. principală;
3. Ce-o fi = prop. principală;
4. Or fi venit iar americanii fără veste = prop. principală;
5. Pe cer, [→] urca [→] de trei aviane = prop. principală;
6. Fuseserà luați prin surprindere = prop. principală.

C

1. *o fi* = verb [...], verb unipersonal (*a se întîmpla*) [...], modul condițional—optativ (forma populară) [...], predicat verbal;
2. *iar* = adverb (=*iarăși, din nou*) [...], compl. circ. de mod;
3. *cu repeziciune* = substantiv [...], acuzativ [...], compl. circ. de mod;
4. *fuseserà luați prin surprindere* = locuțiune verbală [...], diateza pasivă [...], predicat verbal

Atenție!

a) — există o mulțime de construcții expresive care prezintă, dificultăți în interpretarea gramaticală; astfel este cazul unor construcții de tipul: "a fi dat în seama...", "a fi luat prin surprindere", etc. (loc. vb. — diateza pasivă).

D

1. virgula (5) — desparte două cuvinte cu aceeași funcție sintactică (!! chiar dacă nu ar fi fost și al doilea complement, virgula tot s-ar fi folosit pentru a separa complementul circ. de loc așezat înaintea elementului regent);
2. semnul întrebării (7) = marchează sfîrșitul unei propoziții interogative.

Scanned with OKEN Scanner

123

Orheianu se opri și zise c-un fel de mulțămire, rotindu-și ochii asupra tuturor celor care erau de față:

— Bine v-am găsit, oameni buni!

— Îți mulțămim, boierule... răspunse preotul cu bunătate și cu privire bună, făcînd un pas înainte. Ceilalți murmurară încet salutarea și priveau cu luare-aminte la vechiul lor dușman. *(Mihail Sadovbeanu; 76)*

A

1. se opri = predicat verbal;
2. zise = p. verbal;
3. erau = p. verbal;
4. am găsit = p. verbal;
5. mulțămim = p. verbal;
6. răspunse = p. verbal;
7. murmurară = p. verbal;
8. priveau = p. verbal.

B

1. Orheianu se opri = prop. principală;
2. și zise [→] tuturor celor = prop. principală;
3. *care* erau de față = prop. atributivă (2);
4. Bine v-am găsit, oameni buni = prop. principală;
5. Îți mulțămim, boierule = prop. principală;
6. răspunse preotul [→] pas înainte = prop. principală (independentă);
7. Ceilalți murmurară încet salutarea = prop. principală;
8. și priveau cu luare-aminte la vechiul dușman = prop. principală

Atenție!

a). pentru propoziția a III-a considerăm element de relație pronumele relativ "*care*"; unii specialiști consideră pe "*cei care*" — element regent (după modelul "*ceea ce*").

C

1. *c-un fel* = substantiv [...], articulat [...], acuzativ [...], compl. circ. de mod;
2. *rotindu-și* = verb [...], diateza reflexivă [...], compl. circ. de timp (dovada: ...zise [1]/ *în timp ce-și rotea*.../ = prop. circ. de timp);
3. *de față* = locuțiune adverbială [...], comp. circ. de loc;
4. *cu bunătate* = substantiv (!! *nu* e locuțiune adverbială) [...], acuzativ [...], compl. circ. de mod;
5. *cu luare-aminte* = locuțiune adverbială [...], compl. circ. de mod.

Scanned with OKEN Scanner

124

Stăpînirea romană în Dacia prezintă un dublu aspect. Ea s-a instaurat pe pămîntul Daciei prin violență, pe calea armelor, și s-a menținut tot timpul sprijinindu-se pe o armată numeroasă și pe un puternic sistem de apărare. [...] Viața economică se desfășoară cu intensitate în toate domeniile. *(Istoria României, 76)*

A

1. prezintă = predicat verbal;
2. s-a instaurat = p. verbal;
3. s-a menținut = p. verbal;
4. se desfășoară = p. verbal.

B

1. Stăpînirea [→] prezintă [→] aspect = prop. principală;
2. Ea s-a instaurat [→] pe calea armelor = prop. principală;
3. și s-a menținut [→] de apărare = prop. principală;
4. Viața [→] se desfășoară [→] domeniile = prop. principală;

C

1. *prin violență* = substantiv [...], compl. circ. de mod (!! la nivel academic se numește *compl. instrumental*);
2. *sprijinindu-se* = verb [...], compl. circ. de mod (!! printr-o extensie neglijentă s-ar putea ajunge la ideea de cauză, dar sprijinirea nu este o cauză a menținerii stăpînirii, ci o modalitate a acesteia).

125

La noi nevestele plîngind
Sporesc pe fus fuiorul,
Și-mbrățișîndu-și jalea plîng
Și tata, și feciorul

(Octavian Goga; 76)

A

1. sporesc = predicat verbal;
2. plîng = p. verbal.

B.

1. La noi [→] sporesc pe fus fuiorul = prop. principală;
2. și [→] plîng [→] și feciorul = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *la noi* = pronume personal [...], compl. circ. de loc;
2. *plîngînd* = compl. circ. de timp (!! nu este o modalitate); am putea să-l socotim atribut verbal, dacă îl raportăm la substantivul *"nevestele"*.

126

c) Napoca a primit dreptul municipal probabil cu prilejul vizitei în Dacia a lui Hadrian în anul 124 [...] Pe timpul lui M. Aurelius sau cel mai tîrziu în vremea lui Commodus orașul e ridicat la rangul de colonia, după cum rezultă din numele de colonia Aurelia Napocensis, atestat de inscripții.

Drobeta sau Drubeta, cum mai este numită de inscripții, a primit titlul de municipiu tot de la Hadrian [...], iar pe cel de colonia de la Septimius Severus [...], între 193-198.

(Istoria României; 79)

A

1. a primit = predicat verbal;
2. e ridicat = p. verbal;
3. rezultă = p. verbal;
4. cum [...] este numită = p. nom. complet;
5. a primit = p. verbal;
6. [----] = p. eliptic.

B

1. Napoca a primit [→] în anul 124 = prop. principală;
2. Pe timpul [→] orașul e ridicat [→] colonia = prop. principală;
3. *după cum* rezultă [→] de inscripții = prop. circ. de mod (intercalată);
4. *cum* mai este numită în inscripții = prop. circ. de mod (5).
5. Drobeta sau Drubeta [→] a primit [→] de la Hadrian = prop. principală;
6. iar pe cel de colonia [l-a primit] [→] 193-198 = prop. principală (eliptică de predicat).

Atenție

a) propoziția a IV-a a fost denumită modală după niște criterii relativ "false", pentru că în realitate (la nivel academic deci) este o atributivă circumstanțială.

C

1. *probabil* = adverb de mod [...], compl. circ. de mod;
2. *cu prilejul vizitei* = substantiv + substantiv (nu locuțiune prepozițională (dovada: ... cu prilejul *acela* al vizitei ...) + substantiv;

Scanned with OKEN Scanner

3. *cel mai tîrziu* = adverb [...], gradul comparativ de superioritate [...], compl. circ. de timp;
4. *din numele* = substantiv [...], compl. indirect;
5. *de inscripții* = substantiv [...], compl. de agent;
6. *tot* = adverb [...], compl. circ. de mod.

127

— Știu, răspunse Huțu, rece ca la examen, precum mi-ați spus-o de mai multe ori...
(Ioan Slavici; 79)

A

1. știu = predicat verbal;
2. răspunse = p. verbal;
3. ați spus = p. verbal.

B

1. Știu = prop. principală;
2. răspunse [→] ca la examen = prop. principală (independentă);
3. *precum* mi-ați spus-o de mai mult ori = prop. circ. de mod.

C

1. *rece* = adverb (!! nu adjectiv) [...], compl. circ. de mod;
2. *mi* = pronume personal [...], dativ [...], compl. indirect;
3. *de mai multe ori* = substantiv cu prepoziție (*de ... ori*) + adjectiv (gradul comparativ de superioritate); împreună au f. sint. de compl. circ. de mod.

D

1. linia de dialog (1) = marchează începutul afirmațiilor locutorului (sau ale interlocutorului);
2. virgula (2 + 4) = separă o prop. principală independentă;
3. virgula (3) = desparte un complement circ. de mod (considerat element esențial) de elemetul regent;
4. virgula (4) = (în afara faptului că se corelează cu virgula (2)) desparte o propoziție circ. de mod de regenta sa;
5. punctele de suspensie = sînt folosite, pentru că este neterminată comunicarea, este întreruptă momentan.

Scanned with OKEN Scanner

128

Tineau foarte tare la el, așa cum sînt în stare să țină țăranii unii la alții în armată, pe care de altfel o considerã a lor... *(Marin Preda: 79)*

A

1. țineau = predicat verbal;
2. sînt în stare = p. verbal;
3. să țină = p. verbal;
4. considerã a lor = p. nominal complet.

Atenție!

a) *sînt în stare* = locuțiune verbală (= *a putea*), predicat verbal;
b) *considerã* = aici are valoare copulativă, deci va avea un nume predicativ — pronumele "*a lor*", în genitiv.

B

1. Tineau foarte tare la el = prop. principală;
2. *așa cum* sînt în stare = prop. circ. de mod (1);
3. *să* țină [→] în armată = prop. compl. indirectă (2);
4. *pe care* de altfel o considerã a lor = prop. atributivă (3).

Atenție!

a) *așa cum* (prop. a II-a) = element de relație (vezi și textul 110).

C

1. *la alții* = pronume nehotărît [...], compl. indirect;
2. *de altfel* = locuțiune adverbială [...], fără f. sintactică;
3. în prop. a II-a — subiectul este substantivul "*țăranii*"; pronumele "*unii*" este subiect reluat; "*țăranii*" + "*unii*" nu pot alcătui un subiect multiplu pentru că nu constituie două componente ale autorului acțiunii (iată cum poate arăta un subiect multiplu: ... "*țăranii, unii* dintre orășeni și *locuitorii* zonelor [...] țineau"...; sintagma "*unii la alții*" nu constituie complement circ. de mod pentru simplul motiv că nu reprezintă o modalitate, un fel de "*a ține*" la cineva.

129

I Cum treci Siretul, apa-i rea și lemnele pe sponci... (Ion Creangă)

Scanned with OKEN Scanner

II Cum îți vei așterne, așa vei dormi.
III E de mirare cum am ajuns pînă la cabană.
IV Întrebarea este cum au ajuns pînă acolo.
V Am văzut eu însumi cum s-au întors din drum.
VI Modul cum să rezolve mai ușor problemele la matematică îi preocupa pe toți.
VII S-a procedat cum se căzuse de aocrd.
VIII Cum deschizi ușa, un val de frig pătrunde de afară. *(Manual; 79, 80)*

A

1. treci = predicat verbal;
2. e rea = p. nominal complet;
3. [sînt] pe sponci = p. nom. complet (cu verb copulativ presupus);
4. îți vei așterne = p. verbal
5. vei dormi = p. verbal;
6. e de mirare = p. nom. complet;
7. am ajuns = p. verbal;
8. este = p. nom. incomplet;
9. au ajuns = p. verbal;
10. am văzut = p. verbal;
11. s-au întors = p. verbal;
12. să rezolve = p. verbal;
13. preocupă = p. verbal;
14. s-a procedat = p. verbal;
15. se căzuse de acord = p. verbal;
16. deschizi = p. verbal;
17. pătrunde = p. verbal;

Atenție!

a) *se căzuse de acord* = locuțiune verbală (verificați cu argumentele locuțiunilor).

B

1. *Cum* treci Siretul = prop. circ. de loc (!! ideea de modalitate este exclusă; există o oarecare nuanță de temporalitate);
2. apa-i rea = prop. principală;
3. și lemnele [sînt] pe sponci = prop. principală;
4. *Cum* îți vei așterne = prop. circ. de mod;
5. așa vei dormi = prop. principală (!! vezi corelativele "*așa... cum*");
6. E de mirare = prop. principală;
7. *cum* am ajuns la cabană = prop. subiectivă (element regent este o expresie verbală unipersonală);
8. Întrebarea este = prop. principală;
9. *cum* am ajuns acolo = prop. predicativă;
10. Am văzut eu însumi = prop. principală;
11. *cum* s-au întors din drum = prop. compl. directă;
12. *cum* să rezolve [→] matematică = prop. atributivă (intercalată);
13. Modul [...] îi preocupă pe toți = prop. principală;
14. S-a procedat = prop. principală;
15. *cum* se căzuse de acord = prop. compl. de mod;
16. *Cum* deschizi ușa = prop. circ. de timp;

Scanned with OKEN Scanner

17. **un val de firg pătrunde de afară = prop. principală.**

Atenție!

a) **propozițiile 7 și 8 — elementul regent; nu întrebarea!!**
b) ***s-a procedat*** **= verb [...], diateza reflexivă [...], predicat verbal (cu subiect nedeterminat; exprimă o acțiune generală, neinteresînd autorul ei, drept urmare cerînd nu o subiectivă, ci o compl. de mod; dovada este chiar contragerea" S-a procedat *în modul convenit*", care *nu* admite subiectul: *El* s-a procedat...??)**

C

1. ***e de mirare*** **= locuțiune (expresie) verbală, unipersonală, alcătuită din verb copulativ și substantiv cu prepoziție, f. sint, de predicat nom. complet;**
2. ***pînă acolo*** **= locuțiune adverbială [...], compl. circ. de loc;**
3. ***însumi*** **= adjectiv pronominal de întărire, masculin, singular, nominativ, atribut adjectival.**

130

Această strîmtoare, pe care locuitorii o numesc Vadul Călugărenilor, fu aleasă de Mihai-Vodă spre a sluji de Termopile românilor. Astăzi această vale se află întocmai după cum ne-o descriu analiștii acelor timpuri. *(Nicolae Bălcescu; 80)*

A

1. **numesc Vadul Călugărenilor = predicat nom. complet;**
2. **fu aleasă = p. verbal;**
3. **se află întocmai = p. nom complet (= *este la fel, neschimbată*);**
4. **descriu = p. verbal.**

B

1. ***pe care*** **locuitorii o numesc Vadul Călugărenilor = prop. atributivă (intercalată);**
2. **Această strîmtoare [...] fu aleasă [→] românilor = prop. principală;**
3. **Astăzi această vale se află întocmai = prop. principală;**
4. ***după cum*** **ne-o descriu [→] timpuri = prop. circ. de mod.**

C

1. ***Vadul Călugărenilor*** **= substantiv [...], compus [...], cazul nominativ (!! al doilea component rămîne în orice situație în genitiv), [...], nume predicativ;**
2. ***de Mihai-Vodă*** **= substantiv [...], compus [...], compl. de agent;**
3. ***spre a sluji*** **= verb [...], modul infinitiv [...], compl. circ. de scop;**
4. ***de Termopile*** **= substantiv [...], compl. indirect.**

Scanned with OKEN Scanner

D

1. virgula (1+2) — separă o propoziție intercalată (atributivă);
2. punctul (3 + 4) — marchează sfîrșitul unor fraze în care elementul esențial este o propoziție enunțiativă.

131

Era de mirare ce se întîmplase cu formația aceea care nu se mai întorcea [...] Aveau toți o pîlpîire de curiozitate în priviri și nici unul nu părea să fie îngrijorat de soarta bateriei, afară, poate, de ofițer. *(Marin Preda; 80)*

A

1. era de mirare = predicat complet;
2. se întîmplase = p. verbal;
3. nu se [...] întorcea = p. verbal;
4. aveau = p. verbal;
5. nu părea = p. nom. incomplet;
6. să fie îngrijorat = p. nom. complet.
7. poate = p. verbal

Atenție!

a) *să fie îngrijorat* = nu este predicat verbal pentru că nu este, cum s-ar putea crede, un verb la diateza pasivă (dovada: nu acceptă un complement de agent), ci un verb copulativ (argumente: *să devină* îngrijorat; *să pară* îngrijorat).

B

1. Era de mirare = prop. principală;
2. *ce* i se întîmplase cu formația aceea = prop. subiectivă (1);
3. *care* nu se mai întorcea = prop. atributivă (2);
4. Aveau toți [→] în priviri = prop. principală;
5. și [afară, de ofițer] nici unul nu părea = prop. principală;
6. *să* fie îngrijorat de soarta bateriei = prop. predicativă (5);
7. poate = prop. principală incidentă.

Atenție!

a) *poate* = adverb predicativ (= *probabil*), predicat verbal, formînd o propoziție incidentă; vezi și textul 111)

C

1. *nici unul* = pronume negativ, forma inițială "*nici unul, nici una...*", masculin, singular, nominativ, subiect;

Scanned with OKEN Scanner

2. *de soarta* = substantiv [...], compl. indirect.

132

De la o vreme, musca își schimbă planul de atac și începu să bată părțile mai slabe ale citadelei, ca și cum adică Pisicuța n-ar fi avut nici picioare, nici coadă, nici dinți...

(Calistrat Hogas; 80)

A

1. își schimbă = predicat verbal;
2. începu = p. verbal;
3. să bată = p. verbal;
4. n-ar fi avut = p. verbal;

B

1. De la o vreme, musca își schimbbă planul de atac = prop. principală;
2. și începu = prop. principală;
3. *să* bată [→] citadelei = prop. completivă directă (2);
4. *ca și cum* adică Pisicuța n-ar fi avut [→] nici dinți = prop. circ. de mod (3).

C

1. *ca și cum* = locuțiune adverbială [...], compl. circ. de mod (la nivelul frazei este element de relație);
2. *adică* = adverb de mod [...], compl. circ. de mod (sau fără funcție sintactică dacă îl socotim echivalentul unei conjuncții conclusive = *deci*);
3. *nici* = conjuncție, coordonatoare, simplă, copulativă, fără f. sint.

133

Fratele mamei este un vînător pasionat. Plictisindu-se singur, deseori îl ia la vînătoare și pe vărul meu, Sandu. Acesta sare în sus de bucurie cînd pleacă. Cînd se întoarce acasă, este frînt de oboseală și lihnit de foame. Uneori se vaită de frig sau de ploaie. Nefiindu-i frică, merge iarna și la vînătoare de urși. Din cauza zăpezii și a viscolului, rătăcește cîteodată drumul. El moare de frică, dar nu zice nimic, de teamă că unchiul său nu-l va mai lua și altă dată.

Odată, temîndu-se de niște lupi, Sandu s-a urcat într-un brad unde era cît pe-aci să înghețe din cauza vîntului și a zăpezii, care acoperise ramurile bradului. Din pricina zăpezii, ramurile se aplecaseră pînă aproape de pămînt. Lupii au plecat urlînd de ciudă și de foame.

Fiindu-i înghețate picioarele, Sandu abia a coborît din brad. *(Manual; 81)*

Scanned with OKEN Scanner

A

1. este un vînător = predicat nominal complet;
2. ia = p. verbal;
3. sare = p. verbal;
4. pleacă = p. verbal;
5. se întoarce = p. verbal;
6. este frînt = p. verbal;
7. [este] lihnit = p. verbal (cu verbul auxiliar presupus);
8. se vaită = p. verbal;
9. merge = p. verbal;
10. rătăcesc = p. verbal;
11. moare = p. verbal;
12. nu zice = p. verbal;
13. nu [...] va lua = p. verbal
14. s-a urcat = p. verbal;
15. era = p. verbal;
16. să înghețe = p. verbal;
17. acoperire = p. verbal;
18. se aplecaseră = p. verbal;
19. au plecat = p. verbal;
20. a coborît = p. verbal;

Atenție!

a) [este] *lihnit* = predicat verbal pentru că este verb la diateza pasivă; el presupune mai curînd un complement de agent (marcă a diatezei pasive: *de către ceva*) decît argumentele pentru valoarea copulativă a verbului "*a fi*", pentru a-l declara predicat nominal.

B

1. Fratele mamei este un vînător pasionat = prop. principală;
2. Plictisindu-se [→] îl ia [→] Sandu = prop. principală;
3. Acesta sare în sus de bucurie = prop. principală;
4. *cînd* pleacă = prop. circ. de timp;
5. *cînd* se întoarce acasă = prop. circ. de timp;
6. este frînt de oboseală = prop. principală;
7. <u>și</u> [este] lihnit de foame = prop. principală;
8. Uneori se vaită de frig sau de ploaie = prop. principală;
9. Nefiindu-i frică, merge [→] de urși = prop. principală;
10. Din cauza zăpezii [→] rătăcesc [→] drumul = prop. principală;
11. El moare de frică = prop. principală;
12. <u>dar</u> nu zice nimic, de teamă = prop. principală;
13. *că* unchiul nu-l va mai lua și altă dată = prop. atributivă;
14. Odată [→] s-a urcat într-un brad = prop. principală;
15. *unde* era cît pe-aci = prop. atributivă (circumstanțială);
16. *să* înghețe [→] zăpezii = prop. subiectivă (!! regentul este un verb unipersonal);
17. *care* acoperise ramurile bradului = prop. atributivă;
18. Din pricina zăpezii [→] se aplecaseră [→] pămînt = prop. principală;
19. Lupii au plecat [→] de foame = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

20. Fiindu-i înghețate [→] a coborît din brad = prop. principală.

Atenție!

a) *de teamă că* — nu constituie element de relație pentru că *"de teamă"* este complement circ. de cauză în propoziția (12), iar *"că"* este element de relație în propoziția următoare (a XIII-a);
b) propoziția a XV-a este atributivă (circumsatanțială) pentru că determină un substantiv articulat *"într-un brad"*, totodată indicînd și locul desfășurării acțiunii (element regent — *"s-a urcat"*)

C

1. *plictisindu-se* = verb [...], diateza reflexivă [...], compl. circ. de cauză;
2. (... meu,) *Sandu* = substantiv [...], nominativ, apoziție simplă;
3. *nefiindu-i frică* = verb [...], compl. circ. de cauză + pronume personal [...], compl. indirect + substantiv [...], subiect;
4. (merge) *iarna* = adverb [...], compl. circ. de timp;
5. *din pricina zăpezii* = substantiv [...], cazul genitiv (are locuțiunea prepozițională *"din pricina"*), compl. circ. de cauză.

134

a) Modificarea asta a adus-o chiar Vasile, de frică să nu dăm de bănuit...
(Marin Preda; 82

A

1. a adus = predicat verbal;
2. să nu dăm de bănuit = p. verbal;

B

1. Modificarea asta a adus-o chiar Vasile, de frică = prop. principală;
2. *să* nu dăm de bănuit = prop. atributivă;

Atenție!

a) comparînd cu cele spuse la textul 133; B; b, vom vedea că de data aceasta, regentul este un substantiv și nu verbul;

C

1. *chiar* = adjectiv [...], invariabil [...], atribut adjectival (!! *chiar* a dus-o Vasile = de data aceasta este adverb).

Scanned with OKEN Scanner

135

În zadar viforul, vijelia și uraganele se izbiserã oarbe în clădirea zburlită de crengi uriașe a întăriturilor mele, căci nu izbutirã decît să se sfîșie și să urle de durere și de ciudă...

(Calistrat Hogaș; 82)

A

1. se izbirã = predicat verbal;
2. nu izbutirã = p. verbal;
3. să se sfîșie = p. verbal;
4. să urle = p. verbal.

B

1. În zadar [→] se izbirã [→] mele = prop. principală;
2. *căci* nu izbutirã (decît) = prop. circ. de cauză (1);
3. *...decît [...] să* se sfîșie = prop. compl. directă (2);
4. și *să* urle de durere și de ciudă = prop. compl. directă (2).

Atenție!

a) *decît să* = nu constituie cuvînt de relație; fiecare își are rostul său, dar în diferite propoziții; aici indică o restricție, respectiv ce au izbutit vijelia și uraganele, redat prin conținutul de idei al propozițiilor a III-a și a IV-a unde a fost atașat..

C.

1. *în zadar* = locuțiune adverbială [...]], compl. circ. de mod;
2. *oarbe* = adjectiv [...], compl, (la nivelul programei claselor V-VIII) circ. de mod (la nivel academic se cheamă *element predicativ suplimentar*).

D

1. virgula (1) — între două componente ale subiectului multiplu;
2. virgula (2) — desparte o prop. circ. de cauză de regenta ei;
3. punctele de suspensie = marchează o comunicare întreruptă (momentan).

136

Eu nu duceam nimic, dar zgribuream de frig și-mi era rușine să le-o spun, deși aș fi dorit să întîlnim cît mai curînd sania.

Cînd am sosit amorțit de frig la Cocorăști, îmi era frică să mă duc acasă...

(Ioan Slavici; 82)

Scanned with OKEN Scanner

A

1. nu duceam = predicat verbal;
2. zgribuream = p. verbal;
3. era = p. verbal;
4. să [...] spun = p. verbal;
5. aș fi dorit = p. verbal;
6. să întîlnim p. verbal;
7. am sosit = p. verbal;
8. era = p. verbal;
9. să mă duc = p. verbal.

Atenție!

a) predicatele (4) și (8) sînt verbale pentru că în asocieri de tipul "*mi-e frig*", "*mi-e sete*", "*mi-e teamă*" etc., substantivele sînt socotite subiecte, iar verbele — predicate verbale.

B

1. Eu nu duceam nimic = prop. principală;
2. dar zgribuream de frig = prop. principală;
3. și-mi era rușine = prop. principală;
4. *să* le-o spun = prop. compl. indirectă (3);
5. *deși* aș fi dorit = prop. circ. concesivă (3);
6. *să* întîlnim cît mai curînd sania = prop. compl. directă (5);
7. *Cînd* am sosit [→] la Cocorăști = prop. circ. de timp (8);
8. îmi era frică = prop. principală;
9. *să* mă duc acasă = prop. completivă indirectă (8).

Atenție!

a) comparați prop. a IV a și a IX-a cu prop. a II-a din textul 134

C

1. *nimic* = pronume negativ [...], compl. direct;
2. *acasă* = adverb [...], compl. circ. de loc.

D

1. virgula (1) = desparte două propoziții de același fel (I), este cerută de conjuncția adversativă "*dar*" (II);
2. virgula (2) = desparte o propoziție concesivă de regenta ei;
3. punctul (3) = marchează sfîrșitul unei fraze în care elementul esențial este o propoziție enunțiativă;

Scanned with OKEN Scanner

4. virgula (4) = desparte o propoziție temporală de regenta sa (fiind așezată înaintea acesteia);
5. punctele de suspensie = marchează o comunicare neterminată (întreruptă momentan).

137

De ciudă, căpetenia dușmană a dat poruncă să se zidească peștera la gură...
(Alexandru Mitru; 83)

A

1. a dat = predicat verbal; 2. să se zidească = p. verbal.

Atenție!

a) *a dat poruncă* = *nu* este locuțiune verbală (încercați să probați cu argumentul locuțiunilor).

B

1. De ciudă [→] a dat poruncă = prop. principală;
2. *să* se zidească peștera la gură = prop. atributivă (argument: ...a dat poruncă *de zidire* = atribut).

C

1. *de ciudă* = substantiv [...], compl. circ. de cauză;
2. *la gură* = substantiv [...], compl. circ. de loc (!! regentul nu este substantivul "*peștera*").

D

1. virgula (1) = s-a folosit după un compl. circ. de cauză, întrucît acesta este așezat înaintea elementului regent;
2. punctele de suspensie = marchează o comunicare întreruptă (momentan)

138

Cum însă sufletul meu niciodată n-a fost în stare să ducă prea multă vreme, în spate, povara ucigătoare a sublimului, și cum puterile întunericului, în urgia răzvrătirii lor, izbise, pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor făpturii, aș fi ajuns în cele din urmă să găsesc banală și monotonă această rodomontadă a stihiilor... *(Calistrat Hogaș; 85)*

Scanned with OKEN Scanner

A

1. n-a fost în stare = predicat verbal;
2. să ducă [...] în spate = p. verbal;
3. izbise = p. verbal;
4. aș fi ajuns = p. nom. incomplet
5. să găsesc = p. verbal

B

1. *Cum* însă sufletul meu niciodată n-a fost în stare = prop. circ. de cauză (4);
2. *să* ducă [→] a sublimului = prop. compl. indirectă (1);
3. și *cum* puterile [→] izbise [→] făpturii = prop. circ. de cauză (4);
4. aș fi ajuns în cele din urmă = prop. principală;
5. *să* găsesc banală și monotonă [→] a stihiilor = prop. predicativă (4).

C

1. *niciodată* = adverb de timp [...], compl. circ. de timp;
2. *toate* = adjectiv pron. nehotărît [...], atribut adjectival;
3. *în cele din urmă* = locuțiune adverbală de timp (= *tîrziu, atunci*), compl. circ. de timp.
4. *banală* (= *monotonă*) = adjectiv [...], compl. circ. de mod (!! la nivel academic se numește *element predicativ suplimentar*).

139

(vezi textul 216)

140

A pierit ucis de buzdugan mișelesc, pentru că s-a ridicat pentru drepturile și ocinile noastre... *(Mihail Sadoveanu; 85)*

A

1. a pierit = predicat verbal;
2. s-a ridicat = p. verbal;

B

1. A pierit ucis de buzdugan mișelesc = prop. principală;
2. *pentru că* s-a ridicat pentru drepturile și ocinile noastre = prop. circ. de cauză;

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *pentru drepturile* = substantiv [...], compl. circ. de scop.

141

Blînd tainele vi le desfac
Din sînu-i milostiva glie,
Căci toată floarea vă cunoaște
Și toată frunza ei vă știe.
(Octavian Goga; 85)

A

1. desface = p. verbal;
2. cunoște = p. verbal;
3. știe = p. verbal;

B

1. Blînd tainele vi le desface // Din sînu-i milostiva glie = prop. principală;
2. *căci* toată floarea vă cunoaște = prop. circ. de cauză (I);
3. Și [*căci*] toată frunza ei vă știe = prop. circ. de cauză (I).

C

1. *blînd* = adverb de mod, grad de comparație pozitiv, compl. circ. de mod;
2. (sînu-)*i* = pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, dativul posesiv (sînul *său*), formă neaccentuată, atribut pronominal.

142

Nimeni nu-l văzuse vreodată întristat sau rizînd în hohote, poate chiar nici nu ridea, fiindcă în el bucuria de a trăi nu cobora și nu urca parcă deloc... *(Marin Preda; 85)*

A

1. nu văzuse = predicat verbal;
2. nu rîdea = p. verbal;
3. nu cobora = p. verbal
4. nu urca = p. verbal.

B

1. nimeni nu-l văzuse vreodată întristat sau rîzînd în hohote = prop. principală;
2. poate chiar nici nu rîdea = prop. principală;
3. *fiindcă* în el bucuria de a trăi nu cobora = prop. circ. de cauză (element regent = *"nu rîdea"*);

Scanned with OKEN Scanner

4. *și (fiindcă)* nu urca parcă deloc = prop. circ. de cauză (coordonată copulativ cu P3; element regent = "*nu rîdea*")

C

1. *nimeni* = pronume negativ [...], subiect;
2. *întristat* = adjectiv provenit din participiu. [...] , complement circ. de mod;
3. *de a trăi* = verb [...], infinitiv (cu dublă prepoziție: "*de*" + "*a*"), atribut verbal;
4. *parcă* = adverb de mod, compl. circ. de mod.

143

Cînd mă deșteptai a doua zi, numai după o clipă parcă de somn, băgai de samă că soarele fusese cu mult mai harnic decît mine, căci se părea că se înălțase pe ceruri, în vîrful degetelor și, de peste întărituri, se uita furiș la mine tocmai în fundul peșterii.

(Călistrat Hogaș; 86)

A

1. mă deșteptai = predicat verbal;
2. băgai de samă = p. verbal (locuțiune verbală)
3. fusese [...] mai harnic = p. nom. complet;
4. se părea = p. verbal;
5. se înălțase = p. verbal;
6. se uita = p. verbal;

B

1. *Cînd* mă deșteptai [→] de somn = prop. circ. de timp (2);
2. băgai de samă = prop. principală;
3. *că* soarele fusese cu mult mai harnic decît mine = prop. completivă directă (2);
4. *căci* se părea = prop. circ. de cauză (3);
5. *că* se înălțase pe ceruri, în vîrful degetelor = prop. subiectivă (4);
6. *și că*, de peste întărituri, se uita furiș la mine tocmai din fundul peșterii = prop. subiectivă (coordonată copulativ cu P5).

C

1. *zi* = substantiv [...], compl. circ. de timp;
2. *a doua* = numeral ordinal folosit cu valoare adjectivală, acordat cu substantivul "*zi*", feminin, singular, acuzativ, atribut adjectival;
3. *băgai de seamă* = locuțiune verbală cu verb la diateza activă, conjugarea I, indicativ, perfectul simplu, persoana I, singular, + substantiv cu valoarea adverbială "*de seamă*", predicat verbal;

Scanned with OKEN Scanner

4. *decît mine* = pronume personal, persoana I, singular, acuzativ cu prepoziția *"decît"* (provenită din adverbul modal de comparație), compl. circ. de mod.
5. *în vîrful degetelor* = locuțiune adverbială de mod, cu sens figurat (*"ușor, pe furiș)*, alcătuită din locuțiunea prepozițională *"în vîrful"* + substantivul *"degetelor"*, neutru, plural, genitiv, compl. circ. de mod.

Atenție!

a) ținînd cont de sensul figurat al expresiei *"în vîrful degetelor"*, considerăm inadecvată interpretarea drept locuțiune prepozițională + substantiv în genitiv (complement circ. de mod) sau, și mai rău, drept substantiv + prepoziție în acuzativ (complement circ. de mod), iar substantivul *"degetelor"* ca atribut subst. genitival;

6. *furiș* = adverb de mod, compl. circ. de mod;
7. *tocmai* = adverb de mod de nuanțare, fără f. sint.;
8. *în fundul peșterii* = substantiv [...], genitiv (are locuțiunea prepozițională *"în fundul"*) [...], compl. circ. de loc.

Atenție!

a) Considerăm grupul *"în fundul "* drept locuțiune prepozițională a genitivului, similară cu *"în dreptul, în fața, în josul ..."*, și nu ca un substantiv cu prepoziție în acuzativ, cu eventualul sens *"în adîncimea"*, ceea ce nu înseamnă că, în alt context, sintagma, *"în fundul peșterii"* nu poate fi socotită din alcătuirea prep. + subst., dacă acolo se permite o logică de tipul: *în spatele, (în tavanul), în intrarea* peșterii...

144

(vezi textul nr. 8)

145

Ne-am referit mai ales cum trebuie să fie o carte de către elevii de vîrstă mare, deoarece aici se ivesc cele mai importante probleme. Elevii de vîrstă școlară mică lucrează sub îndrumarea directă a învățătorului, iar activitatea lor este mai limitată. La această categorie de școlari este util și necesar să se insiste asupra deosebirii esențialului de neesențial și asupra modului în care ideile desprinse dintr-o lectură trebuie să fie sistematizate într-un rezumat scurt. *(Ion Popescu; 86)*

Scanned with OKEN Scanner

A

1. ne-am referit = predicat verbal;
2. trebuie = p. verbal (verb unipersonal ca formă și impersonal în conținut);
3. să fie citită = p. verbal (diateza pasivă);
4. se ivesc = p. verbal;
5. lucrează = p. verbal;
6. este mai limitată = p. nom complet;
7. este util și necesar = p. nom. complet (expresie verbală impersonală cu nume predicativ multiplu);
8. să se insiste = p. verbal;
9. trebuie = p. verbal;
10. să fie sistematizate = p. verbal.

B

1. Ne-am referit mai ales la felul; = prop. principală;
2. *cum* trebuie = prop. atributivă (1);
3. *să* fie citită o carte de către elevii de vîrstă școlară mare = prop. subiectivă (2);
4. *deoarece* aici se ivesc cele mai importante probleme = prop. circ. de cauză (3);
5. Elevii [→] lucrează [→] a învățătorului = prop. principală;
6. iar activitatea lor este mai limitată = prop. principală;
7. este util și necesar = prop. principală (intercalată);
8. ... *să* se insiste [la această categorie de școlari] asupra esențialului de neesențial și asupra modului = prop. subiectivă (7);
9. *în care* [...] trebuie = prop. atributivă (8);
10. *să* fie sistematizate într-un scurt rezumat [ideile desprinse dintr-o lectură] = prop. subiectivă (intercalată).

C

1. *mai ales* = locuțiune adverbială de mod (adverb + adverb), compl. circ. de mod;
2. *cum* = adverb relativ cu rol de conjuncție subordonatoare, compl. circ. de mod în subiectivă (element regent—*să fie citită*; împletirea subordonatei cu regenta);
3. *să fie citită* = verb [...], diateza pasivă (are complement de agent = *de către elevii*) [...], predicat verbal;
4. *este mai limitată* = verb copulativ [...] + adjectiv provenit din participiu [...] formînd împreună predicatul nom. complet;
5. *de neesențial* = adjectiv substantivizat, [...], atribut substantival.

Atenție!

a) Considerăm participiul: "*limitată*" cu valoare adjectivală (*obișnuită, normală, fără efort*) întărită și de adverbul de mod de comparație "*mai*", și nu cu valoare verbală, ceea ce ar fi presupus diateza pasivă, sensul enunțului nefiind acela că "*învățătorii limitează activitatea*"...

Scanned with OKEN Scanner

146

Copiii continuau să cînte, ca și cum nici o piatră nu s-ar fi mișcat pe tot pămîntul. *(Dumitru Radu Popescu; 87)*

A

1. continuau = predicat verbal;
2. să cînte = p. verbal;
3. nu s-ar fi mișcat = p. verbal.

B

1. Copiii continuau = prop. principală;
2. *să* cînte = prop. compl. directă (1);
3. *ca și cum* nici o piatră nu s-ar fi mișcat pe tot pămîntul = prop. circ. de mod (2).

C

1. *ca și cum* = locuțiune adverbială de mod [...], compl circ. de mod, element de relație (la nivel frastic).
2. *tot* = adjectiv pronominal nehotărît [...], atribut adjectival.

147

Avea poftă să mănînce o legătură de lăptuci: dormind, visase c-a plouat și că i-a înverzit grădina de zarzavat cu în anii buni. *(Fănuș Neagu; 87)*

A

1. Avea = predicat verbal;
2. să mănînce = p. verbal;
3. visase = p. verbal;
4. a plouat = p. verbal;
5. a înverzit = p. verbal;

B

1. Avea poftă = prop. principală;
2. *să* mănînce o legătură de lăptuci = prop. compl. indirectă (1);
3. *(fiindcă)* dormind, visase = prop. circ. de cauză (2);
4. *c*-a plouat = prop. compl. directă (3);
5. *și că* i-a înverzit grădina de zarzavat ca în anii buni = prop. compl. directă (coordonată copulativ cu P4).

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *dormind* = verb [...], gerunziu compl. circ. de timp (element regent = *visase*);
2. *grădina* = substantiv [...], subiect.

148

– Ioane, cată să nu dăm cinstea pe rușine și pacea pe gîlceavă!... Ai să pleci unde zic eu. *(Ion Creangă; 87)*

A

1. cată = predicat verbal;
2. să nu dăm = p. verbal;
3. ai să pleci = p. verbal;
4. zic = p. verbal;

Atenție!

a) Avînd un sens figurat, construcția expresivă "*să nu dăm cinstea pe rușine și pacea pe gîlceavă*" poate fi considerată, în mod excepțional, și drept locuțiune verbală cu sens reflexiv "*să nu ne certăm*"; în analiza morfo- sintactică recomandăm desfacerea construcției în părți componente.

B

1. Ioane, cată = prop. principală;
2. *să* nu dăm cinstea pe rușine și pacea pe gîlceavă = prop. compl. directă;
3. ai să pleci = prop. principală;
4. *unde* zic eu = prop. circ. de loc.

Atenție!

a) în interpretarea verbului la imperativ "*cată*" s-au exclus sensurile contextuale "*fii atent, teme-te*", care ar fi condus la interpretarea subordonatei cerute drept completivă indirectă.

C

1. *pe rușine* = substantiv [...], acuzativ, compl. indirect;
2. *ai să pleci* = verb [...], indicativ (cu nuanță imperativă), predicat verbal.

Scanned with OKEN Scanner

149

Deviza lui era să fie un om cinstit și iubit de toată lumea. De aceea își aducea aminte cu plăcere de ceea ce făcuse atunci pentru colegii săi. ***(Manual; 87)***

A

1. era = predicat nom. incomplet;
2. să fie un om = p. nom. complet;
3. își aducea aminte = p. verbal
4. făcuse = p. verbal.

B

1. Deviza lui era = prop. principală;
2. *să* fie un om cinstit și iubit de toată lumea = prop. predicativă (1);
3. De aceea își aducea aminte cu plăcere = prop. principală (coordonată prin juxtapunere cu P1);
4. *de ceea ce* făcuse atunci pentru colegii săi = prop. compl. indirectă (element regent = *își aducea aminte*).

C

1. *era* = verb [...], copulativ, [...], predicat nom incomplet (cerînd drept nume predicativ subordonata predicativă P2);
2. *cinstit* = verb [...], participiu (cere un compl. de agent) [...], atribut adjectival;
3. *toată* = adjectiv pronominal nehotărît, [...], atribut adjectival;
4. *de aceea* = locuțiune adverbială de cauză (prepoziție + pronume demonstrativ), compl. circ. de cauză;
5. *de ceea ce* = pronume relativ compus, cu valoare neutră, acuzativ (are prepoziția simplă "*de*"), compl. direct (rol de element de relație, la nivelul frazei).

150

Întrebați dacă-mi părea bine?

Dar se înțelege că-mi părea bine: nici nu mai mergeam, zburam spre casă, pentru căHuțu trebuia să locuiască cu mine, el era și trebuia să rămînă sub scutul și povățuirea mea.

(Ioan Slavici; 87)

A

1. întrebați = predicat verbal;
2. părea bine = p. verbal
7. trebuia = p. verbal;
8. să locuiască = p. verbal;

Scanned with OKEN Scanner

3. se înțelege = p. verbal;
4. părea bine = p. verbal;
5. nu mergem = p. verbal;
6. zburdau = p. verbal
8. era = p. verbal;
10. trebuia = p. verbal;
11. să rămînă = p. verbal.

B

1. Întrebați = prop. principală;
2. *dacă*-mi părea bine = prop. comp. directă (1);
3. dar se înțelege = prop. principală;
4. *că*-mi părea bine = prop. subiectivă; (3)
5. (*încît*) nici nu mai mergeam = prop. circ. consecutivă (4).
6. (și încît) zburdam = prop. circ. consecutivă (4);
7. pentru că [...] trebuia = prop. circ. de cauză (6);
8. [Ilieșu] să locuiască cu mine = prop. subiectivă (7);
9. (fiindcă) el era = prop. circ. de cauză (8);
10. și rămînă sub scutul și povățuirea mea (10).

Atenție

a) propozițiile a V-a și a VI-a exprimă și urmarea (consecința) acțiunii verbului regentei, dar nu și cauza părerii de bine a eroului, care este clar exprimată ulterior;

b) propozițiile a IX-a și a X-a exprimînd cauza continuării acțiunii verbului regentei (*"să locuiască"*) au fost considerate ca avînd element de relație subînțeles (*"fiindcă"*, *"deoarece"*, *"pentru că"*, *"întrucît"*).

C

1. *părea bine* = locuțiune verbală (verb + adverb) [...], predicat verbal;
2. *mai* = adverb de mod, [...], compl. circ. de mod (!!! atenție cînd este element al unui grad de comparație).

Atenție!

a) locuțiunea verbală *"a părea bine"* (cu și *"a părea rău"*) are ideea de subiect cuprinsă de persoana pronumelui personal însoțitor (*mi* = persoana I), astfel încît ea cere o complet. indirectă, nu o subordonată subiectivă.

151

Sinan-Pașa, văzînd retragerea românilor, luase inimă și vrea a-i desface și a-i răsfira de tot. Spre acest sfîrșit, în capul rezervei sale, el umbla să treacă podul spre a izbi pe ai

Scanned with OKEN Scanner

noștri în frunte [...]. Mihai atunci se așază cu ceata de curînd sosită la capul podului spre a întîmpina pe Sinan... *(Nicolae Bălcescu; 88-89)*

A

1. luase inimă = predicat verbal (locuțiune verbală);
2. vrea = p. verbal;
3. umbla = p. verbal;
4. să treacă = p. verbal;
5. se așează = p. verbal.

B

1. Sinan Pașa, văzînd retragerea românilor, luase inimă = prop. principală;
2. și vrea a-i desface și a-i răsfira de tot = prop. principală;
3. spre acest sfîrșit, în capul rezervei sale, el umbla = prop. principală;
4. *să* treacă podul [→] în frunte = prop. compl. directă (*"a umbla" = "a încerca"*);
5. Mihai atunci se așează [→] Sinan = prop. principală.

C

1. *văzînd* = verb [...], gerunziu, compl. circ. de timp (cu nuanță de cauză);
2. *a desface* = verb [...] infinitiv, compl. direct;
3. *de tot* = locuțiune adverbială de mod (prepoziție + adverb), compl. circ. de mod;
4. *spre* [...] *sfîrșit* = substantiv [...], acuzativ (cu prepoziția *"spre"*), compl. circ. de scop.
5. *pe ai noștri* = pronume posesiv, [...] mai mulți posesori și mai multe obiecte posedate, [...], acuzativ (are prepoziția simplă *"pe"*), compl. direct.

152

Mă lungii într-un cot pe iarba moale și spre sărbătorirea deplinei mele biruințe [...] aprinsei o țigară... *(Calistrat Hogaș; 89)*

A

1. mă lungii = predicat verbal;
2. aprinsei = p. verbal;

B

1. Mă lungii într-un cot pe iarba verde = prop. principală;
2. și spre sărbătorirea [→] aprinsei o țigară = prop. principală.

C

1. *într-un cot* = substantiv [...], acuzativ, (are prep. simplă *"între"*), compl. circ. de mod;
2. *spre sărbătorirea* = substantiv [...], compl. circ. de scop.

Scanned with OKEN Scanner

153

Aurel s-a dus cu oile la păscut. Ca să găsească păşunile cu iarbă bună, el colindă plaiurile mai neumblate. Ca să nu se rătăcească, îşi stabileşte totdeauna cîteva puncte de orientare.

Într-o zi s-a dus după mure într-un loc mai puţin frecventat. A luat cu el şi cîinele, ca să-l păzească de sălbăticiuni. Ca nu cumva să se rătăcească vreo oaie, a avut grijă să lase pe unul dintre cîini lîngă ele. El voia să culeagă cît mai multe mure, ca să le ducă şi surorilor lui. Spre a le culege mai uşor, a început să le rupă cu rugi cu tot. Pentru aceasta avea nevoie de nişte mănuşi. El a folosit însă o batistă în locul mănuşilor, ca nu cumva să se înţepe prea tare. Fiindcă avea nevoie de mai mult timp pentru cules murele, era cît pe-aci să piardă urma oilor. *(Manual; 91)*

A

1. s-a dus = predicat verbal;
2. să găsească = p. verbal;
3. colindă = p. verbal;
4. să nu se rătăcească = p. verbal;
5. îşi stabileşte = p. verbal;
6. s-a dus = p. verbal;
7. a luat = p. verbal;
8. să [...] păzească = p. verbal;
9. Să se rătăcească = p. verbal;
10. a avut = p. verbal;
11. să lase = p. verbal;
12. voia = p. verbal;
13. să culeagă = p. verbal;
14. să [...] ducă = p. verbal;
15. a început = p. verbal;
16. să [...] rupă = p. verbal;
17. avea = p. verbal;
18. a folosit = p. verbal;
19. să se înţepe = p. verbal;
20. avea = p. verbal;
21. era = p. verbal (valoare uniperso-nală);
22. să piardă = p. verbal.

Atenţie!

a) *a avut grijă* = nu este locuţiune verbală (verificaţi cu argumentele oferite);
b) *avea nevoie* = idem.

B

1. Aurel s-a dus cu oile la păscut = prop. principală;
2. *Ca să* găsească păşunile cu iarbă bună = prop. circ. de scop;
3. el colindă plaiurile mai neumblate = prop. principală;
4. *Ca să* nu se rătăcească = prop. circ. de scop;
5. îşi stabileşte [→] de orientare = prop. principală;
6. Într-o zi s-a dus [→] frecventat = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

7. A luat cu el și ciinele = prop. principală;
8. *ca să*-l păzească de sălbăticiuni = prop. circ. de scop;
9. *Ca* nu cumva *să* se rătăcească vreo oaie = prop. circ. de scop;
10. a avut grijă = prop. principală;
11. *să* lase [→] lîngă ele = prop. compl. indirectă;
12. El voia = prop. principală;
13. *să* culeagă cît mai multe mure = prop. compl. directă;
14. *ca să* le ducă și surorilor lui = prop. circ. de scop;
15. Spre a culege mai ușor, a început = prop. principală;
16. *să* le rupă [→] tot = prop. compl. directă;
17. Pentru aceasta avea nevoie de niște mănuși = prop. principală;
18. El a folosit [→] mănușilor = prop. principală;
19. *ca* nu cumva *să* se înțepe prea tare = prop. circ. de scop;
20. *Fiindcă* avea nevoie [...] murele = prop. circ. cauzală;
21. era cît pe-aci = prop. principală;
22. *să* piară urma oilor = prop. subiectivă.

Atenție!

a) propoziția 11 = completivă indirectă, considerînd regent întregul grup verbal "*a avut grijă*" (chiar dacă nu e o locuțiune); dacă substantivul "*grijă*" ar fi avut articol hotărît, propoziția ar fi fost atributivă; verbul — singur — nu poate fi regent. Comparați cu situația din textul 136, unde propozițile a IV a și a IX-a au o posibilitate de interpretare asemănătoare (referirea se face la elementul regent);
b) prop. 15 și 17 sînt principale (!! au cîte un compl. circ. de scop în față).

C

1. *la păscut* = verb [...], supin [...], compl. circ. de scop;
2. *cu iarbă* = substantiv [...], atribut subst. prepozițional;
3. *după mure* = substantiv [..], compl. circ. de scop;
4. *mai puțin frecventat* = adjectiv (provenit din participiu), [...], gradul comparativ de inferioritate [...], atribut adjectival;
5. *dintre cîini* = substantiv [...], atribut subst. prepozițional (!! regentul este un pronume nehotărît)

154

Mihai-Vodă voi a se folosi de poziția și de strimtoarea Vadului Călugărenilor, în care nu se puteau destinde în front mai mult de doisprezece oameni, ca să facă mulțimea turcilor nefolositoare și ca să se poată astfel lupta cu puteri deopotrivă. Pentru aceea, el tăbări acolo

Scanned with OKEN Scanner

cu oștile sale, puind streajă în deosebite părți, ca să vază de nu vor umbla turcii a trece prin alt loc. *(Nicolae Bălcescu; 92)*

A

1. voi = predicat verbal;
2. nu [...] puteau = p. verbal;
3. să facă = p. verbal;
4. să [...] poată = p. verbal;
5. tăbărî = p. verbal;
6. să vază = p. verbal;
7. nu vor umbla = p. verbal.

B

1. Mihai-Vodă voi [→] Vadului Călugărenilor = prop. principală;
2. *în care* nu se puteau [→] oameni = prop. atributivă (1) vezi textul 74;
3. *ca să* facă mulțimea turcilor nefolositoare = prop. circ. de scop (2);
4. *și ca să* se poată [→] deopotrivă = prop. circ. de scop (coordonată copulativ cu P_3);
5. Pentru aceea, el tăbărî [→] părți = prop. principală;
6. *ca să* vază = prop. circ. de scop (element regent = *tăbărî)*;
7. *de* nu vor umbla turcii a trece prin alt loc = prop. compl. directă (6).

C

1. *Mihai-Vodă* = substantiv [...], compus (substantiv + substantiv), subiect;
2. *în care* = pronume relativ simplu [...] acuzativ (are prepoziția simplă "*în*"), compl. circ. de loc;
3. *(a) se destinde* = verb [...], diateza reflexivă, [...], infinitiv, compl. direct;
4. *deopotrivă* = adverb de mod cu sens adjectival, atribut adverbial;
5. *pentru aceea* = locuțiune adverbială (prepoziție + pronume demonstrativ), compl. circ. de scop.

155

Vin' la Milcov cu grăbire
Să-l secăm dintr-o sorbire,
Ca să treacă drumul mare
Peste-a noastre vechi hotare.
(Vasile Alecsandri; 92)

A

1. Vin = predicat verbal;
2. să secăm = p. verbal;
3. să treacă = p. verbal.

B

1. Vin' la Milcov cu grăbire = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

2. *să*-l secăm dintr-o sorbire = prop. circ. de scop (1);
3. *Ca să* treacă drumul mare // Peste-a noastre vechi hotare = prop. compl. de scop (2).

Atenție!

a) deși considerăm ca absurd scopul unui scop, la nivel gimnazial, pînă la clarificarea controverselor, acceptăm interpretarea dată mai sus (vezi și textul nr. 16 + item 5f. pag 8)

C

1. *cu grăbire* - locuțiune adverbială de mod (prepoziție + substantiv), compl. circ. de mod;
2. *a noastre* = adjectiv pronominal posesiv, [...], acordat cu substantivul "peste [...] hotare", [...], atribut adjectival.

Atenție!

a) articolul posesiv — genitival "a" cu referire la substantivul "*peste [...] hotare*", este invariabil în vorbirea moldovenească, deci nu este un dezacord gramatical (*ale* noastre hotare).

156

La tine vin nevestele să-și plîngă
Feciorii duși în slujbă la-mpăratul
Și tu ascunzi o lacrimă-ntre slove,
În alte țări cînd le trimiți oftatul...
Și fete vin, să le-nflorești altița.
La pragul tău e plină ulicioara...

(Octavian Goga; 92)

A

1. Vin = predicat verbal;
2. să-(și) plîngă = p. verbal;
3. ascunzi = p. verbal;
4. trimiți = p. verbal
5. vin = p. verbal;
6. să [...] -nflorești = p. verbal;
7. e plină = p. nom. complet.

B

1. La tine vin nevestele = prop. principală;
2. *să*-și plîngă // Feciorii duși în slujbă la-mpăratul = prop. circ. de scop (1);

Scanned with OKEN Scanner

3. Și tu ascunzi o lacrimă-ntre slove = prop. principală;
4. *când* le trimiți [în alte țări] oftatul = prop. circ. de timp (3);
5. Și fete vin = prop. principală;
6. *să* le-nflorești altița = prop. circ. de scop (5);
7. La pragul tău e plină ulicioara = prop. principală.

C

1. *duși* = verb [...], participiu [...], atribut adjectival;
2. *în slujbă* = substantiv [...], compl. circ. de scop (are sensul contextual "*spre a sluji*"; element regent = "*duși*").

157

Marea lui dorință era să urce pe Bucegi până la vîrful Omul.
Părea să fi înțeles ceea ce i-ai spus.
Venise la oraș să cumpere un televizor.
Mîine trebuie să mă scol dis-de-dimineață.
Hotărîrea să locuiască la țară îi era nestrămutată.
Mă gîndisem să plec mîine după-amiază la Galați.
L-am rugat să nu mai facă zgomot.

(Manual; 93)

A

1. era = predicat nom. incomplet;
2. să urce = p. verbal;
3. părea = p. nom. incomplet;
4. să fi înțeles = . verbal;
5. ai spus = p. verbal;
6. venise = p. verbal;
7. să cumpere = p. verbal;
8. trebuie = p. verbal;
9. să mă scol = p. verbal,
10. să locuiască = p. verbal;
11. era nestrămutată = p. nom. completă;
12. mă gîndisem = p. verbal,
13. să plec = p. verbal;
14. am rugat = p. verbal;
15. să nu [...] facă = p. verbal.

B

1. Marea lui dorință era = prop. principală;
2. *să* urce = prop. principală;
3. Părea = prop. principală;
4. *să* fi înțeles = prop. predicativă;
5. *ceea ce* i-ai spus = prop. compl. directă;
6. Venise la oraș = prop. principală;
7. *să* cumpere un televizor = prop. circ. de scop;

Scanned with OKEN Scanner

8. *să* mă scol de dimineață (mîine) = prop. subiectivă;
9. trebuie = prop. principală;
10. Hotărîrea [...] îi era nestrămutată = prop. principală;
11. *să* locuiasă la țară = prop. atributivă;
12. Mă gîndisem = prop. principală;
13. *să* plec mîine după-amiază la Galați = prop. compl. indirectă;
14. L-am rugat = prop. principală;
15. *să* nu mai facă zgomot = prop. compl. directă.

Atenție!

a) propoziția a XI-a apare fără adverbul "*mîine*" pentru motivele: "*a trebui*" se ia singur — cel mai mult cu un cuvînt de relație (excepțiile sînt puține); "*mîine*" exprimă un timp, dar nu al *trebuinței*, ci pentru *scularea de dimineață;*
b) de aici și topica pentru propoziția a VIII-a, mai ales pentru scoaterea în prim-plan a elementului de relație "*să*".

C

1. *pînă la vîrful* = substantiv [...], complement circumstanțial de loc;
2. *Omul* = substantiv [...], nominativ [...] atribut apozițional;
3. *după-amiază* = locuțiune adverbială de timp (prepoziție + substantiv), complement circ. de timp;
4. *dis-de-dimineață* = locuțiune adverbală de timp (adverb + prepoziție + substantiv), complement circ. de timp;

158

Și ca o taină călătoare.
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cîntece ciripitoare.

(George Coșbuc; 93)

A

1. plutea = predicat verbal;
2. n-avea = p. verbal;
3. să [...] zboare = p. verbal;
4. era plin = p. nom complet.

B

1. Și ca o taină călătoare, // Un nor cu muntele vecin // Plutea-ntr-acest imens senin = prop. principală;
2. Și n-avea aripi = prop. principală (coordonată copulativ cu P1);
3. *să* mai zboare = prop. atributivă (dovada: n-avea aripi *de zburat* = atribut);

Scanned with OKEN Scanner

4. Şi tot văzduhul era plin // De cîntece ciripitoare = prop. principală, (coordonată copulativ cu P_2).

Atenţie!

a) propoziţia a III-a mai poate fi interpretată ca fiind compl. indirectă (... n-avea aripi PENTRU CEVA....), sau consecutivă (... n-avea aripi[1] / ÎNCÎT SĂ mai zboare ...[2]/).

C

1. *vecin* = adjectiv [...], fără grad de comparaţie, [...], atribut adjectival;
2. *cu muntele* = substantiv [...], compl. indirect (element regent = "*vecin*");
3. *tot* = adjectiv pronominal nehotărît, acordat cu substantivul "*văzduhul*" [...], atribut adjectival.

159

Cînd am sosit morţi de frig la Cocorăşti, îmi era frică să mă duc acasă; pentru aceea Huţu a venit cu mine, ca să spună că el e de vină, că m-a luat şi pe mine, şi toate au fost bine, fiindcă mama se bucura că n-am degerat pe drum, iară tata zicea că aşa trebuie ca voinicii să umble pe ger şi frig. *(Ioan Slavici; 93)*

A

1. am sosit = predicat verbal;
2. era = p. verbal;
3. să mă duc = p. verbal;
4. a venit = p. verbal;
5. să spună = p. verbal;
6. e de vină = p. nom complet;
7. a luat = p. verbal;
8. au fost bine = p. nom. complet;
9. se bucura = p. verbal;
10. n-am degerat = p. verbal;
11. zicea = p. verbal;
12. trebuie = p. verbal;
13. să umble = p. verbal.

Atenţie!

a) Reamintim: verbul "*trebuie*" este unipersonal ca formă şi impersonal în conţinut.

B

1. *Cînd* am sosit morţi de frig la Cocorăşti = prop. circ. de timp (2);
2. îmi era frică = prop. principală;
3. *să* mă duc acasă = prop. compl. indirectă (2);
4. pentru aceea Huţu a venit cu mine = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

5. *ca să* spună = prop. circ. de scop (4);
6. *că* el e de vină = prop. compl. directă (5);
7. *că* m-a luat și pe mine = prop. circ. de cauză (6);
8. <u>și</u> toate au fost bine = prop. principală;
9. *fiindcă* mama se bucura = prop. circ. de cauză (8);
10 *că* n-am degerat pe drum = prop. compl. indirectă (cu nuanță de cauză; 9);
11. <u>iară</u> [*fiindcă*] tata zicea = prop. circ. de cauză (8);
12. *că* [...] trebuie = prop. compl. directă (11);
13. *ca* voinicii *să* umble [așa] pe ger și pe frig = prop. subiectivă (12).

Atenție!

a) "*așa*" îndeplinește funcția de compl. circ. de mod în subiectivă (element regent = "*să umble*"), motiv pentru care, prin împărțire, a fost atașat acesteia; totodată s-a transcris propoziția în această topică pentru a scoate în evidență elementul de relație.

C

1. *de frig* = substantiv [...], compl. circ. de cauză;
2. *îmi* = pronume personal [...], dativ [...], compl. indirect;
3. *frică* = substantiv [...], nominativ [...], subiect;
4. *pentru aceea* = locuțiune adverbială (prepoziție + pronume demonstrativ), compl. circ. de scop, (corelativ în regentă pentru prop. circ. de scop — "*ca să spună*").

160

Trec furnici ducînd în gură de făină marii saci,
Ca să coacă pentru nuntă și plăcinte, și colaci;
Și albinele-aduc miere, aduc colb mărunt de aur,
Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur.

(Mihai Eminescu; 94)

A

1. trec = predicat verbal;
2. să coacă = p. verbal;
3. aduc = p. verbal;
4. aduc = p. verbal;
5. să facă = p. verbal;
6. -i meșter = p. nom. complet

B

1. Trec furnici [→] marii saci = prop. principală;
2. *Ca să* coacă [→] și colaci = prop. circ. de scop (1);
3. <u>Și</u> albinele-aduc miere = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

4. aduc colb mărunt de aur = prop. principală;
5. *ca* cercei din el *să* facă cariul = prop. circ. de scop (4);
6. *care*-i meșter faur = prop. atributivă (5).

C

1. *ducînd* = verb [...], gerunziu, atribut verbal;
2. *care* = pronume relativ simplu [...], subiect (în subordonata atributivă);
3. *-i meșter* = verb [...], copulativ [...] + substantiv [...], nume predicativ, formînd împreună predicatul nom. complet;
4. *faur* = adjectiv [...], fără grad de comparație, atribut adjectival.

Atenție!

a) sugerăm să nu fie considerată greșită și interpretarea contextuală a structurii *"meșter faur"* (I) drept substantiv compus (prin similitudine cu *"redactor-șef"*), nume predicativ în nominativ, sau (II) *meșter* — adjectiv (atribut) și *faur* — substantiv (nume predicativ).

161

Declară doar că nu-și aducea aminte cum se petrecuseră lucrurile. Ar fi putut totuși să spună că închizătorul armei soldatului era la el în buzunar, și atunci cu ce îl împușcase soldatul? N-avea nici o dovadă și își dăduse poate seama că soldatul știa și el acest lucru și ar fi negat cu hotărîre că i s-ar fi luat închizătorul în timp ce dormea în post?

(Marin Preda: 94)

A

1. declară = predicat verbal;
2. nu-și aducea aminte = p. verbal;
3. se petrecuseră = p. verbal;
4. ar fi putut = p. verbal;
5. să spună = p. verbal;
6. era = p. verbal;
7. împușcase = p. verbal;
8. n-avea = p. verbal;
9. își dăduse [...] seama = p. verbal;
10 știa = p. verbal;
11 ar fi negat = p. verbal;
12. s-ar fi luat = p. verbal;
13. dormea = p. verbal.

B

1. Declară doar = prop. principală;
2. *că* nu-și aducea bine aminte = prop. compl. directă (1);
3. *cum* se petrecuseră lucrurile = prop. compl. indirectă (2);
4. Ar fi putut totuși = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

5. *să* spună = prop. compl. directă (4);
6. *că* închizătorul [→] era la el în buzunar = prop. compl. directă (5);
7. şi atunci cu ce îl împuşcase soldatul = prop. principală (interogativă);
8. N-avea nici o dovadă = prop. principală;
9. şi îşi dăduse poate seama = prop. principală;
10 *că* soldatul ştia şi el acest lucru = prop. compl. indirectă (9);
11. şi [*că*] ar fi negat cu hotărîre = prop. compl. indirectă, (coordonată copulativ cu P_9).)
12. *că* i s-ar fi luat închizătorul = prop. compl. directă (11);
13. *în timp ce* dormea = prop. circ. de timp (12).

Atenţie!

a) prop. a III-a poate fi socotită compl. directă dacă o contragem: ... nu-şi aducea aminte ÎNTÎMPLAREA...
b) "*în timp ce*" → element de relaţie (= *cînd*), deci nu se vor analiza separat.

C

1. *doar* = adverb de mod [...] fără f. sint.;
2. *atunci* = adverb de timp cu valoare conclusivă, (=*deci*) fără f. sint.;
3. *cu ce* = pronume interogativ simplu [...], compl. indirect (ca sens indică instrumentul acţiunii);
4. *nici o* = adjectiv pronomial negativ [...] atribut adjectival;
5. *poate* = adverb de mod, fără f. sint. (este socotit cuvînt de umplutură).

162

I Ascultă-mă pe mine, dacă vrei ca lucrurile să iasă bine.
II De tună şi fulgeră, nu te speria.
III În caz că apele răului cresc prea mult, nu te încumeta să treci prin vad.
(Manual; 96)

A

1. ascultă = predicat verbal;
2. vrei = p. verbal;
3. să iasă = p. verbal;
4. tună = p. verbal
5. fulgeră = p. verbal;
6. nu te speria = p. verbal;
7. cresc = p. verbal;
8. nu te încumeta = p. verbal;
9. să treci = p. verbal;

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) pentru gruparea *"să iasă bine"* se pot ivi trei interpretări:
I. *să iasă* = verb predicativ, predicat verbal;
II. *să iasă bine* = verb copulativ + nume predicativ-predicat nom. complet;
III. *să iasă bine* = locuțiune verbală (cu sensul *"a reuși"*) — predicat verbal.
Am optat pentru prima variantă.

B

1. Ascultă-mă pe mine = prop. principală;
2. *dacă* vrei = prop. circ. condițională (1);
3. *ca* lucrurile *să* iasă bine = propoziție compl. directă (2);
4. *De* tună = prop. circ. condițională (6);
5. și [*de*] fulgeră = prop. circ. condițională (6);
6. nu te speria = prop. principală;
7. *În caz că* apele rîului cresc prea mult = prop. circ. condițională (8);
8. nu te încumeta = prop. principală;
9. *să* treci prin vad = prop. compl. indirectă (8).

Atenție!

a) *"În caz că"* = element de relație (=*dacă*), deci nu se vor analiza separat (!! a nu se confunda cu *"în cazul că"* = subst. cu prepoziție + conjuncție)

C

1. *-mă* = pronume personal [...], compl. direct;
2. *în caz că* = locuțiune conj. subordonatoare, fără f. sint.

163

I. Aș fi aflat dacă m-ai fi căutat după-amiază acasă.
II. Ar fi bine *dacă* ai cunoaște potecile in munți.
III. Întrebarea este dacă ai să reușești să urci pînă sus.
IV. Hotărîrea dacă va dormi la cabană în noaptea aceasta nu este definitivă.
V. De nu te observă, nu fi supărat.
VI. Să-l fi strigat mai tare, te-ar fi auzit.
VII. Mîine trebuie să pleci la Constanța, dacă vrei să ne mai găsești acolo.
VIII. Sfatul lui este să pleci imediat.
IX. Spune de vrei să mai rămîi sau preferi să pleci.
X. Se rușina să plece înaintea celorlalți.
XI. Îi plăcea mult să cînte la pian.

Scanned with OKEN Scanner

XII. Hotărîrea să amînăm plecarea nu-i convenea nici lui, nici mie.

(Manual; 96)

A

1. aș fi aflat = predicat verbal;
2. ai fi căutat = p. verbal;
3. ar fi bine = p. nom. complet;
4. ai cunoaște = p. verbal;
5. este = p. nom. incomplet;
6. ai să reușești = p. verbal;
7. să urci = p. verbal;
8. va dormi = p. verbal;
9. nu este definitivă = p. nom. complet;
10. nu [...] observă = p. verbal;
11. nu fi supărat = p. nom. complet;
12. să [...] fi strigat = p. verbal;
13. ar fi auzit = p. verbal;
14. trebuie = pe verbal;
15. să pleci = p. verbal;
16. vezi = p. verbal;
17. să [...] găsești = p. verbal;
18. este = p. nom. complet;
19. să pleci = p. verbal;
20. spune = p. verbal;
21. vrei = p. vberbal;
22. să [...] rămîi = p. verbal;
23. preferi = p. verbal;
24. să pleci = p. verbal;
25. se rușina = p. verbal;
26. să plece = p. verbal;
27. plăcea = p. verbal;
28. să cînte = p. verbal;
29. să amînăm = p. verbal;
30. nu [...] convenea = p. verbal.

Atenție!

a) I. *nu este definitivă* = predicat nom. complet;
II. *nu este definitivată* = p. verbal (diateza pasivă);
b) I. *nu fi supărat* = p. nom. complet;
II. *nu este supărat* (!! *de către cineva*) = p. verbal (diateza pasivă).

B

1. Aș fi aflat = prop. principală;
2. *dacă* m-ai fi căutat după-amiaza acasă = prop. completivă directă;
3. Ar fi bine = prop. principală;
4. *dacă* ai cunoaște potecile în munți = prop. subiectivă;
5. Întrebarea este = prop. principală;
6. *dacă* ai să reușești = prop. predicativă;
7. *să* urci pînă sus = prop. compl. directă;
8. Hotărîrea [...] nu este definitivă = prop. principală;
9. *dacă* va dormi la cabană în noaptea aceasta = prop. atributivă;
10. *De* nu te observă = prop. circ. condițională;
11. nu fi supărat = prop. principală;
12. *Să*-l fi strigat mai tare = prop. circ. condițională;

Scanned with OKEN Scanner

13. te-ar fi auzit = prop. principală;
14. *să* pleci la Constanța [mîine] = prop. subiectivă;
15. trebuie = prop. principală;
16. *dacă* vrei = prop. circ. condițională;
17. *să* ne mai găsești acolo = prop. compl. directă;
18. Sfatul lui este = prop. principală;
19. *să* pleci imediat = prop. predicativă;
20. Spune = prop. principală (imperativă);
21. *de* vrei = prop. compl. directă;
22. *să* rămîi = prop. compl. directă;
23. sau [*dacă*] preferi = prop. compl. directă (coordonată disjunctiv cu P21);
24. *să* pleci = prop. compl. directă;
25. Se rușina = prop. principală;
26. *să* plece înaintea celorlalți = prop. compl. indirectă;
27. Îi plăcea mult = prop. principală;
28. *să* cînte la pian = prop. subiectivă;
29. Hotărîrea [...] nu-i convenea nici lui, nici mie = prop. principală;
30. *să* amînăm plecarea = prop. atribuțivă. (intercalată)

Atenție!

a) prezența virgulei între P1 și P2 ar fi sugerat că P2 este subordonată circ. condițională.

C

1. *acasă* = adverb de loc, simplu, compl. circ. de loc;
2. *pînă sus* = adverb de loc + prepoziție, compl. circ. de loc;
3. *înaintea celorlalți* = pronume demonstrativ de depărtare [..], genitiv (are prepoziția "*înaintea*"), compl. circ. de timp.

164

– Domnule, îmi zise părintele Ghermănuță la plecare, nu era rău să mai fi zăbovit dumneavoastră cîteva zile la noi, că-i tocmai la primenitul luminii și vremea poate să se schimbe; și de v-a apuca ploaia-n pădure, apoi are să vă fie greu de tot; și, mai ales, cum nu cunoșteți dumneavoastră drumul, se poate întîmpla să rătăciți, că potecile se taie și se încrucișează între ele... *(Calistrat Hogaș, 97)*

Scanned with OKEN Scanner

A

1. zisese = predicat verbal;
2. nu era rău = p. nom. complet (expresie verbală impersonală)
3. să [...] fi zăbovit = p. verbal;
4. -i = p. verbal;
5. poate = p. verbal;
6. să se schimbe = p. verbal;
7. -a apuca = p. verbal [viitorul popular = (vă) va apuca];
8. are să [...] fie greu de tot = p. nom. complet (verb copulativ la viitor popular + adverb + locuțiune adverbială indicînd superlativul absolut, expresie verbală impersonală);
9. nu cunoașteți = p. verbal;
10. se poate = p. verbal;
11. să rătăciți = p. verbal;
12. se taie = p. verbal;
13. se încrucișează = p. verbal;

B

1. Domnule, [...] nu era rău = prop. principală;
2. îmi zisese părintele Ghermăniță la plecare = prop. principală (independentă);
3. *să* mai fi zăbovit [→] la noi = prop. subiectivă (1);
4. *că*-i tocmai la primenitul luminii = prop. circ. de cauză (3);
5. *și* [*că*] vremea poate = prop. circ. de cauză (3);
6. *să* se schimbe = prop. compl. directă (5);
7. *și* [...] apoi are să vă fie greu de tot = prop. principală;
8. *de* v-a apuca ploaia în pădure = prop. subiectivă (7);
9. *și*, mai ales, [...] se poate întîmpla = prop. principală;
10. *cum* nu cunoașteți dumneavoastră drumul = prop. circ. de cauză (cum = *fiindcă*);
11. *să* rătăciți = prop. subiectivă (9); element regent — verbul reflexiv impersonal *"(a se) întîmpla"* vezi și textul nr. 74;
12. *că* potecile se taie = prop. circ. de cauză (11);
13. *și* [*că*] se încrucișează între ele = prop. circ. de cauză (11).

Atenție!

a) propoziția a VIII-a are regent (*"are să vă fie greu de tot"*) o expresie verbală unipersonală-impersonală, care va cere un subiect exprimat printr-o întreagă propoziție, de aceea am considerat că este o subiectivă, deși aceasta are un aspect de aparentă condițională.

C

1. *cîteva* = adjectiv pronominal nehotărît [...], atribut adjectival;
2. *zile* = substantiv [...], acuzativ [...], nearticulat, compl. circ. de timp;

Scanned with OKEN Scanner

3. *tocmai* = adverb de mod [...], compl. circ. de timp;
4. *apoi* = adverb de mod [...], fără f. sint.;
5. *de tot* = locuțiune adverbială de mod (prepoziție + adverb), indicînd superlativul absolut (*greu de tot* = *foarte greu*); singur nu are f. sint. ci împreună cu adjectivul căruia îi formează gradul de comparație;
6. *poate* = verb (= *ar putea*) predicativ [...], predicat verbal.

165

— Prea bine! prea bine! zise dascălul Clâiță, cînd află despre hotărîrea lui Huțu. Foarte frumos! Omul trebuie să adune învățătura cîtă vreme e tînăr, căci mai tîrziu, cînd are nevastă și copii, ar mai voi să învețe, dar nu are timp și nu are tignă (tihnă). Trebuie să muncească, pentru ca să-i poată hrăni. Cînd nu are nevastă și copii, poate să facă ce vrea. Pentru că să vezi tu: e multă învățătură în lume și e frumos dacă poți să ți-o cîștigi toată.

(Ioan Slavici; 97)

A

1. prea bine = p. nom. complet (cu verb copulativ presupus, adv. predicativ la superlativ absolut; adv. + adv.; *prea* = *foarte*);
2. prea bine = p. nom. complet (cu vb. copulativ presupus);
3. zise = p. verbal
4. află = p. verbal;
5. foarte frumos = p nom. complet (cu vb. copulativ presupus);
6. să adune = p. verbal;
7. trebuie = p. verbal;
8. e tînăr = p nom. complet;
9. ar [..] voi = p. verbal;
10. are = p. verbal;
11. să învețe = p. verbal;
12. nu are = p. verbal;
13. trebuie = p. verbal;
14. să muncească = p. verbal;
15. să [...] poată = p. verbal;
16. nu are = p. verbal;
17. poate = p. verbal;
18. să facă = p. verbal;
19. vrea = p. verbal;
20. să vezi = p. verbal;
21. e = p. verbal;
22. e frumos = p. nom. complet (expresie vb. impersonală);
23. poți = p. verbal;
24. să [...] cîștigi = p. verbal.

B

1. prea bine = prop. principală;
2. prea bine = prop. principală;
3. zise dascălul Clâiță = prop. principală (independentă);
4. *cînd* află despre hotărîrea lui Huțu = prop. circ. de timp (3);
5. foarte frumos = prop. principală;
6. *să* adune învățătura [omul] = prop. subiectivă (7);

Scanned with OKEN Scanner

7. trebuie = prop. principală;
8. *cîtă vreme* e tînăr = prop. circ. de timp (6);
9. *căci* mai tîrziu [...] ar mai voi = prop. circ. de cauză (7);
10 *cînd* are nevastă și copii = prop. circ. de timp. (intercalată);
11. *să* învețe = prop. compl. directă (9);
12. dar nu are timp = prop. circ. de cauză (6);
13. trebuie = prop. principală;
14. *să* muncească = prop. subiectivă (13);
15. *pentru că să*-i poată hrăni = prop. circ. de scop (14);
16. *cînd* nu are nevastă și copii = prop. circ. de timp (17);
17. poate = prop. principală;
18 *să* facă = prop. compl. directă (17);
19 *ce* vrea = prop. compl. directă (18);
20 *să* vezi tu = prop. principală (incidentă);
21. *pentru că* e multă învățătură în lume = prop. circ. cauzală;
22. și *(pentru că)* e frumos = prop. circ. cauzală;
23. *dacă* poți = prop. subiectivă (22);
24. *să* ți-o cîștigi toată = prop. compl. directă (23).

Atenție!

A) prop. a III și a IV-a alcătuiesc o frază independentă (o principală și o temporală); deci într-o eventuală schemă, ele nu vor fi în relație cu celelalte propoziții ale textului;
B) topica prop. a VI-a este schimbată pentru a evidenția elem. de relație "*să*";
C) alte interpretări pentru 20-21-22:
1. în lb. română nu există locuțiunea "*pentru ca să*", ci două elemente distincte: "*pentru că*" = locuțiune specializată în exprimarea ideii de cauzalitate și "*să*" = conjuncție:
a) subordonatoare semispecializată ⇒ scopul;
b) subordonatoare nespecializată ⇒ alte propoziții: directă, indirectă, etc.;
c) nesubordonatoare: ⇒ conjunctivul cu valoare de imperativ.
În această situație vom vorbi de o cauză: "*pentru că [...] e multă învățătură în lume*", chiar și de a II-a: "și [*pentru că*] *e frumos*", *propoziții* care nu au regentă exprimată, ci presupusă.
De asemenea, rămîne o propoziție :"*să vezi tu*" — pe care putem s-o considerăm incidentă (!! nu independentă); vezi și textul 48;
II. În cazul în care socotim prop. a XX-a principală ("*să*" formează o conj. cu val. de imperativ), se justifică și mai bine cele două cauzalități; semnul numit "*două puncte*" sprijină această afirmație.
III. "*pentru că să vezi tu*" = prop. principală. (imperativă) + "*e multă învățătură în lume*" = prop. compl. directă; "*e frumos*" = prop. compl. directă.

Scanned with OKEN Scanner

1. *despre hotărîrea* = subst. [...], compl. indirect;
2. *cîtă vreme* = locuț. adv. cu val. relativă, compl. circ. de timp;
3. *timp* = subst [...] compl. direct;
4. *(a) hrăni* = verb [...], predicativ [...], infinitiv [...], compl. direct.

166

Lîngă lacul care-n tremur somnoros și lin se bate,
Vezi o masă mare-ntinsă cu făclii prealuminate,
Căci din patru părți a lumii împărați și-mpărătese
Au venit ca să serbeze nunta gingașei mirese.

Socru roagă-n capul mesei să poftească să se pună
Nunul mare, mîndrul soare, și pe nună, mîndra lună.
Si s-asază toti la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul,
Lin vioarele răsună, iară cobza tine hangul.

(Mihai Eminescu; 97 — 98)

A

1. se bate = predicat verbal;
2. vezi = p. verbal;
3. au venit = p. verbal;
4. ca să serbeze = p. verbal;
5. roagă = p. verbal;
6. să poftească = p. verbal;
7. să se pună = p. verbal;
8. s-așează = p. verbal;
9. cum [...] -s = p. nom. complet (adv. rel. + vb. cop.);
10. cum [...] -i = p. nom. complet (adv. rel. + vb. cop.);
11 răsună = p. verbal;
12. ține hangul = p. verbal (locuț. verb.)

B

1. *care*-n tremur somnoros și lin se bate = prop. atributivă (intercalată; 2);
2. Lîngă locul [...] vezi o masă mare-ntinsă cu făclii prealuminate = prop. principală;
3. *căci* din patru părți a lumii împărați și-mpărătese // Au venit = prop. circ. de cauză (2);
4. *ca să* serbeze nunta gingașei mirese = prop. circ. de scop (3);
5. socrul roagă [...] Nunul mare, mîndrul soare, și pe nună mîndra lună = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

6. *să* poftească = prop. compl. directă (5);
7. *să* se pună-n capul mesei = prop. compl. directă (6);
8. Și s-așează toți la masă = prop. principală;
9. *cum* li-s anii = prop. circ. modală (8);
10. *cum* li-i rangul = prop. circ. de mod (8);
11. Lin vioarele răsună = prop. principală;
12. iară cobza ține hangul = prop. principală.

C

1. *în tremur* = subst. [...], compl. circ. de mod;
2. *lin* = adverb de mod [...], compl. circ. de mod;
3. *prealuminate* = adj. (provenit din participiu) [...] superlativ absolut [...], atr. adjectival;
3. *nunul* = subst. [...] acuzativ, compl. direct.
4. *mîndrul* = adj. [...] gradul de comp. (formal) pozitiv, cu sens lexical (*nu* morfologic), de superlativ absolut, art. hot. "*l*" aparținînd subst. "*soare*", atr. adjectival.

167

– Prin voi trimit și eu răspuns lui Crassus al vostru, preaslăvitul, și pentru mine amenințarea lui e ca o bute goală ce se rostogolește pe un deal. E zgomot mult, dar nu se teme nimeni... De vrea pămînturile gete, de ne vrea robi, de vrea cetatea mea săracă de piatră, să vină să le ia. *(Alexandru Mitru; 98)*

A

1. trimit = p. verbal
2. e ca o bute = p. nom. complet;
3. se rostogolește = p. verbal;
4. e = p. verbal;
5. nu se teme = p. verbal;
6. vrea = p. verbal;
7. vrea = p. verbal;
8. vrea = p. verbal;
9. să vină = p. verbal;
10. să [...] ia = p. verbal.

B

1. Prin noi trimit [→] preaslăvitul = prop. principală;
2. și pentru mine amenințarea lui e ca o bute goală = prop. principală;
3. *ce* se rostogolește pe un deal = prop. atributivă (2);
4. E zgomot mult = prop. principală;
5. dar nu se teme nimeni = prop. principală;
6. *De* vrea pămînturile gete = prop. circ. condițională (9);
7. *de* ne vrea robi = prop. circ. condițională (juxtapusă la P_6);

Scanned with OKEN Scanner

8. *d* vrea cetatea mea săracă de piatră = prop. circ. condițională (9);
9. să vină = prop. principală;
10. *să* le ia = prop. circ. de scop (9).

Atenție!

a) "*să*" (prop. a XI-a) nu are val. subordonatoare (deci propoziție principală), ci formează un conjunctiv cu val. de imperativ.

C

1. *prin voi* = pron. pers. [...] compl. indirect;
2. *preaslăvitul* = adj. substantivizat [...], atr. apozițional;
3. *nimeni* = pron. negativ [...] nominativ, subiect;
4. *gete* = adj. propriu-zis [...] acuzativ, atr. adjectival;
5. *ne* = pron. pers. [...], acuzativ, forma neaccentuată, compl. direct.

168

a) Ba chiar mă pîrau și pe mine, deși îmi vedeam de treabă.

b) — Vom vedea dacă minte, spuse jupînul; dar dacă nu minte; ați pățit- o, chiar dacă ați furat amîndoi bani din tejghea. *(Panait Istrati; 98)*

c) Niciodată însă nu i-am văzut batjocoritori cu "căpitan" Mavromati, oricît îmi părea de ridicolă apropierea aceasta. *(Panait Istrati; 98)*

A

1. pîrau = predicat verbal;
2. vedeam = p. verbal;
3. vom vedea = p. verbal;
   minte = p. verbal;
   [illegible] = p. verbal;
6. nu minte = p. verbal;
7. ați pățit = p. verbal;
8. ați furat = p. verbal;
9. am văzut = p. verbal;
10. oricît [...] părea de ridicolă = p. nom. complet.

Atenție!

a) (îmi) *vedeam de treabă* = nu este locuț. verbală;
b) *oricît părea de ridicolă* = p. nom. complet (pentru că "*oricît*" + "*de*" + "*ridicolă*" nu se pot analiza sintactic — decît în corelație cu vb. copulativ "*părea*")

B

1. Ba chiar mă pîrau și pe mine = prop. principală;
2. *deși* îmi vedeam de treabă = prop. circ. concesivă (1);

Scanned with OKEN Scanner

3. Vom vedea = prop. principală;
4. *dacă* mințea = prop. compl. directă (3);
5. spusejupînul = prop. principală (independentă);
6. *dacă* nu minte = prop. circ. condițională (intercalată; 7);
7. dar [...] ați pățit-o = prop. principală;
8. *chiar dacă* ați furat [→] din tejghea = prop. circ. concesivă (7);
9. Niciodată însă nu i-am văzut [→]]Movromati = prop. principală
10. *oricît* îmi părea de ridicolă apropierea aceasta = prop. circ. concesivă (9).

C

1. *ba* = conj. coord. adversativă [...] fără f. sint.
2. (ați pățit)-*o* = pron. pers. [...] fără f. sint.

169

Și, deși eram încredințat că, în cele din urmă biruința va cumpăni spre partea Pisicuții, mă hotărîi totuși să intru la mijloc în această epopee măreață... *(Calistrat Hogaș; 101)*

A

1. era încredințat = p. verbal (diat. pasivă);
2. va cumpăni = p. verbal;
3. mă hotărîi = p. verbal;
4. să intru = p. verbal.

B

1. *deși* eram încredințat = prop. circ. concesivă (3);
2. *că*, în cele din urmă, biruința va cumpăni spre partea Pisicuței = prop. compl. indirectă (1);
3. și [...] mă hotărîi totuși = prop. principală;
4. *să* intru la mijloc în această epopee măreață = prop. compl. indirectă (3).

C

1. *în cele din urmă* = locuț. adv. de timp (prop. + pron. demonstrativ. + loc. adv.), compl. circ. de timp;
2. *totuși* = adv. mod cu sens concesiv (*totuși* = *în ciuda acestora*);
3. *această* = adj. pron. demonstrativ, de apropiere [...], acuz., atr. adjectival.

170

Însă, oricît de bun băiat ar fi fost, avea și el păcatele lui. *(Ioan Slavici; 101)*

Scanned with OKEN Scanner

A

1. oricît de bun [...] ar fi fost = predicat nominal complet;
2. avea = p. verbal.

B

1. *oricît* de bun ar fi fost = prop. circ. concesivă;
2. Însă [...] avea și el păcatele lui = prop. principală.

C

1. *oricît de* = locuț. adv. relativă, indicînd superlativul absolut al adj. "*bun*"; singur nu are f. sint., ci împreună cu adj. "*bun*" — nume predicativ.
2. *și* = adv. modal de nuanțare (*și* = *chiar și; pînă și*), fără f, sint.

171

Avea ochii cîrpiți de somn, fiindcă, deși era trecut de amiază, abia se sculase din pat.
(Fănuș Neagu; 101)

A

1. avea = predicat verbal;
2. era trecut = p. nom. complet;
3. se sculase = p. verbal.

Atenție!

a) *era trecut* — nu este p. verbal; nu este, aici vorba de diateza pasivă, ci de verb copulativ + nume predicativ.

B

1. Avea ochii cîrpiți de somn = prop. principală;
2. *deși* era trecut de amiază = prop. circ. concesivă (intercalată);
3. *fiindcă* [...] abia se sculase din pat = prop. circ. de cauză (2).

C

1. *cîrpiți* = verb [...] participiu (devenit adj.) [...] atr. adjectival;
2. *de somn* = substantiv [...] compl. circ. de cauză;
3. *abia* = adv. de mod [...], compl. circ. de timp.

Scanned with OKEN Scanner

172

N-am doborît nici un bombardier, cu toate că erau mari cît niște case...
(Marin Preda; 101)

A

1. n-am doborît = predicat verbal;
2. erau mari = p. nom. complet;

B

1. N-am doborît nici un bombardier = prop. principală;
2. *cu toate că* erau mari cît niște case = prop. circ. concesivă.

C

1. *nici un* = adj. pron. negativ [...] atr. adjectival;
2. *cît niște case* = subst. [...] acuzativ cu adv. de comparație folosit ca prepoziție; art. nehot. "*niște*", compl. circ. de mod.

173

Spuneți-i dar aceluia ce v-a trimis la noi că liberi sîntem și liberi vom trăi, chiar de ar fi Crassus de zece ori mai tare decît este!... *(Alexandru Mitru; 101)*

A

1. spuneți = predicat verbal;
2. -a trimis = p. verbal;
3. liberi sîntem = p. nom. complet;
4. vom trăi = p. verbal;
5. ar fi [...] mai tare = p. nom. complet;
6. este = p. verbal.

B

1. Spuneți-i dar aceluia = prop. principală;
2. *ce* v-a trimis la noi = prop. atributivă (1);
3. *că* liberi sîntem = prop. compl. directă (1);
4. și [*că*] liberi vom trăi = prop. compl. directă (1);
5. *chiar de* ar fi Crassus de zece ori mai tare = prop. circ. concesivă (4);
6. *decît* este = prop. circ. de mod (5).

C

1. *-i* = pron. pers. [...], dativ, forma neaccentuată, compl. indirect;

Scanned with OKEN Scanner

2. *ce* = pron. rel. simplu [...] nominativ, subiect;
3. *de zece ori* = numeral cardinal adverbial (de repetiție), compl. circ. mod.

174

a) Vrei, nu vrei, trebuie să faci acest tratament.
b) Oricît mi-aș frămînta mintea, nu știu unde am pus stiloul cel vechi.

(Manual; 101)

A

1. vrei = p. verbal;
2. nu vrei = p. verbal;
3. trebuie = p. verbal;
4. să faci = p. verbal;
5. mi-aș frămînta = p. verbal;
6. nu știu = p. verbal;
7. am pus = p. verbal.

B

1. Vrei = prop. circ. concesivă (*chiar dacă vrei*)
2. nu vrei = prop. circ. concesivă (*chiar dacă nu vrei*);
3. trebuie = prop. principală;
4. *să* faci acest tratament = prop. subiectivă (3);
5. *Oricît* mi-as frămînta mintea = prop. circ. concesivă (6);
6. nu știu = prop. principală;
7. *unde* am pus stiloul cel vechi = prop. compl. directă (6).

Atenție!

a) în stabilirea felului unor propoziții, *intonația* și *topica* întăresc *sensul logic al* enunțului:

I. *Vrei,* [1]/ *nu vrei,* [2]/ *trebuie* [3]/ ... (= prop. circ. concesive);
II. *Vrei,* [1]/ *înveți* [2]/; *nu vrei* [3]/, nu înveți[4]/. (= prop. circ. condiționalale);
III. Ai caiet, [1]/ ai creion, [2]/ scrie! [3]/ (= principale).

C

1. *oricît* = adverb nehotărît (cu val. relativă) compl. circ. de mod;
2. *mi* = pron. personal [...], dativ, compl. indirect;
3. *unde* = adv. rel. [...], compl. circ. de loc.

Scanned with OKEN Scanner

175

Deși înserarea își așternuse vălul ei mohorît peste cîmpia întinsă, Stelian își continua cu hotărîre drumul. Chiar dacă ar fi întîmpinat orice obstacol, nu s-ar fi abătut de la planul său, măcar că era foarte obosit. Chiar de întîrzii puțin, nu se întîmplă nimic, deoarece tata știe că drumul a fost lung și anevoios.

De-ar fi știut că va călători toată noaptea, tot nu s-ar fi dat bătut.

Oricum încercam noi să-l oprim și oricum căutam să-l convingem că exagerează, el mergea neabătut înainte. *(Manual; 101-102)*

A.

1. își așternuse = p. verbal;
2. își continuă = p. verbal;
3. ar fi întîmpinat = p. verbal;
4. nu s-ar fi abătut = p. verbal;
5. era foarte obosit = p. nom. complet;
6. întîrzii = p. verbal;
7. nu se întîmplă = p. verbal;
8. știe = p. verbal;
9. a fost lung și anevoios = p. nom. complet (nume pred. multiplu);
10. ar fi știut = p. verbal;
11. va călători = p. verbal;
12. nu s-ar fi dat bătut = p. verbal (locuț. vb.);
13. încercam = p. verbal;
14. să [...] oprim = p. verbal
15. căutam = p. verbal;
16. să [...] convingem = p. verbal;
17. exagerează = p. verbal;
18. mergea = p. verbal.

B

1. *Deși* înserarea își așternuse [→] întinsă = prop. circ .consesivă (2);
2. Stelian își continua cu hotărîre drumul = prop. principală;
3. *Chiar dacă* ar fi întîmpinat orice obstacol = prop. circ. concesivă (4);
4. nu s-ar fi abătut de la planul său = prop. principală;
5. *măcar că* era foarte obosit = prop. circ. concesivă (4);
6. *Chiar de* întîrzii puțin = prop. circ. concesivă (7);
7. nu se întîmplă nimic = prop. principală;
8. *deoarece* tata știe = prop. circ. cauzală (7);
9. *că* drumul a fost lung și anevoios = prop. compl. directă (8);
10. *De*-ar fi știut = prop. circ. concesivă (12);
11. *că* va călători toată noaptea = prop. compl. directă (10);
12. tot nu s-ar fi dat bătut = prop. principală;
13. *Oricît* încercam noi = prop. circ. concesivă (18);
14. *să*-l oprim = prop. compl. directă (13);
15. *și oricum* căutam = prop. circ. concesivă (18);
16. *să*-l convingem = prop. compl. directă (15);

Scanned with OKEN Scanner

17. *că* exagerează = prop. comp. indirectă (16);
18. el mergea neabătut înainte = prop. principală.

C

1. *orice* = adj. pron. nehot. [...] acuzativ, atr. adjectival;
2. *său* = adj. pron. posesiv [...] acuzativ, atr. adjectival;
3. *nimic* = pron negativ, nominativ, subiect;
4-5. *toată* + *noaptea* = adj. pron. nehot. [...], atr. adjectival + subst. [...] compl. circ. de timp;
6. *tot* = adv. de mod, corelativ în regentă pentru concesiva P_{10}, fără f. sint.
7. *neabătut* = adv. de mod negativ, compl. circ. de mod.

176

Îmi aduc aminte că eram copil mic și că priveam cînd la picioarul cel scurt al lui Budulea, cînd la Huțu, care ședea cu cimpoile într-un colț al casei. Mai țin apoi minte că i-am dat o bucată de plăcintă, că l-am bătut, fiindcă nu voia să-mi lase cimpoiul, și că era băiat bun, căci nu s-a supărat deși era mai mare decît mine. *(Ioan Slavici; 102)*

A

1. îmi aduc [...] aminte = predicat verbal (loc. vb.);
2. eram copil = p. nom. complet;
3. priveam = p. verbal;
4. ședea = p. verbal;
5. țin [...] minte = p. verbal (loc. verbală);
6. am dat = p. verbal;
7. am bătut = p. verbal;
8. nu voia = p. verbal;
9. să [...] lase = p. verbal;
10. era băiat = p. nom. complet;
11. nu s-a supărat = p. verbal;
12. era mai mare = p. nom. complet.

B

1. Îmi aduc numai aminte = prop. principală;
2. *că* eram copil mic = prop. compl. indirectă (1);
3. *și că* priveam cînd la piciorul cel scurt al lui Budulea, cînd la Huțu = prop. compl. indirectă (2);
4. *care* stătea cu cimpoile într-un colț al casei = prop. atributivă (3);
5. Mai țin apoi minte = prop. principală;
6. *că* i-am dat o bucată de plăcintă = prop. compl. directă (5);
7. *că* l-am bătut = prop. compl. directă (5);
8. *fiindcă* nu voia = prop. circ. de cauză (7);
9. *să*-mi lase cimpoiul = prop. compl. directă (8);
10. *și că* era băiat bun = prop. compl. directă (5);

Scanned with OKEN Scanner

11. *căci* nu s-a supărat = prop. circ. de cauză (10);
12. *deși* era mai mare decît mine = prop. circ. concesivă (11).

C

1. *numai* = adv. modal de restricție [...], compl. circ. de mod;
2. *cînd* ..., *cînd* = adv. de timp (de obicei, "*cînd*" apare ca adv. interogativ- relativ) sînt corelative, f. sint. de compl. circ. de timp;
3. *apoi* = adv. de timp [...] compl. circ. de timp.

177

Deși războiul era terminat în vara anului 106, împăratul Traian a mai întîrziat în Dacia pînă în primăvara anului următor, cînd se întoarce la Roma pentru a-și serba triumful.
(Istoria României; 102)

A

1. era terminat = predicat verbal (diat. pasivă);
2. a [...] întîrziat = p. verbal;
3. se întoarce = p. verbal.

B

1. *Deși* războiul era terminat în vara anului 106 = prop. circ. concesivă (2);
2. împăratul Traian a mai întîrziat [→] următor = prop. principală;
3. *cînd* se întoarce la Roma pentru a-și serba triumful = prop. atributivă (2).

C

1. *106* = numeral cardinal compus, [...], atr. adjectival;
2. *-și* = pron. reflexiv [...] dativul posesiv, f. sint. de atribut pronominal (*triumful său*);
3. *pentru a* [...] *serba* = vb. predicativ, [...] compl. circ. de scop.

178

Și, deși în împrejurări grele filozofia nu m-a părăsit, cu alte cuvinte, deși eram încredințat că și potecile, ca orice lucru în lumea asta, trebuiau să aibă mai la urmă un capăt și un sfîrșit, totuși o nemărginită și neputincioasă ciudă mă cuprindea cînd vreuna din ele, cu apucăturile ei de femeie vicleană, mă purta după voie de nas pînă la hotarele murelor sau ale ciupercilor, ș-apoi deodată, ca și cum cineva i-ar fi tăiat capul, se curma, își dădea sufletul și murea la marginea vreunui desiș încîlcit și întunecos al pădurilor...
(Calistrat Hogaș; 102)

Scanned with OKEN Scanner

A

1. nu [...] -a părăsit = p. verbal;
2. eram încredințat = p. nom. complet;
3. trebuiau = p. verbal;
4. să aibă = p. verbal;
5. cuprindea = p. verbal;
6. purta [...] de nas = p. verbal;
7. ar fi tăiat = p. verbal;
8. se curma = p. verbal;
9. își dădea sufletul = p. verbal;
10. nu vreau = p. verbal.

Atenție!

a) locuț. vb. "*își dădea sufletul*" este situată într-o gradație ascendentă a sensului: "*se curma, își dădea sufletul și murea*", realizată de autor pe baza unei enunțări aparent pleonastice; la fel trebuie interpretată și enumerarea "*un capăt și un sfîrșit*" motiv pentru care substantivele au fost considerate drept complemente directe ale verbului "*să aibă*", parte multiplă de propoziție, și nu drept elemente ale unei locuț. vb. cu sensul contextual "*să se sfîrșească*".

B

1. *deși* în împrejurări grele filozofia nu m-a părăsit = prop. circ. concesivă (intercalată;5);
2. *deși* eram încredințat [cu alte cuvinte] = prop. circ. concesivă (intercalată; 5);
3. *că* și potecile, ca orice lucru pe lumea asta, trebuiau = prop. comp. directă (intercalată; 2);
4. *să* aibă mai la urmă un capăt și un sfîrșit = prop. compl. directă (intercalata; 3);
5. *și* [...] totuși o nemărginită și neputincioasă ciudă mă cuprindea = prop. principal;
6. *cînd* vreunuia din ele, cu apucăturile ei de femeie virtuoasă, mă purta după voie de nas pînă la [...] ciupercilor = prop. circ. de timp (5);
7. *ca și cum* cuiva i-ar fi tăiat capul = prop. circ. de mod (intercalată, 6);
8. *și* apoi deodată [...] se curma = prop. circ. de timp (5);
9. își dăduse sufletul = prop. circ. de timp (5);
10. *și* murea la marginea vreunui dâmb încîlcit și întunecos ai pădurilor = prop. circ. de timp (5).

Atenție!

a) prop. a IV-a este compl. directă (și nu subiectivă) pentru că verbul regent "*a trebui*" este folosit cu valoare personală (!!! vezi și poezia lui M. Sorescu — "*Trebuiau să poarte un nume*");
b) prop. a II-a apare în această topică pentru a evidenția elem. de relație subordonator ("*deși*");

Scanned with OKEN Scanner

c) prop. VIII-IX-X presupun, în logica textului, adverbul relativ "*cînd*".

C.

1. *cu alte cuvinte* = locuț. conjuncțională (*deci*) fără f. sint. (construcție incidentă);
2. *ca* [...] *lucru* = subst. [...], compl. circ. de mod;
3. *orice* = adj. pron. nehot. [...], atr. adjectival;
4. *mai la urmă* = loc. adv. de timp [...], compl. circ. de timp;
5. *din ele* = pron. pers. [...], atr. pronominal;
6. *după voie* = subst. [...] compl. circ. de mod;
7. *la marginea* = subst. [...], compl. circ. de loc;
8. *vreunui* = adj. pron. nehotărît. [...], genitiv, atr. adjectival.

Atenție!

a) "*după voie*" și "*la marginea*" sînt substantive cu prepoziție, nu locuțiuni (adverbială, respectiv prepozițională); probați cu argumentele oferite în partea I a lucrării.

179

Și ce se petrecea cu el era așa nou pentru mine, că nu-l mai slăbeam din vedere.
(Panait Istrati: 104)

A

1. se petrecea = p. verbul;
2. era așa nou = p. nom. complet;
3. nu [...] slăbeau din vedere = p. verbal (locuț. vb. cu sensul "*îl urmăream*");

Atenție!

a) locuț. adv. "*așa (de)*" indică superlativul absolut al adj. "*nou*".

B

1. *ce* se petrecea cu el = prop. subiectivă (intercalată);
2. *și* [...] era așa nou pentru mine = prop. principală;
3. *că* nu-l mai slăbeam din vedere = prop. circ. consecutivă (*că* = *încît*).

C

1. *ce* = pron. relativ simplu [...] nominativ, subiect;
2. *l* = pron. personal [...] acuzativ [...] compl. direct.

Scanned with OKEN Scanner

180

Ba văzînd prietenia sufletească ce mă lega de "căpitan" Mavromati, îi făcea bătrînului atîtea chinuri cu ardei ars și cu altele, încît, într-adevăr, ajunsese să-l gonească din prăvălie. [...] Eram așa de disperat, că, de n-ar fi fost iubirea, pe care o aveam pentru bunul Mavromati, aș fi plecat, așa cum o dorea mizerabilul. [...]

Și nici una, nici două, îmi cîrpește un pumn în nas, de-am căzut grămadă pe dușumea.

(Panait Istrati; 103)

A

1. lega = predicat verbal;
2. făcea = p. verbal;
3. ajunsese = p. nom. incomplet;
4. să [...] gonească = p. verbal;
5. eram așa de disperat = p. nom. complet;
6. n-ar fi fost = p. verbal;
7. aveam = p. verbal;
8. aș fi plecat = p. verbal;
9. dorea = p. verbal;
10. cîrpește = p. verbal;
11. am căzut = p. verbal.

B

1. *ce* mă lega de "căpitan" Mavromati = prop. atributivă (intercalată; 2);
2. Ba văzînd preitenia sufletească [...] îi făcea bătrînului [→] altele = prop. principală;
3. *încît,* într-adevăr, ajunsese = prop. circ. consecutivă (2);
4. *să*-l gonească din prăvălie = prop. predicativă (3);
5. Eram așa de disperat = prop. principală;
6. *de* n-ar fi fost iubirea = prop. circ. condițională (intercalată; 8));
7. *pe care* o aveam pentru bunul Mavromati = prop. atributivă (intercalată; 6);
8. *că* [...] aș fi plecat = prop. circ. consecutivă (5);
9. *așa cum* o dorea mizerabilul = prop. circ. de mod (8);
10. Și nici una, nici două, îmi cîrpește un pumn în nas = prop. principală;
11. *de*-am căzut grămadă pe dușumea = prop. circ. consecutivă (11).

Atenție!

A) ..."*și nici una, nici două, îmi cîrpește*"... suportă următoarele interpretări:

a) două predicate eliptice (și *nu spune* nici una, *nu zice* nici două) + un predicat verbal (*cîrpește*), deci trei propoziții:

a1) toate cele trei = principale;

a2) primele două = circ. de mod, a treia = principală

a3) primele două = circ. concesivă, a treia = principală

b) *nici una, nici două* = locuțiune adverbială [...], compl. circ. de mod (sau concesiv)

Scanned with OKEN Scanner

c1) *nici una* = conjuncție + numeral [...] compl. circ. de mod (sau concesiv);
c2) *nici două* = idem;
— optăm pentru varianta "*b*"

C

1. *ba* = conj. coord. adversativă [...], fără f. sint. (!! cînd echivalează cu "*nu*" este adverb, de obicei într-un dialog: — Ai fost acolo? — *Ba*!)
2. *văzînd* = verb [...], gerunziu [...], compl. circ. de timp (... *cînd vedea*[1] / îi făcea ...[2]/) sau circ. de cauză (..*fiindcă vedea prietenia* [1] / îi făcea ...[2]/);
3. *Mavromati* = subst. [...] atribut subst. apozițional (sau apoziție simplă);
4. *atîtea* = adjectiv [...], atribut adjectival (!! mulți specialiști consideră că "*atît, atîta*"..., "*mult, multă* ..." sînt pronume nehotărîte, respectiv adjective pron. nehotărîte; părerea noastră este că ele nu se conformează definiției pronumelor — înlocuitori ai substantivelor — deci sînt adjective propriu-zise);
5. Comparați:
   a) (pe care) *o* (aveam) = pronume pers. [...], compl. direct;
   b) (cum) *o* (dorea) = pronume pers. [...], formă neutrală, fără f. sint.

181

Mă uitam la amîndoi și mi se păreau atît de nu știu cum, încît mă temeam să privesc lung la dînșii. *(Ioan Slavici; 104)*

A

1. mă uitam = predicat verbal;
2. se păreau atît de nu știu cum = p. nom. complet;
3. mă temeam = p. verbal;
4. să privesc = p. verbal.

B

1. Mă uitam la amîndoi = prop. principală;
2. și nu se păreau atît de nu știu cum = prop. principală;
3. *încît* mă temeam = prop. circ. consecutivă (2);
4. *să* privesc lung la dînșii = prop. compl. indirectă (3).

C

1. *la amîndoi* = numeral colectiv [...] compl. indirect;
2. *atît de nu știu cum* = locuț. adjectivală [...] gradul superlativ absolut [...], (*atît de* = *foarte*), f. sint. de nume predicativ;
3. *la dînșii* = pron. pers. (!! nu pers. de politețe) [...] compl. indirect.

Scanned with OKEN Scanner

182

Atît se veselea Gebila de iscuțimea flăcăului arcaș și astfel o privea Gebeides pe fata regelui, că și un străin de loc ar fi înțeles că cei doi tineri se îndrăgesc...
(Alexandru Mitru; 105)

A

1. se veselea = predicat verbal;
2. privea = p. verbal;
3. ar fi înțeles = p. verbal;
4. se îndrăgesc = p. verbal.

B

1. Atît se veselea Gebila de istețimea flăcăului arcaș = prop. principală;
2. și astfel o privea Gebeides pe fața regelui = prop. principală;
3. că și un străin de loc ar fi înțeles = prop. circ. consecutivă (1-2);
4. că cei doi tineri se iubesc = prop. compl. directă (3).

C

1. *atît* [...] + *astfel* [...] = adverbe de mod (corelative gramaticale în regente pentru subordonata consecutivă), compl. circ. de mod;
2. *acei* = adj. pronominal demonstrativ de depărtare [...] atr. adjectival.

183

Iar stropșitul de lon, cu tulanca de la oi, cu cleștele și vătraiul, face o hodorogeală și un tărăboi, de-ți le auzul. *(Ion Creangă; 105)*

A

1. face = predicat verbal;
2. le = p. verbal.

B

1. Iar stropșitul de lon, cu tulanca de la oi, cu cleștele și vătraiul face o hodorogeală și un tărăboi = prop. principală;
2. de-ți le auzul = prop. circ. consecutivă.

C

1. *stropșitul* = adj. substantivizat [...] subiect;
2. *ți* = pron. pers. [...], dativ [...], compl. indirect

Scanned with OKEN Scanner

Este bine că îți alegi cu grijă cărțile pe care le citești.
Părerea lui este că primăvara aceasta va fi ploioasă.
N-a știut niciodată că era atît de bolnav.
Se plîngea mereu că este un om neînțeles.
Alergau cu toții astfel, că nu te puteai ține după ei.
Că nu putea alerga nu este de mirare.
Mergea foarte încet, că îl dor ambele picioare.
Părerea că numai oamenii graşi sînt sănătoşi este cu totul greşită.
Tipa așa de tare, de se auzea la vecini.
De nu ți-e teamă de frig, poți pleca și așa subțire îmbrăcat.
Du-te de cumpără caiete! *(Manual: 105-106)*

A

1. este bine = predicat nom. complet (expr. vb. unipersonală);
2. îți alegi = p. verbal;
3. citește = p. verbal;
4. este = p. nom incomplet;
5. va fi ploioasă = p. nom. complet;
6. n-a știut = p. verbal;
7. era atît de bolnav = p. nom. complet;
8. se plîngea = p. verbal;
9. era un om = p. nom. complet;
10. alergau = p. verbal;
11. nu [...] puteai = p. verbal;
12. nu putea = p. verbal;
13. nu este de mirare = p. nom. complet (expr. vb. unipersonală);
14. mergea = p. verbal;
15. dor = p. verbal;
16. sînt sănătoşi = p. nom. complet;
17. este [...] greşită = p. nom. complet;
18. țipa = p. verbal;
19. se auzea = p. verbal;
20. nu [...] e = p. verbal;
21. poți = p. verbal;
22. du-te = p. verbal;
23. cumpără = p. verbal.

Atenție!

a) predicatul 11 nu include și pron. "te"; vezi textul nr. 74, pag 999.

B

1. Este bine = prop. principală;
2. *că* îți alegi cu grijă cărțile = prop. subiectivă;
3. *pe care* le citești = prop. atributivă;
4. Părerea lui este = prop. principală;
5. *că* primăvara aceasta va fi ploioasă = prop. predicativă;

Scanned with OKEN Scanner

6. N-a știut niciodată = prop. principală;
7. *că* era atît de bolnav = prop. compl. directă;
8. Se plîngea mereu = prop. principală;
9. *că* este un om neînțeles = prop. compl. indirectă;
10. Alergau cu toții astfel = prop. principală;
11. *că* nu te puteai ține după ei = prop. circ. consecutivă;
12. *Că* nu puteau alerga = prop. subiectivă;
13. nu este de mirare = prop. principală;
14. Mergea foarte încet = prop. principală;
15. *că* îl dor ambele picioare = prop. circ. de cauză;
16. *că* numai oamenii grași sînt sănătoși = prop. atributivă (intercalată)
17. Părerea [...] este cu totul greșită = prop. principală;
18. Tipa așa de tare = prop. principală
19. *de* se auzea la vecini = prop. circ. consecutivă;
20 *De* nu ți-e teamă de frig = prop. circ. condițională;
21. poți pleca și așa subțire îmbrăcat = prop. principală;
22. Du-te = prop. principală;
23. *de* cumpără caiete = prop. circ. de scop.

C

1. *cu grijă* = subst. [...], acuzativ [...], compl. circ. de mod;
2. *pe care* = pron. rel. simplu [...] compl. direct;
3. *atît de* = locuț. adv. de mod, indicînd superlativul absolut al adj. "*bolnav*", compl. circ. de mod;
4. *te* [...] *ține* = verb [...] predicativ [...], diateza reflexivă, infinitiv, prezent, compl. direct;
5. *alerga* = verb [...] predicativ, [...] infinitiv [...], compl. direct;
6. *ambele* = numeral colectiv (folosit cu val. adj.) [...], atr. adjectival;
7. *cu totul* = loc. adv. de mod (prep. + pron. neh.), compl. circ. de mod;
8. *teamă* = subst. [...] subiect;
9. *așa (de)* = locuț. adv. mod (indicînd superlativul absolut al adj. "*subțire*"). f. sînt de compl. circ. de mod.

185

Atît știam noi, cei rămași în urmă; dar și atît era destul pentru ca să ne simțim cu toții măguliți.

Cu deosebire dascălul Clăiță era mereu dus și, oricînd îi venea cîte-o scrisoare de la Hutu, o citea mai-nainte fiecărui sătean în parte, apoi venea cu ea la oraș, unde știa că sînt mulți de aceia care sînt gata a se bucura de dînsul. Și cînd stătea, și cînd vorbea, și cînd umbla pe uliță, el se uita mereu la dreapta și la stînga și-napoi, ca să vadă dacă nu se mai ivește

Scanned with OKEN Scanner

cineva, care să-l întrebe despre Huțu, ba-i părea că toată lumea îl arată cu degetul, zicînd: "Iată, âsta e dascălul Clăiță din Cocorăști!" *(Ioan Slavici; 106)*

A

1. știam = predicat verbal;
2. era destul = p. nom. complet;
3. să ne simțim [...] măguliți = p. nom. complet (*să părem măguliți*)
4. era [...] dus = p. nom complet;
5. venea = p. verbal;
6. citea = p. verbal;
7. venea = p. verbal;
8. știa = p. verbal;
9. sînt = p. verbal;
10. sînt gata = p. nom. complet;
11. stătea = p. verbal;
12. vorbea = p. verbal;
13. umbla = p. verbal;
14. se uita = p. verbal;
15. să vadă = p. verbal;
16. nu se [...] ivește = p. verbal;
17. să [...] întrebe = p. verbal;
18. părea = p. verbal;
19. arată = p. verbal;
20 iată = p. verbal (interjecție predicativă);
21. e dascălul = p. nominal complet.

Atenție!

a) *să ne simțim măguliți* = la nivel academic se vorbește despre verb semicopulativ + element predicativ suplimentar.
b) *era dus* = predicat verbal, dacă admitem că acceptă cheia complem. de agent (*de către cineva*) sau predicat nominal (prin negarea compl. agent ca argument);

B

1. Atît știam noi, cei rămași în urmă = prop. principală;
2. dar și atît era destul = prop. principală;
3. *pentru ca să* ne simțim cu toții măguliți = prop. compl. indirectă (cu nuanța consecutivă; 2);
4. Cu deosebire dascălul Clăiță era mereu dus = prop. principală;
5. *oricînd* îi venea cîte o scrisoare de la Huțu = prop. circ. de timp (intercalată; 6);
6. și [...] o citea mai-nainte fiecărui sătean în parte = prop. principală;
7. apoi venea cu ea la oraș = prop. principală;
8. *unde* știa = prop. atributivă circumstanțială; 7);
9. *că* sînt muți de aceia = prop. compl. directă (8);
10. *care* sînt gata a se bucura de dînsul = prop. atributivă (9);
11. și *cînd* stătea = prop. circ. de timp (14);
12. și *cînd* vorbea = prop. circ. de timp (14);
13. și *cînd* umbla pe ulița = prop. circ. de timp (14);
14. el se uita mereu la stînga și la dreapta și-napoi = prop. principală;
15. *ca să* vadă = prop. circ. de scop (14);

Scanned with OKEN Scanner

16. *dacă* nu se mai ivește cineva = prop. compl. directă (15);
17. *care* să-l întrebe Huțu = prop. atributivă (16);
18. ba-i părea = prop. principală;
19. *că* toată lumea îl arată cu degetul, zicînd = prop. subiectivă (18)
20. Iată = prop. principală;
21. ăsta e dascălul Clăiță din Cocorăști = prop. compl. directă (logic se implică o conj. subordonatoare "că"; situații asemănătoare găsim și după adverbe predicative: "*Poate*, vine și el...", numai că aici "*poate*" = prop. incidentă; dacă însă considerăm că P_{20} este o atenționare, iar P21 reprezintă conținutul mesajului adresat, atunci și P_{21} este prop. principală).

Atenție!

a) prop. a VIII-a. a fost considerată atributivă prin subordonarea la subst. "*oraș*"; dacă socotim regent verbal "*venea*" — ceea ce este tot corect —, prop. va fi circ. de loc.
b) prop. a XIX-a are regent un verb unipersonal-impersonal (și nu copulativ, după cum are aspectul).

C

1. *atît* = adv. mod (de măsură), compl. circ. de mod;
2. *cei rămași în urmă* = locuț substantivală (provenită din locuț. adj. cu ajutorul art. demonstrativ. "*cei*") [...] subiect;
3. *cu deosebire* = locuț. adv. mod (prep. + subs) compl. circ. de mod;
4. *cîte o* = numeral distributiv, folosit cu val. adj., [...] nominativ, atr. adjectival;
5. *în parte* = locuț. adv. de mod (prep. + subs.) compl. circ. de mod;
6. *la dreapta* = locuț. adv. loc. [...], compl. circ. de loc

Atenție!

a) faptul că vb. "*a ști*" este tranzitiv (admite compl. direct) precum și sensul nehot. al adv. "*atît*" ar putea conduce la interpretarea acestuia din urmă drept compl. direct; în realitate el indică măsura acțiunii și este compl. circ. de mod.

186

Din pricina unor ghete făcute de Pavăl acestuia se iscă o astfel de ceartă urmată de stricăciune, încît Pavăl dădu pe toți dascălii afară, și aceștia se mutară la fierar, peste drum.
(G. Călinescu; 106)

Scanned with OKEN Scanner

A

1. se iscă = predicat verbal;
2. dădu [...] afară = p. verbal (loc. verbală);
3. se mutară = p. verbal.

B

1. Din pricina unor ghete făcute de Pavăl acestuia se iscă o astfel de ceartă = prop. principală;
2. *încît* Pavăl dădu pe toți dascălii afară = prop. circ. consecutivă (1);
3. și aceștia se mutară la fierar, peste drum = prop. circ. consecutivă (1).

C

1. *din pricina unor ghete* = subs. [...] genitiv (are loc. prepoz. "*din pricina*"), compl. circ. de cauză;
2. *de Pavel* = subst. [...] compl. de agent (al participiului pasiv "*făcute*");
3. *o [...] ceartă* = subst. [...] subiect;
4. *astfel de* = locuț. adj. (corelativ gramatical în regentă al subordonatei consecutive P_2 [...], atr. adjectival.

Atenție!

a) datorită statutului controversat al grupurilor "*din pricina*", "*din cauza*" considerăm corectă și interpretarea: "*din pricina*" = subst. în acuzativ cu prep., compl. circ. de cauză + "*unor ghete*" = subst. în genitiv cu art. nehot., atr. subst. genitival.

187

Și cîte nu ne venea(u) în cap, și cîte nu făceam cu vîrf și îndesate, mi-aduc aminte, de parcă acum mi se întîmplă. *(Ion Creangă; 106)*

A

1. nu [...] veneau în cap = predicat verbal (loc. vb);
2. nu făceau = p. verbal;
3. mi-aduc aminte = p. verbal (loc. verb.);
4. se întîmplă = p. verbal.

B

1. și *cîte* nu ne veneau în cap = prop. compl. indirectă (3);
2. și *cîte* nu făceam cu vîrf și îndesate = prop. compl. indirectă (3);
3. mi-aduc aminte = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

4. *de parcă* acum mi se întîmplă = prop. circ. de mod (3).

C

1. *cîte 1* = pron. relativ simplu [...] nominativ, subiect;
2. *cîte 2* = pron. relativ simplu [...] acuzativ, compl. direct;
3. *cu vîrf și îndesate* = locuț. adv. de mod, [...], compl. circ. de mod.

188

— Asta e obiectivul, încheie el, și nu e cazul să vă aduc aminte că la nevoie artileristul trebuie să lupte și cu pușca, cu grenadă și arma albă, dacă nu-i vin întăriri și bateria e atacată de forțe de infanterie. La posturi! Tunurile în bătaie! Și căutați să prindeți avianele încă deasupra solului, pentru ca în cazul în care vreunul scapă după primul tir să avem timp să nu ne scape la cel de-al doilea. *(Marin Preda; 106)*

A

1. e obiectivul = p. nom. complet
2. încheie = p. verbal;
3. nu e = p. verbal;
5. trebuie = p. verbal;
6. să lupte = p. verbal;
7. nu [...] vin = p. verbal;
8. e atactă = p. verbal;
9. [—] = p. verbal eliptic;
10. [—] = p. verbal eliptic;
11. căutați = p. verbal;
12. să prindeți = p. verbal;
13. scapă = p. verbal;
14. să avem = p. verbal;
15. să nu [...] scape = p. verbal

Atenție!

a) la predic. 1 — topica și accentul de intensitate căzut pe pron. demonstr. de apropiere *"ăsta"* îi determină f. sint. de subiect (vezi și revista *Rommatica* nr. 1);

B

1. Asta e obiectivul = prop. principală;
2. încheie el = prop. principală (independentă);
3. și nu e cazul = prop. principală;
4. *să* vă mai aduc aminte = prop. atributivă (3);
5. *că* [...] trebuie = prop. compl. indirectă (4);
6. *să* lupte [la nevoie artileristul] și cu pușca, cu grenada și arma albă = prop. subiectivă (5);
7. *dacă* nu-i vin întăriri = prop. circ. condițională (6);
8. și *dacă* bateria e atacată de forțe de infanterie = prop. circ. condițională (6);
9. La posturi = prop. principală, (imperativă, eliptică de predicat);
10. Tunurile în bătaie = prop. principală (imperativă, eliptică de predicat)

Scanned with OKEN Scanner

11. *și căutați* = prop. principală;
12. *să prindeți avioanele* încă deasupra solului = prop. compl. directă (11);
13. *în care* vreunul scapă după primul tur = prop. atributivă (intercalată; 14)
14. *pentru ca* în cazul [...] *să* avem timp = prop. circ. de scop (12);
15. *să* nu ne scape la cel de-al doilea = prop. compl. indirectă (14).

Atenție!

a) prop. a V-a apare astfel pentru că vb. "*trebuie*" — unipersonal — se ia, de regulă, (excepțiile sînt puține) singur, cel mult cu un cuvînt de relație; de altfel el nu poate avea un subiect, de aceea cere o prop. subiectivă;
b) prop. a XV-a poate fi atributivă pentru că: I) are regent un substantiv. (timp); II) prin contragere se poate obține un atribut: ... să avem timp *de doborîre*...

C

1. *la nevoie* = loc. adv. de mod (prep. + subst.), compl. circ. de mod;
2. *încă* = adv. de mod (de nuanțare), fără f. sintactică;
3. *în cazul* = subst. [...], compl. circ. de timp;
4. *cazul* = subst. [...], subiect (P_3)

189

(Vezi textul nr.77)

190

Și, fiindcă Pisicuța ar fi fost în stare să smulgă priponul și să ia după mine, apoi mă dusei și, dezrădăcinînd în munte o stîncă uriașă, ce-mi căzu la îndemînă, o răsturnai peste capătul priponului ieșit afară din pămînt.

(Calistrat Hogaș; 118)

A

1. ar fi fost în stare = p. verbal;
2. să smulgă = p. verbal;
3. să se ia = p. verbal;
4. mă dusei = p. verbal;
5. căzu = p. verbal;
6. răsturnai = p. verbal.

Atenție!

a) *ar fi fost în stare* = locuțiune verbală (!! vezi valorile vb. "*a fi*"), deci predicat verbal.

Scanned with OKEN Scanner

b) ...*cãzu la îndemînã* = nu este locuțiune verbalã, ci o structurã formatã din predicat + complement, și aceasta datoritã marii mobilități a verbului (comparați: îmi veni *la îndemînã*, o văzui *la îndemînã*, o puse *la îndemînã* etc., unde "*la îndemînã*" este locuțiune adv. de loc cu sensul: "*aproape*", compl. circ. de loc).

B

1. *fiindcã* Pisicuța ar fi fost în stare = prop. circ. de cauzã (intercalatã; 4);
2. *sã* smulgã priponul = prop. compl. indirectã (intercalatã; 1);
3. *și sã* se ia dupã mine = prop. compl. indirectã (intercalatã; 1);
4. *și* [...] apoi mã dusei = prop. principalã;
5. *ce*-mi cãzu la îndemînã = prop. atributivã (intercalatã; 6);
6. *și*, dezrãdãcinînd o stîncã uriașã [...] o rãsturnai peste capãtul priponului ieșit afarã din pãmînt = prop. principalã.

C

1. *apoi* = adv. de timp, simplu, compl. circ. de timp;
2. *dezrãdãcinînd* = verb [...] predicativ, mod nepersonal nepredicativ (gerunziu), [...] compl. circ. de timp;
3. *ce* = pron. relativ, simplu [...] nominativ, subiect;
4. nu = pron. personal [...], dativ, compl. indirect.

191

E destul sã numãrãm latinește în diferitele limbi romanice pînã la zece, sã înșirãm pronumele personale, numele zilelor sãptãmînii, numele pãrților corpului omenesc, termenii de rudenie ș.a., ca sã descoperim, fãrã a fi lingviști, asemãnãrile surprinzãtoare dintre aceste limbi, care se explicã prin originea limbilor romanice din latinã.

(Istoria României; 118)

A

1. e destul = predicat nom. complet;
2. sã numãrãm = p. verbal;
3. sã înșirãm = p. verbal;
4. sã descoperim = p. verbal;
5. se explicã = p. verbal.

B

1. E destul = prop. principalã;
2. *sã* numãrãm [→] la zece = prop. subiectivã (1);
3. *sã* înșirãm [→] de rudenie ș. a. = prop. subiectivã (1; coord. cop. cu P_2);
4. *ca sã* descoperim [→] aceste limbi = prop. circ. de scop (2-3);
5. *care* se explicã prin originea limbilor romanice din latinã = prop. atributivã (4).

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *latinește* = adverb de mod [...] compl. circ. de mod;
2. *fără a fi lingviști* = compl. concesiv (prin extensie se obține o prop. concesivă:... să descoperim [1]/ *chiar dacă nu sîntem lingviști*... [2]/ ;este interesant să amintim că se mai poate face constatarea: "*lingviști*" este nume predicativ în cadrul (!!*in cadrul*!!) compl. concesiv (vezi și..."fiind *băiet* păduri cutreieram"...; unde "*băiet*" este nume predicativ în cadrul unui compl. circ. de timp).

192

Iar dac-un vînt de nebunie
Peste viața ta pustie
S-abate pentru totdeauna,

În noaptea care te-nspăimîntă
Privește stele și luna
Surîzător – și cîntă.

(Alexandru Vlahuță; 118)

A

1. s-abate = predicat verbal;
2. (î)nspăimîntă = p. verbal;
3. privește = p. verbal;
4. cîntă = p. verbal.

B

1. *dac*-un vînt de nebunie Peste viața ta pustie S-abate pentru totdeauna = prop. circ. condițională (intercalată; 3);
2. *care* te-nspăimîntă = prop. atributivă (3);
3. Iar [...] În noaptea [...] Privește stelele și luna // Surîzător = prop. principală;
4. și cîntă = prop. principală.

C

1. *ta* = adj. pron. posesiv [...] acuzativ [...], atr. adjectival;
2. *în noaptea* = subst. [...] compl. circ. de timp;
3. *surîzător* = adj. [...] compl. de mod (la nivel academic se numește *elem. predicativ suplimentar*).

193

Mai mult chiar, dacă se ține seama de întinsul teritoriu romanizat de pe ambele maluri ale Dunării, pare mai simplu să se admită că procesul de diversificare a limbii latine în[illegible] pus mult mai de timpuriu.

(Ion Coteanu; 118)

Scanned with OKEN Scanner

A

1. se ține seama = predicat verbal;
2. pare mai simplu = p. nom. complet;
3. să se admită = p. verbal;
4. începuse = p. verbal.

Atenție!

a) *se ține seama* = locuțiune verbală (cu subiect nederminat, indicînd o acțiune generală

B

1. *dacă* se ține seama [→] ale Dunării = prop. circ. condițională (intercalată; 1);
2. Mai mult chiar [...] pare mai simplu = prop. principală;
3. *să* se admită = prop. subiectivă (2);
4. *că* procesul [→] începuse de timpuriu = prop. subiectivă (3).

C

1. *mai mult* = adv. de mod [...] compl. circ. de mod
2. *chiar* = adv. de mod (rol stilistic de întărire a ideii exprimate anterior; val. narativă), fără f. sint.;
3. *ambele* = numeral [...] colectiv (cu val. adj.) [...], atr. adjectival;
4. *mai de timpuriu* = locuț. adv. de timp, comparativ de superioritate, compl. circ. de timp.
5. *mult* = adv. de mod [...] compl. circ. de mod.

194

Dar Păunaș se deșteptase și începuse să plîngă și i se părea Agripinei că numai vuietul pîriului acoperea destul de bine țipetele lui.

(Gala Galaction; 119)

A

1. se deșteptase = p. verbal;
2. începuse = p. verbal;
3. să plîngă = p. verbal;
4. se părea = p. verbal;
5. acoperea = p. verbal.

B

1. Dar Păunaș se deșteptase = prop. principală;
2. și începuse = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

A

1. se ține seama = predicat verbal;
2. pare mai simplu = p. nom. complet;
3. să se admită = p. verbal;
4. începuse = p. verbal.

Atenție!

a) *se ține seama* = locuțiune verbală (cu subiect nederminat, indicînd o acțiune generală

B

1. *dacă* se ține seama [→] ale Dunării = prop. circ. condițională (intercalată; 1);
2. Mai mult chiar [...] pare mai simplu = prop. principală;
3. *să* se admită = prop. subiectivă (2);
4. *că* procesul [→] începuse de timpuriu = prop. subiectivă (3).

C

1. *mai mult* = adv. de mod [...] compl. circ. de mod
2. *chiar* = adv. de mod (rol stilistic de întărire a ideii exprimate anterior; val. narativă), fără f. sint.;
3. *ambele* = numeral [...] colectiv (cu val. adj.) [...], atr. adjectival;
4. *mai de timpuriu* = locuț. adv. de timp, comparativ de superioritate, compl. circ. de timp.
5. *mult* = adv. de mod [...] compl. circ. de mod.

194

Dar Păunaș se deșteptase și începuse să plîngă și i se părea Agripinei că numai vuietul piriului acoperea destul de bine țipetele lui.

(Gala Galaction; 119)

A

1. se deșteptase = p. verbal;
2. începuse = p. verbal;
3. să plîngă = p. verbal;
4. se părea = p. verbal;
5. acoperea = p. verbal.

B

1. Dar Păunaș se deșteptase = prop. principală:
2. și începuse = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

3. *să* plîngă = prop. compl. directă (2);
4. *și* i se părea Agripinei = prop. princip. (coord. cop. cu P_2);
5. *că* numai vuietul pîrîului acoperea destul de bine țipetele lui = prop. subiectivă(4).

C

1. *i* = pron. pers. [...] dativ, forma neaccentată, compl. indirect;
2. *destul de bine* = locuț. adv. de mod, grad superlativ absolut (*foarte*) compl. circ. de mod.

195

Cînd, temurîndu-și jalea și sfiala,
Un cînt pribeag îmbrățișează firea
Și-un trandafir în umbră moare,
Și soare nu-i să-i plîngă risipirea,
Eu plîng atunci, căci tu-mi răsai în zare.
A vremii noatre dreaptă muceniță...

(*Octavian Goga — Dăscălița*)

A

1. îmbrățișează = predicat verbal;
2. moare = p. verbal;
3. nu-i = p. verbal;
4. să-[...] plîngă = p. verbal;
5. plîng = p. verbal;
6. răsari = p. verbal.

B

1. *Cînd* tremurîndu-și jalea și sfiala // Un cînt pribeag îmbățișeaza firea = prop. circ. de timp (5);
2. Și-un trandafir crescut în umbră mare = prop. circ. de timp (5);
3. Și soare nu-i = prop. de timp (5);
4. *să*-i plîngă risipirea = prop. indirectă (3);
5. Eu plîng atunci = prop. principală;
6. *Căci* tu-mi răsari în cale // A vremii noastre dreaptă muceniță = prop. circ. de cauză (5).

Atenție!

a) prop. a IV-a se supune următoarelor interpretări:
1. circ. de scop; dar soarele nu poate fi cu un scop (decît într-o exprimare figurată), un om da; vezi și textul 41... "stu soarele / *să apună*" — această subord. nu constituie un scop pentru acțiunea de a sta a soarelui.

Scanned with OKEN Scanner

II. atributivă, dar contragerea este imposibilă: soare *pentru plîngere*...
III. compl. indirectă; da, pentru că se permite o contragere accentabilă ... soare nu-i *pentru plîngere*..., unde "*pentru plîngere*" este un "*pentru ceva*" — echivalent general al compl. indirect — și nu un scop.

C

1. *în umbră* = subst. [...] compl. de mod;
2. *-i* = pron. pers. [...], compl. indirect;
3. *noastre* = adj. pron. posesiv [...] genitiv, atr. adjectival.

Atenție!

a) "*în umbră* presupune interpretările:
I. *undeva* = compl. circ. de loc. (33%);
II. *cumva* = compl. circ. mod (33%);
III. *în ceva* = compl. indirect (33%)
Acordați restul de 1% acelui compl. pe care îl găsiți mai plauzibil.

196

Și-nălțînd a doua oară sabia, răcni așa de cumplit, încît mazurii, înfricoșați, smuciră frîiele și se năpustiră pe poartă.

(Mihail Sadoveanu; 119)

A

1. răcni = predicat verbal;
2. smucirâ = p. verbal;
3. se năpustiră = p. verbal;

B

1. Și-nălțînd a doua oară sabia răcni așa de cumplit = prop. principală;
2. *încît* mazurii, înfricoșați, smuciră frîiele = prop. circ. consecutivă (1);
3. și se năpustiră pe poartă = prop. circ. consecutivă (1; coorddonată cop. cu P2).

C

1. *a doua oară* = numeral ordinal + subst. [...], compl. circ. de timp (indică ordinea în timp a acțiunii exprimate de vb.);
2. *așa de* = locuț. adv. de mod (corelativ în regentă pentru cele două subord. consecutive), ajută adj. "*cumplit*" (cu care va avea o singură f. sint.) să-și formeze un grad de comparație;

Scanned with OKEN Scanner

3. *atît de cumplit* = construcție sintactică echivalentă cu superlativul (vezi M. Avram — *Gramatica pentru toți*, E. A.; 1986 pag. 95; r. 6-7

197

Dedesubtul Brăcinelului era o poiană unde baciul aduna finul cosit de pe culmi și unde în fiecare vară mai rămîneau cîteva căpiți din celălalt an.

(Gala Galaction; 119)

A

1. era = predicat;
2. aduna = p. verbal;
3. rămîneau = p. verbal.

B

1. Dedesubtul Brăcinelului era o poiană = prop. principală;
2. *unde* baciul aduna finul cosit de pe culmi = prop. atributivă (1);
3. și *unde* în fiecare vară mai rămîneau cîteva căpițe din celălalt an = prop. atributivă (coord. cop. cu P2).

Atenție

a) regent pentru prop. a II-a și a III-a este subst. "*o poiană*" (verbul "*era*" nu poate subordona aceste propoziții).

C

1. *Dedesubtul Brăcinelului* = subst. [...] genitiv (are prep. "*dedesubtul*") compl. circ. de loc;
2. *cîteva* = adj. pronominal nehot. [...] nominativ, atr. adjectival;
3. *mai* = adv. de mod (!! cînd ajută la formarea unui grad de comp. nu are singur f. sintactică).

198

Dar el știa că nu e așa, fiindcă văzuse și strigase, printre explozii care îl copleșeau, acele comenzi care cîștigă o luptă.

(Marin Preda; 119)

A

1. știa = predicat verbal;
4. strigase = p. verbal;

Scanned with OKEN Scanner

2. nu e așa = p. nominal complet;
3. văzuse = p. verbal;
5. copleșeau = p. verbal;
6. cîștigă = p. verbal.

B

1. Dar el știa = prop. principală;
2. *că* nu e așa = prop. compl. directă (1);
3. *fiindcă* văzuse = prop. circ. de cauză (2);
4. și strigase, printre explozii [...] acele comenzi = prop. circ. de cauză (intercalată;2);
5. *care* îl copleșeau = prop. atributivă (4);
6. *care* cîștigă o luptă = prop. atributivă (4).

C

1. *așa* = adv. de mod [...], nume predicativ;
2. *care* = pron. relativ [...], nominativ, f. sint. de subiect.

199

Cînd dădu peste moșul ce întindea cîrlige, se făcu foc de supărare și începu să țipe la el să le ia de acolo, să nu sperie peștele din prima zi.

(Fănuș Neagu; 119)

A

1. dădu = predicat verbal;
2. întindea = p. verbal;
3. se făcu foc = p. verbal;
4. începu = p. verbal;
5. să țipe = p. verbal;
6. să [...] ia = p. verbal;
7. să nu sperie = p. verbal.

Atenție!

a) în unele situații, *"a da peste cineva" ("ceva")* poate fi socotită locuțiune verbală (= *a accidenta; a întîlni întîmplător*);
b) considerăm *"a se face foc"* drept locuț. vb. cu sensul *"a se supăra"*, avînd în vedere val. adverbială a ultimului element component (a se compara cu *"a se face + vînăt, vînătă"* = p. nominal cu sensul *"a deveni + ..."*, ultimul element fiind flexibil, deci acordat cu subiectul).

B

1. *Cînd* dădu peste moșul = prop. circ. de timp (3);
2. *ce* întindea cîrlige = prop. atributivă (1);

Scanned with OKEN Scanner

3. se făcu foc de supărare = prop. principală;
4. și începu = prop. principală. (coordonată cop. cu 3);
5. *să* țipe la el = prop. compl. directă (4);
6. *să* le ia de acolo = prop. circ. de scop (5);
7. *să* nu sperie peștele din prima zi = prop. circ. de scop (4; !! observați și textul nr. 155).

C

1. *ce* = pron. rel. simplu [...] nominativ, subiect;
2. *de supărare* = subst. [...] compl. circ. de cauză;
3. *din ...zi* = subst. [...], compl. circ. de timp;
4. *prima* = numeral ordinal [...] atr. adjectival.

200

Și, fiindcă Pisicuța, din iarba înaltă în care stătea înmormîntată pînă la gît, sforăia deznădăjduit, mă dusei s-o dezleg din pripon și s-o aduc între întărituri.

(Calistrat Hogaș; 119)

A

1. stătea = p. verbal;
2. sforăia = p. verbal;
3. mă dusei = p. verbal;
5. s(ă). [...] aduc = p. verbal;
4. s(ă) [...] dezleg = p. verbal;

B

1. *în care* stătea înmormîntată pînă la gît = prop. atributivă (intercalată; 2);
2. *fiindcă* Pisicuța, din iarba înaltă [...] sforăia deznădăjduit = prop. circ. de cauză (intercalată; 3);
3. și [...] mă dusei = prop. principală;
4. *s*-o dezleg din pripon = prop. circ. de scop (3);
5. și *s*-o aduc între întărituri = prop. circ. de scop (3; coord. cop. cu 4).

C

1. *înmormîntată* = adjectiv [...] participiu [...] compl. circ. de mod;
2. *pînă la gît* = subst. [...] acuzativ (are locuț. prep. "*pînă la*") [...] compl. circ. de mod.

Scanned with OKEN Scanner

201

A plîns Dănilă și s-a suit în creierii munților, ca să nu se mai coboare niciodată și să nu mai vadă plaiul și silnicia de pe el.

(Gala Galaction; 120)

A

1. a plîns = p. verbal;
2. s-a suit = p. verbal;
3. să nu se [...] coboare = p. verbal;
4. să nu [...] vadă = p. verbal.

B

1. A plîns Dănilă = prop. principală
2. și s-a suit în creierii munților = prop. principală;
3. *ca să* nu se mai coboare niciodată = prop. circ. de scop (2);
4. și *să* nu mai vadă plaiul și silnicia de pe el = prop. circ. de scop. (2; coordonată copulativ cu 3).

Atenție!

a) prop. a III-a și a IV-a pot avea și o nuanță de prop. consecutive (*încît să nu ...*), astfel că pot fi denumite *consecutive finale*

C

de pe el = pron. personal [...], atr. pronominal.

202

Surîseră, vrînd parcă să spună că e bună gluma, acuma, după ce ai trecut pe lîngă moarte, să te apuci să faci instrucție.

(Marin Preda; 120)

A

1. surîseră = p. verbal;
2. să spună = p. verbal;
3. e bună = p. nominal complet;
4. ai trecut = p. verbal;
5. să te apuci = p. verbal;
6. să faci = p. verbal.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) *"să faci instrucție"* este o construcție în care subst. *"instrucție"*, compl. direct, își păstrează individualitatea (situație verificabilă prin posibilitatea de a fi determinat adjectival: *"multă* instrucție"), astfel încît nu poate fi acceptată drept locuț. vb. cu sensul *"să te instruiești"*.

B

1. Surîsură, vrînd parcă = prop. principală;
2. *să* spună = prop. compl. directă (1);
3. *că* e bună gluma aceuma = prop. compl. directă (2);
4. *după ce* ai trecut pe lîngă moarte = prop. circ. de timp (5);
5. *să* te apuci = prop. atributivă (3);
6. *să* faci instrucție = prop. compl. indirectă (5)

Atenție!

a) adv. de timp *"acuma"* aparține subord. P_3 și nu subord. P_5, virgula din față sa justificîndu-se prin inversiunea topică a subiectului *"gluma"* cu predicatul nominal *"e bună"*.

C

1. *vrînd* = verb [...] compl. circ. de mod (interpretare întărită de adverbul modal de comparație *"parcă"*, compl. circ. de mod pe lîngă vb. la gerunziu);
2. *pe lîngă moarte* = subst. [...] compl. indirect (a se vedea construcția echivalentă *"ai trecut de clipa morții"*).

203

Copiii mirați începuse să întrebe:

— Unde ne ducem, mamă?

— De ce nu mîncăm, mamă?

Agripina n-avu vreme să răspundă. De jos din sat se ridicară și străbătură până slăvile țipete, nechezaturi și noi împușcături.

— Ce e, mamă? Cine dă cu pistolul?

Agripina le răspunse gîfîind:

— Turcii, dragii mamei, [...] de care vă spunea bunicul! Să fugim cît om putea, pînă sus la stînă!

(Gala Galaction; 123)

A

1. începură = predicat verbal;
2. să întrebe = p. verbal;
3. ne ducem = p. verbal;
4. nu mîncăm = p. verbal;
5. n-avu = p. verbal;
6. să răspundă = p. verbal;
7. se ridicară = p. verbal;
8. sfredeliră = p. verbal;
9. e = p. verbal (= *se întîmplă*);
10. țipă = p. verbal;
11. dă = p. verbal;
12. răspunse = p. verbal;
13. [—] = p. eliptic;
14. spunea = p. verbal;
15. să fugim = p. verbal;
16. om putea = p. verbal.

B

1. Copiii mirați începură = prop. principală;
2. *să* întrebe = prop. compl. directă (P_1);
3. Unde ne ducem, mamă? = prop. principală (vorbire directă);
4. De ce nu mîncăm, mamă? = prop. principală (vorbire directă);
5. Agripina n-avu vreme = prop. principală;
6. *să* răspundă = prop. compl. indirectă (5);
7. De jos din sat se ridicară = prop. principală;
8. și sfredeliră slăvile țipete, nechezături și noi împușcături = prop. princ. (coord. cop. cu P_7)
9. Ce e, mamă? = prop. princ. (vorbire directă);
10. Cine țipă? = prop. princ. (vorbire directă);
11. Cine dă cu pistolul? = prop. princ. (vorbire directă);
12. Agripina le răspunse gîfîind = prop. principală;
13. [trag] turcii, dragii mamei = prop. princ. (eliptică de predicat);
14. *de care* vă spunea bunicul = prop. atributivă (13)
15. Să fugim [...] pînă la stînă = prop. princ. (juxtapusă la 13)
16. *cît* om putea = prop. circ. de mod (15).

C

1. *mirați* = adj. (provenit din participiu) [...] atr. adjectival;
2. *de ce* = pron. interogativ [...] compl. circ. de cauză;
3. *ce* = pron. interogativ [...] nominativ, subiect;
4. *cine* = pron. interogativ [...] nominativ, subiect;
5. *gîfîind* = verb [...] gerunziu, compl. circ. de mod;
6. *dragii* = adj. substantivizat [...] vocativ, fără f. sint.
7. *cît* = adv. relativ [...] compl. circ. de mod.

Scanned with OKEN Scanner

A

1. începură = predicat verbal;
2. să întrebe = p. verbal;
3. ne ducem = p. verbal;
4. nu mîncăm = p. verbal;
5. n-avu = p. verbal;
6. să răspundă = p. verbal;
7. se ridicară = p. verbal;
8. sfredeliră = p. verbal;
9. e = p. verbal (= *se întîmplă*);
10. țipă = p. verbal;
11. dă = p. verbal;
12. răspunse = p. verbal;
13. [—] = p. eliptic;
14. spunea = p. verbal;
15. să fugim = p. verbal;
16. om putea = p. verbal.

B

1. Copiii mirați începură = prop. principală;
2. *să* întrebe = prop. compl. directă (P_1);
3. Unde ne ducem, mamă? = prop. principală (vorbire directă);
4. De ce nu mîncăm, mamă? = prop. principală (vorbire directă);
5. Agripina n-avu vreme = prop. principală;
6. *să* răspundă = prop. compl. indirectă (5);
7. De jos din sat se ridicară = prop. principală;
8. Și sfredeliră slăvile țipete, nechezături și noi împușcături = prop. princ. (coord. cop. cu P_7)
9. Ce e, mamă? = prop. princ. (vorbire directă);
10. Cine țipă? = prop. princ. (vorbire directă);
11. Cine dă cu pistolul? = prop. princ. (vorbire directă);
12. Agripina le răspunse gîfiind = prop. principală;
13. [trag] turcii, dragii mamei = prop. princ. (eliptică de predicat);
14. *de care* vă spunea bunicul = prop. atributivă (13)
15. Să fugim [...] pînă la stînă = prop. princ. (juxtapusă la 13)
16. *cît* om putea = prop. circ. de mod (15).

C

1. *mirați* = adj. (provenit din participiu) [...] atr. adjectival;
2. *de ce* = pron. interogativ [...] compl. circ. de cauză;
3. *ce* = pron. interogativ [...] nominativ, subiect;
4. *cine* = pron. interogativ [...] nominativ, subiect;
5. *gîfiind* = verb [...] gerunziu, compl. circ. de mod;
6. *dragii* = adj. substantivizat [...] vocativ, fără f. sint.
7. *cît* = adv. relativ [...] compl. circ. de mod.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) în context, adj. "*mirați*" poate fi considerat și drept compl. circ. de mod al vb. "*să întrebe*" (la nivel academic este socotit *element predicativ suplim.*);

204

A mea e lacrima ce-n tremur
Prin sita genelor se frînge,
Al meu e cîntul ce-n pustie
Neputincioasa jale-și plînge.

(Octavian Goga; 123)

A

1. a mea e = predicat nom. complet;
2. se frînge = p. verbal;
3. al meu e = p. nominal complet;
4. plînge = p. verbal.

B

1. A mea e lacrima = prop. principală;
2. *Ce*-n tremur /// Prin sita genelor se frînge = prop. atributivă (1);
3. Al meu e cîntul = prop. principală;
4. *Ce*-n pustie /// Neputicioasa jale și plînge = prop. atributivă (3).

C

1. *a mea* = pron. posesiv [...] nominativ, nume predicativ;
2. *ce* = pronume [...] nominativ, subiect.

205

Gize, flori întîrziate!
Muza mea satirică
V-a-nchinat de drag la toate
Cîte-o strofă lirică.

Dar cînd știu c-o să vă-nghețe
Iarna mizerabilă.
Mă cuprinde o tristețe
Irremediabilă...

(George Topîrceanu; 124)

A

1. a-nchinat = predicat verbal;
2. știu = p. verbal;
3. o să [...]-nghețe = p. verbal;
4. cuprinde = p. verbal.

Scanned with OKEN Scanner

B

1. Gîze, flori întîrziate! // Muza mea satirică // V-a-nchinat de drag la toate / Cîte-o strofă lirică = prop. principală;
2. *cînd* știu = prop. circ. de timp (intercalată; 4);
3. *c-o să vă-nghețe* = prop. compl. directă (intercalată; 2);
4. Dar [...] mă cuprinde o tristețe / Iremediabilă = prop. princ. (coord. adv. cu 1)

C

1. *gîze, flori* = substantive [...] vocative, fără f. sint.;
2. *la toate* = pron. nehot. [...], acuz (are prep. simplă "*la*", cu val. dativu lui "*tuturor*"), compl. indirect;
3. *cîte o* = numeral distributiv (folosit cu val. adj.) [...], acuzativ, atr. adjectival.

206

A treia oară cînd l-a călcat urgia, n-a putut să mintuiască nimic din cîte avea. Ai lui porniseră de cu seară în sus pe Jiu. Mai era o strajă pînă la ziuă.

(Gala Galaction; 124)

A

1. a călcat = p. verbal;
2. n-a putut = p. verbal;
3. să mîntuiască = p. verbal;
4. avea = p. verbal;
5. promiseră = p. verbal
6. era = p. verbal.

B

1. *cînd* l-a călcat urgia = prop. atributivă (intercalată; 2);
2. A treia oară [...] n-a putut = prop. principală;
3. *să* mîntuiască nimic = prop. compl. directă (2);
4. *din cîte* avea = prop. atributivă (3);
5. Ai lui porniseră de cu seară în sus pe Jiu = prop. principală;
6. Mai era o strajă pînă la ziuă = prop. principală;

Atenție!

a) regenta prop. 1 este subst. "*oară*" (mai ales datorită topicii).
b) regentul prop. a IV-a este pron. negativ "*nimic*".

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *a treia oară* = numeral ordinal + subs. (indicînd ordinea în timp a acțiunii verbului), compl. circ. de timp;
2. *ai lui* = construcție formată din art. posesiv "*ai*", pronominalizat (ține locul unui subst. de tipul "*copiii*") + pron. pers. [...], genitiv, f. sint. de subiect;
3. *de cu seară* = loc. adv. de timp. (prep + prep. + subst.) compl. circ. de timp.

207

Căci în tine, biet Române Grue, fost-au întrupate
Însușirile de suflet în popor adînc săpate!
Și, prin tine, în el găsit-am, cînd restriștea mă lovea,
Singurul statornic reazăm ce-am avut în țara mea.

(Alexandru Davila; 125)

A

1. fost-au întrupate = p. verbal;
2. găsit-am = p. verbal;
3. lovea = p. verbal;
4. am avut = p. verbal.

B

1. *Căci* în tine, biet Române Grue, fost-au întrupate // Însușirile de suflet în popor adînc săpate = prop. circ. de cauză (elem. regent subînțeles într-o reg. absentă în text);
2. Și prin tine, -n el găsit-am [...] singurul statornic reazăm = prop. principală;
3. *cînd* restriștea mă lovea = prop. circ. de timp, (intercalată; 2);
4. *ce*-am avut în țara mea = prop. atributivă (2).

C

1. *biet Române Grue* = construcție formată din adj. propriu-zis "*biet*" [...], vocativ, atr. adj. + subst. compus "*Române Grue*" [...] vocativ, fără f. sint.
2. *săpate* = verb [...] participiu [...] atr. adjectival;
3. *adînc* = adv. de mod [...], pozitiv, compl. circ. de mod;
4. *singurul* = adj. propriu-zis [...] acuzativ, (are art. hot. "*l*", aparținînd subst. "*reazăm*"), atr. adjectival;
5. *ce* = pron. rel simplu [...] acuzativ, compl. direct.

Scanned with OKEN Scanner

208

Salba de dune maritime închidea lagune și mlaștini, în timp ce adînci canioane săpate în piatră marcau direcția apelor torențiale ce se scurgeau de pe un podiș. Drumul nostru era încadrat pe o parte de mare, iar pe alta de versantul stîncos. Între aceste două formații totul părea în nemișcare.

(Eugen Costin; 126)

A

1. închidea = predicat verbal;
2. marcau = p. verbal;
3. se scurgeau = p. verbal;
4. era încadrat = p. verbal (diat. pasivă);
5. (era încadrat) = p. verbal, (diat. pasivă);
6. părea în nemișcare = p. nom. complet.

B

1. Salba de dune maritime închidea lagune și mlaștini = prop. principală;
2. *în timp ce* adînci canioane săpate în piatră marcau direcția apelor torențiale = prop. circ. de timp (1)
3. *ce* se scurgeau de pe podiș = prop. atributivă (2);
4. Drumul nostru era încadrat pe de o parte de mare = prop. principală;
5. iar, pe de altă [*era încadrat*] de versantul stîncos = prop. principală.
6. Între aceste două formații totul părea în nemișcare = prop. principală.

Atenție!

a) valoarea temporală pentru P_2 este dată de elem. de relație subordonator "*în timp ce*"; în contextul enunțului, P_2 are înțelesul unei principale coordonate adversativ cu P_1 (de altfel, la nivel academic, această prop. se numește opozițională);

b) P_5 are predic. verbal sugerat de compl. de agent "*de versantul*", fiind coordonată adversativ cu P_1 (chiar dacă avem impresia că opoziția se face între două complemente: "*pe o parte*" — *pe alta*" și nu între predicate).

C

1. *ce* = pron. relativ simplu [...] nominativ (3);
2. *pe de o parte* = substt. [...] compl. circ. de loc;
3. *pe alta* = pron. nehot. [...] compl. circ. de loc.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) în opoziție *"pe o parte — pe alta"*

209

Căci fabricarea unui roman polițist are în genere toate caracteristicile unei comercializări excesive și exclusive. Analog oricărei producții accelerate, în serie. Un roman cu gînduri de adîncime a sentimentelor metafizice se lucrează cu atenția și răbdarea unui covor de preț, pe cînd romanul polițist e uneori lucrat la dictafon, cu notele rețetei ca un șah dinainte, în 4 zile de la comandă, cu neglijențe în amănunte, cu material prost, cu vopsele ieftine...

(Camil Petrescu; 126)

A

1. are = predicat verbal;
2. [e] analog = p. nom. complet (cu verbul cop. presupus);
3. se lucrează = p. verbal;
4. e [...] lucrat = p. verbal (diat. pasivă).

B

1. *Căci* fabricarea [→] are [→] exclusive = prop. circ. de cauză (cu regentă subînțeleasă);
2. [e] analog oricărei producții accelerate, în serie = prop. princ;
3. Un roman [→] se lucrează [→] de preț = prop. principală;
4. *pe cînd* romanul polițist e uneori lucrat [→] cu vopsele ieftine = prop. circ. de timp (vezi și obs. de la prop. a II-a, textul anterior).

C

1. *în genere* = locuț. adv. de mod, [...], compl. circ. de mod;
2. *oricărei* = adj. pron. nehot. [...], dativ, atr. adjectival;
3. *cu notele ... cu neglijențe ... cu material ...cu vopsele* = subst. comune [...] compl. circ. de mod.

210

Pe malurile Senei, în faeton de gală,
Cezarul trece palid, în gînduri adîncit;
Al undelor greu vuiet, vuirea în granit
A sute d-echipajuri, gîndirea-i n-o înșală;

. Poporul loc îi face tăcut și umilit.

(Mihai Eminescu; 126)

A

1. trece = predicat verbal;
2. n-[...] înșală = p. verbal;
3. loc [...] face = p. verbal (locuț. vb.).

B

1. Pe malurile Senei, în faeton de gală // Cezarul trece palid, în gînduri adîncit = prop. principală.
2. Al undelor greu vuiet, vuirea în granit // A sute de-echipajuri, gîndirea n-o înșală = prop. principală;
3. Poporul loc îi face tăcut și umilit = prop. principală

C

1. *palid* = adj. [...] compl. circ. de mod;
2. *în gînduri* = subst. [...] compl. indirect (!! nu sugerează nici locul, nici modul);
3. *vuiet, vuirea* = subst. [...], subiect multiplu;
4. a *sute* = numeral cardinal (cu val. substantivală) [...]. genitiv, art. posesiv "a", atr. substantival genitival;
5. *-i* = pron. pers. [...] atr. pronominal.

211

– Ia ascultă, dascăle Mogoroge, nu te prea întrece cu vorba, că nu-ți șede bine. Pe cine faci cîrpaciu? După ce-ai purtat ciubotele atîta amar de vreme, umblînd toată ziua în podgheazuri și le-ai scrombăit pe la jocuri și prin toate corhanele și coclaurile, acuma ai vrea să-ți dau și banii înapoi, ori să-ți fac în loc altele nouă? Dar știi că ești ajuns de cap! Nu ți-e destul că m-ai amețit puindu-ți sfîrloagele pe calup, trăgîndu-le pe șan și ungîndu-le aici pe cuptior, la nasul meu, în toate diminețile?

(Ion Creangă; 127)

A

1. ascultă = predicat verbal;
2. nu te întrece cu vorba = p. verbal;
3. nu-[...] șede bine = p. verbal;
5. ai purtat = p. verbal;
6. ai scrombăit = p. verbal;
7. ai vrea = p. verbal;

Scanned with OKEN Scanner

4. faci cîrpaciu = p. nom. complet (vb. semicopulativ — socotit la nivel academic; noi îl vom socoti copulativ, deci avem un pred. nominal complet);
8. să [...] dau [...] înapoi = p. verbal
9. să fac = p. verbal;
10 știi = p. verbal
11. ești ajuns de cap = p. verbal;
12. nu e destul = p. nom. complet;
13. ai amețit = p. verbal.

Atenție!

a) *nu te întrece cu vorba* = locuț. verbală (*nu glumi*);
b) *ești ajuns de cap* = locuț. verbală (*ești nebun*);
c) *nu [...] șede bine* = locuț. verbală (*nu te avantajează*);
d) *să [...] dau [...] înapoi* = locuț. verbală (*să înapoiez*).

B

1. la ascultă, dascăle Mogoroge = prop. principală;
2. nu te prea întrece cu vorba = prop. principală;
3. *că* nu-ți șade bine = prop. circ. de cauză (2);
4. Pe cine faci cîrpaciu = prop. princ. (interogativă)
5. *După ce*-ai purtat ciubotele atîta amar de vreme, umblînd toată ziua prin podgheazuri = prop. circ. de timp (7);
6. și le-ai scrombăit pe la jocuri și prin toate corhanele și coclaurile = prop. circ. de timp (coordonată copulativ cu 5)
7. acu ai vrea = prop. princ. (juxtapusă la 4);
8. *să*-ți dau și banii înapoi = prop. compl. directă (7);
9. ori *să*-ți fac în loc altele nouă = prop. compl. directă (coordonată disjunctiv cu 8);
10. Dar știi = prop. princip. (exclamativă, coordonată adv. cu 7);
11. *că* ești ajuns de cap = prop. compl. directă (10);
12. Nu ți-e destul = prop. principală;
13. *că* m-ai amețit [→] în toată diminețile = prop. subiectivă (12).

Atenție!

a) Interjecția "*ia*" = exclamativă, fără f. sintactică (a se compara cu "*ia să ascult ...*", unde e predicativă, formînd pred. vb.).

C

1. *pe cine* = pron. interogativ [...], compl. direct;
2. *atît* = adv. de mod. [..] compl. circ. de mod;
3. *amar* = adj. substantivizat [...] compl. circ. de timp;
4. *de vreme* = subs. [...] atr. substantival.

Scanned with OKEN Scanner

212

Împotriva obiceiului său, Lăpușneanu în ziua aceea era îmbrăcat cu toată pompa domnească. Purta coroana Paleologilor și, peste dulama polonezã de catifea stacojie, avea cabaniţa turcească. Nici o armă nu avea alta decît un mic junghiu cu prăsele de aur; iar printre bumbii dulămii se zărea o zea de sîrmă.

(Costache Negruzzi; 127)

A

1. era îmbrăcat = p. nom. complet
2. purta = p. verbal;
3. avea = p. verbal;
4. nu avea = p. verbal;
5. se zărea = p. verbal.

B

1. Împotriva obiceiului său, Lăpușneanu în ziua aceea era îmbrăcat cu toată pompa domnească = prop. principală;
2. Purta coroana Paleologilor = prop. princ. (juxtapusă la 1)
3. și [→] avea [→] turcească = prop. principală.
4. Nici o armă nu avea [→] de aur = prop. principală;
5. iar printre bumbii dulămii se zărea o zea de sîrmă = prop. principală.

C

1. *împotriva obiceiului* = subs. [...] genitiv (are prepoz. simplă "*împotriva*"), compl. circ. concesiv;
2. *nici o* = adj. pronom. negativ [...], acuzativ, atr. adjectival;
3. *alta* = adj. pron. nehot. [...] acuzativ, atr. adjectival (acordat cu subst. "*armă*").

213

Cu părul nins, cu ochii mici
Și calzi de duioșie,
Aieve parc-o văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie.

Torcea, torcea, fus după fus,
Din zori și pînă-n seară;
Cu furca-n briu, cu gîndul dus,
Era frumoasă de nespus
În portu-i de la țară...

(S. O. Iosif; 128)

A

1. vãd = predicat verbal ;
2. torcea = p. verbal;
3. torcea = p. verbal;
4. era frumoasă de nespus = p. nom. complet (vb. copulativ + adj. + loc. adv. indicînd superlativul absolut)

Atenţie!

a) *de nespus* — la nivel academic se numeşte *compl. consecutiv*.

B

1. Cu părul nins, cu ochii mici // Şi calzi de duioşie // Aieve parc-o văd aici // Icoana firavei bunici // Din frageda-mi pruncie = prop. principală.
2. Torcea = prop. principală
3. torcea, fus după fus // Din zori şi pînă-n seară = prop. principală;
4. Cu furca-n brîu, cu gîndul dus // Era frumoasă de nespus // În portu-i de la ţară = prop. principală.

C

1. *de duioşie* = subst. [...] compl. circ. de cauză;
2. *aieve* = adv. mod, compl. circ. de mod;
3. *parc(ă)* = adv. mod, [...], compl. circ. de mod;
4. *-mi* = prop. pers. [...] dativ, [...] atr. pronominal;
5. *-i* = pron. pers. [...] atr. pronominal.

214

Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ
Iar spicele jucau în vînt
Ca-n horă dup-un vesel cînt
Copile cu blonde plete,
Cînd saltă largul lor vesmint.

A

1. am întors = predicat verbal;
2. jucau = p. verbal;
3. [---] = p. eliptic;
4. saltă = p. verbal.

B

1. Privirile de farmec bete / Mi le-am întors către pământ = prop. principală;
2. Iar spicele jucau în vînt = prop. princip. (coord adversativ cu 1);
3. Ca-n horă dup-un vesel cînt / Copile cu blonde plete = prop. circ. de mod (cu pred. subînţeles "*joacă*", cerut de subiectul "*copile*");

Scanned with OKEN Scanner

4. *Cînd* saltă-n largul lor vesmînt = prop. circ. de timp (3).

C

1. *de farmec* = subst. [...] compl. circ. de cauză;
2. *dup-un* [...] *cînt* = subs. [...] compl. circ. de cauză.

215

Iat-o!... Sus în deal, la strungă,
Așternînd pămîntului
Haina ei cu trenă lungă
De culoarea vîntului,

S-a ivit pe culme Toamna,
Zîna melopeelor,
Spaima florilor și Doamna
Cucurbitaceelor...

Lung își flutură spre vale,
Ca-ntr-un nimb de glorie,
Peste șolduri triumfale
Haina iluzorie.

Apoi pleacă mai departe
Pustiind cărările,
Cu alai de frunze moarte
Să colinde zările.

(George Topîrceanu; 128)

A

1. iat(ă) = predicat verbal;
2. s-a ivit = p. verbal;
3. își flutură = p. verbal;
4. pleacă = p. verbal;
5. să colinde.

B

1. Iat-o!... = prop. principală;
2. Sus [→] culoarea vîntului // S-a ivit [→] Cucubitaceelor = prop. principală;
3. Lung își flutură [→] Haina iluzorie = prop. principală;
4. Apoi pleacă [→] cărările = prop. principală;
5. Cu alai [..] *Să* colinde zările = prop. circ. de scop (4).

C

1. *așernînd* = verb. [...] gerunziu [...], compl. circ. de timp;
2. *cu trenă* = subst. [...], atr. subs. prepozițional;
3. *Zîna melopeelor, / spaima florilor și Doamna / Cucurbitaceelor* = apoz. dezvoltată (se poate analiza sintactic ca și la locuțiuni — fiecare component, dar cu obligația de a specifica "... *în cadrul* apoziției dezvoltate");
4. *lung* = adverb [...] compl. circ. de mod;
5. *moarte* = adjectiv [...] fără grad de comp. [...], atr. adjectival.

Scanned with OKEN Scanner

216

Pe cînd cu zgomot cad
Izvoarele-ntruna,
Alunece luna
Prin vîrfuri lungi de brad.
Pătrunză talanga
Al serii rece vînt,
Deasupră-mi teiul sfînt
Să-și scuture creanga.
Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M-or troieni cu drag
Aduceri-aminte.
Luceferi, ce răsar
Din umbră de cetini,
Fiindu-mi prieteni,
O să-mi zîmbească iar.
Va geme de patemi
Al mării aspru cînt...
Ci eu voi fi pămînt
În singurătate-mi.

(M. Eminescu; 131)

1. cad = predicat verbal;
2. alunece = p. verbal;
3. pătrunză = p. verbal;
4. să-și scuture = p. verbal;
5. n-oi [...] fi pribeag = p. nom. complet;
6. or troieni = p. verbal;
7. răsar = p. verbal;
8. o să [...] zîmbească = p. verbal;
9. va geme = p. verbal;
10 voi fi pămînt = p. nom. complet.

B

1. *Pe cînd* cu zgomot cad // Izvoarele-ntruna = prop. circ. de timp (2);
2. Alunce luna // [→] de brad = prop. principală;
3. Pătrunză talanga // Al serii rece vînt = prop. principală;
4. Deasupra-mi teiul sfînt // Să-și scuture creanga = prop. principală;
5. *Cum* n-oi mai fi pribeag // De-atunci înainte = prop. circ. de cauză;
6. M-or troieni cu drag // Aduceri-aminte = prop. principală;
7. *ce* răsar // Din umbră de cetini = prop. atributivă (intercalată);
8. Luceferi [→] // Fiindu-mi prieteni // O să-mi zîmbească iar = prop. principală;
9. Va geme de patimi // Al mării aspru cînt = prop. principală,
10. Ci eu voi fi pămînt // În singurătate-mi = prop. principală.

C

1. *pe cînd* = locuț. adv. [...], compl. circ. de timp (element de relație);
2. *(î)ntruna* = adv. de mod [...], compl. circ. de mod;
3. *deasupră-mi* = pronume personal [...] dativul posesov [...] compl. circ. de loc.
4. *aduceri-aminte* = în conformitate cu programa școlară, V-VIII, este socotit substantiv compus, la nivel academic este locuțiune substantivală (vezi: *Gramatica Academiei*,; M. Avram. *op. cit.*, pag. 64).

Scanned with OKEN Scanner

217

Mircea însuși mînă-n luptă vijelia-ngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare...

(Mihai Eminescu; 132)

A

1. mînă = predicat verbal;
2. vine = p. verbal;
3. vine = p. verbal;
4. vine = p. verbal;
5. calcă = p. verbal;

B

1. Mircea însuși mînă-n luptă vijelia-ngrozitoare = p. principală;
2. *care* vine = prop. atributivă;
3. vine = prop. atribut. (1; juxtapusă la P_2);
4. vine = prop. atribut. (1; juxtapusă la P_3);
5. calcă totul în picioare = prop. atribut. (1; juxtapusă la P_4).

C

1. *însuși* = adj. pron. de întărire [...] atr. adjectival;
2. *totul* = pron. nehot. [...] compl. direct.

218

Peste vîrfuri trece lună,
Codru bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemîngîiet
Îndulcind cu dor de moarte.

(Mihai Eminescu; 132)

A

1. trece = predicat verbal;
2. (î)și bate = p. verbal;
3. sună = p. verbal;
4. [----] = p. eliptic;
5. [----] = p. eliptic;
6. [----] = p. elitic;
7. [----] = p. eliptic.

B

1. Peste vîrfuri trece lună = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

2. Codru-și bate frunza lin = prop. principală;
3. Dintre ramuri de arin // Melancolic cornul sună = prop. principală;
4. Mai departe = prop. principală (eliptică de predicat)
5. Mai departe = prop. principală (eliptică de perdicat);
6. Mai încet = prop. principală (eliptică de predicat);
7. tot mai încet // Sufletu-mi nemîngîiet // Îndulcind cu dor de moarte = prop. principală (eliptică de predicat).

Atenție!

a) prop. IV-VII presupun, din logica exprimării poetice, cîte un predicat (!! nu este recomandabil, într-o astfel de situație să transcriem presupusul predicat, în genul "*mergem* mai departe ..., *să trecem* mai departe ... etc).

C

1. *lună* = substantiv [...] nearticulat (una!! dintre rarele situații cînd subiectul apare fără articol) [...], nominativ, subiect;
2. *lin* = adverb de mod [...] compl. circ. de mod;
3. *melancolic* = adjectiv propriu-zis [...] compl. circ. de mod (la nivel academic se numește *element predicativ suplimentar*);
4. *îndulcind* = verb [...], gerunziu [...], atribut verbal;
5. *cu dor* = substantiv [...] compl. indirect.

219

Românii aveau înaintea lor o turmă de bivoli cu steaguri, și toată tabăra lor era plină de focuri mari, în mijlocul cărora petrecură toată noaptea aceea, viermuind și mișcindu-se, cîntînd, chiuind și hăulind, după natura lor veselă în mijlocul nevoilor, și supărînd și hărțuind pe turci cu numeroase avanposturi.

(N. Bălcescu; 132)

A

1. aveau = predicat verbal;
2. era plină = p. nom. complet;
3. petrecuseră = p. verbal.

B

1. Românii aveau [→] cu steaguri = prop. principală;
2. și toată tabăra lor era plină de locuri mari = prop. princ.;
3. *în mijlocul cărora* petrecură [→] cu numeroase avanposturi = prop. atributivă (2).

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *înaintea lor* = pron. pers. [...], genitiv (are prep. simplă "*înaintea*") compl. circ. de loc;
2. *de focuri* = subst. [...] compl. indirect;
3. *în mijlocul cărora* = pron. relativ simplu [...] genitiv (are locuț. prepoz. "*în mijlocul*", compl. circ. de loc;
4. *viermuind* și *mișcîndu-se*, [...] *cîntînd*, *chiuind* și *hăulind*, [...] și *supărînd* și *hărțuind* = verbe [...] gerunziu, complemente circ. de mod.

Atenție!

a) "*în mijlocul*" suportă următoarele interpretări:

I. cînd s-a păstrat val. substantivală (în sensul că putem vorbi de un *mijloc* al focurilor, de o *margine*, o *mulțime*, o *extremitate* a acestora etc.), atunci vom analiza ca subst. cu prep., aceeași demonstrație și pentru ... "*în fundul peșterii*"..., (C. Hogaș: peșterea poate avea *o intrare, un fund, un tavan* etc. — text 143);

II. dacă val. substantivală s-a diminuat, astfel că "*în mijlocul*" presupune o serie logică: "*lîngă*, "*peste*", "*printre*" etc., vom avea o locuț. prepozițională;

III. *în mijloc* = ca echivalent pentru "*acolo*", "*sus*" etc. și cu un regent verbal, vom avea o locuț. adverbială.

212

Călăreții împlu cîmpul și roiesc după un semn
Și în caii lor sălbatici bat cu scările de lemn,
Pe copite iau în fugă fața negrului pămînt,
Lănci scînteie lungi în soare, arcuri se întind în vînt.
.....
În genunchi cădeau pedeștri, colo caii se răstoarnă,
Cînd săgețile în valuri, care șuieră, se toarnă,
Și, lovind în față, -n spate, ca și crivățul și gerul,
Pe pămînt lor li se pare că se năruie tot cerul...

(Mihai Eminescu; 132)

A

1. împlu = predicat verbal;
2. roiesc = p. verbal;
3. bat = p. verbal;
4. iau = p. verbal;
5. scînteie = p. verbal;
7. cădeau = p. verbal;
8. se răstoarnă = p. verbal;
9. șuieră = p. verbal;
10. se toarnă = p. verbal;
11. se pare = p. verbal;

Scanned with OKEN Scanner

6. se întind = p. verbal;
12. se năruie = p. verbal.

B

1. Călăreții împlu cîmpul = prop. principală;
2. și roiesc după un semn = prop. principală;
3. și în caii lor sălbatici bat cu scările de lemn = prop. principală;
4. Pe copite iau în fugă fața negrului pămînt = prop. principală;
5. Lănci scînteie lungi în soare = prop. principală;
6. arcuri se întind în vînt = prop. principală;
7. În genunchi cădeau pedeștrii = prop. principală;
8. colo caii se răstoarnă = prop. principală;
9. *care* șuieră = prop. atributivă (intercalată);
10. *cînd* săgețile în valuri [...] se toarnă = prop. circ. de timp. (7 și 8);
11. Și, lovind în față-n spate, ca și crivățul și gerul // Pe pămînt lor li se pare = prop. principală;
12. *că* se năruie tot cerul = prop. subiectivă (11).

C

1. *În fugă* = subst. [...] compl. circ. de timp (dovada: ...*iau* [1]/ *în timp ce fug*...[2]/) = prop. circ. temporală; o eventuală extensie într-o prop. modală este imposibilă:... iau fața [1]/ *după cum fug* ...?!?!)
2. *lungi* = adj. [...] compl. circ. de mod (are regent verbul "*scînteie*") sau atr. adjectival (element regent = subst. "*lănci*") ; la nivel academic situația este, paradoxal, mai simplă: = *element predicativ suplimentar;*
3. construcție absolută gerunzială "*lovind în față-n spate, ca și crivățul și gerul*", în întregul ei, joacă rolul unui compl. circ. de timp. al vb. "*se pare*"; în analiza gramaticală, construcția va fi prezentată ca o structură formată din părți de propoziție distincte (*lovind* = verb [...], compl. circ. de timp + *în față* = loc. adv. [...] compl. circ. de mod + etc)

221

Și, gonind biruitoare, tot veneau a țării steaguri,
Ca potop ce prăpădește, ca o mare turburată
Peste-un ceas păgînitatea e ca pleava vînturată.

(Mihai Eminescu; 133)

A

1. veneau = predicat verbal;
2. prăpădește = p. verbal;
3. e [...] vînturată = p. verbal (diatezã pasivã).

Scanned with OKEN Scanner

B

1. Și gonind biruitoare, tot veneau a țării steaguri // Ca potop [...], ca o mare turburată = prop. principală;
2. *ce* prăpădește = prop. atributivă (intercalată);
3. Peste-un ceas păgînitatea e ca pleava vînturată = prop. principală.

C

1. *gonind* = verb [...] predicativ [...], mod nepersonal — nepredicativ (gerunziu), compl. circ. de mod;
2. *tot* = adv. de mod, [...] compl. de mod;
3. *peste* [...] *ceas* = subst. [...] compl. circ. de timp;
4. *un* = numeral cardinal [...] atr. adjectival.

222

— Ce e acolo, mă? se auzi din drum glasul lui Moromete. Iar te-a călcat oaia? Taci din gură, că nu-ți iese mațele.

Femeia tocmai atunci terminase de muls și ieșise din obor. Ea se opri în mijlocul bătăturii și vorbi cu un glas care îl făcu pe Niculaie să se oprească din plîns.

— Lovi-o-ar moartea de vorbă, de care nu te mai saturi, Ilie! Toată ziua stai de vorbă și beai la tutun și mie îmi arde cămașa pe mine. Dacă alții n-au treabă și au chef de vorbă... Copilul ăsta plînge aici, și el tăifăsuiește și bea tutun. Veniți de la deal și vă lungiți ca vitele... și eu să îndop singură o ceată de haidamaci...

(Marin Preda; 133)

A

1. e = predicat verbal;
2. se auzi = p. verbal;
3. a călcat = p. verbal;
4. taci = p. verbal;
5. nu—[...] iese = p. verbal;
6. terminase = p. verbal;
7. ieșise = p. verbal;
8. se opri = p. verbal;
9. vorbi = p. verbal;
10. făcu = p. nom. incomplet;
11. să se oprească = p. verbal
12. lovi [...] -ar = p. verbal;
13. nu te saturi = p. verbal;
14. stai de vorbă = p. verbal;
15. beai = p. verbal;
16. arde = p. verbal;
17. n-au = p. verbal;
18. au = p. verbal;
19. plînge = p. verbal;
20. tăifăsuiește = p. verbal;
21. bea = p. verbal;
22. veniți = p. verbal;
23. vă lungiți = p. verbal;
24. să îndop = p. verbal.

Scanned with OKEN Scanner

Atenţie!

a) construcţia *"beai la tutun"* nu poate fi considerată locuţ. vb. cu sensul *"fumezi"* deoarece este formată din vb. cu sens regional *"beai"* (=*fumezi* = pred. vb.) + subst. *"la tutun"*, compl. direct (prep. "la" sugerează cantitatea);
b) aceeaşi obs. pentru *"taci din gură"*, care nu este locuţ., ci ...o greşeală care se numeşte *pleonasm*;
c) în schimb, *"stai de vorbă"* = locuţiune verbală (*"vorbeşti"*).

B

1. Ce e acolo, mă? = prop. principală (interogativă)
2. se auzi din drum glasul lui Moromete = prop. principală (independentă);
3. Iar te-a călcat oaia? = prop. principală (interogativă);
4. taci din gură = prop. principală (imperativă);
5. *că* nu-ţi iese maţele = prop. circ. de cauză (4);
6. Femeia tocmai atunci terminase de muls = prop. principală;
7. şi ieşise din obor = prop. principală;
8. Ea se opri în mijlocul bătăturii = prop. principală;
9. şi vorbi cu un glas = prop. principală;
10. *care* îl făcu pe Nicolaie = prop. atributivă (9);
11. *să* se oprească din plîns = prop. predicativă (10);
12. Lovi-o-ar moartea de vorbă = prop. principală (imperativă);
13. *de care* nu te mai saturi, Ilie! = prop. atributivă (12);
14. toată ziua stai de vorbă = prop. principală;
15. şi beai la tutun = prop. principală;
16. şi mie îmi arde cămaşa pe mine = prop. principală
17. *Dacă* alţii n-au treabă = prop. condiţională;
18. şi au chef de vorbă = prop. condiţională;
19. Copilul ăsta plînge aici = prop. principală;
20 şi el tălfăsuieşte = prop. principală;
21. şi bea tutun = prop. principală;
22. Veniţi de la deal = prop. principală;
23. şi vă lungiţi ca vitele = prop. principală;
24. şi eu să îndop singură o ceată de haidamaci = prop. principală.

Atenţie!

a) prop. a XI-a este prop. *predicativă suplimentară* (care nu se studiază în cls. a VIII-a), exprimînd o acţiune simultană cu acţiunea regentei referitoare la compl. direct, *"pe Nicolaie"*; sugerăm să fie considerată predicativă sau, avînd în vedere mai ales sensul contextual al vb. *"îl făcu"*, care este (semi) copulativ, dar poate

semnifica și *"îl determină"*, *"îl forțã"* + LA CEVA, să fie interpretată chiar drept compl. indirectă.;

b) prop. XVII-XVIII sînt, de fapt, subord. care exprimă opoziția (prop. circ. *opoziționale*) față de o regentă subînțeleasă, de tipul *"tu ai treabă"*;

c) verbul *"să îndop"*, formal la conj. prezent, are sensul unui indicativ prezent, timp verbal corelat cu cel exprimat de *"veniți"*, *"vă lungiți"* (aici conj. *"să"* nu este elem. de relație subordonator).

C

1. *ce* = pron. relativ simplu [...] nominativ, subiect;
2. *de muls* = verb [...] supin, compl. direct;
3. *în mijlocul bătăturii* = subs.t [...] genitiv (are locuț. prep. *"în mijlocul"*) compl. circ. de loc (vezi obs. la text 219);
4. *cu un glas* = subst. [...] compl. circ. de mod;
5. *moartea* = subst. [...] subiect;
6. *de vorbă*$_1$ = subst. [...] compl. direct (!!sînt rare compl. directe cu prep. *"de"*);
7. *de vorbă*$_2$ = subst. [...] parte componentă a locuț. vb. *"stai de vorbă"*;
8. *de vorbă*$_3$ = subst. [...] compl. ind. (*au chef + de ceva*)

223

Mama ei, care torcea după horn, cuprinsă de spaimă, zvirli fusul din mînă și furca cît colo și, sărind fără sine, o întrebă cu spaimă:

– Ce ai, draga mamei, ce-ți este?!

– Maimă, mamă! copilul meu are să moară.

– Cînd și cum?

– Iată cum: vezi drobul cel de sare pe horn?

– Îl văd. Și?...

– De s-a sui mița, are să-l trîntească drept în capul copilului și să mi- l omoare

– Vai de mine și de mine, că bine zici, fata mea; se vede că i s-au sfîrșit mititelului zilele!

Și cu ochii pironiți la drobul de sare de pe horn și cu mîinile încleștate, de parcă le legase cineva, începură a-l boci amîndouă, ca niște smintite, de clocotea casa.

(Ion Creangă; 133)

A

1. torcea = predicat verbal;
2. zvîrli = p. verbal;
3. întreba = p. verbal;
4. ai = p. verbal;
5. ești = p. verbal;
12. văd = p. verbal;
13. [----] = p. eliptic;
14. s-a sui = p. verbal;
15. are să [...] trîntească = p. verbal;
16. să [...] omoare = p. verbal;

Scanned with OKEN Scanner

6. are să moară = p. verbal;
7. [----] = p. eliptic;
8. [----] = p. eliptic;
9. iată = p. verbal (interj. predicativă);
10. [----] = p. eliptic;
11. vezi = p. verbal;
17. vai = p. nom. complet (cu verbul copulativ presupus);
18. zici = p. verbal;
19. se vede = p. verbal;
20. s-au sfîrșit = p. verbal;
21. legase = p. verbal;
22. începură = p. verbal;
23. clocotea = p. verbal.

B

1. *care* torcea după horn = prop. atributivă (intercalată);
2. Mama ei, [...] cuprinsă de spaimă, zvîrli fusul din mînă și furca din brîu cît colo = prop. principală;
3. și, sărînd fără sine, o întrebă cu spaimă = prop. principală;
4. Ce ai, draga mamei = prop. principală;
5. ce-ți este = prop. principală;
6. Mamă, mamă! copilul meu are să moară = prop. principală;
7. cînd (are să moară)? = prop. principală (interogativă, cu predicat eliptic);
9. Iată = prop. principală;
10. *cum* (are să moară) = prop. compl. directă (cu predicat eliptic)
11. vezi drobul cel de sare de pe horn? = prop. princ. (interogativă)
12. Îl văd = prop. principală;
13. Și (ce are să se întîmple) = prop. principală;
14. *De* s-a sui mîța = prop. circ. condițională (15);
15. are să-l trîntească în capul copilului = prop. principală;
16. și să mi-l omoare = prop. principală;
17. Vai de mine și de mine = prop. principală;
18. Că bine zici, fata mea = prop. princip. (incidentă; "*că*" nu este conj. subordonatoare, aici avînd valoare narativă);
19. se vede = prop. principală;
20. *că* i s-au sfîrșit mititelului zilele! = prop. subiectivă (19);
21. *de parcă* le legase cineva = prop. circ. de mod (intercalată);
22. și cu ochii pironiți la drobul de sare de pe horn și cu mîinile încleștate [...], începură a-l boci amîndouă, ca niște smintite = prop. principală;
23. *de* clocotea casa = prop. circ. consecutivă (22).

Atenție!

a) în vorbire indirectă (o întreabă *ce are, ce-i este* ...), propoz. IV-V și XI ar fi fost compl. directe.

Scanned with OKEN Scanner

C

1. *cu colo* = locuț adv. de loc (adv. + adv.), compl. circ. loc;
2. *sărind* = verb [...], compl. circ. de timp;
3. *fără sine* = pron. reflexiv (cu val. substantivală) [...], compl. circ. de mod;
4. *ce* = pron. interogativ [...] acuzativ, compl. direct (4);
5. *ce* = pron. interogativ [...] nominativ, subiect (5);
6. *când* = adv. interogativ, compl. circ. de timp;
7. *cum* = adv. interogativ, compl. circ. de mod;
8. *mititelului* = adj. diminutival substantivizat [...] dativ, compl. indirect.

224

Sara pe deal buciumul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale,
Apele plâng, ciar izvorînd în fîntîne;
Sub un salcîm, dragă, m-aștepți tu pe mine.

Luna pe cer trece-așa sfîntă și clară,
Ochii tăi mari caută-n frunza cea rară,
Stelele nasc umezi pe bolta senină,
Pieptul de dor, fruntea de gînduri ți-e plină.

Norii curg, raze-a lor șiruri despică,
Streșine vechi casele-n lună ridică,
Scîrție-n vînt cumpăna de la fîntînă,
Valea-i în fum, fluiere murmură-n stînă.

(M. Eminescu)

A

1. sună = predicat verbal;
2. urc = p. verbal;
3. scapără = p. verbal;
4. plîng = p. verbal;
5. aștepți = p. verbal;
6. trece = p. verbal;
7. caută = p. verbal;
8. nasc = p. verbal;
9. [----] = p. nom. complet (presupus drept "*e plin*");
10. e plină = p. nom. complet;
11. curg = p. verbal;
13. ridică = p. verbal;
14. scîrție = p. verbal;
15. -i în fum = p. verbal;

Scanned with OKEN Scanner

B

Atenție!

a) toate prepozițiile din text sînt principale juxtapuse, (prin aceasta poetul realizînd, stilistic, impresia de echilibru și de armonie în natură); poezia se constituie, așadar, dintr-o amplă enumerare de notații, intensificarea imaginii artistice realizîndu-se pe baza tehnicii ansamblării amănuntului caracteristic într-o sinteză lirico-descriptivă, pluridimensională.

C

1. *izvorînd* = verb [...], predicativ [...], mod nepersonal-nepredicativ (gerunziu) compl. circ. de timp;
2. *clar* = adv. de mod, grad pozitiv, compl. circ. de mod;
3. *dragă* = adj. substantivizat [...] vocativ, fără f. sint.
4. *așa* = adv. mod, compl. de mod, contextual sugerînd comparativul de egalitate al adj. regent; "trece *la fel de sfîntă și clară*";
5. *de dor* = subst. [...] compl. indirect (element regent = "*plină*");
6. *a* (le) *lor* = pron. pers. [...] genitiv [...] atr. pronominal;
7. *șiruri* = subst. [...]. acuzativ [...], compl. direct.

225

La Călugăreni a avut loc o crîncenă bătălie, în cadrul căreia atacurile ambilor adversari s-au succedat cu repeziciune. Primul atac a fost întreprins de armata Țării Românești, care, reușind o pătrundere adîncă, a ajuns pînă în tabăra turcească. Riposta turcească n-a întîrziat. Sub comanda directă a trei pașale: Haidar, Hasan de Timișoara și Mustafa de Bosnia — prin puternice lovituri frontale și un început de mișcare de învăluire —, turcii au respins armata română pînă dincolo de Călugăreni. Eroismul ostașilor, hotăriți să apere independența țării, a îndreptat din nou situația. Lovitura de răspuns a fost atît de cumplită, încît a fost aruncată în mlaștina o bună parte a armatei otomane, în frunte cu Sinan-Pașa. În aceste împrejurări, un rol de seamă a jucat vitejia personală a lui Mihai...

(Istoria României; 135)

A

1. *a avut loc* = predicat verbal (locuț. verbală);
7. *să apare* = p. verbal;
8. *a îndreptat* = p. verbal;

2. s-au succedat = p. verbal;
3. a fost întreprins = p. verbal (diat. pasivă);
4. a ajuns = p. verbal;
5. n-a întîrziat = p. verbal;
6. au respins = p. verbal;
9. a fost atît de cumplită = p. nom. complet;
10. a fost aruncată = p. verbal (vb. la diat. pasivă);
11. a jucat = p. verbal.

Atenție!

a) *atît de* = locuț. adv. de mod, sugerează superlativul absolut al adj. *"cumplit"*; în lb. literară actuală adj. nu admite grad de comp., pentru că chiar sensul său este acela al unui superlativ lexical.

B

1. La Călugăreni a avut loc o crîncenă bătălie = prop. principală;
2. în cadrul *căreia* atacurile ambilor adversari s-au succedat cu repeziciune = prop. atributivă (1);
3. Primul atac a fost întreprins de armata Țării Românești = prop. principală;
4. *care*, reușind o pătrundere adîncă, a ajuns pînă în tabăra turcească = prop. atributivă (3);
5. Riposta turcească n-a întîrziat = prop. principală;
6. Sub comanda [→] turcii au respins [→] Călugăreni = prop. principală;
7. *să* apere independența țării = p. compl. indirectă (8; intercalată);
8. Eroismul ostașilor, hotărîți [...] a îndreptat din nou situația = prop. principală;
9. Lovitura de răspuns a fost atît de cumplită = prop. principală;
10. *încît* a fost aruncată în mlaștină o bună parte a armatei otomane, în frunte cu Sinan-Pașa = prop. circ. consecutivă (9);
11. În aceste împrejurări, un rol de seamă a jucat vitejia personală a lui Mihai = prop. principală.

Atenție!

a) Unii specialiști consideră, *"în cadrul"* — locuț. prep.; părerea noastră este că și-a păstrat intactă valența substantivală, deci îl tratăm ca subst. cu prepoziție.

C

1. *ambilor* = numeral cardinal colectiv [...], genitiv, atr. adjectival;
2. *primul* = numeral ordinal, nominativ [...], atr. adjectival;
3. *reușind* = verb [...] predicativ, [...] gerunziu, compl. circ. de cauză (cu nuanță de timp);
4. *Haidar, Hasan de Timișoara* și *Mustafa de Bosnia* = subst. proprii (simplu + compus + compus) nominativ, apoziție simplă;

Scanned with OKEN Scanner

5. *în* [...] *împrejurări* = subst. [...] compl. circ. de timp.

226

Într-acel minut Mihai, precum odinioară semizeii cîntați de nemuritorul Omer, alergă într-o parte și într-alta prin tabăra turcească, căutînd pe Sinan, cînd, văzînd de departe pe Hasan-Pașa, se luă după dînsul strigîndu-i să stea de e viteaz să se lupte cu dînsul piept la piept și cînd de cînd era să-l ajungă cu paloșul; dar Hasan fugea înspăimîntat și nu se putea ține pe picioare de groază. El merse de-și ascunse rușinea într-un crîng spinos, de unde d-abia a doua zi cutează a ieși la ai săi.

(Nicolae Bălcescu; 135)

A

1. [----] = predicat eliptic;
2. alergă = p. verbal;
3. se luă = p. verbal;
4. să stea = p. verbal;
5. e viteaz = p. nom. complet;
6. să se lupte = p. verbal;
7. era = p. verbal (val. impersonală);
8. să [...] ajungă = p. verbal;
9. fugea = p. verbal;
10. nu [...] putea = p. verbal;
11. merse = p. verbal;
12. -și ascunse = p. verbal;
13. cutează = p. verbal.

B

1. *precum* (procedau) odinioară semizeii cîntați de nemuritorul Omer = prop. circ. de mod (intercalată, cu predicat eliptic);
2. În acel minut Mihai [...] alergă [→] căutînd pe Sinan = prop. principală;
3. *cînd*, văzînd de departe pe Hasan Pașa, se luă după dînsul strigîndu-i = prop. circ. de timp (2);
4. *să* stea = prop. compl. directă (3);
5. *de* e viteaz = prop. circ. condițională (4);
6. *să* se lupte cu dînsul piept la piept = prop. circ. de scop (4);
7. și cînd de cînd era = prop. principală (coord. copulativ cu 2);
8. *să*-l ajungă cu palosul = prop. subiectivă (7)
9. dar Hasan fugea înspăimîntat = prop. principală;
10. și nu se putea ține pe picioare de groază = prop. princpală;
11. el merse = prop. principală;
12. *de*-și ascunse rușinea într-un crîng spinos = prop. circ. de scop (11);
13. *de unde* de-abia a doua zi cutează a ieși la ai săi = prop. atributivă (12).

Scanned with OKEN Scanner

Atenție!

a) pentru prop. a III-a: - formal, subordonata circ. de timp este I°, deși sensul temporal este exprimat de regenta ei (așa-numitul *"cînd invers"*);
b) prop. a VI-a: *"cînd de cînd"* — construcție arhaică; este locuț. adv. de timp, compl. circ. de timp, nu elem. de relație;
c) prop. a XIII-a este atributivă pentru că are regent un subst.; prin contragere se obține un atribut "... într-un cring *al cutezanței* de a...".

c

1. *de* [...] *Omer* = subst. [...], compl. de agent (elem. regent participiul *"cîntați"*);
2. *căutînd* = verb [...], compl. circ. de scop;
3. *văzînd* = verb [...], compl. circ. de timp (cu nuanță de cauză);
4. *cu dînsul* = pron. pers. (nu de politețe) [...] compl. indirect;
5. *de groază* = subst. [...], compl. circ. de cauză;
6. *a ieși* = verb [...], compl. direct;
7. *la ai săi* = pron. posesiv [...] acuzativ (cu prep.), compl. circ. de loc

Atenție!

a) locuț. verbală cu verb în infinitiv *"(a) se ține pe picioare"* îndeplinește f. sint. de [illegible] direct.

227

Dar iată-l! E vodă, ghiaurul Mihai;
Alergă năvală nebună.
Împrăștie singur pe cîți îi adună.
Cutreieră cîmpul, tăind de pe cai
El vine spre pază: e groază și vai.
Că vine furtună.

(G. Coșbuc; I.36)

4

1. iată = predicat verbal;
2. e vodă = p. nom. complet;
3. alergă = p. verbal;
4. împrăștie = p. verbal;
5. adună = p. verbal;
6. cutreieră = p. verbal;
7. vine = p. verbal;
8. e = p. verbal;
9. vine = p. verbal.

Scanned with OKEN Scanner

B

1. Dar iată-l = prop. principală;
2. E vodă, ghiaurul Mihai = prop. principală;
3. Aleargă năvală nebună = prop. principală;
4. Împrăștie singur = prop. principală;
5. *pe cîți* îi adună = prop. compl. directă (4);
6. Cutreieră cîmpul, tăind de pe cai = prop. principală;
7. El vine spre pașă = prop. principală;
8. e groază și vai = prop. principală;
9. *că* vine furtună = prop. circ. de cauză (8).

C

1. *ghiaurul Mihai* = apoziție dezvoltată;
2. *ghiaurul* = adj. substantivizat [...], nominativ, atr. apozițional în cadrul apoziției dezv. "*ghiaurul Mihai*";
3. *Mihai* = subst. [...], nominativ, atr. subst. apozițional (apoziție simplă);
4. *groază și vai* = substantiv nominativ + interjecție [...], subiect multiplu

228

"Stai, pașă, o vorbă de-aproape să-ți spun
Că nu te-am găsit nicăirea"
Dar pașa-și pierduse și capul, și firea!
Cu frîul pe coamă el fuge nebun,
Că-n gheară de fiară și-n gură de tun
Mai dulce-i pieirea.

(G. Coșbuc; 136)

A

1. stai = predicat verbal;
2. să [...] spun = p. verbal;
3. nu [...] am găsit = p. verbal;
4. -și pierduse = p. verbal;
5. fuge = p. verbal;
6. mai dulce-i = p. nominal complet.

B

1. stai, pașă = prop. principală;
2. *să*-ți spun [o vorbă de-aproape] = prop. circ. de scop (1);
3. *că* nu te-am găsit nicăirea = prop. circ. de cauză (2);
4. Dar pașa-și pierduse și capul și firea = prop. principală;
5. Cu frîul pe coamă el fuge nebun = prop. principală;

Scanned with OKEN Scanner

6. *că*-n ghiară de fiară și-n gură de tun // Mai dulce-i pieirea = prop. circ. de cauză (5).

Atenție!

a) prop. a II-a a fost transcrisă în această topică pentru a evidenția elem. de relație "*să*".

C

1. *pașă* = subst. [...] vocativ, fără f. sintactică;
2. *de-aproape* = locuț. adv. [...] compl. circ. de mod;
3. *nebun* = adj. propriu-zis [...] compl. circ. de mod (elem regent = *fuge*) sau atr. adj. (elem. regent = *el*);

Atenție!

a) adj. "*nebun*" — sugerăm să fie analizat ca mai sus (tocmai pentru că programa școlară nu include adevărata f. sintactică — *elem. pred. suplimentar*).

229

Sălbaticul vodă e-n zale și-n fier
Și zalele-i zuruie crunte,
Gigantică poart-o cupolă pe frunte,
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda din stînga-i ajunge la cer,
Și vodă-i un munte.

(G. Coșbuc; 136)

A

1. e-n zale și-n fier = p. nom. completă;
2. zuruie = p. verbal;
3. poart(ă) = p. verbal;
4. e tunet = p. nom. complet;
5. (e) ger = p. nom. complet (cu vb. copulativ presupus);
6. ajunge = p. verbal;
7. -i un munte = p. nom. complet.

Atenție!

a) numele predicativ multiplu "*-n zale și-n fier*" apare ca urmare a eliminării numelui pred. real pe lîngă care substantivele îndeplineau f. sint. de complemente indirecte (= *îmbrăcat în ...*);

Scanned with OKEN Scanner

B

1. Sălbaticul vodă e-n zale și-n fier = prop. principală;
2. Și zalele zuruie crunte = prop. princ. (coord. cop. cu P_1);
3. Gigantică poart-o cupolă pe frunte = prop. principală;
4. Și vorba-i e tunet = prop. principală;
5. răsufletul (e) ger = prop. principală;
6. Iar barda din stînga-i ajunge la cer = prop. principală;
7. și vodă-i un munte = prop. principală.

C

1. *sălbaticul* = adj. [...], articulat (are articolul preluat de la subst. regent), nominativ, grad pozitiv [...], atr. adjectival;
2. *crunte* = vezi interpretarea adj. "*nebun*" (elem. predicativ supl.) textul precedent;
3. *din stînga* = subst. [...], acuzativ (cu prep.) atr. substantival; vezi și ."..virează *la stînga*..."; "....a țîșnit *din stînga* grupului");
4. *-i* = pron. pers. [....], atr. pronominal.

230

"Stăi, pașă! Să piară azi unul din noi".
Dar pașa mai tare zorește;
Cu scărtile-n coapse fugaru-și lovește
Și gîtul i-l bate cu pumnii-amîndoi;
Cu ochii de sînge, cu barba vîlvoi,
El zboară șoimește.

(G. Coșbuc: 136)

A

1. stăi = predicat verbal
2. să piară = p. verbal
3. zorește = p. verbal
4. -și lovește = p. verbal
5. bate = p. verbal
6. zboară = p. verbal

Atenție

a) pron. reflexiv — "*și*" (fugaru-*și*) este atribut pron. în dativul posesev (=fugarul *său*).

B

1. Stăi, pașă! = prop. principală;
2. Să piară azi unul din noi = prop. princ. (imperativă);

Scanned with OKEN Scanner

3. Dar pașa mai tare zorește = prop. principală;
4. Cu scările-n coapse fugaru-și lovește = prop. principală;
5. Și gîtul i-l bate cu pumnii-amîndoi = prop. principală;
6. Cu ochii de sînge, cu barba vîlvoi // El zboară șoimește = prop. principală

Atenție!

a) deși sensul prop. a II-a este acela al unui scop, ea rămîne princ. imperativă, datorită vb. la conjuctiv prezent cu val. de imperativ; grafia (scrierea cu inițială majusculă) este un indiciu în acest sens.

C

1. *din noi* = pron. pers. [...] atr. pronominal;
2. *șoimește* = adv. de mod [...] compl. circ. de mod.

231

Turbanul îi cade și-l lasă căzut;
Își rupe cu mîna vestmîntul
Că-n largile-i haine se-mpiedică vîntul
Și lui i se pare că-n loc e ținut;
Aleargă de groaza pieririi bătut,
Mănîncă pămîntul.

A

1. cade = predicat verbal;
2. lasă = p. verbal;
3. (își) rupe = p. verbal;
4. se-mpiedică = p. verbal;
5. se pare = p. verbal;
6. e ținut = p. verbal (vb. la diat. pasivă);
7. aleargă = p. verbal;
8. mănîncă = p. verbal.

Atenție!

a) la nivel academic pron. reflexiv "*își*" (*își rupe*) este socotit compl. ind. în dativul posesiv; verbul este la diat. activă pronominală.

B

1. Turbanul îi cade = prop. principală;
2. și-l lasă căzut = prop. princip. (coord. cop. cu; 1);
3. Își rupe cu mîna veșmîntul = prop. principală;
4. *Că*-n largile-i haine se-mpiedică vîntul = prop. circ. de cauză (3);

Scanned with OKEN Scanner

5. Şi lui i se pare = prop. circ. de cauză (coord. cop. cu 4);
6. Că-n loc e ţinut = prop. subiectivă (5);
7. Aleargă de groaza pieirii bătut = prop. principală;
8. Mănîncă pămîntul = prop. principală.

Atenţie!

a) unii specialişti socotesc prop. a VII-a — *consecutivă* considerînd: a) implicarea logică a lui ÎNCÎT; b) acţiune ce depăşeşte limitele normalului, indicînd consecinţa verbului din regentă (P6).

C

1. *-i* = pron pers. [...], atr. pronominal în dativul posesiv (= hainele *lui*);
2. *de groază* = subst. [...], compl. de agent

232

De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Ş-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lîngă izvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămîiet,
Pare-că şi trunchii vecinici poartă sub coajă,
Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.
Iar prin mîndrul întuneric al pădurii de argint
Vezi izvoare zdrumicate peste pietre licurind;
Ele trec cu harnici unde şi suspină-n flori molotic,
Cînd coboară-n ropot dulce din tăpşanul prăvălatic,
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
În cuibar rotit de ape, peste care luna zace.

(Mihai Eminescu; 137)

A

1. treci = predicat verbal;
2. vezi = p. verbal;
3. auzi = p. verbal;
4. pare de omăt = p. nom. complet;
5. tremur = p. verbal;
6. pare = p. verbal (sens impersonal);
7. poartă = p. verbal;
8. suspină = p. verbal;
9. vezi = p. verbal
10. trec = p. verbal;
11. suspină = p. verbal;
12. coboară = p. verbal;
13. sar = p. verbal;
14. zace = p. verbal.

Scanned with OKEN Scanner

B

1. *De* treci codri de aramă = prop. circ. condițională (2);
2. de departe vezi albind = prop. principală;
3. Şauzi mîndra glăsuire a pădurii de argint = prop. principală;
4. Acolo lîngă izvoară, iarba pare de omăt = prop. principală;
5. Flori albastre tremur ude în văzduhul tămîiet = prop. principală;
6. Pare = prop. principală;
7. *că* și trunchi vecinici poartă suflete sub coajă = prop. subiectivă (6);
8. *Ce* suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă = prop. atributivă (7);
9. Iar prin mîndrul întuneric al pădurii de argint // vezi izvoare zdrumicate peste pitre licurind = prop. principală (coord. adversativ cu 6);
10. Ele trec cu harnici unde = prop. principală;
11. și suspină-n flori molatic = prop. principală;
12. *Cînd* coboară-n ropot dulce din tăpșanul prăvălatic = prop. circ. de timp (11);
13. Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace // în cuibar rotit de ape = prop. principală;
14. *peste care* luna zace = prop. atributivă (14).

C

1. *albind* = verb [...], predicativ [...], compl, direct;
2. *de omăt* = subst. [...], nume predicativ;
3. *ude* = adj. propriu-zis [...] compl. circ. de mod (elem. regent = "*tremur*") sau atr. adj. (elem. regent = "*flori*");
4. *ce* = pron. relativ simplu [...], nominativ, subiect;
5. *cu* [...] *vraja* = subst. [...] compl. indirect;
6. *licurind* = verb [...], predicativ [...], atribut verbal;
7. *molatic* = adv. de mod, [...] compl. circ. de mod;
8. *-n ropot* = subst. [...] , compl. circ. de mod;
9. *rotind* = verb [...] predicativ [...] atr. verbal;
10. *de ape* = subst. [...] atr. subst. prepozițional.

Atenție!

a) pentru interpretarea elem. predicativ suplimentar "*ude*" vezi notațiile anterioare.

233

Stă Caraimanu-nnegurat,
Moșneag în veci cu fruntea-n sus;
Și cum se uită la moșneag,
Se mai oprește-o clipă-n loc;

Slăvitul zilei împărat
Încet se lasă spre apus.

I-azvîrle cu un zîmbet drag
Pe frunte-un diadem de foc.

Iar după culmi doi nurași
Urcînd tiptil, în zare, sus,
Rîd răsfirați și drăgălași,
Privind idila din apus.

(Ș. O. Iosiv; 137)

A

1. stă = predicat verbal;
2. se lasă = p. verbal;
3. se uită = p. verbal;
4. se [...] oprește = p. verbal;
5. azvîrle = p. verbal;
6. rîd = p. verbal;

Atenție!

a) "*se oprește-n loc*" — *nu* este locuțiune verbală.

B

1. Stă Caraimanu-nnegurat // Moșneag în veci cu fruntea-n sus = prop. principală;
2. Slăvitul zilei împărat Încet se lasă la apus = prop. principală;
3. *cum* se uită la moșneag = prop. circ. de cauză (intercalată; *cum* = *fiindcă*; are și nuanță de timp: *cum* = *cînd*);
4. Și [...] se mai oprește-o clipă-n loc = prop. principală;
5. I-azvîrle cu un zîmbet drag // Pe frunte-un diadem de foc = prop. principală;
6. Iar după culmi [→] Rîd [→] din apus = prop. principală.

C

1. *(î)nnegurat* = adj. [...] atr. adj. (elem regent = "*Caraimanu*"); și compl. circ. de mod (elem. regent = "*stă*");
2. *moșneag în veci cu fruntea sus* = apoziție dezvoltată (fiecare elem. se poate analiza separat sintactic, dar cu obligația de a specifica ... "*în cadrul apoziției dezv.*");
3. *în veci* = locuț. adv. de timp (prep. + subst), atr. adverbial (elem regent = "*moșneag*");
4. *slăvitul* = adj. [...], atr. adj. (art. hot. "l" aparține subst. "*împărat*");
5. *doi* = numeral cardinal [...], nominativ, atr. adjectival;
6. *din apus* = subst. [...] atr. substantival prepozițional.

Atenție!

a) pentru interpretarea elem. predicativ suplimentar "*-nnegurat*" (ca și "*răsfățați și drăgălași*") vezi notațiile anterioare

Scanned with OKEN Scanner

234

Florile-n grădină s-agită.
Peste straturi, dalia,
Ca o doamnă din elită,
Își îndreaptă talia.

Floarea-soarelui, bătrînă,
De pe-acuma se sperie
C-au să-i cadă în țărînă
Dinții, de mizerie,

Trei petunii subțirele,
Farmec dînd regretelor,
Stau de vorbă între ele:
"Ce ne facem fetelor?..."

Și cu galbena ei zdreanță
Stă-n lumina măturâ,
Ca un talger de balanță
Aplecat pe-o laturâ...

(George Topîrceanu; 137)

A

1. s-agită = predicat verbal;
2. (își) îndreaptă = p. verbal;
3. stau de vorbă = p. verbal (locuț. vb.);
4. ce ne facem = p. nom. complet (pron. interog. + vb. copulativ);
5. se sperie = p. verbal;
6. au să [...] cadă = p. verbal;
7. stă = p. verbal.

B

1. Florile-n grădini s-agită = prop. principală;
2. Peste straturi, dalia [→] Își îndreaptă talia = prop. principală;
3. Trei petunii subțirele [→] Stau de vorbă între ele = prop. principală;
4. Ce ne facem, fetelor? = prop. princ. (vorbire directă);
5. Floarea soarelui [→] se sperie = prop. principală;
6. *C*-au să-i cadă în țărînă / Dinții de mizerie = prop. circ. de cauză (5);
7. Și cu galbena ei zdreanță // Stă-n [→] pe-o laturâ = prop. principală.

C

1. *-n grădini* = substantiv. [...], compl. circ. de loc.;
2. *dînd* = verb [...], predicativ [...], atr. verbal (elem. regent = "*petunii*") și compl. circ. de mod; (elem regent = "*stau de vorbă*") — vezi notele privind elem. predicativ suplimentar;
3. *fetelor* = subst. [...] vocativ, fără f. sint;
4. *de mizerie* = subst. [...] compl. circ. de cauză;
5. *cu* [...] *zdrență* = subst. [...] compl. indirect (indică asocierea, de aceea la nivel academic se cheamă *compl. sociativ*) cu nuanță de compl. circ. de mod.

Scanned with OKEN Scanner

235

Scîlpirile neîntrerupte și orbitoare de lumină frîntă ale fulgerelor spintecau, pe linii fantastice și nemărginit de lungi, întunecimile fioroase ale nopții înalte... Și, între cele patru hotare ale nesfîrșitului, întinderile oarbe tremurau cu răstimpuri scurte de întuneric și lumină albăstrie, sub licăririle fugătoare și iuți ale focului ceresc... Fierbeau văzduhurile și cerurile clocoteau sub descărcările zguduitoare ale tunetelor, și pămîntului înfricoșat se cutremura nemernic, pînă în cele mai din adînc ale temeliilor lor, sub ropotul de trăsnete care cădeau asurzitoare prin întuneric, ca niște imense bombe de flăcări, și spulberau, ca și cum ai sufla într-un strop de țărînă, frunțile de stînci îndrăznețe ale celor mai sumeți dintre munții săi.

(C. Hogaș; 138)

A

1. spintecau = predicat verbal;
2. tremura = p. verbal;
3. fierbeau = p. verbal;
4. clocoteau = p. verbal;
5. se cutremurau = p. verbal;
6. cădeau = p. verbal;
7. spulberau = p. verbal;
8. ai sufla = p. verbal.

B

1. Sclipiri neîntrerupte [→] ale nopții înalte = prop. principală;
2. Și, între cele patru hotare [→] și iuți ale focului ceresc = prop. principală;
3. Fierbeau văzduhurile = prop. principală;
4. și cererile clocoteau sub descărcările zguduitoare ale tunetelor = prop. principală;
5. și pămîntul înfricoșat se cutremura nemernic, pînă în cele mai din adînc ale temeliilor lor, sub ropotul de trăsnete = prop. principală;
6. *care* cădeau asurzitoare în întuneric, ca niște imense boambe de flăcări = prop. atributivă (5);
7. și *care* spulberau [→] frunțile de stînci îndrăznețe ale celor mai sumeți dintre munții săi = prop. atributivă (5; coord. cop. cu 6);
8. *ca și cum* ai sufla într-un strop de țărînă = prop. circ. de mod (7; intercalată)

236

Mult e dulce și frumoasă
Limba ce vorbim,
Altă limbă armonioasă
Ca ea nu găsim

Și pe buze-aduce miere
Cînd o cuvîntăm.
Românașul o iubește
Ca sufletul său. [...]

Saltă inima-n plăcere
Cînd o ascultăm

(G. Sion; 145)

A

1. mult e dulce și frumoasă = predicat nom. complet;
2. vorbim = p. verbal;
3. nu găsim = p. verbal;
4. saltă = p. verbal;
5. ascultăm = p. verbal;
6. aduce = p. verbal;
7. cuvîntăm = p. verbal;
8. iubește = p. verbal.

B

1. Mult e dulce și frumoasă // Limba = prop. principală;
2. *ce* vorbim = prop. atributivă (1);
3. Altă [→] ca ea nu găsim = prop. principală;
4. Saltă inima-n plăcere = prop. principală;
5. *Cînd* o ascultăm = prop. circ. temporală;
6. Și pe buze-aduce miere = prop. principală;
7. *Cînd* o cuvîntăm = prop. circ. de timp (6);
8. Românașul o iubește // Ca sufletul său = prop. principală.

C

1. *mult* [...] *dulce* = adj. [...], gradul superlativ absolut [...], nume predicativ;
2. *altă* = adj. pronominal nehot. [...] acuzativ [...], atr. adjectival;
3. *cînd* = adv. interogativ-relativ [...], compl. circ. de timp (la nivel frastic este elem. de relație subordonator);
4. *o* (cuvîntăm) = pronume personal [...], acuzativ, forma neaccentuată (sau scurtă) [...], compl. direct;
5. *său* = adj. pronominal posesiv [...], atribut adjectival.

AUTORI * TOTAL TEXTE * PROCENTAJ * TEXTELE

1. VASILE ALECSANDRI = (6; 2,54%): 11+31+33+85+102+155
2. GRIGORE ALEXANDRESCU = (1; 0,42%): 80.
3. TUDOR ARGHEZI = (1; 0,42%): 103.
4. NICOLAE BĂLCESCU = (10; 4,23%): 41+50+74+104+110+130+151+151+219+226.
5. GEO BOGZA = (4; 1,69%): 51+57+109+116.
6. I. L. CARAGIALE = (2; 0,84%): 22+23.
7. GEORGE CĂLINESCU = (1; 0,42): 186.
8. PETRU COMARNESCU = (2; 0,84%): 59+105.
9. GEORGE COȘBUC = (9; 3,81): 8+144+158+214+227+228+229+230+231.
10. ION CREANGĂ = (24; 10,16%): 7+16+18+19+45+47+52+55+62+67+76+89+93+101+108+120+148+183+187+211+216+217+218+223.
11. PETRE CRISTEA = (1; 0,42%): 26.
13. EUGEN COSTIN = (1; 0,42%): 208.
14. ALEXANDRU DAVILA = (1: 0,42%): 207.
15. ALEXANDRU DICU = (2; 0,84%): 27+30.
16. MIHAI EMINESCU = (11; 4,66%): 32+38+115+139+160+166+210+220+221+224+232.
17. NICOLAE FILIMON = (1; 0,42%): 10.
18. GALA GALACTION = (13; 5,50%): 36+44+77+78+94+118+189+194+197+201+203+206.
19. ION GHICA = (3; 1,27%): 14+20+43.
20. OCTAVIAN GOGA = (6; 2,54%): 9+125+141+156+195+204.
21. CALISTRAT HOGAȘ = (14; 5,93%): 35+92+112+132+135+138+143+152+164+169+178+190+200+235.
22. ȘT. O. IOSIF = (2; 0,84%): 213+233.
23. PANAIT ISTRATI = (3; 1,27%): 168+179+180.
24. MIHAIL KOGĂLNICEANU = (1; 0,42%): 12.
25. ALEXANDRU MITRU = (6; 2,54%): 3+66+137+167+173+182.
26. FĂNUȘ NEAGU = (3; 1,27%): 147+171+199.
27. COSTACHE NEGRUZZI = (3; 1,27%): 21+42+212.
28. CAMIL PETRESCU = (1; 0,42%): 209.
29. D. R. POPESCU = (2; 0,84%): 84+146.
30. ION POPESCU = (2; 0,84%): 1+145.
31. MARIN PREDA = (17; 7,20%): 49+64+68+69+113+121+122+128+131+134+142+161+172+188+198+202+222.

Scanned with OKEN Scanner

32. AL. ROSETTI = (1; 0,42%): 28.
33. ALECU RUSSO = (3; 1,27%): 24 + 25 + 37.
34. MIHAIL SADOVEANU = (16; 6,77%): 65 + 72 + 75 + 79 + 83 + 88 + 91 + 95 + 97 + 106 + 114 + 117 + 119 + 123 + 140 + 196.
35. GEORGE SION = (1; 0,42%): 236.
36. IOAN SLAVICI = (18; 7,62%): 17 + 48 + 54 + 63 + 71 + 73 + 82 + 90 + 107 + 127 + 136 + 150 + 159 + 165 + 170 + 176 + 181 + 185.
37. B. ST. DELAVRANCEA = (1; 0,42%): 2.
38. GEORGE TOPIRCEANU = (4; 1,69%): 34 + 205 + 215 + 234.
39. ALEXANDRU VLAHUȚĂ = (1; 0,42%): 192.
40. *** ("Codrule, Măria-Ta") – (1; 0,42%): 46.
41. *** ("Decretul 328/1966") – (1; 0,42%): 61.
42. *** ("Doine") – (1; 0,42%): 39.
43. *** ("Istoria literaturii române") – (1; 0,42%): 111.
44. *** ("Istoria României") – (7; 2,96%): 15 + 29 + 124 + 126 + 177 + 191 + 225.
45. ("Gramatică" - manual) – (20; 8,47%): 40 + 53 + 56 + 58 + 60 + 70 + 81 + 87 + 98 + 99 + 129 + 133 + 149 + 153 + 157 + 162 + 163 + 174 + 175 + 184.
46. *** ("Mănăstirea Argeșului") – (1; 0,42%): 100.
47. *** ("Miorița") – (2; 0,84%): 86 + 96.
48. *** ("Sinteze de limba română") – (2; 0,84%): 4 + 5.

Scanned with OKEN Scanner

În librării și chioșcuri, chiar de mîine, veți găsi lucrările tipărite de editura FESTINA:

1. ROMMATICA – revistă în care se publică teme pentru examenul de admitere în liceu (română – cîte cinci teme la fiecare scriitor, probleme de gramatică și compunere; matematică – un capitol tratat exhaustiv; informatică – noțiuni prevăzute de programele școlare).

2. ROMMATICA – supliment (toate problemele de geometrie din manualul pentru clasa a VIII-a – rezolvate)

3. Șt. M. ILINCA – GRAMATICĂ INSTRUMENTALĂ (metode de diognosticare morfosintactică, instrumente de aotuverificare; utilizabilă de la clasa a III-a pînă la facultate).

4. colecția BACALAUREAT:publică sinteze, teme și monografii utile elevilor de de liceu și candidaților lá admiterea în facultate.

au apărut:

1. Augustin MACARIE – LUCIAN BLAGA

vor apărea:

1. Dramaturgia (A. M.)
2. Simbolismul românesc (I. M.)
3. Al. Macedonski (I. M.)
4. Tudor Arghezi (I. S.)
5. Marin Preda (M. C.)
6. etc. etc.

5. Alte lucrări pentru admitere în liceu și în facultate, pentru bacalaureat

Scanned with OKEN Scanner

Consilier editorial: Olga Silvia TURBATU
Procesare: ing. Eugen OPREA
Coperta: Stelian NENA
Editor: Șt. M. ILINCA

ISBN: 973-95526-2-5

Editura FESTINA București
șos. Vergului nr. 21-29
Tel: 27.75.20

Scanned with OKEN Scanner

În librării și chioșcuri, chiar de mîine, veți găsi lucrările tipărite de Editura FESTINA:

1. ROMMATICA – revistă în care se publică teme pentru examenul de admitere în liceu (română – cîte cinci teme la fiecare scriitor, probleme de gramatică și compunere; matematică – un capitol tratat exhaustiv; informatică – noțiuni prevăzute de programele școlare).

2. ROMMATICA – supliment (toate problemele de geometrie din manualul pentru clasa a VIII-a – rezolvate)

3. Șt. M. ILINCA – GRAMATICĂ INSTRUMENTALĂ (metode de diognosticare morfosintactică, instrumente de aotuverificare; utilizabilă de la clasa a III-a pînă la facultate).

4. St. M. ILINCA; Mihail STAN – TEXTE ANALIZATE (sînt rezolvate toate textele din manualul de gramatică pentru clasa a VIII-a: predicatele, felul propozițiilor, morfosintactic 5-10 cuvinte la fiecare text, extensii, contrageri, punctuația, dificultăți...)

5. Alte lucrări pentru admitere în liceu și în facultate, pentru bacalaureat

Scanned with OKEN Scanner